

NePo
MDCCCXCIV

Turinys

Laimės formulė.....	5
Žmogiškumas.....	9
Gyvenimo prasmė - prasmės nebuvimas?.....	9
Gyvenimo prasmė - būti gyvam.....	10
Prasmingas gyvenimas.....	11
Darbas ir gyvenimo prasmė.....	13
Darbas ir vergija.....	14
Ar žmogus turi sielą?.....	15
Gyvenimas kai tau trisdešimt.....	16
Niekas nėra svarbu.....	19
Gyvenimo dviratis.....	20
Kaip atsiranda draugai?.....	22
Mintukai.....	26
Visatos sąmonė.....	26
Laikas nėra ketvirtas matavimas.....	27
Mirtis irgi verslas.....	28
Burbulai ir bangos.....	29
Kas yra vienatvė?.....	30
Kas yra draugystė?.....	31
Kaupiamoji sėkmė.....	31
Problemos su santuokos paradigma.....	32
Kvapas ir garsas.....	34
Ką jums reiškia vasara?.....	35
Klajojantis protas.....	36
Telefono nemirtingumas.....	37
Geriausia mano savybė.....	38
Kūrybiškumo mygtuks.....	39
Čempionas.....	40
Ar gelbėtumėte ateivius?.....	41
Ateitis yra balta.....	43
Ką reiškia gyventi 150 metų?.....	43
Kaip sekso robotai pakeis ateitį.....	45
Gyvenimas kosmose.....	46
VR, AR, MR ir ER.....	48
Skaitmeniniai aktoriai.....	51
2050: pesimistiška ateitis.....	53
Motyvacija?.....	57
Kai nieko neturi, tai nieko ir nereikia.....	57
Gulinčių nieks nemuša.....	58
Atkaklumas gerai ar blogai?.....	58
Išmokite pasakyti "NE".....	59
Horizonto problema.....	60
Tai manai, kad esi unikalus?.....	60
Kodėl žaidimuose žmonėms sekasi geriau nei gyvenime?.....	62
Tai ką užmirštate yra daug svarbiau, nei tai ką atsimenate.....	63
Mentalinės energijos atsargos.....	63

Tu esi svarbus.....	64
Jūs vis tiek nespėsit visko.....	65
Tikslai yra nevykėliams.....	67
Motyvacija.....	68
Hikikomori.....	70
Jūsų vertybės.....	71
Kur tu gyveni?.....	74
Diena be įtakos.....	74
Čia ir dabar.....	74
Ateitis, kurios mes bijome.....	76
Žiurkių lenktynės.....	77
Auksinis pavadėlis.....	78
Savarankiškumas.....	79
Vienodi žmonės.....	80
Taikos amžius.....	82
Herojaus kelionė.....	83
Laimingo gyvenimo principai.....	85
Ar ateitis priklauso miestams?.....	86
Šiandien mes dirbam.....	90
Kas yra talentas?.....	90
Ieškom darbo.....	91
Trys reikalingiausi žmonės.....	92
Kaip gera, kai nereikia mąstyti.....	93
Balto žmogaus profesija.....	94
Piktžolės.....	95
Sveiki, vidutiniokai.....	97
Ar pomėgis turėtų tapti darbu?.....	99
Tavo laisvalaikis nepriklauso tau.....	100
Ką reiškia būti bedarbiu?.....	101
Ar mestumėte darbą?.....	105
Klausimai, kuriuos turėtumėte užduoti per darbo pokalbį.....	107
Naujoko įtraukimas į įmonę.....	111
Darbas iš namų.....	114
Darbo iš namų trūkumai.....	115
Darbo laikas.....	117
Gyvenu internete.....	119
Juodosios skylės efektas.....	119
Kaip nužudyti mane pokalbių programos pagalba.....	119
Virtualūs aktyvistai.....	120
Mano miestas.....	122
Ateities miesto transportas.....	122
Išmanusis miestas.....	124
Elektrinės išnyks.....	126
Atvėsinti miestus.....	128
Valstybė.....	131
Kodėl imperijos visuomet žlunga?.....	131
Korupcija.....	132
Sėkmingos valstybės pagrindas.....	134
Kodėl diktatūra laimi trumpuoju laikotarpiu, bet demokratija laimi ilguoju laikotarpiu?.....	135

Trumpikės.....	137
Akiniai.....	137
Sėkmės formulės.....	137
Santykiai.....	138
Trečioji vieta.....	139
Taisyklė.....	139
Atsargiai sukčiai!.....	140
Aš jau suaugęs.....	141
Disfunkciniai santykiai.....	142
Nacionalinis superherojus.....	142
Gatvės universitetas.....	143
Gyvenimo ritmas.....	144
Senas.....	144
Geras stresas.....	145
Profesionalas.....	145
Nesąžiningas pranašumas.....	145
Su kuo sugulsi, su tuo ir atsikelsi.....	146
Mirtina tylą.....	146
Seminaras vs koncertas.....	147
Ką jūs veikiate duše?.....	147
Laikrodžiai.....	147
Kūrybiškumas.....	148
Sergu.....	149
Miegas.....	149
Limonado kioskų įstatymas.....	150
Mažų džiaugsmų pabaiga.....	151
Stresas.....	152
Turgus.....	152
Nefotografuokit manęs.....	153
Pavardės.....	154
Burbulas.....	154
Kodėl peliuko planai žlunga?.....	155

Laimės formulė

2010-04-21

Aš mėgstu filosofines diskusijas klausimais kas daro mus laimingus, bet šiandien jokios filosofijos, tik moksliniai faktai.

Man, kaip žmogui mylinčiam skaičius, buvo smalsu: ar įmanoma išmatuoti laimę? ar yra laimės formulė? Pasirodo, kad taip. Kai kurie psichologai į šį klausimą žiūri labai rimtai.

Pirmoji Teigiamos psichologijos konferencija įvyko dar 1999 metais. 2006 metais Harvardo universitete pradėtas dėstyti kursas "Teigiama psichologija" sulaukė milžiniško studentų susidomėjimo.

Tai ką mokslininkai nuveikė per tą?

Laimės formulė pagal Pete Cohen

Laimė = $P+(5 \times E)+(3 \times H)$

P - reiškia asmenines savybes, įskaitant požiūrį į gyvenimą, gebėjimą prisitaikyti ir lankstumą. E - reiškia egzistavimą, įskaitant sveikatą, pinigus, draugus. H - reiškia aukštesnius poreikius, tokius kaip savigarba, lūkesčiai, ambicijos, humoro jausmas.

Norit gauti tris vertes reikia atsakyti tik į keturis klausimus įvertinant kiekvieną atsakymą dešimtbalėje sistemoje, kur vienas reiškia visiškai nesutinku, o dešimt - labai stipriai pritariu.

Klausimai:

- 1) Ar jūs esate energingas, lankstus, atviras pokyčiams?
- 2) Ar jūs turite teigiamą požiūrį į gyvenimą, greitai atsigaunate po nesėkmių ir jaučiate, jog kontroliuojate savo gyvenimą?
- 3) Ar patenkinti jūsų pagrindiniai gyvenimo poreikiai įskaitant: sveikatą, finansus, saugumą, pasirinkimo laisvę ir bendruomeniškumą?
- 4) Ar galite kam nors bet kuriuo paros metu paskambinti, kai jums reikia pagalbos; ar galite pasinerti stačia galva į tai ką darote; ar jūsų veikla atitinka jūsų lūkesčius ir suteikia jums gyvenimo prasmę?

Rezultatus skaičiuoti taip: P=pirmas+antras, E=trečias, H= ketvirtas atsakymai.

Tai kaip ar labai laimingi esate?

Galbūt šiek tiek grubi formulė ir nesuteikianti vilties tiems, kurie surinks mažiau nei kiti, tačiau labai tiksliai matematiškai išreikšta. Tačiau tai dar ne viskas, norėčiau pasidalinti dar keliais skaičiais ir mokslinių tyrimų rezultatais.

Kas daro mus laimingais?

Šeima ir draugai. Mokslininkai teigia, jog žmonės turintys daugiau draugų rečiau serga, yra atsparesni stresui. Profesorius Oswald iš Warwick universiteto, gali jums tiksliai pasakyti kiek kainuoja vienas draugas. Žmogus neturintis draugų, turi uždirbti 50.000* litų daugiau per metus, nei žmogus turintis draugų, vien tam, kad pasiektų tokį patį laimės lygį.

Santuoka prideda septynis metus papildomo gyvenimo vyrui ir keturis moteriai. Turbūt žinote ne vieną (nevisai padorų) anekdotą apie uošvę, tačiau pasirodo, jog būtent uošvės turėjimas prailgina jūsų gyvenimą. Kai pagalvoji, jog stiprus rūkimas atima išgyvenimo tris metus... Jeigu jūs mėgstate rūkyti, geriau jau būtumėt vedę.

Gyvenimo prasmė. Mokslininkai sako, jog gyvenimo prasmės pojūčio turėjimas labai svarbus laimės ingredientas. Visiškai nesvarbu kokią religiją ar filosofiją jūs pasirinksite, svarbu išvelgti didesnę prasmę nei vien tik egzistavimas. Žmonės esantys kažko didesnio dalimi (bažnyčios, bendruomenės) yra laimingesni. Nuo savęs turiu pridėti, jog gyvenimo prasmė yra pats populiariausias nepo.lt tinklapio google paieškos raktažodis. Nors negaliu suteikti universalaus atsakymo į šį klausimą, tačiau labai tikiuosi, kad mano mintys skaitytojus nukreips teisinga linkme.

Ilgalaikiai tikslai. Svajonės yra gerai, tačiau svajonės kaip debesys danguje. Kad žmogus būtų laimingas jis turi turėti kokį nors apčiuopiamą tikslą, prie kurio nuolatos galėtų dirbti ir tas tikslas, savaime suprantama,

turėtų žmogui teikti malonumą. Psichologai teigia, jog žmogus pasiekia savirealizaciją tik dirbamas prie ilgalaikių tikslų, kurie leidžia panaudoti stipriąsias asmenybės savybes.

Mokesčiai. Iš pirmo žvilgsnio tai skamba absurdiškai, tačiau pasirodo viską galima paaiškinti. Neturtingi žmonės yra nelaimingi, tačiau kai jie sužino, jog turtingi žmonės sumoka žymiai daugiau mokesčių, jie pasidaro laimingesni. Taigi, "progresiniai" mokesčiai, jeigu kada nors tokie bus, turėtų daugelį lietuvių padaryti laimingesniais žmonėmis.

Kas daro mus nelaimingus?

Vaikai. Turbūt ne kartą esate girdėję iš savo tėvų, giminaičių ar gal net gi draugų, jog vaikai daro gyvenimą laimingesnį. Visiems šiems žmonėms mokslininkai turi kai ką pasakyti: vaikai nepadaro žmogaus laimingesnio, kaip tik priešingai... Žinot, negražu rodyti nepadarius gestus vyresniems žmonėms, bet kai aš perskaičiau apie šitą dalyką man keturi pirštai taip ir užsilenkė automatiškai...

Daugelis žmonių turbūt bus šokiruoti tokio teiginio ir norės kategoriškai nesutikti, todėl siūlau paimti svarstyklės ir pasverti. Taip, vaikai suteikia džiugių akimirų, bet jie verkia, neklauso, prieštarauja, negerbia, serga, nuvilia, susižeidžia... Ir kai visą tai sudedi ant svarstyklių paaiškėja, jog skausmo jie suteikia daugiau nei džiaugsmo. Tačiau reikia atsižvelgti į vieną svarbų faktorių, dėl ko toks smegenų plovimas būtinas. Įsivaizduokit, jog kažkada senai, senai evoliucijos pradžioje žmonės būtų išsiaiškinę, jog vaikai nesuteikia laimės... Tuomet aš nerašyčiau šito teksto, o jūs jo neskaitytumėte.

Reklama turi paskatinti jus pirkti. O jeigu reklama sužadino jūsų norą įsigyti daiktą, tačiau jus tam neturi pinigų, tuomet jūs tampate nelaimingas. Kaip ir madų žurnalai daro nelaimingas visas moteris. Švedijoje uždrausta reklamuoti vaikams iki 12 metų, nes jie per daug pažeidžiami.

Televizorius. Nesiruošiu kalbėti apie tai ką rodo per televizorių. Esmė yra pats procesas, žiūrėjimas yra individualus veiksmas atliekamas tylint, o žmogų laimingesniu darbo bendravimas.

Netektys. Atsigavimas po sutuoktinio netekimo gali užtrukti iki kelerių metų. Darbo praradimas gali sumažinti žmogaus laimingumą, netgi keletą metų po to, kai žmogus vėl pradės dirbti.

Visa tiesa apie pinigus

Turbūt nekartą teko girdėti teiginį, jog pinigai nepadaro žmonių laimingesniais. Galbūt netgi esate girdėję šį anekdotą: *Mokslininkai atliko tyrimą tarp žmonių uždirbančių 10 milijonų per metus ir nustatė, jog uždribę dar vieną papildomą milijoną jie netapo laimingesni. Išvada: pinigai neatneša laimės.* Ką gi turiu jums naujienų: jeigu 50% žemės gyventojų per metus į rankas gautų 10% daugiau nei gauna dabar jie taptų laimingesni. Supraskit mane teisingai svarbu ne pinigai, o jų sąlyginė vertė. Pinigai, kurie leidžia pagerinti žmogus pragyvenimo lygį, tikrai padaro jį laimingesnį. Pavyzdžiui, jeigu vietoj Optima linijos sviesto žmogus gali pirkti ekologišką sviestą, jis tampa laimingesnis. Tačiau laimingumo pakilimui yra riba. Ji yra maždaug ties 10.000* litų pajamų per metus daugiau nei šalies vidurkis, virš tos sumos didesnis gaunamų pinigų kiekis nedaro žmogaus laimingesniu. Apskritai **pinigai nėra blogio šaltinis**, materializmas yra. Jeigu pirmą kartą gyvenime valgai kokius nors blynus ir jie nerealiai skanūs, tai valgant antrą kartą jie bus labai skanūs, trečią - skanūs, ketvirtą - tai jau bus kasdienybė. Tas pats ir su prabangiu Ferrari pirmą kartą įsidėjus nerealus jausmas, o vėliau... Taip yra todėl, kad žmogus yra linkęs prisitaikyti/priprasti prie aplinkos, o tai kas yra nuobodi kasdienybė nesuteikia daugiau laimės.

Laimingiausias gyvenimo amžius

Žmogaus laimė priklauso ne tik nuo visų dalykų kuriuos paminėjau, bet taip pat nuo lyties ir amžiaus. Mokslininkai įvertino žmonių nuo 15 iki 70 laimingumą. Kaip paaiškėjo 15 metų paaugliai būna laimingi, tačiau jų laimingumas su kiekvienais metais vis mažėja maždaug iki 50 metų, o tuomet pradeda kilti. Pats sunkiausias gyvenimo periodas daugumai žmonių prasideda 40 metų. Reiktų atkreipti dėmesį, jog penkiolikos metų vaikinai yra laimingesni už savo bendraamžes. Apskritai gyvenimo pradžioje vyrai vidutiniškai laimingesni už moteris ir tik maždaug ties 50 metų viskas pasikeičia.

Kodėl reikia būti laimingais?

Mokslininkai atliko eksperimentą su keturmečiais vaikais, liepė jiems sudėlioti teisingai figūras. Buvo dvi grupės vaikų, vienai tiesiog liepė atlikti užduotį, kitiems prieš atliekant užduotį, liepė prisiminti pati laimingiausią gyvenimo epizodą. Paaiškėjo, kad vaikai, kurie prisiminė laimingiausią gyvenimo epizodą, užduotį atliko du kartus greičiau. Aišku, jūs galite galvoti, jog esate daug sudėtingesnės asmenybės nei keturmečiai, mokslininkai irgi taip pamanė ir nusprendė atlikti eksperimentą su daktarais. Daktarų grupių paprašė nustatyti teisingą diagnozę pacientams. Pirmai grupei davė studijuoti mokslinę medžiagą apie ligas, kurias turės vertinti, o antrai grupei davė po saldainį. Daktarai gavę saldainį užduotį atliko du kartus greičiau nei daktarai, kurie susipažino su moksline medžiaga. Taigi mano klausimas: ką jūs veikiate prieš egzaminus? Aš asmeniškai labiausiai mėgstu skaityti ir pasakoti anekdotus (kaip manote koks mano vidurkis?).

Laimingi žmonės surenka daugiau taškų bet kokiam IQ teste. Laimingi žmonės geriau parduoda, atrodo patikimesni.

Kitame eksperimente mokslininkai tyrė žmonių laimingumą, iš grupės išrinko patį nelaimingiausią ir patį laimingiausią, jie norėjo išmatuoti, kiek laiko jie išlaikys ranką lediniame vandenyje. Kaip manote koks skirtumas? Nelaimingas žmogus išlaikė 30 sekundžių, laimingas - 6 minutes!

Mokslininkai paprašė vienuolių rašyti dienoraščius. Kas paaiškėjo? Nelaimingos, niurgzlės, bambeklės vienuolės nesulaukė 85 gimtadienio, laimingos sulaukė 90 ir daugiau. **Laimingi žmonės gyvena devyniais metais ilgiau**, nei nelaimingi.

Kaip tapti laimingesniu?

Internete galite rasti daugybę patarimų kaip tapti laimingesniu, šia tema parašyta ne viena knyga. Turiu prisipažinti, jog nekenčiu skaityti straipsnių, kuriuose išvardinama daugiau nei 10 patarimų, todėl jums išrinkau tris.

3) Mankšta. Paprastas elementarus dalykas, kurį turėtumėme daryti visi, bet kažkodėl nedarome. Kai kitą kartą reikės pasikelti nuotaiką, pamėginkit padaryti 10 pritupimų.

2) Dėkingumas. Jeigu įvyko kas nors ypatingo jūsų gyvenime, parašykite laišką ranka ir sekančią dieną (jeigu įmanoma) įteikite jį asmeniškai žmogui, kuriam esate dėkingi. Tačiau turiu iš anksto perspėti dėl kelių dalykų. Mokslininkai atliko eksperimentus ir paaiškėjo, jog žmonės, kurie tą daro kiekvieną dieną ir daro dėl to, kad yra priversti, o ne dėl to, jog iš tiesų norėtų padėkoti netampa laimingesniais. Žmonėms, kurie serga depresija tokia veikla sukėlė tik dar didesnę nusivylimą.

1) Dienoraštis. Kiekvienos dienos vakare užrašykite tris dalykus, už kuriuos esate dėkingi, kurie jums puikiai pavyko, kuo džiaugiatės ar didžiuojatės. Tačiau supraskite, jog kartais shit happens ir vienintelis

dalykas, už ką galite būti dėkingi, tai nebent, už tai kad atsikėlėte iš ryto ir vis dar kvėpuojate. Tuomet paskaitykite ką užrašėte ankstesnėmis dienomis, prisiminkite, kas jums suteikė laimės.

Būkite laimingi!

Pastaba. Originaliuose šaltiniuose piniginių sumos buvo nurodytos ne litais, tačiau jų negalima versti pagal santykį su litu, kadangi suma yra siejama su pragyvenimo konkrečioje valstybėje lygiu.

Žmogiškumas

Gyvenimo prasmė - prasmės nebuvimas?

2008-10-20

Turėjau ilgą savaitgalį. Na kaip ilgą... 48 valandas, kaip ir kiekvienas iš jūsų. Per tą laiką perskaičiau knygą, pažiūrėjau 6 filmu, padėjau kolegai nespėti į traukinį...

Ar tuose, mano savaitgalį atliktuose, veiksmuose yra kažkokia gyvenimo prasmė? Ar tokiuose kasdieniškuose veiksmuose iš viso verta ieškoti gyvenimo prasmės?

Man labai patiko Timoty Ferriss pasakymas, jog neverta ieškoti gyvenimo prasmės ir uždavinėti sau panašių klausimų, nes jie neturi atsakymų ir neatneša tau džiaugsmo.

Ir vis dėl to kai kurie žmonės klausia: kokia gyvenimo prasmė? Kaip kolega pastebėjo, žmonės sau užduoda tokius klausimus, kai turi per daug laiko.

Aš pabandyčiau sutaupti jūsų laiką skirtą neįmanomo atsakymo ieškojimui. Kokia yra gyvenimo prasmė? Gyvenimo prasmė yra prasmingai gyventi. Labai puikus atsakymas, tačiau iš karto jūsų paklaus: o ką reiškia prasmingai gyventi? Tai dar vienas klausimas neturintis atsakymo ir, jeigu jūs neimate pinigų už klausimų uždavimą, šitoje vietoje reiktų baigti pokalbį.

Ką reiškia prasmingai gyventi? Prasmingai gyventi reiškia matyti prasmę gyvenime. O kur galima matyti prasmę gyvenime? Prasme gyvenime matyti galima prasmingai gyvenant. O kaip gyventi prasmingai Prasmingai gyveni tuomet, kai matai prasmę gyvenime. Dar kvailų klausimų bus?

Pradėkime truputėli nuo toliau. Psichologai sako, kad visą žmogaus gyvenimą galima suvesti į dvi emocijas: laimę ir baimę, džiaugsmą ir skausmą... Žmogus kažką daro siekdamas džiaugsmo arba bandydamas išvengti skausmo. Visai kaip senoje lietuvių liaudies patarlėje: *Duoda – imk, muša - bėk*.

Šiandien aš norėčiau suvesti viską į vieną: **būti reikalingu**. Jeigu esi reikalingas – džiaugsmas, kitu atveju – skausmas. Visi siekia būti reikalingais.

Pavyzdžiui, kodėl jūs keliatės, tarkim, septintą valandą ryto ir keliaujate į darbą? Nes jūs esate reikalingi darbui. Niekas to darbo nepadarys už jus, niekas to darbo nepadarys taip gerai kaip jūs. Aišku, pats darbas kalbėti negali, tačiau už gerą darbą viršininkas jus pagirs ir duos vokalį.

Kodėl jūs einate į darbą? Nes jūs, o tiksliau jūsų pinigai, reikalingi jūsų vaikams. Iš pradžių naujiems žaislams, po to studijoms, po to brangesniems naujiems žaislams. Žmonės mėgsta sakyti, jog iš pradžių reikia duoti viską ką gali savo vaikams, o po to, kai vaikai pakels sparnus, pagyventi dėl savęs. Bet taip niekada neatsitinka, nes vaikai visuomet lieka vaikais.

O ką veiksit, kai išeisit į pensiją? Gyvensit dėl savęs? Neeeee. Dirbsit, jei tik galėsit, kol tik galėsit. Dirbsit kitiems, tol kol galėsite būti reikalingi. Žinot, dabar pagalvojau, kad taip galima paaikškinti darboholizmą. Žmogus skiria savo visą dėmesį ir laiką tam, kuriam jaučiasi labiau reikalingas.

Nepatinka pavyzdys su darbu? Gerai paimkime... savižudybes. Nors gal pradėkime nuo depresijos: *aš niekam nereikalingas* arba *manęs niekas nemyl*, nors tai vienas ir tas pats. Kai esi niekam nereikalingas, tuomet kyla noras palikti šią apverktą žemelę, nes vis tiek niekam niekas nerūpi, nes nesi reikalingas.

Kai esi kažkam reikalingas, tai įsipareigojimais neleidžia pasitraukti, juk negali apvilti žmogaus. Žinot, kartais apie paauglių savižudybes skaityti būna labai keista. Buvo labai geras, stropus, mokinys, kompanijos siela, *turėjo daug draugų*... Ane? Teko sutikti vieną kompanijos sielą, manote jinai buvo labai laiminga? Spėkit dar kartą. Kaip kompanijos siela sakė, kad jinai reikalinga tol kol reikia tūšą organizuoti. Deja, tūšai nevyksta 365 dienas per metus po 24 valandas. Ir čia mes galime ištarti tokį baisų žodį – **gyvenimas**.

Kartais būdamas vienas nebūni vienišas. Deja, kartais apsuptas minios žmonių būni labai, labai vienišas.

Norit kito pavyzdžio? Religija. Dievinu religiją. Tai pats nuostabiausias dalykas. Jeigu tu nesi niekam daugiau reikalingas, tu gali būti reikalingas Dievui (ir kunigui). Kai esi reikalingas Dievui, visas gyvenimas

įgyja kitą prasmę: ir ėjimas į bažnyčią, ir Dievo žodžio klausimas... Tu esi reikalingas Dievui ir padarysi viską, kad jo neapviltum. Kiti (aš) to gali nesuprasti.

Norit dar vieno pavyzdžio? Kodėl kai kurie iš mūsų rašo? Todėl, kad jie yra reikalingi savo skaitytojams (na, bent jau taip mano).

Dabar galime ištarti antrą baisų žodį – **prasmė**. Kokia prasmė būti reikalingu? Nežinau, galbūt jokios. Tačiau... Kiek jums reikia daiktų? Man asmeniškai nedaug. Yra toks pasakymas: *dėl kito visuomet padarysi daugiau nei dėl savęs*. Aha! Ar tik ne tokiu dalyku yra grindžiamos santuokos? Kai du žmonės yra vienas kitam labai reikalingi?

Gyvenimo prasmė – tarnauti kitiems. O jeigu žemiškais žodžiais sakant - būti reikalingu.

Ir vis dėl to žmonės grįžę po darbo sėda žiūrėti televizoriaus. Kam jie tuomet jaučiasi reikalingi? Niekam, tuomet jie jaučiasi pavargę.

Ir pabaigai dar viena istorija, kurią perskaičiau kažkur... Tikrai neatsimenu kur. Viena jauna šeima su maždaug penkių metų vaiku ėjo pasivaikščioti prie jūros. Į prieki vaikas beveik visą kelią bėgo, nes labai norėjo pamatyti jūrą, pamėtyti į ją akmenukus. Pats džiaugimasis jūra neužtruko ilgai. Šiek tiek pasidžiaugė ir tuoj pavargo, tėvams neliko nieko kito, kaip tik paimti jį ant rankų ir neštis namo. Parneštas namo vaikas ruošėsi numigti, bet tuo metu paskambino draugai ir vaikas persirengęs išbėgo su jais žaisti.

Iš kur pas vaiką staiga atsirado energijos? Kai jautiesi tikrai reikalingas – nepavargsti.

abss

Gyvenimo prasmė yra tokia, kokią gyvenimui suteiki. Ir šiaip svarbiausia būti reikalingu sau pačiam. Aš mokykloje baigiau tas absurdiškas gyvenimo prasmės paieškas ir priėmiau tą faktą, kad tokios vienintelės teisingos visuotinės gyvenimo prasmės nėra, kad tai yra tavo paties kūrinys. O jei jau taip, tai kam apskritai reikia kurti sau prasmę? Gyvenk, žmogus, ir džiaukis gyvenimu. kažkas yra pasakęs, kad gyvenimo prasmės klausimo kėlimas yra grėsmė pačiai prasmei.

Inflatera

Istorija pabaigoje ir išvada "Kai jautiesi tikrai reikalingas – nepavargsti." privertė susimąstyti ir įkvėpė. Šiaip įdomios įrašo mintys, bet vis tik nesu linkusi visiškai su jomis sutikti. Manau, kad neužtenka vien būti reikalingu - dar reikia ir jaustis reikalingu. Kažkada galvojau, kad jei per visą gyvenimą nors vieną žmogų padarysiu laimingą (turiu omeny ilgalaikę laimę), tai būsiu nugyvenusi prasmingą gyvenimą. Tačiau laikui bėgant pastebėjau, kad vieno žmogaus neužtenka. Be to, dar norisi ir pačiai būti laimingai. Vėlgi, kiekvienam žmogui prasmė suvokiama skirtingai.

Gyvenimo prasmė - būti gyvam

2010-03-08

Žinau, kad įrašo pavadinimas skamba gana absurdiškai, bet leiskit man viską paaiškinti. Ir jūs suprasite.

Ši mintis trenkė į galvą man gana netikėtai, visiškai atsitiktinai, kai perskaičiau tokį sakinį: **Įsivaizduokite save mirties patale**. Kiek jums metų? Kokius epizodus iš savo gyvenimo prisimenate? Apie kokius žmones galvojate?

Kadangi nebuvau mirties patale, tai tikrai nežinau ką galvosiu tuo momentu... Ir vis tik manau, jog nekursiu didingų ateities planų. Nes kaip sakė vienas embrionas kitam: iš ten dar niekas negrįžo.

Kažkodėl manau, jog galvosiu apie praeitį, apie tuos momentus kai buvau LABAI gyvas.

Kas verčia jaustis jūs gyvais? Pagalvokit, pasidalinkit savo įspūdžiais.

Dėl bendro sutarimo aš jums pasiūlysiu keletą versijų:

- 1) Jūs po darbo išsidrėbėte priešais teliką ir žiūrite kokį nors kvailą serialą.
- 2) Jūs žaidžiate krepšinį. Iki varžybų pabaigos liko 5 minutės. Jūsų komanda laimi 2 taškais. Kamuolys jūsų rankose.
- 3) Jūs keliaujate po muziejus/pilis su gidu, kuris aiškina istorinius vietovės aspektus bei svarbą.

4) Jūs sėdite sportiniame automobilyje. Greitkelyje. Spaudžiate greičio pedalą iki dugno.

Kuris iš mano pasiūlytų variantų verčia jus jaustis labiausiai gyvu? Žmonės skirtingi, todėl nieko nuostabaus, jeigu rinksis skirtingus variantus. Tačiau aš esu tikras, jog niekas nesirinks pirmo varianto. Kodėl? Ten nėra aktyvaus veiksmo. Žmogus gali būti bailys, bet ne šaldytuvas, negali visą laiką pasyviai stovėti kampe. Jeigu kada nors netyčia sutiksit žmogų, kuris didžiąją laiko dalį skiria žiūrėti filmams, paklauskite ką jis atsimeina. Jeigu paklauskite jo apie praėjusią savaitę, tai greičiausiai jis papasakos serialą, kurį žiūrėjo, tačiau jeigu jūs paklauskite apie pati įdomiausią/keisčiausią/įsimintiniausią jo gyvenimo įvykį, tai tikrai nebus nei teliko žiūrėjimas, nei prie sėdėjimas prie kompo, **tai bus veiksmai**.

Man veiksmai būtų su dviračiu nulėkti nuo kalno žemyn, nestabdant. Kam nors kitam reiktų išsokti su parašiotu arba užtektu nukasti užsnigtą takelį. Žmonės gali būti skirtingi, tačiau viską galima užrašyti į formules ir lygtis su kintamaisiais.

Gyvenimo prasmė yra veiksmai. Net klaidų darymas yra veiksmai. Stovėjimas nieko neduoda. Žinote, kas būna, jeigu ežere stovi vanduo? Jis užanka ir virsta pelke.

Pamąstykite apie savo praeitį. Kokius momentus prisimenate? Klaidų pasitaiko pas visus, negalvokite apie jas. Kokius malonius momentus prisimenate? Aš jums pasakysiu kokius - tuos, kurie privertė jūsų širdį plakti smarkiau. Ir ne, tam tikrai nebūtinai adrenalinas. Geriausias atsiminimas gali būti ir sėdėjimas prie laužo, jeigu šalia buvo TAS žmogus.

Anksčiau aš rašiau, jog gyvenimo prasmė - būti reikalingu, tačiau iš tiesų, tai tik stimulus, dirgiklis, priežastis atlikti veiksmai. Ir čia darosi gana keblu, nes būti reikalingu, kaip ir išorinis dirgiklis, tačiau jausmas, jog esi reikalingas, jau yra vidinė būseną.

Visa šita filosofija labai graži, tačiau kyla klausimas: kodėl žmonės atlieka veiksmai? Kokios jų paskatos? Ir dar svarbesnis klausimas: ar visi žmonės atlieka veiksmai? Deja, į šitą klausimą, atsakymą žinome visi - NE. Ir greičiausiai jūs pažįstate bent vieną žmogų, kuris "nejuda".

O ką daryti jeigu nesijauti reikalingas? Jeigu nėra noro niekam?

Aš aukščiau minėjau formules, tikrai ne veltui. Inercijos (pirmasis Niutono) dėsnis teigia: *jei kūno nepaveikia išorinės jėgos (arba jų poveikiai atsveria vienas kitą, t. y. kompensuojasi), tai kūnas išlaiko turėtą greitį (arba rimtį, jei greičio neturėjo)*.

Remiantis inercijos dėsniu, jeigu žmogus nieko nenori ar jis gali atlikti kokį nors veiksmai? Ne, ramybės (mirties) būseną išliks toks kol nepasikeis sąlygos. Tačiau kokia tikimybė, kad žmogų, kuriam nėra noro ką nors atlikti, paveiks išorinės jėgos? Truputi didesnė, nei kad į Žemę nukris asteroidas, bet gerokai mažesnė už skaičių filmų pastatytų apie tokį įvykį. Karališkieji pingvinai bičiuliaujasi su pingvinais, o ne su baltosiomis meškėmis. Vištos bičiuliaujasi su vištomis, o ne su sliekais. Tai gi, jeigu žmogus yra sustojęs gyvenime, greičiausiai sustojusi ir visa jo aplinka. Tuomet nebus kam jo išjudinti, nebent visiškai atsitiktinai, bet mes juk stebuklais netikim?

Yra ir dar vienas dėsnis, kuris mus domina. Energijos tvermės dėsnis: *visas energijos kiekis izoliuotoje fizikinėje sistemoje išlieka pastovus, tačiau energijos formos gali kisti*. Žmogus įdomi sistema. Nesulaukęs išorinio postūmio, jis gali pakeisti savo vidinę energiją, kuri priverstų jį veikti. Čia mes prieiname prie pagrindinio klausimo šiandien: kodėl vieni žmonės sugeba judėti gyvenime, o kiti stovi? Kas turi atsitikti žmogaus viduje, kad jis be jokio išorinio postūmio pabustų iš sąstingio? Kokia tokio žmogaus motyvacija? O gal vis dėl to tai neįmanoma?

Prasmingas gyvenimas

2015-12-15

Vakar atsiguliau ir prieš užmigdamas pagalvojau: mano diena buvo prasminga. Ar jums pažįstamas šitas jausmas? Jeigu ne, ar norėtumėte patirti tokį jausmą? Ką tokio ypatingo aš nuveikiau?

Pakalbėkime apie tai.

Aš kaip ir kiekvienas žmogus turiu paaukoti devynias valandas darbui, iš tiesų, tai gerokai daugiau, nes dar kelionė pirmyn/atgal ir kitos smulkmenos, kurias reikia padaryti... Po darbo man lieka vos keletas valandų asmeniniam laikui, su kuriuo galiu daryti ką tik noriu. Dažnai po darbo būnu pavargęs ir tą laiką skiriu filmų ar multikų žiūrėjimui. Tačiau kartais, kaip pavyzdžiui vakar, sukaupi paskutinius jėgų likučius ir nuveikiu ką nors kitą. Ką veikiu vakar? Rašiau interviu klausimus/atsakymus naujienlaiškiui. Tai ne pirmas kartas, kai jaučiuosi prasmingai praleidęs dieną, kitus kartus gali būti jog rašiau tinklaraščiui įrašą, piešiau (komiksą?) ir dar yra keletas dalykų, kurie man patinka.

Dabar, kai kurie iš jūsų galvoja, ačiū, bet aš nemėgstu rašyti (nekalbant apie naujienlaiškius) ir tuo labiau nemėgstu piešti. Taip, aš negaliu jums pasakyti ką konkrečiai daryti, nes žmonės skirtingi ir skirtingiems žmonėms reikia skirtingų dalykų, bet aš galiu jums pasakyti formulę ir tuomet jau patys turit užpildyti ją tinkamais kintamaisiais.

Neieškokite gyvenimo prasmės. Mano šuo nedresiruotas. Jis niekada neatneša numesto pagaliuko ar kamuoliuko. Jis atneša, padeda saugiu atstumu, jeigu bandai pasiekti kamuoliuką, šuo jį stveria ir pabėga. Kuo įnirtingiau bandai atimti, tuo šuo labiau dūgšta, galiausiai jis pradeda lakstyti super turbo ratus aplinkui ir nieko negali padaryti... Kaip atimti kamuoliuką? Reikia laukti, kol jam nusibos. Tai vienintelis būdas. Su gyvenimo prasme lygiai tas pats.

Aptarėme ko nedaryti, dabar pakalbėkim ką daryti.

Ieškokite savęs. Atsakykite į klausimą: kas jūs esate? Ne, jūs nesate jūsų profesija. Jeigu jūs esate jūsų profesija, tai kodėl nekenčiate savo darbo? Taip, yra žmonių, kurie dievina savo darbą ir tokie žmonės turėtų rasti gyvenimo prasmę jame, tačiau daugelis galvodami apie savo darbą svyruoja tarp nekenčiu ir pakenčiu. Ir jeigu jūs patenkate į tokių žmonių kategoriją, gyvenimo prasmės nerasite darbe ir net nebandykite ieškoti. Jeigu jūs vis dėl to esate jūsų profesija ir nekenčiate tik savo darbo vietos, tai sprendimas toks akivaizdus, kad leisiu jį parašyti kam nors komentaruose.

Kaip surasti save? Bandymų ir klaidų metodu. Iki universiteto aš niekada nebuvo prisėdęs piešti. Manęs niekas nemokino piešti. Tačiau visai netikėtai ėmiau kurti komiksus ir dabar piešimas man teikia pasitenkinimą. Šiuo pavyzdžiu noriu pasakyti, kad dalykai, kurie jums patinka nebūtinai turi ateiti iš vaikystės. Tik bandydami galite surasti tai kas jums patinka.

Jeigu žvelgsime iš toliau man taip pat patinka ir rašymas. Kas bendro tarp piešimo ir rašymo? Kūryba. Man patinka kurti. Į klausimą: kas aš esu? Galėčiau atsakyti – menininkas. Žinau, kad tai yra labai bendras niekuo neišsiskiriantis atsakymas, tačiau šis atsakymas yra man, o ne reklaminė frazė skirta daugiau parduoti daiktų, kurių jūs nenorite pirkti.

Jeigu žinote kas jums patinka, tuomet belieka tik surasti tam laiko. Reikia suprati, jog ne kiekvieną dieną bus jėgų, noro ar laiko. Kartais yra gerai pailsėti, pažiūrėti filmą, pažaisti žaidimą ar tiesiog švaistyti laiką. Jeigu, tarkim, aš turiu tris valandas laiko sau ir dvi pirmas praleidžiu žiūrėdamas filmus ar žaisdamas ką nors tam, kad atsigaučiau ir tik vieną paskutinę valandą skiriu man patinkantiems dalykams, vis tiek jaučiu, kad diena praėjo prasmingai.

Žmonės, kurie sako, jog negalima žaisti, negalima žiūrėti filmų ar išsitrina savo Facebook, kad nešvaistyti laiko, man atrodo kaip apsimetėliai. Tokie žmonės dažniausiai eina surikiuoti knygas pagal viršelių spalvas, skaičiuoja cukraus gabaliukus cukrinėje ar šluosto dulkes nuo kėdės įdubimų iš apačios. Kaip religija sako: nėra žmogaus be nuodėmės. Žmogus ne robotas, negali būti visą laiką efektyvus. Todėl geriau pripažinti, jog mums visiems reikia poilsio. Poilsio ne nuo fizinio nuovargio. Yra normalu ir gerai paskirti dalį laiko, o kai kuriomis dienomis net gi visą laiką tam ką vadinate poilsiu.

Kodėl pažiūrėjus filmą niekada neapėmė jausmas, jog gyvenimas yra prasmingas? (O galbūt ką nors apėmė?) Todėl kad žiūrėjimas yra pasyvus dalykas. Stebėdamas netobulėji. O kaip su žaidimais? Žaidimus galima vadinti aktyviu dalyku ir juose galima tobulinti savo įgūdžius. Juose taip pat yra pergalės jausmas, kai pereini. Atsižvelgiant į visus šituos dalykus, turėtų pasaulyje būtų žmonių, kuriems žaidimai iš tiesų suteikia gyvenimo prasmę. Tačiau man trūksta vieno dalyko – kūrybos.

Taip pat reiktų suprasti, jog gyvenimo prasmė nebūtinai turi ateiti iš tokių dalykų kaip gelbėti Afrikos vaikus. Kiekvienam savo. Daugelio mano piešinių niekas nepamatys, bet tai yra nesvarbu, nes pasitenkinimą suteikia

ne rezultatas, o procesas. Jūs tai darote dėl savęs ir gyvenimo prasmės jausmas turi kilti iš jūsų. Jeigu darote dėl to, kad viršininkas ar kas nors kitas pagirtų, darote neteisingai. Jeigu reikia išorinių stimulų, vadinasi einate neteisingu keliu.

Jeigu iš ryto susikūrėte todo sąrašą ir vakare, patikrinę apsidžiaugiate, jog išpildėte visus punktus, todėl diena turėjo būti prasminga, darote neteisingai. Gyvenimo prasmė nėra logiškas sprendimas, tai yra jausmas.

Perskaitykite iki čia ir sakote, jog darote visus mano minėtus dalykus, tačiau nejaučiate gyvenimo prasmės. Ko dar trūksta? Gyvenimo prasmė matuojama ne efektyviu laiko išnaudojimu. Gyvenimo prasmė matuojama ne padarytų darbų skaičiumi. Reikia dar vieno dalyko – sustoti ir atspindėti tai ką padarėte. Tam nereikia daug laiko užteks vos penkių, dešimties minučių prieš miegą. Ar esi patenkintas tuo ką padarei šiandien? TAIP.

O jeigu ne, nemuškite savęs ir nesistenkite be reikalo būti efektyvesni. Suraskite savo ritmą. Balansą.

Nesvarbu, kad paroje yra dvidešimt keturios valandos. Jeigu darbui, kurį laikote prasmingu galite skirti tik valandą, tai yra gerai ir tuo reikia džiaugtis. Prasmė atsiras, kai priimsite save tokį koks esate su savo klaidomis ir nustosite varžytis su įsivaizduojamu supermenu. Neįmanoma aplenkėti tai ko nėra.

Šiuo laikiniame gyvenime vargu ar įmanoma pasiekti, jog kiekviena diena būtų prasminga. Prasmingas gyvenimas susideda iš prasmingų momentų. Gyvenimo tikslas siekti, kad tokių momentų būtų kiek galima daugiau.

Darbas ir gyvenimo prasmė

2012-08-14

Noriu jums pateikti dar vieną versiją apie gyvenimo prasmę, šią įkvėpė Malcolm Gladwell knyga *Išskirtys: sėkmės istorija* (Rekomenduoju).

Apie 1900 metus žydų imigrantai užplūdo Jungtines valstijas, tačiau jie atvyko netuščiomis. Ne, jie neturėjo daiktų ar pinigų, tačiau atsivežė kai ką neapčiuopiamo ir tuo pačiu daug svarbesnio – įgūdžius. Daugelyje Senojo žemyno valstybių žydams buvo draudžiama turėti žemės, todėl jie gyveno miestuose ir įgydavo tokias profesijas, kad galėtų išsilaikyti: gydytojai, siuvėjai, batsiuviai. (Beje, jeigu pažiūrėtumėte lietuvių Užgavėnių persirengėlių tradicijas, tai lietuviai labai mėgdavo persirengti žydais-daktarais)

Atvykę, iš pradžių, jie griebėsi viso darbo koks tik papuolė, kad tik gautų šiek tiek pinigų, tačiau ilgainiui daugelis atsidūrė ten kur geriausiai mokėjo – ėmė siūti drabužius. Tai buvo vergiškas darbas, dažnai po 84 valandas (12 per dieną) ar net daugiau per savaitę. Tačiau tai neišgąsdino imigrantų, nes tame darbe jie atrado prasmę.

Koks darbas yra prasmingas? Anot Gladwell darbas turi pasižymėti trimis savybėmis: autonomiškumas, sudėtingumas ir ryšys tarp pastangų bei atlygio. Būtent visas tas savybes turėjo XIX amžiaus pabaigoje siuvėjo darbas. Pats turėjai pirkti medžiagas, pats siūti, pats parduoti.

Kai perskaičiau nustebau, tačiau prieš kelis šimtmečius siuvėjo darbas pasižymėjo dar keliomis įdomiomis savybėmis. Pirma – įėjimo į verslą slenkstis buvo labai žemas, pradinio kapitalo nereikėjo. Praktiškai kiekvienuose namuose buvo po siuvimo mašiną, o kas jos neturėjo galėjo pigiai įsigyti. Antra – drabužiai nebuvo siuvami dideliuose fabrikuose, tą atliko daugybė mažyčių firmelių. Trečia – vaikai, ypač neturtingų šeimų, anksti padėdavo tėvams versle, todėl tapdami pilnamečiais jau puikiai mokėjo savo tėvų amatą t.y. lengvai įgydavo daug žinių.

O dabar klausimas, gerai pagalvokite prieš skaitydami toliau: ką jums visą tai primena?

Istorija yra šaunu, bet dabar grįžkime į mūsų laikus.

Jeigu peržvelgtumėte spaudos (internetinės) antraštes, tai greičiausiai rastumėte net ne vieną straipsnį, kur įmonės vadovai skundžiasi, jog jiems trūksta specialistų, niekas nenori dirbti, net už kosminį atlyginimą (įmonės vadovų požiūriu). Klausimas: kur dingsta specialistai?

Ar pasirengę išgirsti atsakymą? Jie tampa laisvai samdomais – freelancer'iais.

Lietuvoje daugelis vadovų vis dar mano, jog pagrindinė motyvavimo priemonė yra pinigai, kol turi ko išmokti, labai smagu dirbti įmonėje ir mokytis iš savo kolegų, tačiau kas atsitinka, kai mokytis nebėra ko?

Kas tuomet, jeigu tu tapai geriausiu specialistu toje firmoje? Išsūkiai pasibaigė, reikia naujos gyvenimo prasmės?

Dirbant įmonėje ir tampant specialistu, galiausiai visas darbas susiveda į vieno raudono mygtuko spaudinėjimą: tik tu jį gali paspausti teisingai, tinkamu momentu, tinkamu greičiu, tačiau tą tu jau darai miegodamas, nes tai refleksas, kiek ilgai temsi tokį darbą?

Kažkas internete uždavė tokį klausimą: jeigu kolega turintis mažiau žinių ir patirties už tave gauna didesnę algą, kas kaltas? Atsakymo čia nepateiksiu, tačiau kaip suprantate įmonėje yra daugybė problemų ir mažiausiai viena prasmingo darbo sąlyga liks praktiškai visuomet nepatenkinta.

Palyginkime XIX amžiaus siuvėjo galimybes su šio amžiaus IT specialisto. Pirma – įėjimo į verslą slenkstis žemas. Kompiuteris su internetu ne prabanga, bet būtinybė, norit turėti svetainę kainuoja tik interneto adresą ir talpinimo paslauga, grubiai tarkim 100 litų (žinau, kas norės galės rasti stipriai pigiau ar brangiau). Antra – nors yra didelių kompanijų, kurios daro didelius projektus, vis tik daugelis rinkos dalyvių sąlyginiai maži ir freelancer'iai gali šalia jų jaustis laisvai. Trečia – internete pilna mokamų ir nemokamų resursų kaip tapti specialistu. Taip, IT specialistas – XXI amžiaus siuvėjas.

Taigi, kai yra tokios palankios sąlygos, kaip niekada dirbti IT srityje sau – tapti freelanceriu, kodėl turėtum dirbti kitam?

Ar freelancer'io darbas prasmingas? O jums dar kyla abejonių?

Darbas ir vergija

2012-08-15

Šis tekstas yra įkvėptas Malcom Gladwell knygos *Išskirtys: sėkmės istorija*. (Rekomenduoju)

Klausimas: kokias patarles dažniausiai jūs naudojate? Kokias patarles dažniausiai naudoja jūsų giminė, aplinka, draugai?

Tipiška rusų baudžiauninko patarlė: *Ko Dievas neatneš, to žemė neduos*. Tipiška kinų kaimiečio – ūkininko patarlė: *Jei žmogus sunkiai dirbs, žemė nebus tingi*. Kaip atsirado toks skirtumas?

Tiek Kinijoje, tiek Rusijoje buvo privilegijuotoji klasė, kuriai priklausė visos žemės, tiek Kinijoje, tiek Rusijoje buvo vargšų klasė, kuri realiai nieko neturėjo, tačiau Kinijos žemvaldžiai elgėsi kitaip su savo valstiečiais, nei Rusijos bajorai ir ne todėl, kad kinai protingesni už rusus, o dėl labai įdomaus dalyko – ryžių. Apie ryžius reikia kalbėti kaip apie išlepintą vaiką. Kad derlius būtų geras, reikia laiku pasodinti, laiku nuimti derlių. Kad vandens būtų ne per daug ir ne per mažai. Kad trąšų būtų ne per daug ir ne per mažai. Kad saulė per daug neperkaitintų. Kad piktžolės derliaus nesunaikintų. Norėdamas, kad derlius būtų geras turi būti ryžių lauke, praktiškai visus metus. Tai labai sunkus ir varginantis darbas. Ar įmanoma priversti baudžiauninką dirbti gerai su botagu? Ne. Vienintelė priežastis, dėl ko žmogus tą darytų – jam turi rūpėti. Darbas, kurį jis daro, turi būti prasmingas.

Tai ką darė kinų žemvaldžiai? Jie imdavo fiksuotą mokestį visiškai nepriklausantį nuo derliaus. Jeigu metai sėkmingi visos viršus lieka ūkininkui, ką jis su juo darys, asmeninis ūkininko reikalas. Galbūt šeimą sočiau pamaitins, o galbūt iškeis į kitus daiktus pagerindamas savo gyvenimo sąlygas. Jeigu metai nesėkmingai... Ką gi yra labai rimta priežastis pasistengti, kad jie būtų sėkmingi.

Yra paskaičiuota, jog tipiškas kinų ūkininkas dirbdavo 3000 valandų per metus, tai būtų daugiau nei 8 valandos kiekvieną dieną. Ir kai aš sakau kiekvieną, tai be jokių švęsk *sekmadienį*. Ar baudžiauninkai dirbo sunkiai? Galbūt dar sunkiau? Dokumentuose užfiksuota, jog tipiškas prancūzų kaimo valstietis dirbdavo 1200 valandų per metus t.y. net 2.5 karto mažiau. Ar jaučiate skirtumą? Kai pirmą kartą pamačiau šiuos skaičius mane šokiravo.

Ar baudžiauninkai tinginiai? Nenorėčiau jų kaltinti be reikalo, jie tiesiog neturėjo motyvacijos. O iš kur bus ta motyvacija, jeigu jų visą derlių pasiimdavo feodas? Galima net gi sakyti, jog čia galiojo atvirkštinė Kinijos sistema, baudžiauninkas gaudavo fiksuotą atlygį, kad nenumirtų, o visą derlių pasiimdavo feodas.

Mes (ne savo noru) ilgą laiką priklausėm carinei Rusijai ir baudžiava paliko gilų įspaudą mūsų kultūroje. Mūsų visa literatūros klasika yra apie baudžiavą, vargšus, slunkius valstiečius (bei katyčių ir šuniukų žudymą, bet čia atskira tema). Ar mes galim užsimerkti ir apsimesti, jog viso to nebuvo? O galbūt ta praeitis įtakoja mūsų dabartį daug stipriau nei mes kada nors pagalvojome?

Turbūt nekartą teko girdėti, jog lietuvių produktyvumas/našumas yra mažiausias visoje Europoje. Kas dėl to kaltas? Ar darbdaviai, todėl kad nori išnaudoti darbuotojus lyg vergus, išsunkti iš jų paskutinius gyvybės syvus? O galbūt mes patys, eiliniai žmogeliai į darbą žiūrintys tarsi į lažą?

Galbūt ta baudžiauninko filosofija nesąmoningai persiduoda iš kartos į kartą neleidžia mums prisitaikyti šiuolaikiniame pasaulyje?

Koks yra didžiausias palinkėjimas tėvų savo vaikams? Įsidarbink valstybinėje įstaigoje, darbas ne per daug sunkus, penktą valandą gali eiti namo ir pensija garantuota...

Jums turbūt jau kurį laiką galvoje kirba klausimas: o kiek laiko darbe praleidžia tipiškas lietuvis. Ką gi paskaičiuokime: šie metai turi 366 dienas, dešimt valstybinių švenčių per kurias nedirbama, 52 savaitės, kas reiškia atitinkamą skaičių šeštadienių ir sekmadienių, kiekvienas žmogus gali pasiimti 28 kalendorines (arba 20 darbo dienų) atostogų. Taigi, gauname kad šiais metais statistinis lietuvis turėtų dirbti 232 dienas, padauginam iš 8. Iš viso statistinis lietuvis šiais metais dirbs 1856 valandas. Kad ir kaip be žiūrėtum, tai artimiau prancūzų baudžiauninkams, o ne kinų valstiečiams.

O jeigu mes prieš du šimtus metų būtume auginę ryžius, ar dabar darbe praleistume daugiau laiko?

Atsakymo aš neturiu. Mes tikrai negalime išbraukti savo kultūros, praeities, tačiau neturėtume būti jos įkaitais. Yra apie ką pamąstyti. Tikiu, jog jeigu atrastume darbe (kad ir ką dirbtume) prasmę ir džiaugsmą, mūsų produktyvumas stipriai šoktelėtų.

Problema tikrai ne motyvacinės priemonės, kurias siūlo darbdaviai. Problema – tos, kurių jie nesiūlo.

Problema ir mūsų pačių požiūris į save. Mūsų pačių susikaustymas, baimė prarasti tai ką turim, baimė suklysti. Prievaizdai su bizūnais jau senai nebestovi už nugaros, tačiau mes vis dar bijome pažvelgti per petį, susikūprinę laukdami aštraus skausmo, kurį patirdavo mūsų proprotėviai, kai botagas intymiai paglostydavo jų nugarą.

Ar žmogus turi sielą?

2009-06-19

Ar žmogus yra tik kaulų ir mėsos rinkinys, ar kažkas daugiau? Kažkas neapčiuopiamo, nematomo plika akimi bei gera fotokamera? Kažkas metafiziško? Ar žmogus turi sielą?

Jūs galite pareikšti, jog tai klausimas į kurį negalima atsakyti. Galbūt taip, galbūt ne. Bet yra ir kitas klausimas: ar žmogus turi teisę pasirinkti, kada ateiti į šį pasaulį?

Taigi du klausimai. Nei vieno atsakymo. Jeigu kas dar nespėjote suprasti, šitie klausimai yra susiję.

Tai kaip gi jūs atsakėte į antrą klausimą? Laikas pasitikrinti jūsų atsakymus.

Pradėkime nuo - Taip. Taip, žmogus turi sielą. Gal net gi daugiau, siela turi kūną, kaip žmogus turi automobilį: tam tikrą laiką naudojasi, kol įsigyja geresnį. Ar skamba žiauriai? Užgavo, kurią nors jūsų vietą?

Ir vis dėl to ką tas *Taip* reiškia? Taip, žmogus gali pasirinkti, kada ateiti į šį pasaulį. Taip, žmogus pasirinkti šalį, į kurią ateiti. Taip, žmogus gali pasirinkti savo tėvus. Kodėl? Pažvelkit į šitą reikalą taip: kiekvienas žmogus turi unikalią misiją, kurią turi atlikti savo gyvenime, žmones, kuriuos sutiks ir įtakos. Visą tai yra giliai žmogaus viduje ir ne kiekvienas žmogus yra pajėgus sąmoningai atrasti savo gyvenimo misiją, kartais ją įvykdo tiesiog pats to nesuprasdamas. Bet jeigu kiekvienas žmogus turi savo unikalią misiją, tai kodėl, jos tiesiog nepasakyti jam garsiai? Kada paskutinį kartą melavote? Ir kaip jums sekėsi? Nuo vaikystės mus visus mokina, jog meluoti yra negerai. Aišku, kas nori su amžiumi gali išstobulinti šį juodąjį talentą, bet daugumai mūsų nesiseka gerai meluoti.

Paimkim kitą priežastį. Kada paskutinį kartą sakėte kalbą viešai? Ar nervinotės? Daugelis žmonių bijo sakyti kalbas viešai, lipti ant scenos prieš minią, nors nedaugeliui tai reikia daryti. Kad suprastumėte geriau tą

situaciją galime paimti kaip pavyzdį egzaminus. Nervinotės? Nemiegojote naktį prieš tai? O jeigu tai būtų ne Didelis Egzaminas, o tiesiog eilinis atsiskaitymas, ar nervintumėtės tiek pat? Ne. Kai nežinote įvykio reikšmingumo - lengviau.

Reikia dar vienos priežasties? Gerai, o kaip jums tokia: žmogus turi ne vieną misiją. Vieną pagrindinę ir keletą smulkesnių. Pavyzdžiui šio straipsnio parašymas gali įtakoti labai stipriai tolesnę gyvenimo kryptį vienam, ar dviem žmonėms. Bet tai tik vienas straipsnis iš šimtų esančių šioje knygoje ir jeigu kiekvienas jų įtakotų bent vieno žmogaus gyvenimą, tai šios knygos parašymas jau galėtų būti pagrindinė misija net ne vienam žmogui. Malonus pavyzdys man, bet greičiausiai jus įtikintų kas nors iš jūsų gyvenimo, o ne abstrakčios kalbos. Pavyzdžiui dėstytojas priverstas jus kartoti kursą? Vienas dalykas, ką tikrai gaunate, tai nauja grupė, kitais žodžiais sakant, jūs galite būti priverstas susipažinti su tam tikrais asmenimis. Nesiimu spręsti gerai tai ar blogai, bet toks įvykis gali pakeisti jūsų pasaulį.

Jeigu jau prakalbom apie pasaulį... *Palauk, palauk, palauk. Tu minėjai, kad siela turi kūną? Taip. Jeigu siela turi šį kūną, tai vadinasi jinai galėjo turėti ir kitą kūną? Taip. Tai kodėl aš nieko neprisimenu?! Nežinau, kaip jums, bet man teko girdėti ne vieną istoriją, kai žmogus atvažiavęs į visai nepažįstamą vietą gali tiksliai apibūdinti, kaip jinai atrodo iš kitos pusės, iš vidaus, kokie žmonės čia gyveno prieš... 50 metų... Tokių istorijų pagrindu net gi buvo sukurta visa krūva testų, kurie leidžia nustatyti, kuo mes buvome savo ankstesniuose gyvenimuose... Aišku, galu gale viskas susiveda į tai, kad mes visi buvome faraonais, malonu, bet...*

Jeigu gimimas pats maloniausias dalykas, kas nutiko jūsų gyvenime, tai kodėl jūs nieko neprisimenate? Jeigu jūs neprisimenate kaip gimėte, tai kaip tikėtės prisiminti, kas buvo prieš tai? O jeigu jūs ankstesniame gyvenime buvote gėlė? Norėtumėte prisiminti koks tai jausmas, kai jus dulkina bitės? Aš - ne.

Grįžkime prie temos. Aš noriu pasakyti dar vieną *Taip*. Taip, žmogus turi sielą. Taip, žmogus gali pasirinkti kada ateiti į šį pasaulį. Taip, žmogus gali pasirinkti, kada pasitraukti iš šio pasaulio. Kai siela atlieka misiją, dėl kurios atėjo į šį pasaulį, ką jai dar veikti? Kokią misiją gali atlikti miręs kūdikis? Žinau, skamba žiauriai, bet kartais tinkamas pasitraukimo momento pasirinkimas ir yra misijos esmė. Sutikit, jog toks įvykis be abejonės labai stipriai įtakos tėvus. Kita vertus nepilnamečio pasitraukimas gali žymiai stipriau įtakoti jo draugus, klasiokus, nei gimdytojus. Kokia visa to prasmė? Kai eisite prie vandens telkinio įmeskite akmenuką ir stebėkite kas atsitiks. Aplink tą vietą, kur akmenukas paniro pasklis ratilai. Tolyne nuo centro jie vis mažės, kol visiškai išnyks. Čia tas pats. Kiekvienas įvykis sukelia aplink save ratilų bangą, jų aidas, gali atsiliepti po metų, dviejų, penkių, savaime suprantama, kas metai jis silpsta, bet vis tiek daro įtaką. Paskutinis dalykas, kurį turbūt turėčiau pasakyti, tai jog daugelis įvykių yra maži akmenukai, todėl jų bangos toli nesklinda, tačiau kiekvienas iš mūsų gyvenime sutiks bent vieną stambų. Tokiu atveju prisiminkit, jog kažkas įvykdė savo misiją sėkmingai.

Norėtumėte pakalbėti apie Ne? Ne, žmogus neturi sielos. Broliai Zombiai. Brrr... Baisoka apie tai galvoti ar ne?

Gyvenimas kai tau trisdešimt

2014-09-17

Kai tau niolika, tai trisdešimtmetis atrodo baisiai senas, o kaip viskas atrodo kai tu atsiduri kitame gale? Norėtusi pasidalinti paprasto žmogaus patirtimi su jaunesniais skaitytojais, tačiau aš nesu tinkamas dalinti patarimus, kadangi mano gyvenimas nesusiklostė, kaip „normalaus“ žmogaus.

Taigi, apie tai kas (ne)svarbu ir (ne)rūpi.

Pradžioje turbūt reiktų pradėti nuo perspėjimo. Žmogaus atmintis yra keistas dalykas. Mes atsimename, tai ką norime atsiminti, nebūtinai tai kas iš tiesų įvyko. Du žmonės apie tą patį įvykį gali turėti visiškai kitokius atsiminimus.

Vaikystės svajonės – neišsipildė. Paprastai vaikystėje žmonės svajoja būti kosmonautais ir gaisrininkais, o užaugę tampa kasininkais ir valytojais. Turbūt pas retą ką išsipildo ankstyvos svajonės, jos būna naivios ir kvailos. Kokios jos buvo pas mane?

Viena svajonė labai keista, kažkodėl įstrigo man atmintyje. Reikėjo nupiešti kuo norėtum būti užaugęs, aš nupiešiau automobilį ir pasakiau, jog noriu būti taksistas. Nežinau kodėl. Paprastai vaikai nori būti užaugę tuo pačiu kuo ir jų tėvai ar bent jau giminės. Aš neprisimenu, kad nors vienas giminaitis būtų dirbęs taksistu. Šita svajonė keista dar ir dėl to, kad teises išsilaikiau visai neseniai.

Bet pati didžiausia mano svajonė buvo kurti multikus. Užaugau su sovietine „gerąja animacija“, ypatingai patiko filmukas apie vilką ir kiškį - „Na palauk“. Neatsimenu, bet greičiausiai amerikietiško analogo „Tom and Jerry“ nebuvo matęs. Net ir dabar mėgstu animaciją.

Tai keista svajonė, kadangi niekada neskyriau piešimui daugiau laiko nei kad privaloma. Nelankiau piešimo būrelių ir neprisimenu, jog būčiau tiesiog sėdėjęs ir paįšęs. Taip, dabar aš kuriu komiksus, bet aš juos „kuriu“, o ne „piešiu“, nes piešti nemoku.

Teoriškai mano svajonės dar gali ir išsipildyti, nors šiuo metu tikrai nenorėčiau dirbti taksistu. O kokios vaikiškos svajonės buvo pas jus?

Mokykla, universitetas – buvo, nebuvo. Kai baigiau mokyklą, niekada ten nebuvo užėjęs. Nesuprantu tokių žmonių, kurie mėgsta grįžti ar sako, jog mokykla buvo geriausias laikas. Kai vaikštai į mokyklą, tai mokykla atrodo kaip visas tavo gyvenimas, tačiau, kai pažvelgi iš perspektyvos, tai tik didelis laiko švaistymas.

Būdami mokykloje mes dažnai nepatenkinti burbame, jog integralai nepadės nusipirkti duonos ir yra visiškai beprasmiai, tačiau mes pamirštame (arba nepastebime), jog visi kiti mokomi dalykai yra tokie pat beprasmiai. Vienas iš klasės stas į aukštąją matematiką ir jam reikės to ko mokė per matematikos pamokas, vienas stas į mediciną ir jam reikės to ko mokė per biologiją, visi kiti dirbs kasininkais ir viską ko mokė yra visiškai nereikalinga. Galbūt aš truputėli sutirštiniu spalvas, bet kasininkais kažkas juk turi dirbti.

Paklauskite manęs to ko mokė mokykloje, chemijos, biologijos, fizikos ir aš jums neatsakysiu. Neturiu žalio supratimo. Vienintelis dalykas, kurį moku *dundukas plus lygiu* yra anglų kalba ir ne todėl kad turėjau fantastišką mokytoją, o todėl kad daugiau ar mažiau tenka susidurti kiekvieną dieną.

Tai mokykla man nieko nedavė? Kaip tik priešingai davė net gi labai daug: išmokė skaityti, rašyti ir skaičiuoti. Taip, čia pradinėse klasėse, vėliau... Hm...

Jeigu reiktų duoti vieną patarimą moksleiviams, jis būtų – dalyvaukite. Jeigu kas nors organizuoja klasės/mokyklos vakaronę/varžybas/renginį prisidėkite prie organizatorių. Tai duoda praktinės naudingos patirties galinčios praversti ateityje, tai duoda smagių akimirkų ir prisiminimų. Turiu prisipažinti, jog aš pats dalyvavau labai negausiai, tačiau tai yra geriausi (vieninteliai?) prisiminimai iš mokyklos. Kontrolinių, dvejetų, pastabų ir kitų eilinių dalykų neprisiminsite.

Po mokyklos stojau į universitetą, kur priešingai nei mokykloje tikrai nieko naudingo neišmokau. Visą ką galima pritaikyti ir panaudoti gyvenime išmokau iš draugų arba savarankiškai. Jeigu viskas taip blogai, kodėl aš stojau? Mano laikais buvo tik du pasirinkimai: armija arba universitetas. Manau, kad pasirinkimas yra akivaizdus.

Baigę mokyklą moksleiviai sprendžia labai sunkų klausimą: kur stoti? Tačiau tai neteisingas klausimas. Teisingas klausimas būtų: kuo nori tapti? Vienintelė problema, kad, kai reikia atsakyti į šitą klausimą, atsakymą iš tiesų žino gal tik koks 1%.

Paprastai chebra, kuri renkasi vakare prie garažo (išgerti butelį alaus ar odekolono) ir dieną kompiuterių klasėje, neturi nieko bendro. Nusprendę stoti į informatiką (ar kitur) jūs pasirenkate, jog norite bendrauti su tais, kurie renkasi kompiuterių klasėje, o ne prie garažo. Su jais jūs praleisite daug laiko, jie formuos jūsų požiūrį, pasaulį (kaip ir jūs formuosite jų). Akivaizdu, jog padaręs tokį pasirinkimą tapsite kitokiu žmogumi, nei pasirinkęs alternatyvą.

Pats diplomą vertas maždaug tiek, kiek popierius ant kurio yra atspausdintas, tačiau grupiškai, dėstytojais ir kiti susiję asmenys – neįkainojami. Ne veltui lietuviška patarlė sako: su kuo sutapsi, tuo ir tapsi.

Jeigu galite stoti užsienyje – stokite. Ne todėl, kad mokymo kokybė yra geresnė nei Lietuvoje. Į tuos universitetus, kuriuose mokymo kokybė geresnė nei Lietuvoje gali įstoti tik vienetai. Tačiau įstojus užsienyje išsiversite iš gimtųjų prietarų, papročių ir praplėsite savo akiratį.

Jeigu studijuojate ir nebėgate iš paskaitų darote kažką neteisingai. Tačiau turiu perspėti, jog įsismaginę galite per vėlai suprasti, jog praleidote per daug paskaitų. Ta linija, kiek galima praleisti yra labai nepastebima.

Universitetas - tai laikas naujoms patirtimis, eksperimentams ir pažintims. Universitetas – tai laikas susirasti antrą pusę. Baigus universitetą ir pasirinkimas, ir galimybės sumažėja. Nebeturėsite laiko romantiškiems padūsavimams ypač, jeigu kiekvieną dieną teks dirbti viršvalandžius.

Studijuokite tol, kol pavyks susirasti.

Vienatvė. Daugelis iš tiesų nežino kas yra vienatvė. Tokiame amžiuje dažniausiai būna sukūrę šeimas ir leidžia vaikus į darželius.

Nemanau, kad kas nors sąmoningai renkasi vienatvę (galbūt išskyrus Tibeto vienuolius). Nemanau, kad kas nors atsisako įdomių pažinčių. Mano pašto dėžutė visuomet laukia jūsų laiškų. Man būtų įdomu padiskutuoti apie žaidimus ir jų kūrimą, stalo žaidimus, knygas, fantastiką, komikus, kryžiažodžius, startupus...

Vienatvė – tai kas atsitinka, kol tu domiesi kitais dalykais, o ne žmonėmis.

Ar vienatvė yra baisu? Taip, jeigu visa diena tėra darbas, televizorius ir miegas tarpus užpildant žygiais į parduotuvę ir maisto ruošimais. To niekam nelinkėčiau.

Kokia yra mano vienatvė? Kartais norisi dėmesio, kartais norisi staugti, kartais jaučiuosi liūdnas, kartais jaučiuosi tiesiog laimingas, kartais jaučiuosi linksmas... Taip, kaip ir bet kuris kitas žmogus turi gerų ir blogų dienų. Svarbiausia pasiekti, kad gerų dienų būtų stipriai daugiau, nei blogų, nes ir pas patį sėkmingiausią žmogų pasitaiko juodų dėmių.

Kaip pasididinti gerų dienų skaičių? Vienas dalykas, kurio nemokina mokykloje, nors turėtų – tikslai. Kai turi tikslus, viską kas neveda link jų stengiesi padaryti kiek galima greičiau, kad galėtum užsiimti tuo, kas veda prie tikslo. Pasiekus tikslą visuomet užplūsta geras jausmas.

Puikiai suprantu, jog tikslai nėra kiekvienam žmogui. Kad galėtum išsikelti tikslus, pirmiausiai turi kažko norėti, turėti svajonių ir ambicijų, tačiau kai kurie žmonės neturi ko tikėtis iš ateities ar tiesiog jau turi viską ko gali norėti. Ką daryti tuomet? Galima pamėginti atrasti dievą arba pilna galva pasinerti į kokią nors kitą veiklą. Kol smegenys užimtos nėra kada pastebėti vienatvės.

Laikas. Kartą studijuojant universitete vienas draugas pasakė: *Turiu gerą idėją, bet dabar neturiu laiko.*

Tikiuosi, kai pabaigsiu studijas, laiko bus daugiau ir aš tą idėją įgyvendinsiu. Daugiau laiko neatsirado.

Žinote, kada mes turime daugiausiai laiko? Kai einame į mokyklą, vienintelė problema, kad mes nežinome ką su tuo laiku daryti. Kiekviename sekančiame gyvenimo etape laiko žmogui lieka vis mažiau. Universitete vis dar būna daugmaž tokios pačios atostogos kaip mokykloje, tačiau pradėjus dirbti nieko panašaus negausite. Jums tikrai pasisekė, jeigu iki darbo tik 15 minučių kelio, tačiau daugelis žmonių vien kelionei sugaišta valandą laiko, plus pats darbo laikas (ir viršvalandžiai) galiausiai paaiškėja, jog darbo dieną nelabai turite laiko sau.

Draugai. Draugai ateina ir išeina. Žmonės keičiasi, keičiasi jų gyvenimo būdas, pomėgiai, vieta, atsiranda šeima, lieka mažiau laiko kitiems dalykams. Tai natūralu.

Neturiu nei vieno draugo iš mokyklos laikų ir dėl to visai nesuku galvos. Visi mano draugai yra iš universiteto.

Šiais laikais, kai yra socialiniai tinklai ir kitos priemonės, draugus išlaikyti yra lengviau, tačiau, kad ir kokios gudrios priemonės būtų sukurtos, tikrai draugystei reikia realaus bendravimo. Nebūtina bendrauti su visais ką jūs įtraukėte į savo virtualių draugų sąrašą, tačiau dėl kelių pačių geriausių draugų visuomet pasistenkite surasti laiko susitikti realybėje bent jau kartu suvalgyti picą per pietus.

Amžius. Aš nežinau kiek man metų. Savo amžių prisimenu tik tuomet, kai pildant kokią nors formą reikia įvesti gimimo datą. Kodėl? Todėl kad amžius yra nesvarbu. Nustojau skaičiuoti sulaukęs dvidešimt kažkelių. Kai tau niolika, tai labai nori būti vyresnis, kad galėtum išsilaikyti teises ar nusipirkti alkoholio, bet kai pasieki tą ribą, tai iš esmės pasidaro nebesvarbu. Sekanti riba – tai nuolaida 80% viešajam transportui - labai toli.

Iš tiesų amžius pasijaučia tik dviem atvejais. Kai tenka bendrauti su pensininkais, kurie pasakoja kaip „sovietmečiu buvo geriau“, tuomet susiimi už galvos ir bandai išnykti. Antras atvejis, kai tenka bendrauti su kvailiu jaunimėliu, tuomet galvoji: nejaugi ir aš buvau toks debilas jų amžiaus?

Ir paskutinis dalykas, kurį matyt reikėtų pasakyti: sveikata – brangiausias turtas. Žinau, kad tai nuvalkiota frazė, bet nedarykit kvailysčių sveikatos sąskaita, nes kaip svarbu supranti, tik kai jos neturi.

Niekas nėra svarbu

2020-01-28

Manęs mokytoja paklausė ar paskaityčiau pranešimą problematiškiems vaikams. Aš pradėjau galvoti, ką aš jiems galėčiau pasakyti. Kuo ilgiau galvojau tuo labiau linkau prie išvados: *niekas nėra svarbu*. Aišku, aš to negaliu pasakyti mokiniam, bet...

Aš mokyklą baigiau ne vakar, todėl mano nuomonė yra su šiokiu tokiu atstumu, taip sakant, nuėjusi distanciją. Tai nereiškia, kad aš užmiršau mokyklą, tačiau mano prisiminimuose jinau neužima reikšmingo vaidmens. Apskritai, jūs žinote žmonių, kurie sako: *blyn kaip gerai antroje klasėje pavariau, leisk papasakosiu...* ? Tie žmonės vadinami trečiokais.

Aš nesuprantu žmonių, kurie sako, kad mokykla buvo geriausi jų gyvenimo metai... Kita vertus, jeigu bendrauji su vaikais, galbūt reikia jiems meluoti, kai jie skundžiasi, kad mokykla yra blogis...

Grižkime, prie to, kad niekas nėra svarbu. Kai aš pirmą kartą iš biologijos gavau keturis (dešimtbalėje sistemoje) – verkiau. Norite, atspėti kokią gyvenimo dalį užima biologija mano gyvenime? Nu kaip... Barankos skylę.

Mano lietuvių kalbos trimestro pažymys buvo šeši arba septyni, bet tai yra nesvarbu, nes aš neišlaikiau valstybinio egzamino. Stojant į universitetą (kai aš stojau) svarbu buvo tik egzaminų rezultatai. Tiesa, net ir tokiu atveju aš įstojau į universitetą. Kiek mano lietuvių kalbos pamokos įtakojo, tai kad aš rašau penkiolika metų? Na... jūs dabar žinote kodėl mano tekstuose yra daug gramatinių klaidų, bet jeigu jus tos klaidos būtų erzinusios, jūs neskaitytumėte šito teksto.

Iš mokyklos moksleivis turi atsinešti tik du dalykus: *norą siekti ko nors daugiau ir galimybes siekti ko nors daugiau*.

Būkim sąžiningi, noras siekti ko nors daugiau dažniausiai neateina iš mokyklos. Numeriu vienas sąrašas yra draugai, toliau tėvai, internetas, televizija ir tik pačiame sąrašo gale yra mokykla. Viena iš priežasčių, kodėl aš stojau į informatiką, todėl kad mano klasiokas irgi stojo į informatiką.

Tėvai, kurie turi diplomus dažniausiai nori, kad ir jų vaikai turėtų diplomus. Ta pati taisyklė galioja ir atvirkščiai, tėvai, kurie neturi diplomų, nekelia tokių lūkesčių savo vaikams.

Daugelis mokytojų turbūt išžišis, bet, realybė yra tokia, kad internetas vaikų apsisprendimui turi daugiau įtakos, nei mokykla.

Antroji dalis yra galimybės siekti ko nors daugiau. Ir iš karto reikia suprasti, jog universitetas nėra vienintelė galimybė. Bet, jeigu norite siekti universiteto, tai tuomet reikia gerų egzaminų pažymių ir galbūt ko nors papildomo (piešinio dailės mokyklai?).

Jeigu jūs tikite, jog mokslai yra kaupiamieji, kaip namo plytos turi būti dedami viena ant kitos, tai turite studijuoti gerai visus dvylika metų. Jeigu jūs tikite, kad per pusmetį galima išmokti viską, kad išlaikyti egzaminus pakankamai, tuomet jums reikia mokytis tik vieną pusmetį, o likusius vienuolika su puse metų, galite volioti durnių siekdami tik pakankamų rezultatų, kad jūsų nepaliktų antrus metus. Atvirai kalbant, mokykloje nesutikau nei vieno vaiko, kuris būtų paliktas antrus metus, bet tai buvo didžiausia baimė. Tuo pačiu sklandė legenda, kad vaiką, kuris gerai lankė tikybos pamokas trečioje klasėje iš karto perkėlė į penktą klasę. Mes visi to norėjom. Rimtai, mokyklos nemėgsta visi, net ir geri mokiniai... Na gal ne visi... Nebūkim kategoriški.

Aš nesakau, kad mokykloje nebuvo gerų momentų, bet daugelis jų yra nesvarbūs. Jie niekaip neįtakoja jūsų gyvenimo. Jūs aišku, galite pasakyti: bet anglų kalba... Šūdas yra mokyklinė anglų kalba. Būrys lietuvių

kalba tarpusavyje. Norite geros anglų kalbos kalbėkite su užsieniečiais. Jeigu atvirai, aš daugiau anglų kalbos išmokau iš žaidimų (anglų kalba multikų mano laikais nebuvo), nei anglų kalbos pamokose.

Bet grįžkime prie galimybės eiti toliau, universitetas nėra vienintelis kelias. Jeigu galite pradėti verslą, darykite tai. Jeigu galite išvažiuoti į užsienį, darykite tai. Tiesa, tiek vienam, tiek kitam dalykui greičiausiai reikės pinigų. O pinigai atsiranda iš turtingų tėvų. Mokykla jums neduos pinigų. Mokykla neduos net teleloto bilieto.

Nepadaryti namų darbai yra nesvarbu, pabėgimas iš pamokos dažniausiai yra nesvarbu. Aš nemėgdavau kūno kultūros, vietoj jos eidavome pietauti pas klasioką į namus.

Tai kas yra svarbu? Jeigu rūkote, tai gali būti svarbu ateityje. Visų pirma cigaretės yra brangios ir, jeigu paskaičiuotumėte kiek išleidžiate per gyvenimą cigaretėms, tai vieni turbūt galėtų nusipirkti naują automobilį, kiti ir visą namą... Pinigai, kuriuos iššvaistote, neabejotinai įtakoja jūsų gyvenimą. Antra, plaučių vėžys siunčia jums linkėjimus iš ateities. Jeigu jau pradėjom apie cigaretes, aš turėjau klasioką, kuris pradėjo rūkyti pirmoje klasėje ir metė antroje... Jeigu pasižiūriu į senas nespalvotas nuotraukas, tai matosi... Alkoholis gali būti svarbu. Mokykla turbūt toks laikas, kai daugiau vartoja nei nevartoja (aišku, priklausomai nuo klasės). Nėra svarbu, kiek jūs išgeriate, nebent jūs užsiverčiate visą butelį ant karto ir jus ištinka koma, bet jūs tuomet neskaitysite šitos svetainės. Svarbu yra su kuo ir kur geriate. Didžiuliai neblaivių paauglių susibūrimai gali iššaukti daug problemų. Tai nereiškia, jog kas nors blogo įvyks vakarėlyje kur jūs einate, bet jeigu dažnai eisite, didinate blogo įvykio tikimybę. Ai, ir tikimybės yra nesvarbu.

Jeigu laikytis taisyklės, tai taisyklė turbūt būtų labai paprasta: *jeigu draugų draugai yra banditai, neikite į vakarėlį.*

Kojos, rankos (ar kitos vietos) susilaužymas, net gi muštynės gali būti svarbu. Tai gali sužlugdyti jūsų norą tapti sportininku. Blogai sugijusios vietos atsilieps jums visą gyvenimą.

Tatuiruotės yra svarbu. Tam tikrose profesijose galite nebūti priimtas į darbą, jeigu turite tatuiruotę.

Miegas yra svarbu, bet tą suprasite, kai pasieksite mano amžių, todėl praleiskite kiek galite daugiau bemiegių naktų.

Tarkim, jūs baigsite mokyklą ir stosite į universitetą. Noriu jums pasakyti, jog universitete niekas nėra svarbu. Į universitetą jūs stojate dėl to, kad susikurtumėte draugų ratą, kuris lydės jus tolesnį jūsų gyvenimą. Aišku, aš nesakau, kad neatsiranda draugų pabaigus universitetą, bet universitetas yra geriausia vieta ieškoti draugų, vėliau bus labai sunku. Draugai yra svarbu.

Diplomas statistiškai yra svarbu, žmonės, kurie turi diplomą, statistiškai uždirba daugiau, nei žmonės be diplomo. Statistika yra nesvarbu, kaip ir pažymys, kurį jūs gavote iš statistikos.

Aš galėčiau pasakyti, jog darbe irgi niekas nėra svarbu, bet mes žmonės ne taip mąstome. Jeigu viršininkas pasikviečia į kambarėlį pasikalbėti, mes nervinamės, bet ar tikrai yra dėl ko? Ar jūs blogai dirbote, ar padarėte ką nors blogo? Devyni iš dešimties dantistų sako – ne. Ar viršininkas jus atleis? Greičiausiai - ne. Jeigu atleis, ar jūs galėtumėte išgyventi artimiausius du mėnesius iš santaupų? Jeigu taip, jūs neturite dėl ko nervintis, bet jūs vis tiek nervinsitės, nes mes žmonės nesame logiškos būtybės, mes nevertiname visko iš dešimties metų perspektyvos, kas būtų visiškai logiškas elgesys. Mes viską vertiname iš to momento emocijos. Emocijos ne visuomet padeda, bet ką dėl to padarysi...

Taigi, apibendrinant, nesvarbu kuriame gyvenimo etape esate, daugelis dalykų, kurie jums atrodo šiame momente svarbūs, iš tiesų nėra svarbūs, po dešimties metų daugelio iš jų net neprisiminsite. Jūs valdo emocijas, net jeigu to nesuprantate ar neprižįstate. Vienintelis dalykas, ką aš galiu pasakyti: stenkitės, jog gerų, linksmų, laimingų momentų jūsų gyvenime būtų kiek galima daugiau ir visa kita - nesvarbu, praeis, pamiršite, nesilaikykite įsikibę praeities, bet mokykitės iš savo klaidų.

Gyvenimo dviratis

2015-07-14

Nesenai žiūrėjau video, kuriame aiškino kodėl dviratis be vairuotojo gali gana ilgą atstumą nuvažiuoti tiesiai. Svarbiausia tame video išsakyta mintis: nėra vieno elemento, kuris tai nulemia, tą galimybę suteikia grupė faktorių. Kokia puiki metafora gyvenimui.

Daugelis žmonių ieško vienos auksinės taisyklės, formulės, vaisto, daikto, kuris padarys juos laimingais, tačiau gavę tai ko ieškojo, siekė jie nusivilia, nes nėra tokio vieno daikto.

Gyvenimo ratas sako, jog reikia net septinių dalykų. Septyni yra nuostabu. Kaip visi sutiks, kad Ferrari yra nuostabu, tačiau realybėje daugelis perka padėvėtą golfuką. Tai gal iš tiesų yra mažesnis skaičius dalykų, kad žmogus galėtų gyventi netokį tobulą gyvenimą kaip rato atveju? Aš manau, kad taip. Aš manau, kad žmogui reikia trijų dalykų: draugų, svajonės ir vilties.

Draugai arba bendruomenė. Žmogui labai svarbu pasijausti reikalingu, būti kažko dalimi. Ir tą galima išspręsti įvairiais būdais. Kai kurie bando tai išspręsti vestuvėmis: vieniems pavyksta, kitiems – ne. Tačiau tai tikrai ne vienintelis kelias.

Seniau vienas, turbūt pats populiariausias, sprendimas buvo eiti į bažnyčią. Žmonės kiekvieną sekmadienį eidavo į bažnyčią ne todėl, kad bijo dievo bausmės ar buvo labai nuodėmingi, o todėl kad eidami į bažnyčią jie jautėsi kažko didesnio dalimi – bendruomenė. Tą galima padaryti ir dabar. Jeigu religija nėra jūsų arkliukas, galima savanoriauti.

Galiausiai tą galima išspręsti turint vieną ar kelis draugus, su kuriais galima pasikalbėti apie viską. Moterys to nesupras, bet vyrai draugus susiranda pagal veiklas. Pavyzdžiui yra krepšinio žaidimo draugai. Su jais žaidžiamas krepšinis, su jais kalbama apie krepšinį, tačiau nekalbama apie plaukimą ar futbolą, tam yra atitinkamai plaukimo arba futbolo draugai. Tačiau net ir vyrams reikia draugų su kuriais galėtų pakalbėti apie... Nenoriu sakyti emocijas, nes skambėtų labai emo, ne vyriškai... Bet vis tik reikia draugų su kuriais būtų galima pakalbėti apie svajones, planus, ambicijas, apie tuos ne fizinius, neapčiuopiamus dalykus.

Aišku, jeigu vieną rytą pabudai ir supratai, kad neturi nei vieno draugo, o taip gali atsitikti, tuomet tikrai nereikia bėgti į miesto centrą ir klausti kiekvieno sutikto: ar nori būti mano draugu? Realūs draugai yra auksas, bet tam, kad išgyventum tiks ir bronza. Taip, aš kalbu apie virtualius draugus.

Jeigu turite kažkokių pomėgių, hobių galite eiti į tai temai skirtus forumus, bendruomenių puslapius ir pradėti komentuoti. Jeigu turite mėgstamų blogerių, rašykite komentarus jiems. Jei nei vieno iš tų dalykų neturite, tuomet eikite į socialinius tinklus ir pradėkite komentuoti kitų įrašus. Galbūt vieną kartą įsivelsite į protingą diskusiją, po to antrą, trečią... O po ketvirtos diskusijos su tuo pačiu žmogumi, jau galite manyti, kad turite virtualų draugą. Aišku, tai dar ne pergalė, o tik pradžia ir kelias nelengvas, bet įmanomas.

Svajonė – tai ne tikslas. Kai žmonės pasiekia savo svajones, stovi ant kalno viršūnės dairydami į visą pasaulį po kojų, jie klausia: ar tai viskas? Geriausia svajonė yra ta, kurios niekada nepasieksi, bet svajonė privalo būti teoriškai įgyvendinama.

Tapti NBA čempionu, daugeliui vyresnių nei dešimt metų žmonių yra bloga svajonė. Kodėl? Nes jinai neįgyvendinama. Jeigu esi vaikas, tau reikia pradėti lankyti krepšinio mokyklą, vėliau pradėti žaisti LKL, atstovauti rinktinei ir tikėtis, kad tave pastebės koks nors klubo agentas. Būti pastebėtu šansai stipriai padidėja, jeigu studijuoji kokiam nors Amerikos koledže ir atstovauji jo rinktinei. Tačiau jeigu tau dvidešimt ir didžiausias tavo pasiekimas laimėti kiemo krepšinio turnyrą...

Gyventi Marse yra gera svajonė daugeliui žmonių. Teoriškai mes jau dabar turime visas technologijas, kurių reikia, kad galėtume nuskristi ir gyventi raudonoje planetoje. Deja, kol kas jos yra labai grioždiškos ir labai brangios. Jei turtingiausi pasaulio žmonės sudėtų savo pinigines, o protingiausi žmonės suremtų savo smegenis, tai visą technologiją galėtume ir pagerinti, ir atpiginti per keletą metų.

Laimėti Oskarą už filmą yra gera svajonė. Yra vienas Oskaras skiriamas ne Holivudo kūrėjams. Taip, sukurti gerą filmą kainuoja milžiniškus pinigus. Taip, konkurencija labai didelė. Bet teoriškai tai yra įmanoma ir, jeigu tobulinsite savo įgūdžius, galite nustebinti visą pasaulį. Bent jau teoriškai.

Svetimu automobiliu galima nuvažiuoti į kitą miestą, tačiau svetimos svajonės niekur neveža. Turite surasti dalyką, kuris tinka būtent jums. Kaip tai padaryti?

Sąžiningas atsakymas: aš nežinau universalios formulės, kuri veikia 100%, bet galbūt kai kuriems iš jūsų padės mano patirtis.

Jums vertėtų atsigręžti į tai kas jums patinka. Pavyzdžiui man patinka skaityti knygas, tačiau nevisos knygos yra geros, todėl kartais skaitant apima toks jausmas: aš galėčiau geriau. Mano svajonė galėtų būti parašyti knygą.

Aišku, kas nors būtinai pagalvos: man patinka alus, kokia turėtų būti mano svajonė? Nežinau, galbūt tapti alkoholiku? Jeigu kalbant kiek rimčiau, tai yra daugybė variantų, pavyzdžiui, įsigyti bravorą, paragauti alaus iš kiekvienos valstybės, surinkti didžiausią kamštelių, butelių etikečių kolekciją... Kaip matote galimybių daug, tačiau geriausia svajone bus dalykas, kur jaučiate šioki tokį nepasitenkinimą, trūkumą, kurį norėtumėte išspręsti.

Viltis – kai turi ko tikėtis iš ateities gyvenimas neatrodo toks sunkus. Viena iš priežasčių, kodėl žmonės pasitraukia iš šito pasaulio savo noru yra tai, kad ateitis nežada nieko gero ar iš vis nieko nežada.

Kai kurie žmonės tikisi po mirties patekti į dangų. Kiti laukia Jėzaus prisikėlimo, treči – pasaulio pabaigos. Net jeigu jums atrodytų kvaila, kol tai nekenkia kitiems žmonės ir tikintįjį daro produktyviu visuomenės nariu nežlugdykit jo iliuzijų.

Aš siūlyčiau susikurti kiek mažesnius dalykus, kurių galite laukti. Tai galėtų būti paprasta kelionė į Indiją po metų ar dviejų, dalyvavimas jūsų mėgstamiausios grupės koncerte ar sporto varžybose. Tai galėtų būti ir kokio nors tikslo pasiekimas pavyzdžiui surinkti du šimtus degtukų (nesugalvojau nieko absurdiškesnio).

Viltim siūlau vadinti dalyką, kuriam įvykti yra 60% tikimybė, tačiau, kad jis įvyktų, reikia laukti metus ar daugiau. Tokiu atveju susikuri dalyką, kurio lauki ir, kai jis įvyksta, susikuri kitą. Turbūt nėra paslaptis, ko aš laukdavau, kai buvau moksleivis. To paties kaip ir visi moksleiviai.

Nežinau tai gerai ar blogai, bet mokykla labai gerai išdresiuoja būtent tokį gyvenimo būdą. Skirtumas tik tas kad visa struktūra yra sukurta taip, kad tą laukimo tašką sukuria automatiškai, o pabaigus mokyklą, reikia pačiam dirbtinai susikurti tą laukimo tašką.

Mokykloje žinojau, kad mano tikslas pabaigti dvylika klasių, principu aš nelabai daug galėjau įtakoti, man tiesiog reikėjo pralaukti, prastumti tuos metus ir stoti į universitetą. Universitete vėl tas pats tik nuosprendis gerokai trumpesnis – keturi metai. Kadangi nežinojau ką noriu veikti su savo gyvenimu stojau į magistrą ir prastūmiau dar du metus.

Sunkiausias gyvenimo etapas buvo tuomet, kai pabaigiau universitetą. Aš neturėjau nieko. Aš neturėjau ko laukti ar tikėtis iš ateities. Jaučiausi lyg būčiau patekęs į labai tankų rūką, kur net savo iš tiesos rankos negali matyti.

Aš neturėjau jokios svajonės, kurios galėčiau siekti. Aš nežinojau ką daryti. Aš tik žinojau, kad esu nepatenkintas tuo kur esu, tačiau nežinojau kaip tai pakeisti.

Kaip aš suradau savo kelią?

Atsakymas – aš jo neradau. Laikas tiesiog išmokė sukąsti dantis ir kentėti.

Aš norėčiau pasakyti: jeigu įvykdysite šituos dešimt žingsnių, tai būsite tiek daug pasiekę ir tokie laimingi kaip aš. Bet aš nežinau tų žingsnių. Aš niekam nerekomenduočiau sekti mano pėdomis. Jūsų gyvenimas turėtų būti (ir daugeliu atveju yra) geresnis nei mano, bet, jei jis yra blogesnis, tuomet pasikelkite bent jau iki mano lygio.

Šitie trys dalykai nepadarys jūsų gyvenimo stebuklingo ar laimingo. Tačiau padarys pakenčiamu su trumpomis saulėtomis akimirkomis. Kai nebereikės svarstyti apie gyvenimo prasme ar beprasmybę, kai turėsit dėl ko gyventi ir laukti ateityje, galėsit pradėti galvoti apie kitus trūkstamus dalykus, o gal net gi kaip pasidaryti ratą su septyniais stipiniais. Ko aš jums linkiu.

O jei aš atrasiu formulę į laimingą, sėkmingą gyvenimą pažadu pasidalinti ateityje ir atskleisti visus reikalingus komponentus.

Kaip atsiranda draugai?

2017-09-05

Aš ne vienus metus sukau galvą ties šituo klausimu ir šiandien manau, kad turiu atsakymą. Jeigu trumpai tai: per klaidą arba per atkaklumą. Leiskite man paaiškinti plačiau.

Nusikelkime į universitetą. Iš principo mokykla ar darželis gali pasiūlyti analogiškas sąlygas, bet neverta keliauti ten kur niekas neprisimena.

Tai kaip atsiranda draugai?

Visų pirma jie neatsiranda per paskaitas (dažniausiai). Jie atsiranda per pertraukas. Įsivaizduojate situaciją: didelė banda avių stovi suvaryta ankštoje patalpoje. Studentai nelabai gali kur eiti, nes paskaita bus šitoje auditorijoje, be to prie kitos auditorijos stovi kita grupė. Stovėti po vieną kampe irgi būtų keista... na... bent jau mano laikais, kai telefonai buvo neįgalūs... Dabar galbūt situacija šiek tiek kitokia.

Žmonės yra socialūs padarai, todėl jie tiesiog negali stovėti vienas šalia kito ir nekalbėti (nebent tai yra liftas arba viešasis transportas). Kalbos apie egzaminų klausimus nesukuria draugų nors yra neišvengiamos, tačiau kartais tokios kalbos baigiasi ir prasideda kalbos apie hobių, žaidimus, filmus, knygas... Vienas pokalbis nesukuria draugų, tam reikia antro ir trečio... Aš nežinau skaičiaus... tačiau čia mes grįžtame prie mano įžangos.

Kad atsirastų draugai reikia nuolatinio bendravimo iš pradžių prie auditorijos, vėliau pakviesti kartu pulo pažaisti... Tą galima daryti atkaklumu, kai nori, kad koks nors konkretus žmogus dėl tik tau žinomų priežasčių taptų tavo draugu. Tačiau daugelis studentų nėra tokie sumanūs ir draugais tampa per klaidą. Kai sakau klaidą, tai reiškia: todėl kad atsidūrė toje pačioje grupėje ar grupėse, kurios turi bendrų paskaitų ar grupėse, kurių paskaitos vyksta greta. Jei dažnai matai tą patį veidą greta, vėliau ar anksčiau jį užkalbini. Pokalbis seka pokalbį, temos nuo tuščių apie orą, pereina prie asmeninių apie pomėgius, netikėtai rankose atsiranda alaus bokalai ir žiūrėk jau turi naują draugą.

Čia turbūt reikėtų pasakyti, jog pertraukos yra ne vienintelis laikas ar proga susirasti draugų, tačiau jis yra paprasčiausias ir patogiausias mums analizuoti. Be pertraukų dar yra įvairūs būreliai, studentų organizacijos, klubai ir kita užklasinė veikla.

Būti studentu yra paprasta. Tačiau kalbant apie draugus mes turime dvi problemas: "suaugusiuosius" ir internetą.

Pradėkime nuo pirmosios. Suaugusiuosius aš parašiau kabutėse, nes sakyti, jog žmonės tampa suaugusiais tik tuomet, kai baigia universitetą būtų nesąžininga. Kai kurie žmonės niekada nesuauga. Deja, šiuo metu neturiu geresnio termino, taigi...

Suaugusiųjų gyvenimo prioritetai atrodo maždaug taip: 1) darbas 2) šeima 3) miegas. Priklausomai nuo amžiaus bei aplinkybių, jie gali skirtis ir vis dėlto daugelio yra ne tik tokie patys, bet ir tokia pačia tvarka. Tai reiškia, kad jei nespėja padaryti darbo, tai dirba viršvalandžius arba nešasi darbą namo dėl ko kenčia šeima. Po darbo laiką skiria artimai šeimai, o savaitgalius - tolimai t.y. važiuoja pas gimines. Tokiame gyvenimo ritme yra viena problemėlė: jame nėra draugų. Ir aš kol kas nekalbu apie naujų susiradimą, senas draugystės irgi reikia palaikyti. Draugystė visai kaip laužas: dega, kol nepamiršti kartas nuo karto įmesti naujos malkos, malkoms pasibaigus laužas galiausiai užgęsta.

Aš suprantu: šeima yra svarbu. Vaikams reikia tėvų t.y. superherojų, kurie gali ir žino viską. Vaikams reikia tėvų, kurie gali žaisti ir leisti laiką kartu. Tačiau vaikai užauga ir palieka lizdą.

Bendravimas yra šeimos pagrindas. Bendrauti reikia ir su žmona. Aš to niekam nelinkiu, tačiau kartais atsitinka skyrybos ir tuomet supranti, jog tu nieko nebeturi ir esi visiškai vienas.

Jei tavo draugai yra iš universiteto ar dar ankstesnių laikų, tai greičiausiai jie yra bendraamžiai, kas reiškia, kad jie greičiausiai eina per tuos pačius gyvenimo etapus kaip ir tu. Vienaime gyvenimo etape reikia susitikti kartą per savaitę, kad palaikyti draugystę, kitame - užtenka karto per mėnesį, kol abiejų galimybių sutampa viskas yra puiku.

Mes aptarėme draugystės palaikymą, dabar pakalbėkime apie naujų draugų susiradimą. Universitetas tarsi sukurtas susirasti draugams, tačiau vėlesniame gyvenimo etape norint susirasti draugų reikia įdėti papildomų pastangų. Kur daugiausiai laiko praleidžia suaugusieji? Darbe. Susirasti draugų tarp bendradarbių lengviau ir patogiau, bet turėti draugų iš kitur naudingiau. Kodėl? Pirma, kitur dirbantys žmonės praplečia tavo pasaulį ir suvokimą, tavo pasaulis neapsiriboja maža įmone, kurioje dirbi, tu žinai kas vyksta ir kitose įmonėse. Tai gali

padėti geriau atlikti savo darbą arba suprasti, jog laikas ieškotis kito. Jei jau prakalbom apie darbo keitimą, tai verta eiti prie antro punkto. Jei tu ar kolega pakeičia darbą, kas atsitinka draugystei? Ar ji nutrunka? Universitete visi priversti stovėti vienoje vietoje, vėlesniame gyvenime kur visi priversti stovėti nevisai savo noru yra eilė parduotuvėje prie kasos. Jūs galite pamėginti užkalbinti žmogų stovinti prieš arba už jūsų, bet jeigu tas žmogus nėra jūsų bendradarbis ar kaimynas tikimybė, kad jį sutikssite dar kartą yra beveik lygi nuliui.

Jei kalbame atvirai, dalykas kurio tikrai nemėgstu, tai kai autobuse šalia atsisėda diedukas ir pradeda pasakoti savo gyvenimo istoriją. Dar blogiau, jei jis būna girtas.

Kaip jau minėjau norint susirasti draugų reikia įdėti papildomų pastangų t.y. užsiimti kokia nors papildoma veikla. Pašto ženklų rinkimas atrodo labai vieniša veikla, tačiau yra klubai kur žmonės renkasi mainytis pašto ženklais. Aišku, galima mėginti ir paprastesnius būrelius, pavyzdžiui užsienio kalbų, šokių ar maisto gaminimo kursai. Jei atvirai, tai aš net neįsivaizduoju kokie kursai, klubai ar būreliai būna. Jeigu jūs iš Vilniaus, turėtumėte turėti neblogų pasirinkimo variantų, jei jūs iš mažesnio miesto jūsų pasirinkimas greičiausiai labai ribotas. Vis dėlto turbūt nėra miesto be sporto klubo ir žmonių norinčių žaisti krepšinį. Svarbiausia nepamiršti, jog draugais tampa žmonės, kuriuos matai reguliariai savo noru arba ne.

Laikas pereiti prie antros problemos - interneto.

Seniau buvo mirkas, kuriame žmonės mirdavo. Seniau buvo forumai, kuriuose žmonės forumindavosi. Visą tai praėjusio dešimtmečio internetas. Internetas, kuriame žmonės ilgai keisdavosi savo nuomonėmis, diskutuodavo ar tiesiog kalbėdavo apie gyvenimą. Kartais tokie žmonės tapdavo virtualiais, o vėliau ir tikrais draugais. Bet tai praeitis, dabar internetas netoks.

Dabar braukiam į kairę ar dešinę ir iš karto tikimės rezultato. Dabar norime visko tuoj pat, iš karto. Kaip sakė viena reklama: mes - dabartistai. Deja, draugystės neatsiranda vos spragtelėjus pirštais. Nesupraskite mane klaidingai, dabar išlaikyti draugystę yra lengviau nei bet kada istorijoje, aišku, tam reikia įdėti šiek tiek darbo, bet gerokai mažiau nei anksčiau. Tačiau dabar užmegzti draugystę internetu gerokai sunkiau. Tam aš įvardinčiau tris priežastis. Pirmoji jau mano minėta, dabar niekas neturi kantrybės ir noro investuoti į procesą. Net svetainės, kuri neužsikrauna per 30 sekundžių, niekas nenori lankyti.

Antroji priežastis - informacija. Dabar apie žmogų gali surinkti daugiau informacijos nei bet kada anksčiau ir vis tiek nežinoti kas jis per žmogus. Surasti kieno nors vardą bei pavardę lengviau negu lengva. Dabar žmonės mėgsta turėti instagram su tūkstančiais nuotraukų, tačiau ką peržiūrėjęs jas visas sužinosi apie žmogų? Kad jis narcizas? Kad jis mėgsta pozuoti? Būkim sąžiningi, kai kurie žmonės pateikia savo hobių, keturkojus draugus ir kitas smulkmenas. Tačiau vis tiek lieka klausimas kiek to yra nuoširdu, o kiek specialiai su pozuota.

Internetas ir televizija tarsi dvi priešingybės. Internetu kiekvienas stengiasi parodyti koks jo gyvenimas super geras. Televizija stengiasi parodyti, kad visų gyvenimas yra šūdas. Tačiau nei viena, nei kita nėra tiesa, tikrame gyvenime nutinka visko.

Galiausiai aptarkime paskutinę priežastį - "žvaigždžių" ir fanų visuomenę. Anksčiau mes visi buvome lygūs tarp lygių. Taip, moderatoriai buvo šiek tiek lygesni, bet jų buvo nedaug ir jų beveik niekas nepastebėdavo. Dabar visi gali būti žvaigždės ir visi gali būti fanai. Žvaigždės rėkia į pagalbę, o fanai klauso. Žvaigždės turi teisę būti pasikėlusios, o fanai privalo jas dievinti. Anksčiau, kad taptum žvaigžde turėjai kažką padaryti, pavyzdžiui žaisti krepšinį ir, beje, žaisti gerai, dabar užtenka įsivesti internetą. Kai tu gali sekti ką nori ir kiti gali sekti ką nori, bet norai nėra abipusiai formuojasi stokerių visuomenė. Anksčiau kažką persekioti buvo nusikaltimas, dabar normali interneto būseną.

Aišku, ne viskas taip blogai. Jūs galite nebūti pasikėlusis žvaigždė, jūs galite elgtis draugiškai, bet nereiškia, jog kiti irgi elgsis taip. Dabar internetas yra tuštybės mugė ir telieka laukti kokia bus sekanti interneto evoliucija bei tikėtis, jog ji bus geresnė.

Pabaigoje norėčiau pasakyti, jog sunku susirasti draugų, bet sunku yra viskas ką daryti yra verta. Tiesiog reikia peržiūrėti savo prioritetus ir pridėti draugus kaip vieną iš svarbesnių punktų.

Mintukai

Visatos sąmonė

2007-08-30

Ar jums buvo taip, kad sugalvojote kokią idėją, o vėliau sužinojote, kad kažkas kitas ją sėkmingai įgyvendino?

Kai aš buvau visai mazgas, koku 6 metų, labai nemėgdavau laukti autobusų ar troleibusų, man buvo labai keista, kodėl žmonės gyvenantys prie stotelės negalėtų surašyti visų pravažiuojančių autobusų ir troleibusų laikų, o grafiką pakabinti stotelėje. Labai akivaizdi, mano nuomone, idėja, tačiau, kad kažkas ją įgyvendintu, prireikė net 20 metų...

Kaip atsitinka, kad keli žmonės sugalvoja panašias idėjas, nors jas labai slėpė ir saugojo?

Mokslininkai atliko įdomų eksperimentą. Paėmė dvi grupes savanorių, pirmajai davė vieną populiarių laikraštį ir liepė spręsti kryžiažodį. Antrąją grupę vienai dienai visiškai atitvėrė nuo pasaulio, ir kitą dieną padavė tą patį laikraštį su tuo pačiu kryžiažodžiu. Ir ką jūs manote? Žmonės antrą dieną kryžiažodį sprendė vidutiniškai du kartus greičiau, nors nebuvo, jokio būdo, kad jie kaip nors sužinotų atsakymų variantus. Kaip tai galėjo atsitikti?

Ir dar vienas dalykas. Jaunikliai paukščiai pačiais pirmaisiais metais, tiksliai žino, kur jų tėvai skrenda žiemoti. Iš kur?

Visą tai galima paaiškinti – Visatos sąmone. Neišsemiamu informacijos ir žinių šaltiniu. Jeigu pastudijuotumėte garsių poetų, rašytojų, muzikantų biografiją, pastebėtumėte, jog ne vienas yra pasakęs, kad jis nekuria, tai tiesiog kažkokia aukštesnė jėga rašo pasinaudodama jo ranka. Ne vienas genijus yra sukūręs idealią formulę ir po to pasakęs, jog jinai netikėtai atėjo jam į galvą arba, kad susapnavo.

Visaapimanti bendrasąmonė.

Kaip pasinaudoti jos resursais? Kodėl vienas idėjas, nuolatos sugalvoja daugelis žmonių, kitas vos keletas, o trečias tik vienetai?

Pabandykite įsivaizduoti, jog žmogus yra magnetas, magnetai būna skirtingų dydžių bei skirtingo stiprumo. Nuo ko priklauso stiprumas? Tarkime per dieną 1000 žmonių perskaitė delfi.lt (tikra tragedija delfui.), jie visi priėjo ir įsisiurbė į galvą vienodą informaciją, vadinasi jų potencialas suvienodėjo, jie lengvai gali rasti bendras pokalbio temas, tačiau ir jų sugalvotos idėjos bus vienodos. Jeigu vienas iš tų žmonių perskaitė ne tik delfi.lt, bet ir ką nors drastiškai skirtingo pvz. mano puslapį, tai jo potencialas, kitoks, ir jis gali pasiekti platesnį spektrą resursų iš Visatos sąmonės.

Kodėl specialistai randa originalus problemų sprendimus? Todėl, kad jie gilina žinias tam tikroje vienoje srityje. Jie kelia savo potencialą, kad galėtų prieiti prie aukštesnio lygio resursų. Ar jūs norėtumėte savo galvą teršti atsitiktiniu šlamštu?

O kas jeigu visos mintys jau yra sumintytos, jeigu žmonės tarsi radijo imtuvai, tik gauna tam tikras bangas?

Ką jūs norėtumėte klausyti: triukšmą, ar kokią nors gerą, jūsų mėgstamą radijo stotį?

Pasiimkite laikrodį ir pabandykite vieną minutę žiūrėti į sekundinę rodyklę. Ar jums pavyko išlaikyti dėmesį, nei karto nenukrypus mintimis į šoną? Tiems, kurie nebandė, galiu pasakyti, jog tai gana sunku (nors man pavyko). Deja, mūsų smegenys sugedęs radijo imtuvas ir nuolatos, nusimuša nuo pagrindinės radijo stoties, todėl jį reikia nuolatos reguliuoti. Ką mes pasieksime nuolatos reguliuodami savo minčių imtuvą? Yra toks posakis, jog pirmos dešimt į galvą atėjusių idėjų yra nieko vertos, nes jas sugalvoja visi.

Matote, pirmosioms idėjoms nereikia jokių pastangų. Ne tikite? Pabandykite sugalvoti 10 dalykų kaip išvengti automobilių kamščių.

Na kaip pavyko?

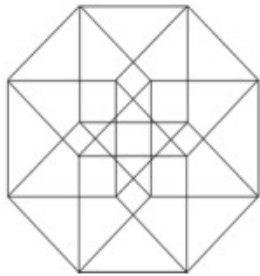
Manau, buvo nesunku, o dabar pabandykite sugalvoti dar 10?

Na kaip dabar?

Žymiai sunkiau, kodėl taip yra? Nes jums reikia sureguliuoti savo imtuvą, pasikelti savo potencialą, kad galėtumėte prieiti prie kokybiškesnių resursų. Jeigu norite nuolat, prieiti prie kokybiškų resursų, originalių idėjų, reikia save lavinti. Negalima leisti potencialui nusimušti.

Laikas nėra ketvirtas matavimas

2008-12-11

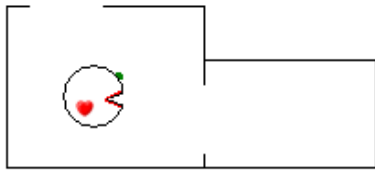
Mokykloje mus mokydavo fizikos, geometrijos. Mokykloje aiškino, jog gyvename trimačiam pasaulyje. O paklausus apie ketvirtą matavimą sakydavo, jog tai – laikas. Mes trimačio pasaulio gyventojai galime suvokti laiką, tačiau negalime po jį keliauti, o keturmačio pasaulio būtybės galėtų. Deja...

Pradėkim nuo to, kad mes tikrai gyvename trimačiame pasaulyje. Jeigu kas nors norėtų ateiti pas mane į svečius jam neužtenka žinoti tik gatvės (vienas matavimas), gatvė ilga. Dar reikia namo numerio (antras matavimas), tačiau namai daugiaaukščiai (dažniausiai), todėl dar reikia ir buto numerio (trečias matavimas),

pagal kurį žmogus nusprendžia kaip aukštai nuo žemės pasikėlęs aš gyvenu. Taigi, dabar jau esame tikri, jog gyvename trimačiame pasaulyje.

Pabandykite įsivaizduoti dvimatį pasaulį. Gana paprasta, pasiimkite popieriaus lapą ir jis bus jūsų dvimatis pasaulis. Nupieškite namą.

Tiesa pasakius, bijodamas, kad jūsų vaizduotė per daug laki, aš pats nupiešiau dviejų kambarių namą. Štai jis:

Namas neatrodo labai išpūdingai. Be baldų. Be baldų, todėl kad dvimačio pasaulio baldų išvaizda verta atskiros diskusijos. O tas pacman'as kambaryje tai aš. Atkreipkite dėmesį, jog burna ir akis yra šone, o ne per vidurį. Jeigu būtų per vidurį aš nei valgyt galėčiau, nei ką nors matyčiau. Tarkim čia buvo šioks toks lyrinis nukrypimas.

Dabar kai mes įsivaizduojame vienodai dvimatį pasaulį užduokime klausimą: koks būtų trimatis pasaulis? Kas per kvailas klausimas? Atsiprašau, neteisingai suformulavau klausimą. Ar laikas gali būti trečiasis matavimas? Žinoma. Juk vienu laiko momentu aš galėjau būti viename kambaryje, kitu kitame arba lauke. Stop! Juk mes esame trimačio pasaulio gyventojai ir tikrai žinome, kad laikas nėra trečiasis matavimas. Jeigu laikas nėra, nors galėtų būti trečiasis matavimas, tai kodėl jis turėtų būti ketvirtasis? Atsakymas – neturėtų, nėra.

Grįžkime prie mano dvimačio pasaulio. Esu tikras, jog atkreipėte dėmesį į tai, kad mano pacman'as turi širdį. Klausimas: ar jis pats gali matyti tokį vaizdą? Ne. Ar kiti dvimačio pasaulio gyventojai galėtų matyti tą širdį? Nesupjaustę pacman'o ir be dvimačio rentgeno aparato atitiktum tikrai ne.

Žinote kur lenkiu? Jeigu mes galime stebėti pacman'o gyvenimą dvimačiame pasaulyje, tai keturmačio pasaulio būtybė gali stebėti mūsų gyvenimus per namo sienas. Žiūrėti ką mes veikiame vakarais...

Keturmačio pasaulio būtybė, be jokių aparatų gali palyginti rūkčio ir eilinio žmogaus plaučius...

BRRrrrrr.... Skamba baisokai ar ne? Tikiuosi šitoje visatos pusėje nėra nei vienos keturmečio pasaulio būtybės.

banditaz

Laikas yra dimensija vien jau dėl to, kad sistema gali jame kryptingai evoliucinuoti. Matematiniu formalizmu kalbant, kryptis nėra svarbi, žiūrint mūsų akimis - galbūt svarbi. Taigi po laiką tu gali keliauti, tačiau tik viena kryptimi.

Analogiškai galima palyginti su dvimačiais elektronais, kurie dėl tam tikrų išorinių priežasčių tegali laisvai judėti plokštumoje x ir y kryptimis, nors juos supanti erdvė dar turi ir z kryptį. Jiems atrodo, kad supanti erdvė negali būti trimatė, nes antraip galėtų judėti z kryptimi (visgi jie ja judėti gali, bet kvantuotai). Per paviršutiniškai nusprendei :)

Mirtis irgi verslas

2008-11-03

Kaip helauvynas? Turbūt apie jį daug jau prikalbėta ir prirašyta. Man šita tradicija tolima yra svetima. Tai tik dar vienas amerikiečių būdas užsidirbti pinigų. Tačiau reiktų pasakyti, kad būtent šitoje srityje lietuviai jiems nenusileidžia.

Ar kada nors susimąstėte, kodėl lapkričio pirmoji būna tik vieną kartą metuose? Savaime suprantama, kalbu ne apie dar vieną rudens dieną... Kodėl pavyzdžiui negalėtų būti birželio pirmoji ir lapkričio pirmoji? Kodėl negalėtų būti tris kartus? Kodėl negalėtų būti keturis, kiekviename sezone po vieną?

Kartas nuo karto man tenka praeiti šalia kapinių... Ir koks gudruolis sugalvojo įkurdinti kapines vidury miesto? Kiekvieną kartą praeidamas pro jas, nepriklausomai nuo dienos ar valandos užuodžiu tą patį kvapą... Kaip manote kokį? Mirties? Ne, verslo.

Kiekvieną kartą praeidamas pro kapines visuomet randu bent porą bobučių prekiaujančių gėlėmis, žvakėmis ir kitomis „pačiomis būtinausiomis“ prekėmis. Pirmą kartą tiesiog praėjau. Antrą kartąėjau jau sąlyginiai vėlai (ne, dar nevakare) bei blogu oru ir kiek nustebau, kad tų bobučių tiek daug. Einant trečią kartą man stuktelėjo: juk tai verslas, geras verslas! Niekas ten nestovėtų blogu oru, jeigu neapsimokėtų.

Grįžkime prie mano ankstesnių klausimų: kodėl lapkričio pirmoji tik vieną kartą metuose? Jeigu iki to laiko dar nesupratote, tai mano klausimas buvo apie Visų šventųjų dieną. Kam išviso reikalinga tokia diena? Jeigu jos nebūtų mes netvarkytume kapinių ir nevažiuotume prisiminti savo mirusiųjų? Skamba absurdiškai, bet žinant lietuvių būdą, visko gali atsitikti... Tačiau nereikia man įrodinėti, kad sutvarkyti kapus, kad jie atrodytų gražiai užtenka vienos dienos metuose.

Ką jūs galvojate sustoję prie paminklo? Tas sukniastas paminklas man kainavo 3000 litų. Paminklas tik akmuo (medis) su iškaltomis raidėmis, ar mirusiajam to reikia? Ar paminklas ką nors pasako apie mirusįjį, jo gyvenimą, jo būdą? Dažniausiai – ne. Ar paminklas reikalingas tam, kad mes gyvieji atsimintume kada giminė ir kada mirė mūsų giminaičiai? Tikiuosi, kad ne. Ir vis dėl to paminklas reikalingas nemirusiems, o mums gyviesiems, kad pasirodytume prieš kitus, kokie mes turtingi, kokie mes šauniauši ir visokiauši, leisdami pastatyti TOKĮ įspūdingą paminklą...

Mirusieji – gyvi, mūsų visų atsiminimuose. Taigi, ar vietoj kapų tvarkymo, nebūtų geriau gedulingi pietus, kuriuose susirinktų visi giminės ir prisimintų savo mirusiuosius? Būtų geriau, bet ar giminės susirinktų? Kodėl lapkričio pirmoji tik vieną kartą metuose? O kodėl Kalėdos ir Velykos tik vieną kartą metuose? Todėl, kad tik taip įmanoma išsaugoti išskirtinumą. Ir ypatingą atmosferą, lemiančią didesnius pardavimus... Visiškai rimtai. Nueikite bet kurią dieną į maximą, žvakių nerasite net su švyturiu. Tačiau savaitę iki lapkričio pirmosios, tos žvakės, tiesiogine to žodžio prasme lenda po kojomis ir neleidžia praeiti! Kiek pažįstate žmonių, kuriems kiekviena diena šventė? Kai šventė vieną kartą metuose, tai negaila nupirkti ir dešimt žvakučių, bet jeigu jinai būtų keturis kartus per metus, tai ir po vieną pirkti nebūtų didelio noro... Ar kada nors pagalvojote, kiek benzino yra sunaudojama lapkričio pirmąją? Kai beprotiško ilgio eilės nusidriekia keliais vedančiais į kapines? Skamba absurdiškai, bet...

Turbūt čia ir baigsiu, nepaminėdamas karsto kainos.

Vieno - nelaimė, kito – laimė (pelnas).

Silvija

Mirtis yra išties labai geras verslas. VISIEMS žmonėms reikia pastogės, maisto, rūbų ir VISI žmonės kadanors miršta, todėl iš to ir daromas geriausias biznis. Ne vien per Vėlines prekybcentriai taip uždarbiauja, juk ir per Valentino dieną, ir per motinos dieną, jau nekalbu apie Kalėdas. Žinoma, kad neužtenka vienos dienos metuose prisiminti mirusiesiems, bet ne vien tą dieną tvarkomi kapai, degamos žvakutės, tai tiesiog graži tradicija. Juk gražu, kai VISOSE kapinėse dega žvakės ir atrodo tarsi tai būtų maži miestai. O ta gedulingų pietų mintis tai šiek tiek nelogiška... Keliuose gedulinguose pietuose tektų pabuvoti tą dieną ir kiek pačiam surengti? :D Tikriausiai ne po vieną ir ne po du mirusiųosius norėtume pagerbti, prisiminti. Paminklas reikalingas gyviesiems, bet ne vien tam, kad prisimintų gimimo-mirties datą. Vienose kapinėse mačiau daugiau nei šimto metų senumo kapą, berotz 1892 metų. Nėra jokio paminklo, o tik metalinis kryžius ir lentelė, ant jos užrašyta netik gimimo-mirties data, bet ir šis tas apie žmogų. O kalba skiriasi nuo šiandieninės, vartojamos "w" raidės, vietoj "jaunystėje" užrašyta "jaunikaitystėje". Gaila, tiksliai nepamenu teksto, bet tai vistiek šioks toks paveldas.

Inflatera

Aš visada būnant kapinėse pastebiu, kiek dėmesio, pastangų ir pinigų skiriama kapų tvarkymui ir puošimui. Ypač akivaizdžiai tai matosi lapkričio 1-ąją. Ir kas kartą man būna labai liūdna dėl to, kad mirusiais rūpinamasi vos ne labiau, nei tada, kol jie buvo gyvi. Kaskart sumąstau, kad tarkim gėles reiktų dovanoti gyviesiems, ko jie gali džiaugtis tuo, o ne tada, kai jau per vėlu. Vis tik pati niekaip nesugebu išsiugdyti šio įpročio.

Fantasy

Kažkada leptelėjau panšiais žodžiais tai savo močiutei, sakiau kad lapkričio 1 išvis be tikslė, kam to reik jei kapų neprižiūri visus metus ir pan, akm verta grūstis kaune per visus kamščius. Tada staiga suvokiau, kad kasmet tai darau ir aš. Tik aš esu pasirinkus kitą tikslą. Darau tai dėl gyvųjų dėl tos pačios močiutės. Galbūt tai palengvina mano požiūrį kaip į verslą.

Burbulai ir bangos

2012-05-30

Jeigu klausėte nors vieno sėkmės mokytojo, tai turėjote girdėti pasiūlymus mėgdžioti sėkmingus žmones, tol kol galiausiai tokiais tapsite. Tačiau į mano galvą įsikalė mintis, jog žmogaus tapusio sėkmingu ir/arba turtingu kelias yra unikalus bei nepakartojamas.

Savo pasakojimą norėčiau pradėti nuo Aliaskos aukso karštinės. 1896 metais Klondaiko regione prie Jukono upės buvo rasta aukso. Apie tai sužinoję 100.000 žmonių nusprendė, jog tai lengviausias/geriausias būdas praturtėti ir patraukė į šį atšiaurų regioną. Žmonių atkeliavo tiek daug, kad negi buvo įkurtas naujas miestas – Deividsonas.

Kaip manote kiek žmonių praturėjo Aliaskos aukso karštinės metu? Vienetai, daugelis jų taip ir liko it šūdą kandę, o tie, kuriems pavykdavo rasti šiek tiek aukso, dažniausiai jį pragerdavo artimiausiose užkeigose. Įdomi detalė, kad praturėjo, ne tie, kurie pirko žemę aukso ieškojimui, bet tie, kurie pirko žemę miesto statymui.

Dabar persikelkime į kiek artesnius laikus, galbūt jums teko girdėti terminą Dot Com burbulas? Viskas prasidėjo 1995 metais, kai investuotojai metė dideles pinigų sumas į abejotinos kokybės idėjas, kurios savo pavadinimuose turėjo e- arba .com. Visų kompanijų akcijos buvo įvertintos milžiniškomis sumomis. Burbulas sprogo 2000 metais, daugelio kompanijų akcijos tapo bevertėmis, o pačios kompanijos kelių metų bėgyje bankrutavo.

Bet ne viskas taip blogai. GeoCities.com – vienas iš pirmųjų įrankių leidžiančių paprastiems mirtingiesiems lengvai susikurti asmenines svetaines buvo nupirktas Yahoo už \$3.57 milijardus. Broadcast.com – vienas iš

pirmųjų internetinių radijų vėlgi nupirktas to paties Yahoo už \$5.9 milijardus. Gerai paieškojus greičiausiai rastume dar keletą sėkmės istorijų, tačiau jos skaičiuojamos vienetais, o nesėkmės dešimtimis.

Esate girdėję apie Robertą. Kijosakį? Jis susikrovė turtus pardavinėdamas nekilnojamą turtą ir ne vienoje savo knygoje rekomenduoja daryti tą patį. Nekilnojamo turto burbulas sprogo ne taip jau senai Lietuvoje ir kitas prisipūs dar negreitai, tai kiek jūsų prisipirko nekilnojamo turto, kai buvo tam labai palankus laikas?

Kiti sėkmės mokytojai rekomenduoja investuoti į akcijas ir fondus, bet tai tikrai nepadarys jūsų milijonieriais. Aš nesakau, kad jūs negalite šiek tiek pasididinti savo turto, jeigu jums pasiseks.

Matot, problema su tais visais sėkmės mokytojais, kad iš savo pamokų turtėja tik jie patys, o ne paprasti mirtingieji. Kodėl taip atsitinka? Visų pirma, todėl kad kiekvienas sėkmės kelias yra unikalus ir nepakartojamas.

Antra, niekada nepavyks konkuruoti prieš profesionalus, kurie tuo užsiima kiekvieną dieną (pardavinėja nekilnojamą turtą, akcijas), jeigu jūs tuo domėsitės tik laisvu laiku nuo darbo ir šeimos.

Kita vertus, jeigu jau taip lengva būtų praturtėti pardavinėjant nekilnojamą turtą, Lietuvoje turėtume gerokai daugiau milijonierių.

Galbūt nuskambės banaliai, bet gyvenimas lyg kompatinis diskas: situacijos kartoja, burbulai prisipučia ir sprogsta. Nuolatos. Galbūt neidentiškai ir ne taip dažnai, kad žmonės sugebėtų pasimokyti iš savo klaidų, bet tai vyksta.

Jeigu anksti pavyks pastebėti kylančią bangą ir atsidurti ant jos keteros, tuomet galbūt tau pavyks praturtėti ir vėliau visiems pasakoti apie savo sėkmę (ir būtinai parašyti apie tai knygą). Tačiau to pakartoti nepavyks šimtams bezdžionautojų, jie tik pripūs ir susprogdins burbulą. Juk tai elementaru ar ne? Kas atsitiktų, jeigu visi staiga imtume auginti karves ir pardavinėti pieną, nekreipdami dėmesio į tai, kiek to pieno reikia rinkai, kiek žmones jo sugeba suvartoti? Kitas pavyzdys, įsivaizduokite mišką ir uogas. Kuris uogautojas prisirinks daugiausiai uogų? Tas, kuris eis pirmas, tas kuris pramins kelią iki uogienojų kitiems. Taigi, jeigu sėkmės mokytojas moko kokį nors būdą, kaip praturėti, tai greičiausiai ant stalo liko tik trupiniai, o pyragas jau seniausiai pasidalintas ir suvalgytas.

Kas yra vienatvė?

2013-06-17

Dabar yra **vasara**. Laikas, kai malonu išsidrėbti krūmo pavėsyje ant žolės. Šiandien šilta, bet ne beprotiškai karšta. Jaukiai šilta. Kažkur toli už nugaros girdisi automobilių triukšmas, nes mes vis dėl to mieste, tačiau kiek toliau priešais akis tik tekantis vanduo. Kairėje pusėje kompanija triukšmingai žaidžia su kamuoliu, dešinėje – vaikai pliuškenasi vandenyje. Taip, tai vasara.

Po vasaros ateina **ruduo**, kai lapai krenta nuo medžių. Tokie rudai-geltoni, geltonai-raudoni, margi, įvairiaspalviai... Atitrūkę nuo medžių šakų lėtai sukasi žemyn, kol atsitrenkia į asfaltą. Tačiau paspyrus koja arba papūtus stipresniam vėjui vėl pakyla į orą. Tai toks sezonas, kai norisi suktis, šokti, voliotis lapų apsuptyje.

Daugeliui žmonių nepatinka **žiema**, nes tuo metu būna baisiai šalta. Šalčio nemėgstu ir aš. Tačiau ir žiemoje yra smagių momentų. Kai sniegas lėtai krenta dideliais gabalais apšviestas blausaus gatvės žibinto. Kai šviežiai, baltai pasidengia visa aplinka. Kai eini šalia gerai nukasto kelio vien tam, kad paliktum savo baltus pėdsakus sniege.

Tačiau iš visų sezonų man labiausiai patinka **pavasaris**. Ne, aš nemėgstu purvo, pliurzių ir balų. Man patinka vėlyvas pavasaris. Kai jau būna šilta, bet ne taip karšta kaip vasarą. Kai viskas aplinkui pasidengia žiedais. Ir tuomet įkvepi visą tą aromata į save. Ir tuomet nuskynęs pienę nuputi jos baltus pūkelius.

Kas man yra vienatvė?

Vasarą, kai sėdėdamas prie upės negali pasakyti: *žiūrėk, plaukia baidarės arba žiūrėk, skrenda oro balionas*, nes nėra kam.

Rudenį, kai eidamas per parką negali pasakyti: *pagauk krentantį klevo lapą, tai neša laimę*, nes nėra kam.

Žiemą, kai brisdamas per sniegą negali pasakyti: *ar girdi kaip sniegas girgžda tau po kojomis?*, nes nėra kam.

Pavasari, kai eidamas negali pasakyti: *įkvėpk, ar užuodi?*, nes nėra kam.

Tik tiek. Ir nieko daugiau.

Ar žinai tą jausmą?

Kas yra draugystė?

2013-06-18

Tai pasitikėjimas. Ar aš galiu tavim pasitikėti? Ar aš galiu kalbėti atvirai ir būti ramus, kad mano žodžiai nebus panaudoti prieš mane? Ar aš galiu būti tikras, jog nesityčiosi iš mano „nelaimės“, kad ir kokia juokinga jinai tau atrodytų? Kad apskritai nemėginsi traukti per dantį?

(Ar pastebėjai, jog mūsų atlaidumas skirtingiems žmonėms skiriasi? Žmonėms, kurie mums patinka, leidžiame save labiau patraukti per dantį, nei kitiems?)

Ar aš galiu tikėtis būti suprstas ar bent jau išklaustas?

Tai atlaidumas. Ar aš galiu tikėtis, jog atsiprašysi, kai peržengsi ribą?

Aš sakau kai, nes dviejų žmonių bendravime nuolatos yra mindžiojamos ribos ir kartais nepajaučiama, kai nueinama per toli. Kartais draugui jautri tema tau atrodo juokinga, netikėta, kartais niekada nebūtum pagalvojęs, jog ta tema apskritai kam nors gali būti jautri...

Tokiais momentais nesvarbu kas yra teisus, o kas ne. Žmogus, kuris peržengė ribas, turėtų atsiprašyti, nes tik taip galima išsaugoti draugystę. Kai vienas jaučiasi įskaudintas, o kitas teisus neįmanoma išsaugoti draugystės.

Tai supratingumas. Tuos pačius reikalavimus, kuriuos keliu tau, privalau taikyti ir sau. Aš kartais paliesiu temas ar užduosiu klausimus, kurių galbūt liesti neturėčiau. Greičiausiai tą aš padarysiu nesąmoningai.

Greičiausiai aš net nesuprasiu, jog tave įžeidžiau, įskaudinau. Ar tu būsi pakankamai protingas, jog tą pasakytum vietoj to, kad rengtum sudėtingus keršto planus ar kviestum į dvikovą?

Aš pažadu atsiprašysiu, aš pažadu nusileisiu, net jeigu manysiu, jog esu teisus, nes turėti draugų yra daug smagiau, nei sėdėti vienam visada teisiam.

Galbūt pasakysi, jog draugystė yra tai kas tiesiog veikia, tačiau jeigu pamėginsi paanalizuoti, tai suprasi, kad jinai veikia dėl dalykų, kuriuos čia paminėjau, net jei paminėjau ne visus.

Kaupiamoji sėkmė

2014-08-05

Biblijoje yra pasakyta: *Kiekvienam, kas turi, bus duota, ir jis turės su pertekliumi, o iš neturinčio bus atimta ir tai, ką jis turi*, MT 25,29.

Sunku sugalvoti geresnį sakinį, kuris taip paprastai apibūdintų kaupiamąją sėkmę ir kaupiamąją nesėkmę. Visi puikiai žino, jog J.K. Rowling išgarsėjo savo Hario Poterio knygų serija. Baigusi ją, autorė norėjo imtis ko nors kito, todėl parašė knygą ir išleido ją po slapyvardžių. Kaip sekėsi naujajai autorės knygai? Ne kaip, jai grėšė tapti vienai iš tų knygų, kurios guli knygynuose, bet niekas jos nepakelia nuo lentynos. Leidėjai nenorėdami prarasti savo investuotų lėšų paskelbė, jog tą knygą parašė J.K. Rowling, kas atsitiko tuomet? Knyga per dieną iš niekam nežinomos tapo perkamiausia visuose topuose.

Aišku, norit parodyti kas yra kaupiamoji sėkmė pavyzdžių nereikia ieškoti taip toli, galim paimti čia pat vietinį iš Lietuvos. Ar knyga „Vilko valanda“ tokia populiari ir sėkminga, dėl to jog yra tokia gera, ar dėl to jog jos autorius labai gerai žinomas veikėjas?

Turbūt jau supratote, jog kaupiamoji sėkmė reiškia, jog sėkmė praityje, leis jums patirti didesnę sėkmę dabartyje. O sėkmė dabartyje, jums padės patirtį dar didesnę sėkmę ateityje. Tarsi save programuotumėte vis didesnei sėkmei su kiekvienu žingsniu.

Jeigu pažvelgtume į uždara šiuolaikinių mokslininkų pasaulį, pamatytume, jog ten vyksta lygiai tas pats. Sėkmingiausiais mokslininkais laikomi tie, kurie yra gausiausiai cituojami kitų mokslininkų. Dažniausiai cituojami mokslininkai gauna daugiausiai dėmesio, todėl tampa cituojami dar dažniau. Čia tiesa pasakius yra ir šios toks neigiamas dalykas, kai vienas mokslininkas sako kitam, jeigu tu pacituosi mane, aš pacituosiu tave. Jaunam ir perspektyviam mokslininkui sunku patekti į tokį uždara ratą, kaip ir jaunam rašytojui sunku prasimušti, kai leidyklos atmeta po šimtą rankraščių per dieną.

Manau, jūs puikiai galėtumėte pasiūlyti daugiau tokių situacijų pavyzdžių.

Klausimas: ar galima padidinti kaupiamosios sėkmės šansus? Turbūt visi suprantate, jog sėkmė, todėl ir vadinama sėkme, nes yra atsiktinis dalykas. Tačiau, manau sutiksite, jog žmogus perkantis loterijos bilietus, turi daugiau šansų laimėti toje loterijoje, nei jų neperkantis. (Pastaba: bilietą galima gauti dovanų arba tiesiog rasti.)

Atsakymas – taip, kaupiamosios sėkmės šansus galima pasididinti. Kaip? Net senovės lietuviai turėjo tokį posakį „Svotų kraštas“, supratote užuominą?

Šiais laikais daugelis žmonių daro klaidą (o aš pats ypač dažnai), manydami, jog viską galima sutvarkyti internetu nepakeliant užpakalio nuo jų jaukaus fotelio. Tačiau bendravimas ir dalyvavimas įvairiose konferencijose yra būtent tas dalykas, kuris padidina jūsų kaupiamosios sėkmės šansus. Dalyvaudami konferencija, jūs visiškai atsiktinai galite susipažinti su jums aktualios srities specialistu, kuris vėliau jūs rekomenduos kam nors ar atves naują klientą.

Įsivaizduokite situaciją: yra du visiškai identiškai duonos kepaliukai, jie atrodo taip, jie pagaminti taip, jie kainuoja tiek pat. Tačiau pirmąjį pagamino Petras, kurį buvote sutikę keletą kartų konferencijose, jis nėra jūsų draugas, bet su juo visuomet malonu pabendrauti, o antrąjį - visiškai nežinomas žmogus. Kurį pasirinktumėte? Aš negaliu skaityti jūsų minčių, tačiau aš pasirinkčiau Petro ir daugelis žmonių taip pat. Tačiau mes gyvename realiame pasaulyje ir puikiai suprantame, kad nebūna dviejų identiškų dalykų. Daugelis žmonių vis tiek pasirinktų Petro gaminį, net jei jis turėtų nesminių trūkumų ar būtų nereikšmingai brangesnis.

Aptarėme kaupiamąją sėkmę ar egzistuoja kaupiamoji nesėkmė?

Apie nesėkmę labai sunku kalbėti, todėl kad yra labai mažai drąsių žmonių, kurie linkę viešai prabilti apie savo nesėkmės, tačiau yra dar mažiau žmonių, kurie nori tai klausyti. Visi tarsi narkomanai, nori klausyti istorijų apie sėkmingus žmones, tačiau ką gali pasakyti sėkmingas žmogus išskyrus tai, kad jam velniškai sekasi?

Amerika yra labai tolerantiška šalis visiškai priešingai nei Europa. Tačiau Europa vis tiek yra rojus palyginus su Japonija, kur ištikus nesėkmei žmonės tiesiog nusižudo. Todėl ryšiuosi drastiškam teiginiui. Amerikoje kaupiamoji nesėkmė neegzistuoja, nes nesėkmė vertinama kaip teigiamas dalykas. Japonijoje kaupiamoji nesėkmė taip pat neegzistuoja, nes žmonės atima sau gyvybę patyrę pirmą nesėkmę ir nebėra ką kausti. Taigi, jei kaupiamoji nesėkmė egzistuoja, tai tik Europoje. Tarkime, kad jūsų pirmasis verslas bankrutavo, kaip manote, antrajam verslui gauti paskolą nuėjus į banką bus lengviau ar sunkiau?

Problemos su santuokos paradigma

2015-02-17

Senovėje žmonės gyveno bendruomenėse. Bendruomenė galėjo išgyventi tik tuomet, kai elgėsi kaip vienetas. Kiekvienas turėjo savo pareigas, savo veiklą ir ją stengėsi vykdyti gerai. Tuo metu vaikus augindavo visa bendruomenė, nes jie taip pat buvo bendruomenės dalis ir visiškai nesvarbu, kas to vaiko tėvas ar motina. Tačiau viskas pasikeitė, kai žmonės iš pirmųkščių medžiotojų tapo žemdirbiais.

Pirmųjų bendruomenių išgyvenimą lėmė bendruomenės efektyvumas. Tuo tarpu žemdirbių atveju išgyvenimą lėmė žemės kokybė (derlingumas) ir kiekybė. Žmogus turintis geresnės ir daugiau žemės galėjo užsitikrinti geresnes gyvenimo sąlygas sau ir savo vaikams. Ir čia atsirado didžioji problema.

Moteris žino kas yra jos vaikas, nes tas mažas padaras išeina iš jos kūno. Tuo tarpu vyrai negali būti dėl nieko tikri: gal biologinis vaiko tėvas yra kaimynas? Aišku, dabar yra DNR testai, tačiau jų nebuvo prieš 10.000 metų. Pasikeitus santvarkai tėvai norėjo užtikrinti gerą gyvenimą savo biologiniams atžalom. Pasaulis būtų buvęs visai kitoks, jeigu dominuotų matriarchatas (nebūtinai geresnis), tačiau nugalėjo patriarchatas ir atsirado santuoka.

Santuokos esmė: moteris tampa vyro turtu. Iki vestuvių vyras turėjo žemės, po vestuvių jis dar ir turi moterį, kurios reikalas yra užtikrinti, kad vyras turėtų kam palikti savo žemę po mirties.

Akivaizdu, jog tokio dalyko moterys sugalvoti negalėjo, jį sugalvojo vyrai. Kad moterys sutiktų su tokia vergija, joms buvo plaunamos smegenys tokiais teiginiais: *moteris turi rūpintis šeimos židiniu ir namais arba moteris yra saugi, tik tuomet, kai turi vyrą, kuris ją pasirūpins.*

Visas tas smegenų plovimas veikė gerai per daug ilgai. Tačiau jūs pabandykit pasakyti šiuolaikinei moteriai, kad jinai negali daryti karjeros ir turi sėdėti namie. Geriausiu atveju gausit į snukį...

Kai išsiaiškinome santuokos kilmę, dabar pakalbėkim apie problemas, kurias šios paradigmos įvedimas į mūsų gyvenimą sukėlė.

Psichologinis smurtas. Sulaukus tam tikro amžiaus tėvai pradeda įkyriai uždavinėti tokius klausimus kaip: *kada mus supažindinsi su savo vaikinu/mergina?* Šis klausimas yra pagrindinė priežastis, kodėl aš nekenčiu visų giminės švenčių. Giminės švenčių metu, kiekvienas giminaitis jaučia pareigą tau užduoti šį klausimą. Ir po to nepriklausomai nuo tavo atsakymo, būtinai patraukti per dantį, pasipizdavoti ar kitaip pažeminti. Antras etapas yra tuomet, kai pristatai savo antrą pusę, tuomet gauni klausimą: *kada vestuvės?* Prie viso to dar pridedamas kažkas panašaus: *jūs taip ilgai bendraujate (net dvi dienas), o vis dar nesusituokę.*

Trečias etapas yra po vestuvių, ar net vestuvių dieną, kai gauni klausimą: *kada vaikai? Aš taip noriu anūku.*

Ketvirtas etapas yra tuomet kai gimsta pirmas vaikas, klausimas skamba taip: *kada bus antras vaikas?*

Nesu tikras ar po viso šito yra penktas etapas, nes mūsų visuomenėje du vaikai yra *normalus* dalykas. Ir visi žmonės pasitelkdami psichologinį smurtą stengiasi jus įstumti į tą dviejų vaikų „teisingą“ kelią. Tačiau nekaltinkite žmonių, su jais elgėsi lygiai taip pat, kaip jie elgiasi su jumis.

Pavydas. Anglai turi du žodžius pavydui *envy* ir *jealousy*, tuo tarpu lietuviai bando išsiversti su vienu sakydami, kad yra baltas pavydas (geras) ir juodas pavydas (blogas). Niekada nesupratau, kaip pavydas gali būti geras, tačiau, jeigu jūs žinote skirtumą, tai aš kalbėsiu apie juodą pavydą.

Pavydas – tai baimė prarasti daiktą, kuris tau priklauso. Pavydas santuokoje arba apskritai santykiuose reiškia, jog tu manai, kad kitas žmogus priklauso tau ir bijai jį prarasti. Pavydas priveda prie įvairiausių keistų dalykų, kaip pavyzdžiui draudimas bendrauti su kitu žmogumi. Pavyzdys iš mano gyvenimo. Senai, senai, kai gyvendamas Vilniuje turėjau kambarioką, tai jo pusseserei buvo uždrausta su juo bendrauti, nes, neduok dieve, ta pusseserė ims dar bendrauti ir su manimi. Aš ne macho aš tik IT specialistas.

Jei kito žmogaus nelaikai savo turtu, tai pavydo net neturėtų kilti. Aišku, tai lengviau pasakyti, nei padaryti, kai mums taip ilgai buvo plaunamos smegenys.

Gėjai ir visi kiti, kurie neatitinka klasikinio apibrėžimo (aš nesivarginsiu jų vardinimu). Gėjų problema parodo kas iš tiesų santuoka yra – finansiniai įsipareigojimai ir paveldėjimo užsitikrinimas. Santuoka nėra tai kaip vaizduoja pasakos: atėjo princas ir jie ilgai bei laimingai gyveno.

Ar gėjai nori bažnytinės santuokos? Gal kai kurie nori, bet tai tik vyšnia ant ledų kokteilio. Ko jie iš tiesų nori, tai teisinio pagrindo. Skyrybų atveju, kad turtą galėtų pasidalinti. Partnerio mirties atveju, kad tą turtą paveldėtų be problemų. Kai pažiūrim iš grynai techninės pusės, tai santuoka nėra apie vaikus, nei apie meilę, o tik apie turtą. Kam jinai ir buvo išrasta.

Juk dar visai neseniai santuokos buvo planuojamos siekiant pagerinti šeimos vardą, gauti pinigų ar titulų. Karališkų šeimų nariai negalėjo tuoktis su žemesnio sluoksnio žmonėmis. „Santuoka iš meilės“ yra visai naujas išradimas (nors apie jį rašė dar Šekspyras).

Visokie demagogai nori pavaizduoti gėjus kaip amoralius, lyg jiems priklausytų išskirtinės teisės į moralę. Tačiau visos tos demagogijos kas su kuo ir ką daro, nukreipia dėmesį, nuo tikrosios tiesos apie santuoką, į kurią visi bijo pažvelgti: tai tik finansiniai įsipareigojimai.

Ką daryti? Atvirai pasakius: aš nežinau. Aš buvau išauklėtas taip pat neteisingai kaip ir jūs. Pirmas žingsnis būtų – nesmerkti žmonių: jeigu jie nori santuokos – tai gerai, jeigu jie nori būti vieniši – tai gerai (ir nevadinti jų žigolo, kalėmis ir kitais neigiamais žodžiais), jeigu jie gėjai – tai gerai. Tai nėra lengva, bet tai yra pradžia.

PS. Paradigma - prielaidų, sąvokų, vertybių ir veiklų visuma, atspindinti tam tikros bendruomenės pasaulėžiūrą ir tikrovės suvokimą.

Kvapas ir garsas

2015-07-15

Visai nesenai eidamas per miestą užuodžiau kvapą, kuris nunešė mane į vaikystės prisiminimus ir tuomet man į galvą atėjo keista mintis: jeigu atidarytume lietuviško kaimo kvapų ir garsų muziejų turbūt nustebintume ne vieną užsienietį.

Kokius kvapus reikėtų demonstruoti?

Kaip jau galite nuspėti aš vaikystėje daug laiko praleidau kaime, todėl įvairūs kvapai sukelia įvairių įdomių prisiminimų. Tačiau tuo pačiu kirba įkyri mintis, jog net ir Lietuvoje galima rasti žmonių, kurie nežinotų tų kvapų.

Pradėkim nuo malonių, man labai patinkančių kvapų.

Šviežių malkų kvapas. Iš tiesų tai net ne kvapas, bet visa kvapų gama, nes kiekvienas medis kvepia kitaip.

Pavyzdžiui sakinga pušis kvepia aštriau nei tarkim beržas. Jeigu jau pradėjau, tai taip pat reiktų paminėti, jog spygliai ir žali kankorėžiai irgi turi savo kvapą.

Kalbant apie krūmus išskirtinį kvapą turi juodieji serbentai. Jei turite galimybę, nusinkinkite žalią lapą ir jį sutrinkite.

Antras man patinkantis kvapas yra šviežiai nupjautos žolės. Mes dar nepadengėm visos Lietuvos asfaltu, todėl kiekvienas turi šansą nueiti į artimiausią parką ir galbūt pavyks pataikyti kaip tik tuo metu. Prie to paties galėčiau paminėti, jog samanosis ir net gi šviežiai nuskinti grybai taip pat turi savo kvapą.

O dabar kvapas, kurį turėtų žinoti daugelis – tik pasibaigus vasariniai audriai, tuomet oras būna kitoks, prisotintas ozono.

Jeigu kalbame apie kaimą, tai be abejonės ne visi kvapai yra malonūs, pavyzdžiui, mėšlo kvapas. Mano nykštukinis pudelis, kažkodėl kiekvieną kartą atvažiuavęs į kaimą pirmiausiai bėgdavo išsivolioti mėšle, o po to laimingas lakstydavo aplipęs šūdais. Ar suprantate kas atsitiko? Net jei kvapas riečia nosį, vis tiek prisiminimai yra malonūs.

Kiti kvapai iš mano vaikystės būtų: medinio namo sienos persisunkę drėgme, šviežiai iškeptos duonos tik ką ištrauktos iš pečiaus. Jūs galite maximoje nusipirkti šviežių duoną, jinai bus minkšta ir skani, bet niekada nenusipirksite tokio kvapo.

Norėčiau paminėti dar du kvapus ir tuo baigsiu. Alyvos – aštrus, stiprus kvapas, kurį užuodęs iš toli jau pradedi dairytis ieškodamas kaltininko. Liepa – labai subtilus, kurį galima užuosti tik palindus po pačiu medžiu.

Realiai kvapų yra labai daug: kiekviena gėlė, vaisius, daržovė turi savo, tačiau gyvendami mieste ir neišvykdami į kaimą daugelio jų niekada nepatirsite.

Ar yra kokie nors jums labiausiai patinkantys kvapai?

Kol jūs galvosite apie kvapus, aš norėčiau pakalbėti apie antrą dalį – garsus. Tiesa pasakius, noriu paminėti lygiai tris garsus, kuriuos taip pat aš sieju su kaimu.

Paukščių čirenimas pabudus. Tiesa pasakius, kad išgirsti paukščius ryte, nebūtina išvykti iš miesto, nors tikrai ne kiekvienas rajonas suteikia tokią prabangą. Galbūt gaidys prideda kokios nors magiškos detalės tiems, kas jo nėra girdėję, bet aš mieliau klausyčiau vieversių ar kikilių.

Antras garsas yra klausomas vakare – žiogų griežimas. Aišku, pievos dūzgia visą dieną, tačiau, kai ateina vakaro ramybė, ta melodija skamba kažkaip kitaip.

Ir paskutinis garsas – varlių koncertas tvenkinyje. Viena ar dvi varlės jums tikrai nepadarys įspūdžio, tačiau, kai susirenka visa gauja, tai kažkas magiško, hipnotizuojančio, galima klausyti valandų valandas ir nieko neveikti.

O kokie garsai jums patinka?

Ką jums reiškia vasara?

2020-12-01

Kadangi vaikystę praleidau kaime aš turiu stiprias emocijas su gamta. Kai aš galvoju apie vasarą aš pirmiausiai galvoju apie žiogus. Kaime jie grieždavo nuo ryto iki vakaro. Pabundi girdi žiogus, eini miegoti girdi žiogus. Kai būdavo karščiausias dienos laikas atrodydavo, jog jie griežia garsiausiai. Tas garsas būdavo visą skambantis ir atrodydavo, kur minsi, ten bus žiogas, bet tai ne tiesa. Žiogų iš tiesų nebuvo tiek jau daug. Galbūt vienas kvadratiniam metre ir, taip, aš mačiau ne vieną žiogą, bet tikrai nereikdavo žiūrėti, kad netyčia neužmintum.

Jeigu prakalbome apie žiogus, kitas nerealus dalykas yra varlės. Varles galima rasti prie vandens telkinių ir tai nėra būtina dalykas, su kuriuo aš asocijuoju vasarą. Pas kates tas sezonas vadinasi morčiumi, pas šunis – ruja, kaip jis vadinasi pas varles? Būtent tokio sezono metu vieną kartą nuėjau į botanikos sodą ir nedideliame vandens tvenkinyje gyveno visos varlių kaimas. Kokius garsus jos skleidė! Tikrai rekomenduoju visiems išgirsti gyvai.

Antras dalykas yra paukščių čiulbesys. Nors, tiesa pasakius, aš paukščius labiau asocijuoju su pavasariu, nei su vasara. Man malonu, kai galiu už lango išgirsti paukščių čirenimą. Geriausia yra tai, kad net gi toji vieta, kur dabar gyvenu, mieste aš vis tiek galiu išgirsti paukščių čirenimą. Taip, tai dažniausiai ryto garsai, nes dienos metu juos nustelbia automobilių triukšmas ir vis dėl to aš dievinu paukščių čirenimą.

Kalbant apie paukščius vienas iš įdomiausių dalykų, kad prieš pat lietų kregždutės skraidydavo palei žemę, kartais vos ne pilvais ją liedsamos. Mieste tokių dalykų nepamatysi.

Visuose filmuose ir multikuose stereotipinis rytas kaime prasideda nuo gaidžio giesmės. Ir nors tikras kaimas neįmanomas be gaidžio, kažkaip jis neįstrigo mano prisiminimuose. Taip, gaidys giedodavo įvairiais dienos etapais, bet tai nėra kažkas tokio.

Trečias dalykas yra lėktuvai. Jūs, aišku, pasakysite: ką?! Kaip lėktuvai asocijuojasi su vasara? Matot, kaimas, kuriame praleidau daug savo vaikystės laiko buvo, tiksliai nežinau, bet maždaug dešimt kilometrų nuo mažo sportinio oro uosto. Dienos metu labai retai kada būdavo, jog mėgėjai nedarydavo viražų danguje. Tai buvo toks įprastas dalykas, kad į dangų dažnai net nesidairydavome, tiesiog girdėdavome garsą ir žinodavome, kad viskas yra gerai. Taip pat pro šalį praskirdavo parasparniai ir sklandytuvai. Kartais pasirodydavo ir oro balionai, tačiau jie būdavo retas svečias. Kam įdomu skraidyti virš pievų ir miškų? Žymiai įdomiau virš Vilniaus senamiesčio.

Dabar padarykite pauzę ir paklauskite savęs, ar mano vasaros apibūdinimas jums neatrodo keistas? Ar tikrai nieko nepastebėjote? Na, jeigu nežinote kuo mano vasaros apibūdinimas yra keistas, leiskite jums išduoti: visi trys dalykai yra garsai. Aš vasarą asocijuoju su garsais ir tai yra keista, kadangi, aš neturiu muzikinės klausos. Vasara man taip pat reiškia žalią žolę ir poilsį pavėsyje. Tačiau aš neturiu daugiau vaizdų kaip pavyzdžiui jūros, ežerų ar paplūdimių. Pavasaris man žymiai labiau asocijuojasi su vaizdais, pienui pilnos pievos, visi žydintys medžiai, gėlės ir krūmai yra nuostabu. Žiema visuomet asocijuoju su sniegu, nors paskutiniu metu pavasarį iškirsdavo daugiau sniego nei žiemą.

Aš taip pat vasaros neasocijuoju su kvapais. Pavyzdžiui pavasarį galima asocijuoti su alyvų kvapais, tuo tarpu Kalėdos visuomet asocijuojasi su mandarinu kvapu. Tas nuostabus ozono kvapas po greito lietaus, bet mano smegenys kažkodėl kužda „pavasarinio lietaus“, nors, jeigu sąžiningai, būtent vasaros lietūs būna malonesni ir šiltesni nei pavasario.

Aš neasocijuoju vasaros su skoniu, nors vasara būna pilna vaisių (obuoliai, kriaušės), daržovių (agurkai, pomidorai), uogų (braškės, avietės, mėlynės, gervuogės, serbentai, agrastai) ir, aišku, rabarbarai. Kokios vasaros be rabarbarų su cukrumi? Būtent vasara yra tas sezonas, kai gaminama mano mėgstamiausia šalta sriuba. Ne, tai nėra tai ką jūs pagalvojote. Mano mėgstamiausia šalta sriuba yra saldi vaisių sriuba. Aš vasaros neasocijuoju su jutiminiais pojūčiais. Taip, nereikia sakyti, kad vasara yra karšta, o žiema - šalta. Keista ar ne? Pagalvokite dabar su kuo jūs asocijuojate vasarą. Aišku, visos tos asociacijos atėję iš vaikystės ir, aišku, atėjus tam tikram gyvenimo etapui aš nebeturiu tiek daug laisvo laiko. Kaip sakant, parduotos vasaros. Kaip ir daugelis žmonių didžiąją vasaros dalį dirbu ir tik šiek tiek laiko gaunu atostogoms. Aš jau senai ne moksleivis ar studentas ir, jeigu atvirai, kuo toliau, tuo mažiau laikiu vasaros. Mano mėgstamiausias sezonas yra vėlyvas pavasaris. Kai jau būna pakankamai šilta, kai paukščiai jau būna grįžę ir čirena rytais po langais, ko dar norėti? Na, nebent žydinčių alyvų.

Klajojantis protas

2015-07-02

Leiskit užduoti jums du klausimus. Pirmas: ar jūs esate kūrybininkas? Ar jūsų darbas, hobbis ar kita veikla reikalauja daug kūrybiškumo? Antras klausimas: ar efektyviai išnaudojate savo laiką? Kol rengiate atsakymus į klausimus, noriu pasakyti, jog šis tekstas yra skirtas tiems žmonėms, kurie į pirmą klausimą atsakė taip. Internetas pilnas patarimų kaip išnaudoti savo laiką kiek galima efektyviau. Turite susiplanuoti savo dienos darbus iš vakaro, arba dar geriau kitos savaitės darbus susiplanuoti sekmadienį ir t.t. Eidami į darbą (susitikimą su klientu) galite atlikti telefono skambučius svarbiems žmonėms, skaityti knygas, klausyti podcastų ir t.t. Jeigu pasidairytumėte po viešąjį transportą pagalvotumėte, kad žmonės taip ir daro: pusė jų su ausinėmis kažko klauso, kita pusė kažką skaito savo išmaniuosiuose. Ar jie iš tiesų išnaudoja savo laiką efektyviai? Greičiausiai ne, bet čia aš ir noriu pasakyti, jog efektyvumas žudo kūrybiškumą. Jeigu tavo kiekviena minutė yra suplanuota ir smegenys visuomet užsiėmę, tuomet nėra kada atsitiktinėms mintims užsukti į tavo protą. Turbūt visi esate girdėję anekdotą: atėjo mintis, nieko nerado ir išėjo. Išnaudojant savo laiką efektyviai gaunasi atvirkštinis efektas: atėjo mintis, pamatė, jog užgrūsta ir negalėjo patekti į vidų. Daugybę kartų yra pasakota, jog įžymus žmonės išradimus susapnavo, jog geriausios mintys ateina duše. Bet ar kas nors kėlė klausimą kodėl? Todėl kad mes neleidžiame savo mintims klajoti. Jeigu vietoj to, kad klausytum podcastą ar skaitytum knygą keliaudamas į darbą stebėtum bendrakeleivius ar praeivius, ar pastatus, ar reklamas, galbūt kokia nauja mintis ateitų į galvą? Aišku, tai nereiškia, jog stebuklingos mintys tuoj pat ims veržtis į galvą. Bet galbūt pamatytas naujas reklaminius stendas pasės sėklą, kuri sudygs po poros savaitių ar mėnesių. O kas jeigu grįžę namo, vietoj to kad užsiimtumėte kokia nors suplanuota veikla, atsistotumėte prie lango ir stebėtumėte kur jūsų mintis jus veda? Tai kažkuo panašu į meditaciją, skirtumas tik tas, jog nereikia siekti tuščios galvos, o tik stebėti kokios mintys į ją ateina. Jeigu niekada to nedarėte, tai iš pradžių turėtų būti keistas jausmas, pirmos mintis irgi nebus labai naudingos ar kūrybingos, o tos kurios ilgiausiai laukė prie durų arba galbūt apie nesuplautus indus. Vaikystėje mes galime atsigulti į pievą ir svajoti, tačiau vėliau kažkaip tas dalykas dingsta. Kada paskutinį kartą svajojote be jokio tikslo? Jeigu mėgstate planuoti, aš nesakau, jog staiga turite imti ir viską mesti. Suplanuokite vieną dieną, kurią nebus jokių planų, kurią paskirsite tik svajojimui. Aš esu įsitikinęs, jog po tokios dienos pakils jūsų produktyvumas ir užplūs daugybė naujų idėjų, kaip išspręsti problemas, kurioms sprendimo negalėjote surasti ilgai. Tokiomis gražiomis mintims galėčiau ir baigti tekstą, tačiau lietuvių liaudės išmintis sako: kas per daug tas nesveika.

Kad įdomios mintys ateitų į jūsų protą, tam reikia peno: įdomių knygų ar filmų, naujų vietų ar patirčių. Jei svajosite kiekvieną dieną, nesuteikdami savo smegenims maisto, tai kaip bandymas nuvažiuoti automobiliu, nepilant į jį degalų. Tai tiesiog neįmanoma. Variklis ims kosėti bandydamas išsiurbti paskutinius kuro lašus iš bako dugno. Jeigu jums nepatinka automobilio analogija, tai galbūt labiau patiks pečiaus? Kad ugnis neužgestų reikia nuolatos įmesti malkų.

Jeigu kiekvieną dieną į darbą keliaujate nesiklausydami podcastų ir neskaitydami knygų, duokite savo smegenims darbo. Vieną dieną pabandykite suskaičiuoti kiek Stop ženklų yra iki jūsų darbo. Kitą dieną stebėkite bendraujančius žmonės ir pabandykite atspėti jų tarpusavio ryšį: bendradarbiai, meilužiai, giminės... Trečią dieną pabandykite suskaičiuoti languose stovinčias gėles arba ant palangės miegančias kates. Ketvirtą dieną skaičiuokite raudonus drabužius dėvinčius žmones... Pagavot mintį?

Galiausiai noriu pasakyti, jog tai ko turėtumėte siekti yra pusiausvyra. Jeigu stengsitės per daug efektyviai išnaudoti savo laiką, prarasite kūrybiškumą, o vėliau ir perdegsite. Jeigu per daug laiko leisit savo smegenis klajoti be darbo, tiesiog švaistysite laiką.

Kiekvienam žmogui reikia ir vieno, ir kito, o kiek konkrečiai, čia jau kiekvienas turi nusistatyti individualiai.

Telefono nemirtingumas

2015-11-24

Kartais, kai stengiuosi sugalvoti idėjas komiksams kyla įvairių keistų minčių.

Vienintelė priežastis, kodėl jūs turite telefoną yra ta, kad visi žmonės turi telefonus. Gerai pagalvokite apie tai. Ar pažįstate žmogų, kuris neturėtų telefono?

Telefonu galite naršyti internete ir tai suteikia labai daug galimybių: skaityti naujienas, naršyti socialiniuose tinkluose, dalintis nuotraukomis ir t.t. Jūs galite rašyti žinutes ir skambinti išvengdami mobilaus ryšio operatorių siūlomų įkainių. Kaip pavyzdys yra skype, esu tikras, jog galima surasti dar dešimt būtų skambinti iš telefono išvengiant mobilaus operatoriaus minučių įkainių. Ar tai reiškia, jog telefonų operatoriai neturi ateities? Ar telefonų operatorius turėtų pakeisti interneto laidinio ir bevielio operatoriai?

Ne. Dar daugiau priežastis kodėl neišnyks mobilaus ryšio operatoriai yra iš principo ta pati, kodėl niekas taip ir nesugebėjo pakeisti el.pašto. Nors praktiškai nuo pat šio atsiradimo visi trimitavo, jog jis mirs.

Tai kur ta magiška paslaptis? Telefono numeryje. Aš galiu gauti telefono numerį tapdamas Omnitel abonementu ir pereiti su tuo pačiu telefono numeriu į Tele2. Tai parodo technologijos galią, bet neatskleidžia tikrosios priežasties. Tikroji priežastis yra ta, jog jūs būdamas Bitės abonementas galite skambinti Teo abonementui. Telefonas nėra kieno nors nuosavybė. Telefonas yra standartas, protokolas ir paslaugas juo gali teikti visi norintys lygiomis konkurencinėmis sąlygomis. Teoriškai jūs galite tapti mobilaus ryšio operatoriumi rytoj (praktiškai viskas šiek tiek sudėtingiau).

Dabar pažiūrėkite į visas alternatyvas. Skype jūs galite skambinti, tačiau tik žmonėms, kurie turi skype arba telefono numerį. Jūs negalite skambinti iš skype į Google Hangouts ar kurią nors kitą programą. Jūs galite rašyti žinutes Facebook, bet tik tai kitiems vartotojams, kurie turi Facebook. Ir nors šiuo metu sunku patikėti, jog kas nors galėtų nukarūnuoti Facebook, tačiau anksčiau buvo sunku patikėti, jog kas nors gali nukarūnuoti MySpace, o tų kurie buvo prieš tai niekas net pavadinimų neprisimena.

Įsivaizduokite, jeigu telefonas veiktų taip kaip populiariausios programėlės. Jums reiktų vieno telefono jeigu norėtumėte paskambinti draugams iš Omnitelio ir kito telefono, jeigu norėtumėte paskambinti draugams iš Tele2. Kaip manote kiek telefonų jūs turėtumėte? Prieš dešimtmetį turbūt du arba keturis. Šiandien – nei vieno, kam tokio š reikia? Telefono galia yra vartotojų neribojime.

Taip, su kiekviena diena mes vis daugiau naudojames internetu telefone ir turėtų ateiti kada nors ateitis neribotiems gigabaitams telefone. Tačiau toks dalykas kaip numeris visuomet liks, nors ir nelabai reikšmingas, tačiau labai patogus.

Pasižiūrėkit į el.pašto paslaugą. Viskas prasidėjo nuo 3mb pašto dėžučių, kurias siūlė tokie tiekėjai kaip delfi.lt ir daugelis kitų, kurių nebėra. Šiandien mano gmail yra 15GB, tačiau tai yra tikrai ne vienintelis

dalykas, kuris pasikeitė. Vartotojo sąsaja tapo patogesnė, galiu skirstyti savo laiškus į katalogus, pasižymėti svarbius ir t.t. Be visų šitų pasikeitimų išliko ir vienas labai svarbus dalykas – aš galiu turėti savo pašto adresą tokį kaip ritas@nepo.lt. Taip, galbūt paprastiems žmonės savo pašto adresą ir nereikia, bet rimtam verslui tikrai reikia.

Tai kas galėtų pakeisti el.paštą? Facebook? Ar jūs įsivaizduojate, jog žmonės sudarinėtų verslo sandėrius per Facebook? Per skype, el.paštu viskas atrodo gerai, bet Facebook? Jeigu atvirai, net gi Google Hangouts galiu įsivaizduoti naudojant verslui, bet ne Facebook.

Kompanijos daro verslą, kompanijos linkę žlugti, kompanijos linkę apriboti savo vartotojus ir apsaugoti juos nuo kitų konkurentų. Standartus, technologijas gali naudoti kelios kompanijos ir skirtingų kompanijų vartotojai gali tarpusavyje bendrauti yahoo el.pašto savininkai gali rašyti gmail pašto savininkams. Viena kompanija niekada nepakeis technologijos ar standarto, nes standartą gali pakeisti tik naujas standartą, technologiją gali pakeisti tik nauja technologija. Todėl telefono numeris nemirs, todėl el. paštas dar gyvens ilgai.

Geriausia mano savybė

2016-01-26

Kai eini į darbo pokalbius gauni įvairių keistų klausimų, kaip pavyzdžiui: kokia geriausia tavo savybė? Norite žinoti kokia geriausia mano savybė? Nepagarba žmonės ir įžūlumas.

Daugelis iš jūsų dabar sako: KĄ?! Čia juk bloga savybė.

Leiskit jums papasakoti keletą istorijų.

Kai studijavau universitete, mums pakliuvo anglų kalbos dėstytoja, kuri nepatiko, todėl grupė parašė skundą. Atsisakyti dėstytojos nepavyko (tai buvo šiaip įdomus cirkas), bet pirmą semestrą dėstytoja visiems pakėlė pažymius vienu balu. Mes turbūt buvome geriausia grupė tą semestrą pagal vidurkį. Už tai antrą semestrą dėstytoja visus pasodinimo vienu balu. Taip sakant, kad būtų sąžininga.

Įsivaizduokite situaciją. Paskutinė pamoka, visa grupė susirinkusi, dėstytoja išvedinėja pažymius, visa grupė laukia. Aš sėdžiu paskutiniame suole, tolimiausiame nuo dėstytojos, nugara atsirėmęs į kabineto sieną. Dėstytoja pasako kažką panašaus į: *kaip gaila, kad jūs šį semestrą blogai mokėtės ir turiu jums išvesti blogesnius pažymius, nei praėjusį.* Aš sau po nosimi sumurmu: *įdomu ar nors vienam išeina toks pats pažymys, kaip praėjusį semestrą, nekalbant apie aukštesnį.*

Tų žodžių niekas neturėjo išgirsti, bet... Žinote, kai būna tokie momentai, kai visi nutyla ir net musės nebezyžia... Tuomet tavo žodžiai nuskamba taip nejaukiai garsiai tarsi rėktum ant dievo... Taip atsitiko ir man. Mano vidurkis tuo metu 8.4 ir aš primečiau, kad už tokį išsišokimą dėstytoja niekaip nesugebės išvesti septinių, bet nusiteikiau gauti velnių.

Kaip man sekėsi? Kai buvo mano eilė, nuėjau prie dėstytojos. Jinai pasižiūrėjo man į akis ir išvedė... devynis. Kai ieškojau programuotojo darbo parašiau tokį laišką: *paklauskite savo programuotojų, ar jie žino kuo skiriasi X nuo Y, tuos kur nežino atleiskit ir vietoj jų priimkit mane, CV prisegtas.* X ir Y buvo konkretūs programavimo terminai, kurių aš, deja, jau neatsimenu. Kaip manote ar mane pakvietė į darbo pokalbį? Žinoma. Pirmas dalykas, kurį pasakė: *mes paklausėme ir visi mūsų programuotojai žinojo.* Ar aš gavau darbą? Taip. Ar aš gavau tokią algą kokios noriu? Žinoma.

Trečioji istorija turi ilgą priešistorę laike. Žodžiu, aš laimėjau viename Microsoft konkurse xbox. Vėliau dalyvavau kitame konkurse ir laimėjau paguodos prizą, buvau pakviestas kartu su nugalėtojais atsiimti savo prizų. Prizai nugalėtojams buvo xbox ir keletas žaidimų. Tuo metu, kai buvo įteikiami prizai aš sumurmėjau: *o kai aš laimėjau xbox nebuvo pridėtas žaidimas.* Mane išgirdo Microsoft darbuotojas ir paprašė pasilikti po apdovanojimų ceremonijos. Aš pasilikau, jis atnešė dovanų populiariausią tuo metu žaidimą. Mes išsikalbėjome ir galiausiai aš gavau progą organizuoti konkursą laimėti tiems patiems xbox.

Pastaba: visus triukus atliko profesionalai, nbandykite to pakartoti patys. Rimtai, nbandykite, galite gauti į snukį. Ne nuo manęs. Nuo kitų.

Klausti kokia savybė yra geriausia – kvaila. Įsivaizduokite nueinate į automobilių saloną ir paklausiate, kokia šito automobilio savybė yra geriausia, jums pasako – variklis. Jūs pasižiūrite, o salone stovi medinės taburetės. Logiška, kad nepirksite automobilio, kuriame vietoj odinių suodinių pastatytos medinės taburetės. Tie patys žodžiai bus suprasti skirtingai priklausomai nuo to jūs vilkite išveidintą treniną ar kostiumą. Geriausios savybės veikia tik kartu su visu kitų papildančių savybių rinkiniu.

Gera, jeigu žinote, kokia yra jūsų geriausia savybė, tačiau jūs negalite paimti geriausių kitų žmonių savybių ir tiesiog jas nukopijuoti, nes jos ateina su visu rinkinių papildančių savybių ir tik tų papildančių savybių dėka geriausia savybė yra geriausia bei veiksminga.

Vis dėl to, paklausus apie žmonių geriausias savybes, jie dažniausiai atsako iš serijos: aš moku kvėpuoti. Petras nemokėjo kvėpuoti. Vakar jis mirė.

Moku rašyti gali būti didelis privalumas, jeigu jūs varžotės kur nors Afrikoje, bet Lietuvoje tą moka visi, na gal ne visi... tik 99%...

Tai kas kitiems yra bloga savybė, jums gali būti gera. Galbūt jūs mokate spjaudyti sėmkes, kokiu nors ypatingu būdu ir sugebate išspjaudyti savo vardą. Galbūt jūs galite pasakyti penkis šimtus keiksmažodžių vienu atsikvėpimu. Tačiau labai svarbu, nepamiršti papasakoti istorijos, kodėl savybė, kuri daugeliui žmonių atrodo kaip trūkumas yra privalumas jūsų atveju. Savybės paminėjimas be paaiškinimo, tai nežinomo žodžio radimas tekste: kas tai? Miestas, vardas, liga, terminas ar šiaip būdvardis?

O kokia geriausia jūsų savybė?

Kūrybiškumo mygtuks

2016-03-29

Ar norėtumėte turėti mygtuką, kuris galėtų įjungti ir išjungti kūrybiškumą? Tokį patį kaip šviesos jungtukas. Reikia – įjungti kūrybiškumą. Nereikia – išjungti. Super patogus dalykas būtų ar ne?

Paskutiniu metu darbe gaunu velnių, kad nepadariau vieno ar kito dalyko arba, kad padariau ne taip gerai kaip derėtų. Tai mane prigavo netikėtai, todėl apsvarsčiau susidariusią situaciją ir priėjau išvados – aš darbe nemąstau. Aš ne tik išjungiu kūrybiškumą aš apskritai išjungiu protą. Kodėl? Atsakymas labai paprastas.

Įsivaizduokite, kad aš turiu 10 užduočių, kiekvienai užduočiai padaryti reikia 1 valandos, nedidelė smulkmena – darbo diena trunka 8 valandas. Dažniausiai aš sugebu padaryti 9 užduotis iš 10. Kaip?

Optimizuodamas darymo laikus ir nukirsdamas kampus ten kur galiu. Aš dirbu kaip proxy serveris: informacija, kuri atėjo iki manęs, yra perduodama toliau. Jeigu yra kažkas ką reikia padaryti ir atrodo savaiame suprantama arba suprantama tarp eilučių šefui aš nepadariau, nes... Aš neturiu laiko kada mąstyti, filosofuoti, skaityti tarp eilučių, man reikia padaryti dešimties valandų darbą per aštuonias. Mąstymas deja atimtų iš manęs per daug laiko.

Ir jeigu kas nors galvoja, kad mano darbas yra klijuoti kainas maximoje ant produktų, aš turiu jus nuvilti. Mano darbas yra bendrauti su klientais ir taip, aš tą darau nemąstydamas. Aš galėčiau pripažinti, kad tai yra blogai, bet neturiu tam laiko.

Taigi, kūrybiškumą, apskritai protą, galima išjungti. Ar galima kūrybiškumą įjungti?

Pradėkim galbūt nuo kiek toliau: kas yra kūrybiškumas?

Jei paklausite Wikipedijos, tai pasikišite peilį sau po kaklu, nes ten pavartoti tokie žodžiai: *sugebėjimas kelti naujas idėjas, mąstyti savarankiškai, nestereotipiškai, greitai orientuotis sudėtingoje situacijoje, lengvai ir netipiškai spręsti*.

Aš jums pasiūlysiu žymiai geresnį kūrybiškumo apibrėžimą: **tai įgūdis sujungti du taškus**, objektus, temas, idėjas.

Visų pirma tai yra *ne talentas*, su juo negimstama, tai yra *įgūdis*, kas reiškia, jog jį galima lavinti ir kuo daugiau lavini tuo stipresnis esi.

Antra tai yra *įgūdis sujungti*. Niekas iš oro negali išspausti šūdo. Net Jėzus vyno neištraukė iš niekur, o pasinaudojo vandeniu. Tik filosofai gali kalbėti apie absoliučią nebūtį. Norėdamas kažką sukurti, turi paimti

kažkokią medžiagą ir ją panaudoti. Kaip panaudoti tai jau tavo reikalas. Vienas variantas būtų paimti dvi teorijas ir jų pagrindų sukurti kitą, kitas variantas būtų paimti teoriją ir pritaikyti ją visai kitoje srityje. Gutenbergas sujungė vyno spaudimo stakles ir pinigų kalimo mašiną šitaip sukurdamas galimybę greitai ir lengvai spausdinti knygas. Šie principai nepasikeitė per amžius. Henris Fordas revoliucionavo automobilių kūrimą pritaikęs konvejerio principą, kurį pamatė mėsos fabrike. Du klasikiniai pavyzdžiai parodantys kaip vyksta inovacijos. Aišku, nevisos idėjos yra geros. Seniau tarpmiestinis susisiekimas buvo vykdomas kariatomis, prabangios vietos būdavo kariatos viduje, o ant stogo važiuodavo vargšai. Atsiradus traukiniams buvo pritaikytas tas pats principas, tačiau paaiškėjo, jog tai labai pavojinga ir važiuojant greitai posūkiuose žmonės nulėkdavo nuo stogų ir užsimušdavo. Tiesa, Indijoje vis dar galima pamatyti žmonių ant traukinių stogų, bet daugiau niekur pasaulyje.

Kažkas yra pasakęs, jog menininkas yra kaip kempinė, prieš pradėdamas kurti jis sugeria visą aplinką. Jeigu nori būti kūrybingas – turi būti smalsus. Jeigu domiesi viskuo, tau nereikės stengtis, taškai, idėjos, daiktai susijungs patys ir beliks tik įgyvendinti. Dabar, kai yra internetas, niekas neriboja kuo tu gali domėtis, tačiau yra nedidelė problema... Internetu tiek daug dalykų, kurie atrajoja tas pačias idėjas (katinų nuotraukos), jog sunku surasti ką nors kas tikrai būtų verta tavo dėmesio. Kita vertus net skirtum savo visą laiką tik vertiems tavo dėmesio dalykams tau neužtektų gyvenimo viską perskaityti, peržiūrėti, perklausti.

Nebijok, kaip ir visur, čia galima nukirsti kampus.

Kaip tai padaryti? Bendrauti su žmonėmis. Aš asmeniškai nekenčiu pokalbių *kaip tau sekasi*, nes jie yra apie nieką ir nesukuria jokios pridėtinės vertės. Tačiau pokalbiai apie tai kas žmogui įdomu, apie žmogaus hobių viską pakelia į aukštesnį lygį. Jeigu koks nors žmogus domisi tarkim kojinių mezgimu, jis žino visą istoriją, visus raštus, visus mezgimo būdus. Domėdamasis jis praleido ne vieną savaitę ar net ne vienerius metus, tačiau per valandą jis tau gali papasakoti viską kas svarbiausia, taip sutaupydamas tau neįtikėtinais daug laiko. Turėdami tinklą žmonių su skirtingomis aistromis tu niekada nepristigsi pagrindo savo kūrybiškumui. Pradėjau šį tekstą kalbėdamas apie save ir pabaigsiu taip pat kalbėdamas apie save. Žinote, koks geriausias būdas kurti tokius komiksus kaip aš? Jau turėtumėte atspėti – tai bendrauti su žmonėmis. Aišku, mano atveju nereikia kažkokių specifinių žinių ir pokalbiai apie nieką gali būti naudingi. Kalbi su žmogumi apie tai kas įvyko pas jį praėjusią savaitę ar mėnesį ir dzin – komikso idėja. Te reikia nepamiršti iki grįžimo namo. Aišku, būdamas sąžiningu, turiu pripažinti, jog tai ne vienintelis būdas. Kadangi, man ne dešimt metų, tai idėjų aš galiu pasisemti iš savo patirties. Tačiau šis būdas yra kelis kartus sunkesnis.

Norėdami būti kūrybingi bendraukite su žmonėmis arba patirkite. Teoriškai metams bėgant kiekvienas iš mūsų turėtų tapti kūrybiškesniu, bet taip nėra... Nes kartais... Tenka pripažinti jog mūsų gyvenimas yra žiauriai nuobodus. Kol negali nurimti – gali kurti, kartais tai yra labai sunku, mūsų visuomenė neuorientuota į kūrybiškumą. Jei į ką jinai orientuota – tai į paklusnumą.

Jeigu mūsų visų tikslas yra surasti savo vietą gyvenime, tuomet galima sakyti, jog tai tikslas numirti, bent jau kūrybine prasme.

Norite būti kūrybingi ar gyventi ramiai?

Čempionas

2017-06-13

Įsivaizduokite, jog esate krepšinio, futbolo ar kito komandinio žaidimo komandos narys. Klausimas: *kas geriau, ar kad visą laiką sėdėtumėte ant suoliuko čempionų komandoje, ar kad būtumėte lyderis komandoje, kuri net nepatenka į pusfinalį?*

Pagalvokime apie plusus ir minusus kiekvienos situacijos. Pradėkime nuo nevykėlių komandos. Komanda, kuri nepatenka į pusfinalius greičiausiai (dažniausiai, bet ne visuomet) turės gerokai mažesnę biudžetą nei čempionų komanda. Taigi, žaisdamas joje gausi gerokai mažesnę algą, nei žmogus sėdintis ant suoliuko čempionų komandoje. Kadangi, būsi lyderis, tai gausi daugiausiai žaidimo laiko, tuo pačiu ir patirties, tačiau tai nėra tik plusai. Daugiausiai laiko praleidžiant aikštelėje reiškia didžiausia traumų rizika, taip pat

priešininkai skirs didžiausią dėmesį, jog tave sustabdytų, kartais tie metodai gali būti šiek tiek nelegalus bei skausmingi.

Jeigu būsi geriausias žaidėjas nevykėlių komandoje, tai greitai sulauksi pasiūlymų iš vidutiniokų ir galėsi padaryti karjerą. Aišku, kai kuriais atvejais galima sulaukti pasiūlymų iš čempionų, tačiau gali būti, kad niekada čempionu ir netapsi. Ar tapti čempionu yra labai svarbu?

Dabar pažvelkim iš čempionų pusės. Kad patektum į čempionų komandą, turėtum būti šiek tiek geresnis nei vidutinis žaidėjas. Tačiau dėl įvairių priežasčių, kažkodėl jie nusprendė tave laikyti ant suoliuko ir neleisti žaisti, galbūt tau trūksta kažkokių įgūdžių? Visai tikėtina, kad tavo alga yra gerokai didesnė, nei bet kurio ne čempionų komandos žaidėjo. Čempionų komanda greičiausiai turi geriausius trenerius, masažistus, medicinos personalą bei viešbučių kambarius. Niekur kitur tu negausi progos treniruotis su tokio aukšto lygio žaidėjais kaip šioje komandoje. Per treniruotes čia gali išmokti daugiau nei bet kur kitur, bet... To ką išmoksi negali pritaikyti... Ar žaidimas tikrai svarbus?

Jeigu tu visą sezoną prasadėjai ant suoliuko padavinėdamas rankšluosčius ir komanda tapo čempionais, ar džiaugsiesi?

Būkim sąžiningi, pirmą kartą tapdamas čempionu džiaugsiesi, nesvarbu prie kokių sąlygų juo tapai. Tai man primena mano knygos leidimo istoriją. Turiu pripažinti, jog man pasiūlė pakankamai geras sąlygas. Ta prasme, šiek tiek geresnes, nei statistiškai leidyklos siūlo, tačiau tai man nerūpėjo. Man svarbiausia buvo, kad jie sutiko mano knygą išleisti. Jeigu būtų pasiūlę blogesnes sąlygas aš vis tiek būčiau sutikęs. Jeigu būtų pasakę, jog turiu sumokėti tūkstantį eurų, kad išleistų, tuomet jau nebūčiau sutikęs... Žmonės kažkur turi brėžti ribą.

Jeigu taptum čempionu du kartus iš eilės sėdėdamas ant suoliuko ar džiaugtumeisi? Čia, aišku, priklauso nuo žmogaus ego, bet, manau, jog daugelis žmonių nesidžiaugtų. Paprastai, kai žmonės renkasi profesiją, t. y. stoja studijuoti, jie renkasi būti stomatologais, programuotojais, nes jie (arba jų tėvai) mano, jog uždirbs daug pinigų. Tie kas renkasi krepšinį ar futbolą, negalvoja apie tai, jog jie vieną dieną uždirbs krūvas pinigų. Galbūt dėl to, kad tai padaryti labai sunku?

Paprastai tie kas renkasi sportą, jį renkasi dėl meilės žaidimui. O jeigu yra meilė žaidimui, tai yra ir noras išeiti į aikštelę. Prasadėjęs vieną sezoną ant suoliuko, nenorėsi sėdėti antro, norėsi žaisti. Sutiksi gauti mažesnę algą. Ir čempionų titulas nebus svarbu, nes jį jau gavai. Nors realiai nieko nepadarei...

Na, bet ką aš čia filosofuoju, aš nesu sportininkas. Ką pasirinktumėte jūs?

Ar gelbėtumėte ateivius?

2019-01-22

Noriu pasiūlyti šiek tiek pamankštinti jūsų smegenis. Idėja, kurią pristatysiu žemiau yra įkvėpta vienos The Orville antro sezono serijos.

Taigi leiskite jums pristatyti situaciją:

Planetoje gyvena tūkstantis ateivių, planeta greitai laiku (dėl priežasčių, kurios mums nėra svarbios) bus sunaikinta. Jūs galite išgelbėti tik šimtą ateivių, kaip (ir kodėl) jūs pasirinksite ką išgelbėti?

Jeigu jums lengviau galite pradėti, nuo minties, kad gelbėjate ne ateivius, o kitos valstybės žmones. Tos valstybės kalbos jūs nemokate. Ką pasirinktumėte gelbėti? Kaip tai keičiasi nuo jūsų pasirinkimo gelbėti ateivius?

Prieš skaitydami toliau, paruoškite savo atsakymus.

Dėmesio, ar esate pasiruošę skaityti mano interpretacijas?

Pradėkime nuo pačios akivaizdžiausios, kuri ateis daugiausiai žmonių į galvą – gelbėti vaikus. Žinote, aš ne veltui užsiminiau apie kitą valstybę. Mes visi esame žmonės, nepriklausomai nuo odos spalvos. Tai reiškia, kad kitos valstybės vaikus, mes galėtume globoti, auginti, net gi išmokyti savo kalbos. Tačiau jeigu pagalvotume apie ateivius, jie nėra žmonės. Ateiviai gali būti humanoidai, bet iš kur mums žinoti koks jų brandos procesas? Žmogaus brandos procesas yra, sakykim, paprastas, keičiasi ūgis ir plaukų kiekis. Tačiau jeigu pagalvosite apie drugelius, jų brandos procesas yra nepalyginimai sudėtingesnis. Iš pradžių, jie būna bjaurūs kirminai, tuomet – kokonai, kol galiausiai virsta nuostabiais drugeliais. Norite dar vieno pavyzdžio? Paimkime varles, jos gimsta buožgalviais.

Jeigu gelbėsime tik ateivių vaikus, mes galime nesugebėti jų užauginti iki normalių piliečių, nes nežinome jų brandos proceso. Tai yra pirmoji problema.

Antroji problema: kaip mums žinoti kurie ateiviai yra vaikai? Mes esame įpratę, jog vaikai yra tie maži padarai, o suaugusieji yra tie kur dideli. Bet kai kalbame apie ateivius, kodėl procesas negali būti atvirkštinis? Vaikai yra milžiniški, o suaugusieji - miniatiūriniai.

Tarkim, mes sugebame atpažinti, kurie yra vaikai ir juos paimti. Tarkim, mes sugebame vaikus iki suaugusiųjų. Dabar jau viskas, gerai ar ne? Ne. Vaikai neturi žinių, jeigu mes užaugintume ateivių vaikus, tai jau būtų mūsų kultūra ir mūsų papročiai. Taigi, pereikime prie antro sprendimo.

Antrasis sprendimas – gelbėkime mokslininkus. Ateivių civilizacija, labai tikėtina, mąstys ne taip kaip žmonės, ko pasekoje jie turės, kitokių mokslinių pasiekimų, kad ir toje pačioje fizikoje. Gelbėjant mokslininkus, mes galėtume sužinoti labai daug. Tiek apie ateivių kultūrą, istoriją, tiek apie mokslą bei pritaikyti jį savo reikmėms, dėl ko taptume stipresne rase.

Taigi, nuspręsta, gelbėjant mokslininkus? Jeigu norime išsaugoti rasę, tai gali būti ne pats geriausias sprendimas. Paprastai mokslininkai būna protingi ir daug pasiekę individai, bet kad jie daug pasiektų reikia laiko, kas reiškia, jog jie yra seni kitų rasės narių atžvilgiu ir galimai negyvens ilgai t. y. rasė neišvengiamai mirs.

Dar vienas svarbus dalykas, mes gydytojų paprastai nepriskiriame mokslininkams. Tai kas ateiviams buvo lengva liga išgydoma šeimos gydytojo patarimais, gali tapti mirtina liga, nesant nei vieno gydytojo. Mes, žemiečiai, aišku, galime pasitelkę savo mokslo žinias surasti vaistus, tačiau tas procesas gali būti per ilgas ir pražudyti visus ateivius.

Dabar kai kurie iš jūsų galbūt linksi galvomis ir sako: *supratau, reikia gelbėti mišą*. Jeigu paimsime šiek tiek mokslininkų, šiek tiek vaikų ir būtinai bent vieną gydytoją, viskas turėtų būti gerai ar ne? Teoriškai, taip, bet kaip jūs žinosite, kuris yra gydytojas, kuris yra mokslininkas. Kaip jūs žinosite, kuris yra vyras, o kuris yra moteris? Galbūt, kad ateiviai pasidaugintų reikia ne dviejų, o trijų asmenų? O kas jeigu netyčia vieną iš jų pamiršite?

Teisingiausias atsakymas į klausimą turėtų būti, jog ateiviai patys turėtų nuspręsti ką gelbėti, o ko ne. Kas gali blogo atsitikti su tokiu sprendimu? Labai daug. Kad suprastumėte, apverskime šitą situacija iš kitos pusės. Ateiviai atskrenda gelbėti žemiečių. Jie gali nusileisti į nelabai gerą situaciją.

Ateiviai nusileido diktatūroje (karalystės irgi gali veikti panašiai). Greičiausiai bus nuspręsta, jog reikia gelbėti diktatorių ir visą jo svitą. Ar tikrai diktatorius yra geriausias žmogus, kuris gali atstovauti visą rasę? Kai kuriais atvejais atsakymas, bus teigiamas, bet jeigu pasižiūrėsime po visus mūsų planetos diktatorius, greičiausiai tik palinguosime galva.

O kaip dėl lygių teisių? Dabar situacija tarp vyrų ir moterų sąlyginai yra neblogo, bent jau vakarų pasaulyje. Bet tai ne visuomet buvo tiesa. Moterys teisę balsuoti įgijo tik prieš truputi daugiau nei šimtą metų. Tačiau net ir dabar surastumėte keistas religines sektas kur spinta vertingesnė nei moteris. O kas jeigu ateiviai nusileistu čia? Ir išgelbėtų visus vyrus bei spintas, bet visas moteris paliktų? Aišku, įmanomas ir atvirkštinis variantas. Bet kuriuo atveju tai reikštų rasės mirtį.

Ar man pasiūlyti daugiau variantų, kaip leidimas patiems pasirinkti ką gelbėti gali pasisukti blogai?

Ir vis dėl to manau, jog leidimas ateiviams patiems nuspręsti ką gelbėti yra geriausias. Jeigu rasė net ir kritiniu momentu, negali pasirinkti teisingai, tokia rasė nėra verta išgyventi.

Ateitis yra balta

Ką reiškia gyventi 150 metų?

2018-07-04

Aš iš karto rėšiu taip iš peties: iki šiol medicina nepadarė nieko, kad žmogus gyventų ilgiau. Aišku, kažkas iš jūsų pasakys: *palauk, palauk, praėjusiame amžiuje vidutinė gyvenimo trukmė buvo 40 metų, o dabar 70*. Taip, medicina padarė daug, kad kovotų su ligomis, beveik išnaikino vaikų mirtingumą, bet nė kiek nepailgino žmogaus gyvenimo. Praėjusiame amžiuje buvo žmonių, kurie sulaukė 90 metų, dabar jų šiek tiek daugiau, tačiau žmonės švenčiantys 100 gimtadienį yra pakankamai retas atvejis. Ta prasme toks retas, vis dar kartas nuo karto parodo per žinias. O kaip žinia, žinios nerodo nieko kas yra norma. Kalbant apie tuos kas švenčia 100-tąjį gimtadienį, pusė jų atrodo... nenoriu pasakyti daržovės, nes sugeba daugiau nei morka, bet ar tai gyvenimas?

Šiandien aš norėčiau pasiūlyti pasvajoti kaip pasikeistų pasaulis, žmogaus gyvenimo vidutiniška trukmė būtų 150 metų, grubiai kalbant, du kartus ilgesnė nei dabar.

Pradėkim nuo akivaizdžiausio dalyko - **pensija**. Jei su dabartiniu amžiaus vidurkiu, kuris Lietuvoje yra 69 metai vyrams ir +10 metų moterims, mes norime padaryti pensinį amžių nuo 65 metų, koks tuomet pensinis amžius turėtų būti, kai amžiaus vidurkis 150? 140 ar 160? O gal 200?

Taip, aš neatsižvelgiu į tai, kad robotai atrieda, atidunda ir darbo pasaulis bus kitoks. Bet tai jau visai kita tema.

Svarbu suprasti, kad, jei žmonės gyvens ilgiau, nereiškia, jog turės daugiau laiko sau, pagal tai kaip yra dabar, labiausiai tikėtina, kad ilgiau gyvenantys žmonės turės ilgiau dirbti kitiems.

Tai veda prie sekančių trijų klausimų darbas, profesija ir karjera.

Darbas. Žinot, visai neseniai susidūriau su žmogumi, kuris vienoje kompanijoje išdirbo 30 metų. Per tą laiką jis užkopė karjeros laiptais ir dabar yra atsakingas už strateginių sprendimų priėmimą. Problema, kad jis bijo naujų technologijų ir renkasi tas pačias kurias naudojo pradėdamas karjerą. Dabar įsivaizduokite žmogų, kuris pradėjo karjerą praėjusiame amžiuje. Jei amžiaus vidurkis bus 150 metų, tai dažnai pasitaikys situacijos, kai žmogus atsakingas už strateginius sprendimus karjerą pradėjo prieš 100 metų. Ką tai reiškia? Ar tam tikros įmonės tiesiog įstrigs praeities technologijose? Galbūt ne įmonės, bet visos šakos, nišos nustos progresuoti?

Ar jūs norėtumėte dirbti įmonėje, kurios vadovas 100 metų vyresnis už jus? Ar jūs norėtumėte dirbti kolektyve, kurio amžiaus vidurkis yra 50 metų didesnis nei jūsų amžius? Kaip manote: kaip tai atsilieps atrenkant darbuotojus, diskriminacijai pagal amžių?

Karjera. Kaip manote ar įmanoma išdirbti visą gyvenimą vienoje įmonėje?

Šimto ar daugiau metų įmonės tikrai egzistuoja, savaimė suprantama, santykinai jų nėra daug. Jeigu norėtumėte surasti tikrai ilgai gyvuojančią įmonę, lengviausiai būtų, jeigu ieškotumėte tarp tradicinių sričių pavyzdžiui alaus daryklų, duonos kepyklų, saldainių fabrikų ar bankų. Gerokai sunkiau būtų surasti elektronikos, kompiuterių ar dirbtinio intelekto srityse.

Galbūt šitas punktas visiškai nieko nešokiruoja, nes ir dabar žmonės yra linkę keisti darbus kas... em... penkis metus? Dažniau? Galbūt pasikeis tik tai, kad ir labai norint atsimentis visų įmonių, kuriose dirbai, pavadinimus bus neįmanoma.

Profesija. Jeigu amžiaus vidurkis bus 150 metų, ar jūs visą gyvenimą dirbsite toje pačioje profesijoje? Teoriškai tai yra įmanoma, bet ir dabar žmonės keičiasi ne tik profesijas bet ir sritis. Todėl teisingas klausimas turėtų būti ne: ar keisite profesiją, o kiek kartų? Kaip manote jūs?

Beje, šis klausimas mus veda prie kito punkto, kurį reiktų apsvaistyti mokykla ir universitetas.

Mokykla išmoko skaityti ir rašyti, todėl jinau privalo likti. Kaip jinau turėtų atrodyti, tai jau visai kitas klausimas. Aš dabar nesileisiu į spekuliacijas, bet, jei turite idėjų, prašau pasidalinti komentaruose.

Universitetas visai kitas klausimas. Įsivaizduokite, kad jūs baigėte ekonomiką ir darbo skelbimas reikalauja marketingo diplomo, nedidelė smulkmena, jūs baigėte universitetą prieš 70 metų, ar tai reiškia, kad negalite kandidatuoti? Aš baigiau universitetą prieš dešimt metų ir manau, jog diplomas yra nieko vertas, o ką jau kalbėti apie ilgesnius laikotarpius.

Diplomas dažniausiai prašomas iš žmonių, kurie neturi jokios praktinio darbo patirties, nes tai įrodo, kad žmogus bent jau teoriškai girdėjo kažką panašaus į reikiamą žinoti informaciją.

Aš baigiau informatiką, studijavau šešis metus, kompiuterių istoriją mokiausi tris kartus. Aš sutinku, kad kai kurie dalykai turėtų būti mokomi tris semestrus pavyzdžiui širdies operacijos, bet kai kurie dalykai neturėtų būti mokomi iš viso pavyzdžiui kompiuterių istorija. Nesupraskite manęs neteisingai, aš manau, kad universitete buvo dėstomi ir naudingi dalykai tiek programuotojui, tiek projektų vadovui, tačiau gal mums nereikia kepti universalių žmonių?

Aš manau, kad vietoj universiteto turėtų atsirasti pusmečio-metų kursai, priklausomai nuo specialybės, kuriuos žmogus baigęs eitų ieškoti darbo. Neturėtų būti tokių dalykų kaip informatika ar programuotojas, vietoj to turėtų būti labai konkretus dalykas kaip symfony programuotojas. Ne dizaineris, bet banerių kūrėjas su photoshop. Ne filologas, bet anglų kalbos raštu vertėjas. Ne platus, nepraktiškas užmojis, bet labai siauras ir konkretus.

Kas dešimt-dvidešimt metų žmonės praeitų žinių atnaujinimo ar profesijos keitimo kursus. Jei žmogus turi darbą, už kursus galėtų sumokėti darbdavys.

Universitetai turėtų likti tik mokslininkams ir mokytojams.

Vienintelė išimtis, kurią matau turėtų būti medikai. Nemanau, kad pusės metų kurso užtenka, kad galėtumėte pjaustyti žmogų, jie turėtų praeiti šešių-dešimties metų mokslus prieš tapdami savarankiškais ir taip pat nepamiršti atnaujinti žinių reguliariai.

Perėjom žmogaus gyvenimą nuo karjeros pabaigos iki pradžios, dabar pažiūrėkime į kitą žmogaus gyvenimo dalį.

Vaikai. Tarkim, pasigimdai būdama 20 metų, vaikai palieka namus, kai tau 40 metų, vadinasi praėjo pusę gyvenimo. Dabar įsivaizduokite tą pačią situaciją tik gyvenamo trukmė viršija 150 metų. Vadinasi vaikai sudaro mažiau nei ketvirtį jūsų gyvenimo. Kaip dėl to pasikeis santykiai tarp tėvų ir vaikų?

Vestuvės. Dabar vestuvių priesaika yra: kol mirtis mus išskirs. Ir vis dėlto beveik 50% porų išsiskiria. Ar galima visą gyvenimą nugyventi su vienu žmogumi? Aišku, kad galima. Gyvenimo metu žmonės keičiasi, gerai, jei abu keičiasi vienodai, tačiau kas, jeigu keičiasi skirtingai? Kadangi žmogaus gyvenimo amžius pailgės, tai skyrybų skaičius taip pat turėtų išaugti.

Giminės. Kūčios yra šeimos šventė Lietuvoje. Mano asmeninė patirtis yra ta, kad vaikai švenčia kartu su proseneliais, kitaip sakant keturios kartos po vienu stogu. Kaip ilgesnis gyvenimas įtakos tokias šventės? Kokio dydžio jos bus? Dabar dažnai mes turime vaikų ir suaugusiųjų stalus. Ar tokiu atveju turėsime vaikų, jaunuolių ir suaugusiųjų stalus, kur jaunuoliais bus laikomi visi kam iki šešiasdešimt? O gal visi kas turėtų prisidėti pro prie savo statuso švęs atskirai? Ta prasme, nedaugiau nei trys kartos po vienu stogu ir nesvarbu, kad devynios yra gyvos?

Beje, jei padaugės skyrybų, kaip tai įtakos giminių susirinkimus?

Santykiai. Dabar kiekvienas dešimtmetis turi savo kartos pavadinimą, X karta, Y karta, tūkstantmečio karta. Sakoma, kad, jei tarp kartų yra daugiau nei dešimt metų skirtumas, jos viena kitos nesupranta. Pailgėjus žmonių gyvenimui skirtumai tarp kartų šoktelės iki neregėtų skaičių. Pusę ir visas amžius taps norma. Kaip tai įtakos pasaulį?

Jūs galite pasakyti, kad ir dabar mes turime žmonių, kurie gimė praėjusio amžiaus pradžioje, tačiau tokie žmonės šiuo metu ne vaidina aktyvių rolių visuomenėje. Deja, jie tik ramiai laukia mirties. Net jei jie norėtų ką nors daryti, dažniausiai sveikata neleidžia. Tačiau pailgėjus gyvenimo trukmei visą tai pasikeis: klausimas kaip? Ar mes turėsime gyvenvietes, kur jaunesni nei šimto nebus įleidžiami? O kaip tai įtakos darbo pasaulį: ar seniai užėmę aukštas pozicijas stabdys inovacijas? Ar mes turėsime politines partijas kiekvienai kartai? Kaip valdžia pasiskirstys pagal amžių? Dabar mes renkame valdžią kas keturis metus, bet jei visų gyvenimas yra ilgesnis ar turėtume pailginti ir valdžios kadencijas?

Iki šiol aš nekalbėjau apie religiją, nes mano nuomone religija yra nereikalinga, bet pasaulyje yra daug tikinčių žmonių. Kaip ilgas gyvenimas įtakos religijų populiarumą: tikinčiųjų skaičius padidės ar sumažės? Iki šiol aš kalbėjau ne konkrečiai turėdamas Lietuvą mintyse, bet dabar pažvelkime į užsienį. Kaip ilgesnis gyvenimas įtakos tokias valstybes kaip Rusija, Turkija ar Kinija? Prezidentas iki gyvos galvos staiga įgauna dar baisesnę reikšmę. Kaip ilgesnis gyvenimas įtakos Šiaurės Korėją? Jei vakarų pasaulis suranda būdą pasiilginti gyvenimo trukmę, nebūtinai jinai pailgėja visur vienodai, o vargšų korėjiečių gali iš viso nepasiekti.

Jeigu jau kalbam apie užsienio politiką, ilgesnė gyvenimo trukmė reiškia daugiau revoliucijų bei perversmų ar mažiau?

Iki šiol aš laikiausi minties, kad pailgėjęs gyvenimas automatiškai reiškia gerą sveikatą. O kas jei gyvenimo vidurkis būtų 150 metų, bet daugelis virš 100 taptų daržovėmis? Ar tuomet gyvybė vis dar būtų didžiausia vertybė?

Paskutinis klausimas: ar jūs norėtumėte sulaukti 150 metų?

Kaip sekso robotai pakeis ateitį

2018-12-20

Šis tekstas yra įkvėptas Review the Future podcast. Laidos vedėjai skyrė visą valandą nagrinėti kaip sekso robotai pakeis ateitį. Šiandien aš norėčiau, aptarti tik vieną aspektą, kuris mano nuomone, bus visiškai netikėtas daugeliui iš jūsų.

Sekso lėlės yra gaminamos jau labai ilgai, jos turi savo auditoriją, bet niekuomet nepasiekė skrudintuvo ar mikrobangų krosnelės populiarumo lygio. Dabar gamintojai sugalvojo toms lėlėms duoti šiek tiek robotikos. Rezultatas, sakyčiau, gana *creepy*, bet ir tai turi savo fanų ratą. Visai neseniai atsidarė sekso robotų bordelis. Tai kas yra dabar - pirmieji žingsniai, jeigu bus žmonių, kurie perka robotus dabar, tai bus pinigų investuoti į jų tobulinimą. Kažkodėl aš galvoju apie Star War. Jeigu paimtumėte pirmą ir naujausią šios frančizės filmus, pirmo filmo (1977 metai) efektai net ir dabar atrodo neblogai, tačiau naujausio (2017 teksto rašymo metu) yra *Wow*. Žiūrėdami šiuos filmus mes suprantame kokį didelį kelią nuėjo specialieji per 40 metų, tas pats laukia ir sekso robotų.

Jeigu dabar mes paklaustume žmonių: ar santykiai su robotu yra neištikimybė? Daugelis žmonių greičiausiai pasakytų - taip, bet tai pasikeis, kaip ir pasikeitė mūsų požiūris į nesantuokinį seksą.

Labai įdomus faktas: kontraceptinių tablečių išradimas padidino ne santakoje gimusių vaikų skaičių.

Kai kuriose kultūrose neištikimos moterys vis dar užmėtomos akmenimis. To jau senai nebedaro vakarų kultūra. Tikiuosi mokykloje jums nereikėjo skaityti Paskenduolės. Tai istorija apie moterį, kuri yra suviliojama ir pametama. Neištvėrusi gėdos jinai nusižudo. Ups... Pamišau pasakyti: *spoiler alert*.

Moterims įgyjant daugiau teisių, keitėsi ir pats požiūris į moterį. Tai savo ruožtu leido pagerinti moterų mediciną, kas sudarė sąlygas išrasti kontraceptines tabletes. Kontraceptines tabletes pakeitė moralines mūsų normas bei požiūrį į nesantuokinį seksą. Bet... ir tai yra linksmoji dalis, nepakeitė mūsų požiūrio į švietimą. Kalbėti apie seksą mokykloje?! *Buuuu, kaip jūs drįstate teršti mūsų šventų vaikų sąmonę! Geriau tegul jie nueina į tikybos pamoką.* Pasekmės - padidėjęs nesantuokinių nėštumų skaičius. Aišku, niekas nestovi vietoje, padėtis ir švietimo srityje daug kur gerėja.

Kas yra santuoka? Esu tikras, kad jūs galite surasti kokį nors romantišką apibrėžimą, bet realiai iš santuokos tikimasi trijų dalykų: stabilumo, paramos ir sekso. Stabilumas reiškia, kad kiekvieną kartą grįžęs namo rasi tą patį vyrą ar moterį. Parama mano apibrėžime yra tiek finansinė, tiek moralinė. Turbūt nereikia niekam sakyti, kad dalinant buto išlaikymo išlaidas ant dviejų gaunasi pigiau?

Ir galiausiai seksas, jokia santuoka neveikia be sekso. Galbūt, kai kurie jau atspėjo, kad aš čia taip gražiai bandau prieiti prie gėjų problemos. Ką bažnyčia daro yra jos reikalas, bet kodėl valstybė turėtų prieštarauti gėjų santuokai?

Jeigu du ar daugiau studentų gyvena kartu tai yra normalu, nes studentai neturi pinigų. Bet jei du ne studentai gyvena kartu, jie yra *įtartini*. Kažkaip staiga baigęs universitetą iš karto turi uždirbti tiek, kad sugebėtum išsilaikyti vienas, todėl jaunimas eidamas į darbo pokalbį prašo neadekvačių algų, deja, ekonomika taip neveikia.

Du vyrai, savo namuose, užsitraukę užuolaidas, ką jie ten veikia? Kepa lašišą. Ta prasme, realiai kodėl kažkam turėtų rūpėti privatus asmeninis gyvenimas? Jeigu du vyrai įsilaužtų į jūsų namus, tam kad pasimylėtų jums matant - būtų blogai. Tačiau, nemanau, kad būtų geriau, jei tą patį padarytų vyras ir moteris. Man atrodo, kad politikai, kurie labiausiai prieštarauja gėjų santuokoms, patys yra gėjai, kurie niekada neišlindo iš spintos. Kas gali žmogų dar labiau gąsdinti, nei kita jo pusė, kurios egzistavimo žmogus nenori pripažinti?

Po tokios ilgos įžangos grįžkime prie sekso robotų. Kai sekso robotai taps kokybiški, pasikeis mūsų požiūris į juos ir į žmones turinčius juos. Aš manau, kad kada nors jie įgaus skrudintuvo ar mikrobangų krosnelės statusą. Jie taps tiesiog kasdieniniu normaliu daiktu. Ir tai stipriai pakeis pasaulį, kuriame mes gyvename, kaip minėjau anksčiau yra daug dalykų, kuriuos jie gali įtakoti, bet pats įdomiausias yra santuoka. Seksas yra vienas iš nerašyti santuokos reikalavimų, bet jeigu visi turi sekso robotus, tai šis reikalavimas tiesiog išnyksta. Tai įgalina platoniškas santuokas. Bet nesustokime čia, ženkime dar toliau. Įsivaizduokite, du draugai nuo mokyklos laikų: jie gerai sutaria ir gyvena kartu. Jie nėra homoseksualūs, jie yra heteroseksualūs arba roboseksualūs. Jiems nereikia kepti lašišos kartu, jie tai gali padaryti kiekvienas atskirai. Du geri draugai nusprendžia, kad galėtų būti geri tėvai, todėl susituokia ir įsivaikina. Suprantu, kad tai atrodo keista mintis dabar, bet tai galėtų būti ateitis, kur santuoka yra skirta užtikrinti finansiniam stabilumui ir spręsti paveldėjimo klausimus ir niekas nesmerktų tavo pasirinkimo, nepriklausomai nuo orientacijos. Arba, kitaip sakant, gėjai turėtų skatinti sekso robotų progresą, nes tai nukreiptų populistų dėmesį ir paskatintų jų santykius greičiau laikyti kaip visiškai kasdienišką visuomenės elementus. Pabaigoje norėčiau pridėti dar vieną spėjimą. Ateityje Apple gamins sekso robotus. Kodėl? Apple nėra kompiuterių ar telefonų kompanija. Tai kompanija, kuri padarė revoliuciją kompiuterių, muzikos, telefonų industrijose plius sukūrė naują kategoriją planšetė. Tai kompanija, kuri kuria prabangus, bet patogius prietaisus. Tai nereiškia, kad po dvidešimties metų Apple vis dar reikš tą patį ar apskritai egzistuos. Vis tik sekso robotų industrijai reikia kompanijos su tokiu požiūriu. Kompanijos, kuri gamintų prabangius ir galvoti neverčiančius prietaisus.

Gyvenimas kosmose

2020-06-14

Pastaba: originalus tekstas buvo skirtas naujienlaiškio skaitytojams, sutrumpinta ir suredaguota versija publikuota nepo.lt svetainėje.

Aš mėgstu žiūrėti fantastinius filmus bei serialus. Jeigu sąžiningai, aš teikiu pirmenybę serialams, o ne filmams. Esu matęs daugelį Star Trek filmų (bet beveik nesu matęs serialų), tačiau nesu matęs tų garsių kosminių filmų kaip Marsietis, Gravitacija ir... kokie ten dar buvo?

Vaikystėje mano mėgstamiausias serialas buvo Babilonas 5, taip pat esu žiūrėjęs Dark Matter, Farscape, Expanse...

Norėčiau aptarti du dalykus, kuriuos ignoruoja daugelis fantastinių, filmų, serialų ir knygų: regėjimas ir gravitacija.

Kaip jau minėjau tekste apie karantiną, paauglystėje aš turėjau labai mielą du metrai ant trijų kambariuką. Jame tilpo visi reikalingi baldai, bet tik tiek. Nieko daugiau. Man patiko tas kambarys. Tačiau, kai tėvai nuvedė mane pas akių gydytoją, jinai pasakė, jog aš per dažnai žiūriu į artimą sieną ir tai bukina mano regėjimą. Prisiminęs tą epizodą aš iš karto pradėjau galvoti apie gyvenimą kosmose.

Gyvenimas kosmose susideda iš kelių dalių. Kosminiai laivai ir visos kelionės, kosminės stotys, gyvenimas planetoje. Aišku, galbūt ateityje mes rasime tinkamą planetą (bet greičiausiai aš apie tai nesužinosiu) ir

žmonės galės gyventi taip kaip Žemėje: praleisdami daug laiko lauke. Arba galbūt mes išmoksime efektyviai perdirbti planetas ir paversti jas į žalius rojus panašius į Žemę, bet kol kas mes turime problemą apie kurią nesu girdėjęs, kad kas nors kalbėtų.

Kelionės kosminiais laisvais užtrunka labai ilgai. Galbūt ateityje išrasime virš-šviesinio greičio variklį ar kitą kelionių būdą iš bet kurio fantastinio filmo ar knygos, bet kol kas kelionė kosminiu laivu reiškia ilgą laiką būti uždarytam mažoje erdvėje.

Jūs netikite, jog net ateities kosminiuose laivuose bus mažai erdvės? Pasižiūrėkite į povandeninių laivių dizainą. Arba dar geriau pakalbėkime apie lėktuvų dizainą. Jeigu jūs norite skirsti su Emiratų avialinijomis ir mokate be protiškų pinigų, tai gaunate privatų kambarį su šampanu ir lova. Jeigu jūs esate kaip daugelis lietuvių, tuomet renkatės pigiausias keliones su WizzAir arba Ryanair. Tose avialinijose vietos tiek pat kiek Fiat 500 ir jeigu niekada neturėjo patirties su koks jausmas važiuoti su Fiat 500, dabar žinote. Moralas yra toks: komercinės agentūros, nesvarbu ar tai lėktuvai ar kosminiai laivai, norės sutalpinti maksimalų žmonių skaičių, kad gautų maksimalų pelną, dėl to kajutės bus maksimaliai mažos. Taigi, turėsime daugybę žmonių, kurie praleis daug laiko uždaroje erdvėje spoksodami į artimas sienas. Kosminėse stotyse gyvenimas nebus geresnis...

Kalbant apie miestus, pirmieji miestai realiai bus bunkeriai, arba kitaip sakant tos pačios kosminės stotys, tik ant žemės. Taigi, dar daugiau mažų erdvių ir spoksojimo į sienas. Tai reiškia, kad teoriškai, kažkuriuo metu žmonijos ateityje turėsime visą kartą trumparegių, o gal reiktų sakyti ne kartą, bet žmonijos porūšį? Aišku, jūs pasakysite, jog yra akių lazerio korekcijos, kurios gali išspręsti trumparegiškumą, bet kam spręsti, jeigu žmonės didžiąją laiko dalį praleis uždaroje patalpose? Kam spręsti tą problemą, jeigu didžiąją laiko dalį žmonės praleis gyvendami kosminėje bazėje mėnulyje ir tik savo atostogas praleis žemėje, kur norės aplankyti Disney parką... arba Safari...

Tiesa, čia yra dar įdomesnė problema. Mokslininkai kažkada atrado gentį, kuri nesuvokia horizonto. Pamatę horizonte esantį bulių, jie pamatė, jog tai yra musė ir bandė jį pritrėkšti. Dabar įsivaizduokite, jeigu jūs visą gyvenimą praleidžiate spoksodami į artimą sieną ar jūs galite suvokti horizontą? Vėlgi, jums tai sunku įsivaizduoti, bet atsakymas yra NE. Jeigu vaikas gims uždaroje erdvėje ir niekada neišeis į lauką, priešingai nei jūs, jis neturės horizonto patirties. Sutriks jo perspektyvos suvokimas. Ir tai sukels daugybę pasekmių, kaip visos visuomenės mąstymo pasikeitimas, kaip kas vaizduojama mene...

Realiai, regėjimas dabar yra vienas iš pagrindinių mūsų pojūčių kanalų, bet jeigu mes visą laiką gyvename dėžutėje, kurią galime išmokti mintinai, galbūt tuomet regėjimas nėra toks jau ir svarbus? Tai yra mąstymo pasikeitimas palyginimui tarp senųjų telefonų ir išmaniųjų. Išmanieji telefonai remiasi jūsų regėjimu. Jie (beveik) neturi jokių mygtukų, visi mygtukai yra atvaizduojami ekrane. Pabandykite parašyti SMS žinutę nežiūrėdami į ekraną – jūs negalėsite. Kita vertus, jeigu paimsite senąjį, klasikinį telefoną. Parašyti SMS žinutę nežiūrint jums nesukeltų problemų. Jeigu dažnai naudojate telefoną, jūs mintinai žinote mygtukų išsidėstymą bei kiekvieno mygtuko reikšmę. Taigi, kalbant apie ateitį ir keliones kosmosu, galbūt kosminių laivų dizainas turėtų būti kaip Star Wars su daug mygtukų, o ne kaip Star Trek su daug ekranų ir planšečių? Antrasis klausimas, kurį norėčiau aptarti yra gravitacija. Vienintelis serialas, kuris šiek tiek atsižvelgia į šį klausimą yra Expanse. Kaip žinote, skirtingos planetos turi skirtingą gravitaciją, o kosmosas apskritai turi nulį... Ilgas buvimas kitokioje gravitacijoje nei esame įpratę, keičia žmonių biologiją. Jeigu šis klausimas jums yra įdomus, pasiieškokite apie gyvenimo kosminėje stotyje poveikį kosmonautams.

Kitaip sakant Žemės gravitacija, prie kurios mes esame įpratę mums yra reikalinga ir logiška manyti, jog ten kur skrisime, mes bandysime susikurti tokią gravitaciją. Klausimas: ar tai tikrai visuomet efektyvu? Galbūt tiesiog efektyviau būtų sukurti kitą žmonių porašį, kuris būtų pritaikytas gyvenimui konkrečioje gravitacijoje? Kalbant apie gravitaciją, vienas iš įdomiausių romanų yra Harry Harrison „Mirties planeta“. Aišku, gravitacija nėra veikėjas, tik veiksmo fonas.

Pakalbėkime apie Farscape, jeigu nesate matę to serialo nieko tokio. Jeigu planuojate žiūrėti irgi galite nebijoti, nieko nespoilinsiu. Serialas apie šešis kosmonautus gyvenančius viename laive. Visi šeši techniškai yra skirtingų rasių, vienas tarp jų yra žmogus. Kadangi, jie visi gyvena po vienu stogu, tai galime daryti iš

karto dvi prielaidas. Pirma, jie visi kvėpuoja oru ir daugiau mažiau oro cheminė formulė yra tokia pati kaip mūsų Žemėje. Nesitikėjote, kad šitą punktą paliesiu ar ne?

Antrasis dalykas – taip, tai gravitacija. Tai reiškia, kad visi yra iš planetų, kurių gravitacija yra tokia pati. Kalbant apie kitą serialą – Babilonas 5, jeigu nežinote, Babilonas 5 yra kosminė stotis įkurta siekiant palaikyti taiką tarp įvairių ateivių rasių. Šiame seriale yra specialūs sektoriai ateiviams, į kuriuos negalima patekti žmonėms be specialių kostiumų. Tačiau šiame seriale taip pat neatsižvelgta į gravitaciją. Aišku, kadangi serialas vyksta iš žmonių perspektyvos, o stotyje yra sektoriai, kurie skirti specialiai ateiviams, mes galime apsimesti, jog yra sektoriai su kitokia gravitacija, tiesiog jų niekada nerodo...

Bet kuriuo atveju, visuose filmuose, serialuose, knygoose mes priimame, kad ateiviai bus iš planetų su tokia pačia gravitacija kaip Žemė. Atsižvelgiant į tai, kad mes nesugebėjome aptikti jokių ateivių, toks požiūris sakyčiau gerokai optimistiškas... Aš nežinau nei vieno filmo ar knygos, kuriame būtų pateikta situacija, kai bendrauja dvi ateivių rūšys iš skirtingos gravitacijos planetų. Ar jeigu jau gravitacija planetose yra skirtinga, mes neturime apie ką su tokiais ateiviais bendrauti?

VR, AR, MR ir ER

2020-06-14

Niekas taip stipriai nekomunikuoja, kad tekstas yra geras, kaip pavadinimas, kurį sudaro žodžių santrumpas. VR – virtuali realybė. Ar teko girdėti apie Oculus? Teksto rašymo metu tai yra populiariausias, žinomiausias virtualios realybės prietaisas, tiksliau kompanija gaminanti tuos prietaisus priklausanti Facebook.

Aš noriu pakelti klausimą: ar VR turi ateitį? Atsakymas – ne. Daugiau galite neskaityti ir eiti prie kito mano teksto.

Apie virtualią realybę žmonės pradėjo svajoti nuo to momento, kai pamatė kompiuterius. Filmas Tron išėjo 1982 metais, dabar tai yra laikomas klasikinių filmų, kuris pirmasis panaudojo kompiuterinius efektus. Nežiūrėkite filmo.

Kiekvieną dešimtmetį pranašai skelbė, jog tai bus virtualios realybės laikas, bet jis atėjo, praėjo ir niekada neatėjo. Kodėl?

Kad suprastume, turėtume pažiūrėti į kitus sėkmingus įrenginius. Pavyzdžiui PC. Kur slypi PC sėkmė? Windows. Aš suprantu, kad jūs esate pasipūtęs hipsteris su savo madingu Macu, bet jeigu ne Windows jūsų čia nebūtų. Ką padarė Windows? Senai, senai kompiuterių eros pradžioje 99% buvo Windows kompiuteriai. Taip, jūs turėjote tokias alternatyvas kaip Unix, Solaris ir BSD, bet jas naudojo tik dėdės su ilgomis barzdomis. Taip Gandalfai, kalbu apie tave.

Tai, kad visi kompiuteriai buvo su Windows, programuotojams labai aiškiai pasakė, jog reikia kurti programas Windows, ne Unix ir ne dar kitoms operacinėms sistemoms, kurių pavadinimų niekas neprisimena. Žaidimai atėjo į Windows, Photoshop atėjo į Windows. Tai sukuria užburta ratą. Daugybė vartotojų privilegija daugybė programuotojų, kurie sukuria daugybę programų, kurios privilegija daugybė vartotojų.

Jeigu jums nepatinka Windows pavyzdys, pasižiūrėkite į telefonus. Jūs turite du variantus: Android ir Iphone. Jums net nereikia kurti dviejų programų, pasižiūrėkite, ką naudoja didžioji dalis jūsų tikslinės auditorijos, potencialių klientų ir kuriate programėlę tik tai versijai. Taip, yra ir kitos alternatyvos nei Android, bet niekas apie jas negirdėjo ir nenori girdėti.

Tokio dalyko nėra VR prietaisų rinkoje. Yra daugybė smulkių kompanijų, visos jos kuria savo VR standartus, kurie nėra suderinami tarpusavyje. Programuotojai nenori skirti valandų, o investuotojai pinigų, dalykams, kuriuos naudos tik maža bendruomenė. Yra didelė rizika, kad viskas nepasiteisins. O jeigu pasiteisins, tuomet graža vis tiek nebus didelė.

Prietaisas yra griozdiškas. Kas nori iš jūsų nešioti hantelį ant nosies? Na gerai, šiaip jau prietaisas nuėjo didžiulę evoliuciją, bet vis tiek yra sunkesnis už akvalangą. Vėlgi, galbūt tai nėra tiek trūkumas, kiek konstatavimas, jog ateityje prietaisai bus mažesnis ir lengvesni.

Tai yra vienos funkcijos prietaisas, mes nemėgstame vienos funkcijos prietaisų. Pas mus net microbangų krosnelė rodo laiką. Kam to reikia? Kad būtų dvi funkcijos, viena išsikepti pop-kornų, kita – rodyti laiką. Kam galima panaudoti VR? Aišku, pirma mintis yra žaidimams. Pavyzdžiui vairavimo žaidimas galbūt bus realistiškesnis, negu žaisti tik per tris monitorius. Bet ar tikrai mums reikia VR žaisti lenktynėms, turime vairą, turime pavarų dėžę ir didelį monitorių, to daugiau nei pakanka.

VR gali pažiūrėti vietą iš visų pusių aplink save. Bet tai pasidaro nuobodu labai greitai. Kiek kartu gali sukstis aplink save, kol pasakyti: man reikia išgerti? Nesvarbu, jog vienas vaizdas yra Paryžius, kitas Marsas, o trečias po vandeniu... Išbandei vieną, išbandei juos visus...

Aišku, niekas nesako, kad su VR reikia tik sukstis. Su VR galima ir vaikščioti. Kiek iš jūsų namuose turi futbolo stadiono dydžio kambarį, be nei vieno baldo? Daug realiau, kad mūsų kambariai tokie apkrauti, jog žengę žingsnį ar du mes užkliūsime už pufiko ir apsiversime. Aišku, užkliūti už pufiko nėra taip blogai, kaip už katino. Katinai blogo elgesio neatleidžia, jie po to primyža ant pagalvės.

Aišku, jeigu tai yra speciali vieta, taip sakant pramogų kambarys, tuomet jie gali turėti tam tikrą plotą maždaug du metrai ant dviejų jums vaikščioti. Hm... kai parašiau apie pramogų kambarį tai pagalvojau apie prostitutę, ten irgi reikia prietaisą užsidėti, tik kitoki...

Vaikščiojimas VR gali būti išsprendžiamas ir dar vienu būdu – vaikščiojimas ant bėgimo takelio. Kiek iš jūsų turi bėgimo takelį namuose? Truputi daugiau, nei futbolo stadiono dydžio ne užkrautą kambarį ane? Bet tik truputi daugiau.

Na gerai, vaikščiojimas ant bėgimo takelio su VR skamba visai įdomiai, vietoj to, kad žiūrėtumėte į sporto klubo sieną, galėtumėte eiti pasivaikščioti po Londoną. Juokauju, koks sveiko proto žmogus, norėtų eiti pasivaikščioti po Londoną, va Šveicarijos kalnai ir slėniai visai kita kalba. Tai kodėl mes to neturime?

Kai esate su VR yra labai didelė rizika, jog bandydami užlipti ar nulipti nuo bėgimo takelio jūs susižeisite. Sporto klubai nenori būti paduoti į teismą. Aišku, tai nereiškia, jog negalima prigalvoti būtų, kaip tokią patirtį padaryti maksimaliai saugią, bet sporto klubai neturi pinigų, kad investuoti pinigus į dalyką, kuris neaišku ar bus mėgstamas jų lankytojų. Juk į sporto klubą ateini prakaituoti, o ne vaizdais grožėtis... Nors jeigu ateinate vaizdais grožėtis, aš jūsų nesmerkiu, kiekvienam savo.

Ką dar gali pasiūlyti VR?

VR yra naudojamas tuose 4, 5 ar dabar jau neatsimenu kiek D patirčių, pramogų kėdėse. Kaip dažnai jomis naudojate? Vieną kartą per metus ar vieną kartą gyvenime? Rinka labai maža, tai nėra kažkas tokio kas kabina žmones.

Viena architektų įmonė sukūrė programinę įrangą, kuri leidžia ateiti į tuščią pastatą ir matyti kaip jis bus apstatytas baldais, kaip jo sienos bus nudažytos. Nerealai, bet rinka labai maža.

VR galėtų būti naudoti apmokyti gydytojus, daryti operacijas, kad nereiktų dirbti su gyvais pacientais. Šiek tiek didesnė auditorija nei architektų, bet nebūtinai turtingesnė ir mėgstanti naujoves.

Ar VR gali pasiūlyti kažką tokio, ko mums būtinai reikėtų? Atsakymas – ne arba aš nesugalvoju. Ir panašu, kad niekas nesugeba sugalvoti, todėl VR realybė niekada neatėjo. Ir kol kas nors nesugalvos, tol jinai neateis. O tai gali ir niekada neatsitikti.

AR – augmented reality – papildyta realybė. Geriausias šito dalyko atstovas yra Pokemon Go žaidimas. Tai buvo kažkas unikalaus, todėl sulaukė milžiniško pasaulinio pripažinimo. Tai nebuvo pirmas tokio tipo žaidimas, bet todėl kad Pokemon brandas yra žinomas visame pasaulyje buvo lengviau priimtas, nei tarkim kova tarp kokių nors ateivių arba niekam nežinomų monstrų. Kas mane nustebino, kad po Pokemon Go neatsirado kito žaidimo, kuris būtų sulaukęs bent ketvirčio to populiarumo. Visi galvojo, kad Pokemon Go pakeis žaidimų pasaulį, bet realiai jie uždirbo daugybę pinigų, bet pasaulis liko nepasikeitęs. Aš taip įsismaginau, pasakoti apie Pokemon Go, kad net realiai nepaaiškinau kas tai yra.

Paprastai sakant, žiūrėdamas per telefono kamerą į gatvę tu matydavai monstriuką, kurio realybėje nebūdavo, už tai ir pavadinimas yra papildyta realybė. Kai pirmą kartą pamačiau praplėstą realybę, gerokai anksčiau nei atsirado Pokemon Go, prigalvojau daug įvairiausių fainų dalykų, kuriuos galima būtų padaryti. Pavyzdžiui gaudyti virtualius drugelius arba spręsti galvosūkius priklausomus nuo vietų (a.k.a detektyvas Šerloko

Holmso stiliumi). Aišku, niekada nesidomėjau ar būtų sunku suprogramuoti, tuo pačiu turiu pripažinti, jog jie yra faini, bet ar jų reikia? Realiai – ne.

Daug praktiškesnis yra buto planavimo pavyzdys. Programėlė leidžia išsirinkti baldą ir pasistatysi savo kambaryje. Kaip ir Pokemon Go atveju, realybėje baldas neatsiras, bet žiūrėdami per telefoną galėsite matyti kiek jis užima vietos ir kaip dera su kitais baldais. Ne kiekvienam reikia, bet kadangi tai jūsų telefone, gerokai labiau prieina nei VR alternatyvos.

Visos tos nesąmonės vadinamos filtrais Snapchat ir panašiose programose irgi yra AR.

Tai kokie AR šansai mūsų pasaulyje? Kaip matote iš pavyzdžių AR yra taikoma gana plačiai gana siaurose vietose. Aš nemanau, kad artimiausioje ateityje mes pamatysime kažką tokio, kas priverstu mus pasakyti WOW. Bet aš matau kryptį, kuri man patiktų. Nežinau kaip greitai tokia ateitis ateis, bet jina yra įmanoma. Apie ką aš kalbu? Apie akinius. Pavyzdžiui nueinate grybauti ir šalia grybo pamatote jo pavadinimą ir maistingas medžiagas. Arba nuėję į parduotuvę matote vaisiaus, mėsos šviežumą. Ir ta prasme, matytumėte ne ant akinių stiklo, matytumėte ant vaisiaus, tiesiog akiniai būtų prietaisas, kuris užtikrina, jog tai matote tik jūs.

Facebook galėtų sukurti tokią programėlę, kuri rodytų kiekvieno sutikto žmogaus šeimyninį statusą bei paskutinį Like. Juokauju tokios programėlės aš tikrai nenoriu. Tačiau pavyzdžiui konferencijose ir kituose verslo renginiuose, visi galėtų turėti AR vardų etiketes, tai gerokai palengvintų pažintis. Matot, jeigu realybėje visi būna su vardų kortelėmis, tai kai žmogus pasisukęs šonu negali perskaityti vardo, o merginos mėgsta užsikabinti ant ... tai paskui atrodo, kad labai atidžiai žiūri į... akwkard... Su AR vardų etiketėmis varda, pareigas ir kitą papildomą informaciją galėtum perskaityti lengvai, nesvarbu kaip žmogus stovi tavo atžvilgiu: šonu ar net žemyn galva. Pasiiekti tokį lygį technologijoms dar reikia daug nueiti, bet aš galiu įsivaizduoti daug daugiau specifinių rinkų, kur galima būtų praplėsti ir įvairiais pranešimais palengvinti specialistų darbą.

MR – mixed reality – arba maišyta realybė. Pagrindinis skirtumas nuo AR yra tas, kad gali sąveikauti su virtualiais objektais. Labai senai, prieš kokius dešimt ar daugiau metų buvau viename Startup Weekend hackatone, vienas bičas sukūrė ping pong žaidimą. Projektorius ant sienos rodydavo kamuoliukus, ant sienos buvo kamera, kuri stebėdavo aplinką, žmonės su rankomis galėjo mušinėti tuos kamuolius ir žaisti žaidimą. Įsivaizduokite kaip koks nors Wii, bet jums nereikia jokių pultų laikyti rankose, jums nieko nereikia, jūs tiesiog mosikuojate ir žaidžiate žaidimą. Kažką panašaus galite pamatyti interaktyviose reklamose prekybos centruose. Taip pat Just dance žaidimas išleistas Xbox ir Playstation. Jeigu nematėte keturių bičų šokančių priešais televizoriaus ekraną ir darančių absurdiškus judesius – jūs negyvenote.

Galimybė žaisti su virtualiais objektais realiame pasaulyje suteikia įdomių variantų, bet kol kas be reklamos niekas nesugalvojo kaip tą galima būtų panaudoti. Vienas iš pavyzdžių galėtų būti drabužių matavimosi kabinos. Vietoj to, kad realiai užsidėtum drabužį, stovėtum prieš veidrodį ir swipintum kaip tinderyje į kairę. Taip galėtum greitai pasimatuoti daug drabužių jų neužsidėdamas. Ar taip praktiška? Nežinau, galbūt moterims kurioms svarbu kaip jos atrodo... Bet tikrai ne man.

Pagrindinė mano problema perkant drabužius yra patogumas ir virtualus veidrodis, kad ir kaip fainai skamba, tos problemos neišsprendžia. Aš turiu užsidėti drabužį ir pajauti ar man tinka. Vienos firmos man M bus per mažas, kitos S apsmukęs. Jeigu užsidėsiu L, tai vienos firmos rankovės bus tokios ilgos lyg skirtos goriloms, o kitos firmos atrodys jog noriu pirkti trumpom rankovėm drabužį...

Kitas pavyzdys būtų virtuali klaviatūra, bet... dabar jūsų pirštai daužosi į plastikinį paviršių, kuris šiek tiek sustabdo inerciją. Jeigu reiktų baladoti į stalą ar ilgai tą norėtumėte daryti, o gal tiesiog plasnotumėte pirštais ore?

Kad ir kaip įdomiai man atrodytų MR, aš negaliu sugalvoti praktiškų pavyzdžių, kurių mums tikrai reikia, kas reiškia, jog to laukia panašus likimas kaip VR. Nors galbūt prasiplėtus AR taikymui, mes galėtume sugalvoti ir daugiau MR pavyzdžių?

ER- extended reality – praplėsta realybė, tai terminas, kuris apima VR, AR ir MR ir kartais gali būti naudojamas vietoj vieno iš anksčiau minėtų terminų.

Ir paskutinis dalykas, apie kurį noriu pakalbėti – Hologramos. Hologramų technologiją mes turime jau senai, bet jiniai nėra dažnai naudojama ir tuo pačiu nėra labai gerai išvystyta. Tai užburta ratas, technologija, kuri nėra naudojama, nėra vystoma, bet dėl technologijos ribotumų jiniai nėra naudojama.

Tai kam galėtume panaudoti hologramas? Blade runner 2049 parodė – seksui. Nes nu ką dar galima daryti su holograma, nei permiegoti su ja, kita vertus, terminas virtualus seksas įgautų naują prasmę. Turiu klausimą. Jeigu du gėjai eina į lovą, bet vienas iš jų „apsirengia“ Pamelos Anderson holograma, ar jie vis dar gėjai? Hologramos gali leisti daryti pilno ūgio susirinkimus nuotoliniu būdu, bet ar mums reikia tokių susitikimų? Dabartinis būdas man patinka tuo, kad gali išjungti kamerą. O jeigu įjungti kamerą vis tiek gali sėdėti be kelnų ir jeigu neatsistosi niekas nesužinos. Kitaip sakant hologramų susirinkimai nieko neprideda, bet net gi sakyčiau atima.

Japonijoje buvo anime merginos hologramos atlikėja. Japonai... Žinot, man tai yra nerealu, aš norėčiau turėti savo hologramos muzikinę grupę. Kalbant apie muziką, vienas Amerikos reperis hologramų pagalba atliko daina po savo mirties.

Kita vertus viena grupė galėtų organizuoti koncertą penkiuose miestuose iš karto pasitelkdama hologramas. Grupė realiai koncertuotu viename mieste, o kituose keturiuose būtų hologramos. Ar žmonės eitų į tokį koncertą? Manau, kad eitų.

Užteks apie žmones, architektai galėtų pristatinti savo pastatus kaip hologramas. Šachmatai ir kiti žaidimai galėtų būti hologramos. Pavyzdžiui žaidimas Mansions of Madness antrasis leidimas yra sintezė klasikinio stalo žaidimo ir mobilaus telefono. Aš pats nesu žaidęs, bet žmonės sako, jog tai yra fantastiškas derinys. Su hologramomis mums nereikėtų nei stalo žaidimo, nei telefono, tai būtų vienas dalykas. Realiai mums net nereikėtų stalo, nes galėtume suprojektuoti bet kur.

Dabar seifas yra slepiamas po didžiuliu tikru paveikslu, o kas jeigu seifus slėptume po holografiniais paveikslais? O kas jeigu turėtume holografinius langus, kurie vietoj to, kad atskleistų nuostabų vaizdą į kaimyninio namo sieną, parodytų Alpes. Kodėl gi ne?

Ko mums reikia, kad visokie hologramų pritaikymai paplistų? Prietaiso, kurio dydis būtų kaip telefono ir to prietaiso kaina turėtų būti artima Xiaomi telefonams, o ne Iphone. Ar mes gausime tokį prietaisą? Nežinau, bet galbūt, kai telefonų kūrėjams nusibos dėti penktą, šeštą ar septintą kamerą ant telefono, jie pagalvos, jog verta pradėti žaisti su hologramų projektoriais? Ne, tai ne prognozė, tai svajonė. Aš norių tokių žaidimų, kuriuos žaidžia Čiubaka.

Skaitmeniniai aktoriai

2022-03-22

Pirmą kartą idėja, kad žmones aktorius pakeis skaitmeniniai aktoriai išgirdau turbūt prieš dvidešimt metų. Tuo metu ta idėja mane sužavėjo ir negalėjau sulaukti ateities. Ateitis atėjo ir skaitmeniniai aktoriai nepakeitė žmonių aktorių. Tai, kad vis dar kalbama, jog skaitmeniniai aktoriai pakeis žmones aktorius, greičiausiai reiškia, kad ši idėja žavi ne mane vieną. Vis dėl to, taip neatsitiko ir taip neatsitiks.

Pirmasis skaitmeninis aktorius ekrane pasirodė 1908 metais ir tai buvo paprasta figūrėlė dar vadinama „stickman“. Aš kalbu apie pirmą animuotą filmą Fantasmagorie, kuris truko vos dvi minutes. Skaitmeniniai aktoriai yra ne kas kita, kaip animacinių filmų ir serialų personažai. Jeigu prieš 50 metų animacija buvo tik ranka piešta, tai dabar mes turime neįtikėtinai platų animacijos rėžį nuo tos, kuri atrodo kaip klasikinė iki realistiškų 3D personažų bei pasaulių. Ant kiek realistiškus personažus galima sukurti, iš tiesų, geriausiai parodo ne animacija, bet kompiuteriniai žaidimai. Pavyzdžiui pasižiūrėkite naujausius FIFA arba NBA kompiuterinių žaidimų versijas. Realistiškumas yra neįtikėtinai.

Nors animacija kuriama daugybę metų, tačiau tikro skaitmeninio aktoriaus mes vis dar neturime nei vieno. Kaip pavyzdį paimkime Batman. Yra daugybė animacinių filmų bei serialų su šiuo personažu, tačiau kiekvienu atveju jį įgarsina vis kitas žmogus. Daug arčiau skaitmeninio aktoriaus yra Fred Jones iš Scooby-Doo, 90% atvejų Fred yra įgarsintas to paties žmogaus - Frank Welker. Ir vis dėl to, tai nėra tikras

skaitmeninis aktorius, nes jis neturi savo balso, jis skolinasi gyvo žmogaus balsą. Dabar jau technologijos leidžia sukurti skaitmeninį balsą ir esu tikras, kad kada nors turėsime tikrai skaitmeninį aktorių, bet tai nereiškia, kad jie pakeis žmones.

Leiskite šioje vietoje padaryti nedidelę pauzę. Tikrai skaitmeninis aktorius turi būti ne tik grafiškai sukurtas skaitmeniniais įrankiais, bet taip pat turėti unikalų savo skaitmeninį balsą, o ne skolintis gyvo žmogaus balsą. Viena iš priežasčių, kuri įvardijama, kodėl skaitmeniniai aktoriai turėtų pakeisti žmones yra kaina. Niekam ne paslaptis, kad garsūs aktoriai uždirba milijonus. Kita vertus niekam nežinomi aktoriai didelių algų neprašo. Sukurti skaitmeninį aktorių užtrunka daug laiko, reikia daug resursų: tiek darbuotojų, tiek kompiuterių prasme ir tai nekainuoja pigiai. Taip, tai yra pigiau nei samdyti garsų aktorių, bet nežinoma aktorių yra pigiau samdyti nei skaitmeninį. Kitas vertus, dabar skaitmeniniai aktoriai yra realistiškesni ir kainuoja pigiau nei prieš dešimt metų. Kas savo ruožtu leidžia daryti prielaidą, kad tą pačią sakinį bus galima pakartoti po dešimties metų. Ir galbūt kada nors tikrai pasieksime ribą, kai skaitmeninį aktorių samdyti bus pigiau nei žmogų. Bet net ir tai nereiškia, kad visus žmones pakeis skaitmeniniai aktoriai.

Tie žmonės, kurie skaičiuoja filmo kūrimo išlaidas, remiasi neteisingomis prielaidomis ir atitinkamai prieina prie neteisingų išvadų. Kiek kainuoja sukurti filmą yra nesvarbu. Svarbu kiek filmas uždirbs pinigų. Senais laikais tą suskaičiuoti buvo paprasta. Filmas išleidžiamas į kino teatrus, suskaičiuoji, kiek bilietų buvo parduota, padaugini iš kainos ir žinai, kiek uždirbo. Po metų išleidžiamas filmo DVD (ar kasetė), vėl suskaičiuoji pardavimus, padaugini iš kainos, rezultatas. Žodžiu, buvo paprasta. Dabar, kai filmai yra rodomi per įvairius transliacijų servisus kaip Netflix, suskaičiuoti kiek filmas uždirbo yra sudėtingiau, bet tai ne mūsų problema, tai kompanijų kuriančių filmus problema.

Mūsų problema yra kokią filmą žiūrėti (tai taip yra ir kompanijų kuriančių filmus problema). Yra keletas paprastų kriterijų pagal kuriuos galima nuspręsti verta žiūrėti filmą ar ne. Pirmas – žinomas aktorius. Mano vaikystėje populiariausi aktoriai buvo Švarcnegeris, Stalonė ir Gibsonas. Negaliu pasakyti, kad mačiau absoliučiai visus filmus su šiais aktoriais, bet mačiau daugelį jų. Nuoširdžiai nežinau, kokie aktoriai yra populiarius dabar.

Žinomi režisieriai bei prodiuseriai taip pat pritraukia savo fanų auditorijas, bet žymiai mažiau žmonių žino režisierius ar prodiuserius nei aktorius. Kai garsių rašytojų knygos paverčiamos filmais, tai taip pat pritraukia dideles auditorijas, bet garsių rašytojų yra vienetai. Daug dažniau būna atvirkštinis variantas, kai gerai pastatytas filmas žmones paskatina perskaityti originalią knygą.

Žinomos kompanijos naujas darbas taip pat pritraukia daugiau žiūrovų nei nežinomos ar debiutuojančios kompanijos. Žmonės sako, kad „Kubo and the Two Strings“ yra labai geras animacinis filmas (pats nemačiau), bet jis uždirbo 5x mažiau nei bet kuris Pixar filmas. Pixar turi stiprų vardą ir visi jų filmai yra labai laukiami. Kita vertus labai daug filmų turi WB logotipą pradžioje, bet, kadangi, per metus pasirodo daug filmų su šiuo logotipu, tai niekaip neįtakoja žiūrovų pasirinkimo.

Žinoma frančizė visuomet pritraukia savo fanų auditorijas. Pats lengviausias pavyzdys Marvel, dabar yra kuriama daug filmų apie superherojus ir visi jie būna sėkmingi. Tačiau nereiškia žiūrėti į tokias dideles frančizes, Žaislų istorijos visi filmai taip pat buvo sėkmingi.

Jeigu neturi nei vieno žinomo dalyko, ką daryti tuomet? Pirmiausiai reikia gero trailerio. Yra žmonių, kurie žiūri filmų trailerius, bet, kai dabar yra tiek daug skirtingų dalykų ką žiūrėti, kodėl žmonės turėtų pažiūrėti būtent tą filmo trailerį? Į šį klausimą atsako antras dalykas – reklama. Problema ta, kad reklamuoju visi, net ir filmai su žinomais aktoriais ar kitais privalumais, todėl reklamoje sunku išsiskirti nebent investuoji daug pinigų.

Paskutinis dalykas, kurio nepaminėjau, tai apdovanojimai iš įvairių festivalių bei konkursų, pavyzdžiui Oskarai. Man asmeniškai apdovanojimai nieko nereiškia, bet kitiems žmonėms, tai svarbus filmo pasirinkimo kriterijus.

Gera, pakalbėjome apie tai kaip žmonės renkasi kokius filmus žiūrėti, ką tai turi bendro su skaitmeniniais aktoriais? Viskas priklauso nuo to, kaip jūs įsivaizduojate skaitmeninį aktorių. Jeigu jūs galvojate apie skaitmeninį aktorių kaip vienam filmui sukurtą personažą, tai jis nėra žinomas ir tai apsunkina filmo pasirinkimą žiūrovams. Jeigu jūs galvojate apie skaitmeninį aktorių kaip apie tikrą aktorių, kuris vaidins

daugiau nei viename filme ir turės savo Instagram bei TikTok paskiras, tai toks aktorius net ir būdamas skaitmeniniu kainuos brangiai. Jums turbūt dabar kyla klausimas: kodėl skaitmeninis aktorius turėtų kainuoti brangiai?

Pavyzdžiui „Žaislų istorijoje“ yra daugybė personažų, bet jie visi priklauso Pixar ir neįmanoma įsivaizduoti, kad tie personažai galėtų pasirodyti kitos kompanijos filmuose. Tačiau, jeigu mes kalbame apie tikrus skaitmeninius aktorius, tuomet būtų logiška tikėtis, kad jie priklausys ne filmų kompanijoms, o marketingo kompanijoms, kurios užsiims tuo, kad kurs įtakotojus įvairiose skaitmeninėse platformose. Jau dabar mes turime skaitmeninius įtakotojus Instagram platformoje, kaip pavyzdžiui Lil Miquela arba Bermuda, tik tiek kad šie įtakotojai kol kas apsiribojo viena platforma. Jeigu mes tikimės tikrų skaitmeninių aktorių, jie turi užaugti iš būtent tokių skaitmeninių įtakotojų.

Tai kokia vieta laukia skaitmeninių aktorių? Pavyzdžiui Ted Lasso yra serialas apie futbolą, todėl jiems nuolatos reikia parodyti fanų pilnas arenas. Dėl pandemijos, jie negalėjo pakviesti žmonių užpildyti arenas, vietoj to jie nufilmavo labai nedidelę grupę žmonių ir tuomet juos modifikavo pasitelkdami įvairius skaitmeninius įrankius taip sukurdami masę skirtingų fanų. Kitaip sakant, masinėms scenoms jau yra naudojami skaitmeniniai aktoriai ir ateityje gali būti, kad visos masinės scenos bus kuriamos tik su skaitmeniniais aktoriais.

Kai aktorius miršta, galima sukurti jo skaitmeninį dublerį tiek išvaizdos, tiek balso prasme, kad pabaigti filmą ir tai jau buvo daryta su Grand Moff Tarkin iš Star Wars Rogue One filme arba su Brian O'Conner Furious 7 filme ir tai tik du pavyzdžiai, jų yra gerokai daugiau.

Kaip ir visur, filmų pasaulyje taip pat yra mados. Kažkada buvo madinga kurti filmus apie piratus, po to ilgą laiką niekas nekūrė filmų apie piratus ir, kai galiausiai vėl pasirodė filmas apie piratus, jis uždirbo daug pinigų. Kadangi, yra mados filmuose, visai gali būti, kad kažkuriais metais ateityje net 80% išleistų filmų bus animaciniai (pilnai skaitmeniniai), tačiau taip nebus visada, nes mados keičiasi.

Kaip jau minėjau, aš tikiu, kad mes sulauksime tikrų skaitmeninių aktorių artimiausiu metu, bet aš manau, kad pagrindiniuose vaidmenyse, mes norėsime matyti žmones aktorius dar labai ilgą laiką. Kitaip sakant, skaitmeniniai aktoriai turi savo vietą, bet jie labiau yra grėsmė statistams ir nereikšmingiems personažams, nei žvaigždėms.

2050: pesimistiška ateitis

2022-10-16

Pastaba: Originaliai šitas tekstas buvo publikuotas naujienlaiškyje. Aš pagalvojau, kad būtų visai smagu jį išsaugoti norint pamatyti kiek daug aš buvau neteisus.

Norint įsivaizduoti netolimą ateitį reikia pažiūrėti į technologijas, kurios dabar žengia pirmuosius žingsnius ir pabandyti įsivaizduoti kaip jos galėtų patobulėti per ateinančius 28 metus. 30 metų yra per daug mažas laiko tarpas revoliuciniams atsiradimams, bet labai tinkamas dideliems evoliuciniams žingsniams.

Mano tikslas pagalvoti apie pasaulį 2050 metais. Kodėl pasirinkau būtent tokią datą? Nes tai yra gražus skaičius – amžiaus vidurys. Kitaip sakant, kodėl gi ne?

Daugelis žmonių, kurie fantazuoja apie ateitį užsideda rožinius akinius. Būkim sąžiningi: kas norėtų fantazuoti apie ateitį, kuri yra bloga? Bet aš buvau nusiteikęs rudeniškai ir pagalvojau: kodėl nepažiūrėti į ateitį pesimistiškai. Šituo tekstu aš apšiksiu daugelį dalykų, kurių žmonės tikisi, kad įvyks iki 2050.

Prisipažinsiu, kad dėl daugelio žemiau parašytų prognozių aš norėčiau būtų neteisus, bet su rudeniška nuotaika nematau priežasčių kodėl turėčiau būtų neteisus. Galbūt pavasarį viskas atrodytų kitaip. Tuo pačiu aš nekatastofuoju ir atominės žiemos nesitikiu. Taigi, pradėkime.

Kosmosas. Nežinau kaip jūs, bet vienas iš mano labiausiai laukiamų dalykų yra žmonių kolonija Marse. Tai neįvyks. Dar daugiau, net tik kad nebus kolonijos Marse, bet pirmasis žmogaus išsilaipinimas Marso paviršiuje bus laukiamas tik ateinančiais metais.

Originaliai aš buvau parašęs, jog mes turėsime naują kosminę stotį, kurią per pusę dalinsis mokslininkai ir turistai. Bet redaguodamas tekstą prieš išsiunčiant naujienlaiškį aš pagalvojau, kad tai per daug optimistiška. Todėl mano pataisyta versija yra: turėsime daug kalbų, kad reikia kosminės stoties, bet žodžiai nevirš realybės.

Kad nenužudyti jūsų visai, palikime šiek tiek optimizmo – žmogus sugrįš į mėnulį. Pirmą kartą žmogus nusileido mėnulyje 1969 metais, paskutinį – 1972. Jeigu nemokate skaičiuoti, šių metų gruodžio 14 bus lygiai 50 metų nuo paskutinio žmogaus pasivaikščiojimo mėnulio paviršiuje. Kad pakartoti tą pasiekimą, akivaizdu, kad mums reikės daugiau nei pusę amžiaus, realiai, mums reikės maždaug trijų ketvirčių amžiaus, bet jis bus pakartotas.

Dirbtinis intelektas. Universalus dirbtinis intelektas, kuris gali viską, nebus sukurtas. Tačiau daugelis dalykų, kurie bus daromi DI atrodo kaip savaime suprantami ir kad taip turėjo būti visą laiką. Kaip vienas iš pavyzdžių realaus pokalbio vertimas į jūsų gimtąją kalbą. Filmų įgarsinimas jūsų gimtąja kalba, bet originaliu aktoriaus balsu išlaikant intonacijas. Automatinis knygų vertimas, po kurio redaktorių reikės peržiūrėti, bet praktiškai nereikės daryti jokių didelių pataisymų. Filmų rekomendacijos priklausomai nuo jūsų nuotaikos. Drabužių rekomendacijos parduotuvėse priklausomai nuo oro sąlygų (sezono), jūsų dydžių ir stiliaus. DI išbandys save kaip drabužių dizaineris.

Automobiliai. Dar vienas dalykas, kurio aš labai nekantriai laikiu tai save vairuojantys arba kitaip sakant autonominiai automobiliai. Jis neįvyks. Daugiausiai patirties turinti kompanija Waymo (Google įmonė) buvo įkurta prieš 13 metų. Šiai dienai jų autonominiai taksi važinėja vieno miesto viename rajone. Negana to, tas miestas yra saulėtoje Amerikos dalyje t. y. tie automobiliai niekada nematė sniego ar kitų įdomių gamtos reiškinių. Per 13 metų buvo daug triukšmo ir mažai realaus progreso. Aišku, tai nereiškia, kad tai neįvyks niekada, tiesiog ne taip greitai.

Save vairuojantys automobiliai atsiras tose dalyse, kurios paprastai žmonėms nėra matomos kaip pavyzdžiui smėlio karjerai. Tokiose vietose veikiančios transporto priemonės turi labai konkrečių užduočių ir neturi svarbiausio dalyko, kas trukdo autonominius automobilius paversti realybe – kitų vairuotojų.

Įvairiuose kasyklose dirbančių žmonių skaičius mažės, o milžiniška technika taps autonomine ir galės dirbti daugiau mažiau visą parą taip atpigindama visų gaminių pamatinius elementus.

Elektriniai automobiliai visiškai neištums vidaus degimo variklių. Turtingose šalyse elektrinių automobilių procentas bus arti šimto, bet Afrika ir didžioji dalis Azijos toliau važinės „klasikiniais“ automobiliais.

Europoje turėsime mišinį, Skandinavai pilnai pasigaus elektrinę bangą, tačiau kitos valstybės nebus tokios stiprios.

Politika ir ekonomika. JAV liks didžiausia ekonomika pasaulyje. Kokios kitos šalys galėtų patekti į top10 ekonomiškai stipriausių šalių sąrašą? Turkija, Indija, Argentina. Bet yra viena sąlyga, kad jos susitvarkys savo politiką. Aš netikiu, kad taip atsitiks.

Rusija kaip valstybė liks, bet jos teritorija bus sumažėjusi. Nuo jos atskils keletas valstybių, taip pat kai kurie kaimynai priglauš dalį žemių. Visą tai bus Putino valdymo pasekmė. Visos naujai atsiradusios valstybės bus diktatūros.

Komunizmas žlugs, bet Kinija kaip valstybė egzistuos. Tiesa, nuo Kinijos taip pat atskils keletas mažesnių valstybių. Visą tai bus dabartinio prezidento Xi Jinping nekompetencijos priežastis. Kai kurios naujai atsiradusios valstybės bus vos vieno miesto dydžio (ir vis tiek turės daugiau gyventojų nei Lietuva), bet būtent jos gyvens geriau nei dabartinė Kinija. Tuo tarpu didžioji dalis dabartinės Kinijos gyventojų gyvens blogiau nei dabar, gerokai blogiau, panašiai kaip rusai.

Dabartinė Vokietijos ekonomika paremta pigia rusiška nafta ir dujomis. Šitas dalykas pasibaigė ir negrįš. Vadinasi daugybė įmonių Vokietijoje turės užsidaryti, taip pat turės užsidaryti visos susijusios įmonės kitose šalyse. Vokietijai reikia perorientuoti ekonomiką ir aš nemanau, kad tai įmanoma padaryti greitai ir

neskausmingai. Gyvenimas Vokietijoje bus, sakykim, įdomus. Jinai nebus nei ekonominis, nei politinis Europos lyderis.

Kalbant apie Europą, Europos sąjunga subyrės. Kodėl? 2010 metais Europos sąjungą už klupo krizė dėl valstybių vadinamų PIGS (Portugal, Italy, Greece, Spain) ekonominės nekompetencijos. Europos centrinis bankas sutiko toms valstybėms duoti paskolas ir krizė gražiai susivyniojo. Praėjus daugiau nei 10 metų PIGS išmoko valdyti ekonomiką, ane? Ne, jei ką situacija dabar yra blogesnė nei anksčiau. Negana to, šiais metais pirmą kartą nuo Musolinio valdymo, kuris baigėsi 1945, Italijoje rinkimus laimėjo fašistai. Žodžiu, aš labai noriu būti neteisybės šituo klausimų, bet perspektyvos ne rožėmis klotos.

Jeigu Europos sąjunga subyrės, visų valstybių (išskyrus Prancūzijos) laukia ekonominis nuosmukis. Ekonominis nuosmukis reiškia, kad žmonės rinkimuose balsuos už populistus. Daugelis populistų yra nacionalistai linkę į diktatūrą. Aišku, nebūtinai visur pavyks įvesti diktatūrą, bet bendrai paėmus demokratija silpnės Europoje.

Populistų išrinkimas į valdžią reiškia, ekonominį nuosmukį, kuris reiškia populistų išrinkimą į valdžią, kuris reiškia ekonominį nuosmukį... Žodžiu, pragaro spiralė į bedugnę. Gyvenimas daug kur Europoje pablogės. Didėjant diktatorių skaičiui didės ir karų skaičius. Turbūt pirmiausiai išsisprogdins Balkanai. Nepamirškime Armėnijos ir Azerbaidžano, jie turėtų daugiau kariauti nei ilsėtis.

Pinigai. Popieriniai pinigai neišnyks. Skirtingos valstybės turės skirtingą kiekį/poreikį pinigams, bet vaizdžiai kalbant kuo labiau į kaimą važiuosite, tuo mažesnė tikimybė, kad galėsite atsiskaityti kortele. Kadangi tik ką kalbėjome apie ekonomiką, kuo ekonominė padėtis valstybėje prastesnė, tuo labiau klesti šešėlinė ekonomika. O šešėlinė ekonomika be popierinių pinigų gyvuoti negali, nes skaitmeninius pervedimus labai lengva atsekti ir nuimti mokesčius. Žinau, ką jus pagalvojote – krypto! Dabar egzistuojančios kryptovaliutos kaip pinigai nepasieks nieko reikšmingo, tačiau mes sulauksime naujų, įdomių krypto technologijų pritaikymo.

Technologijos. Aš labai norėčiau būti optimistiškas apie technologijas, bet tendencijos bus visur vienodos. Technologinis progresas sulėtės, nauji telefonai bus pristatomi ne kiekvienais metais kaip yra dabar, bet kas penkis metus ar panašiai. Kita vertus, turėsime naujų išmaniųjų prietaisų, ne tik laikrodžių, bet ir pakabukų, auskarų ir panašių dalykų.

Kompanijos sumes daugybę pinigų į virtualią realybę (VR), bet jinai taip ir netaps masiniu dalyku (Sorry, Facebook t. y. Meta). Kita vertus praplėsta realybė (AR t. y. Pokemon Go žaidimas) laukia savo šanso su naujomis technologijomis. Google akiniai sugrįš, bet jie bus sukurti ne Google. Pagal tai kaip viskas atrodo dabar, tą turėtų padaryti Apple, bet žinant Apple kainas jie bus prienami nevisiems.

Darbas. Vienas dalykas ko labiausiai laikiu, tai keturių dienų darbo savaitės. Tai įvyks šalyse, kurios turi stiprią ekonomiką ir stiprias darbuotojus ginančias organizacijas. Aš tokių dalykų tikėčiausi Prancūzijoje ir Švedijoje, bet daugelis šalių ir toliau dirbs pagal seną modelį.

Ligos. Korona parodė kaip susijęs yra pasaulis. Jeigu pasaulis panirs į ekonominę krizę, tai keliasime mažiau ir ligos plis sunkiau. Kita vertus dėl globalinio atšilimo tirpstantys ledynai gali pažadinti iš amžino miego mikrobus, kuriems mes neturime imuniteto. Mūsų patirtis parodė, kad jau dabar turime technologijas sukurti vakciną sąlyginai greitai, bet mūsų patirtis parodė, kad žmonės yra durni, nenori skiepytis, saugotis ir dėl to miršta daugybė žmonių, kurie galėtų gyventi. Kitaip sakant, gyvensime įdomiais laikais.

Globalinis atšilimas. Bus šilta. Mes nesurinksime pakankamai politinės valios, kad įgyvendinti globalinio atšilimo mažinimo tikslus. Taip pat nesukursime/neišstobulinsime žaliųjų technologijų iki tokio lygio, kad jos būtų tiek pat efektyvios kaip dabar naudojamos „purvinos“ technologijos. Kita vertus, jeigu Kinija žlugs, tai tarša sumažės reikšmingai, prie to pridėkime ekonomines krizes kitose valstybėse ir padėtis nebus tokia tragiška, kaip kad atrodo žiūrint iš šios dienos perspektyvos. Bet bus šilta.

Žiūrint iš teigiamos perspektyvos, galbūt Lietuvoje galėsime ne tik gaminti vyną, bet ir auginti alyvuoges.

Maistas. Jeigu Europos sąjunga grius ir pasaulį užklups ekonominė recesija, maisto pasirinkimas ypač egzotiškų vaisių artimiausioje jums parduotuvėje stipriai sumažės. Mes vis dar galėsime įsigyti tai ką augina lenkai t. y. obuolius, bet mangai, avokadai ir bananai bus retas svečias parduotuvėse.

Kalbos. Dabar labiausiai dominuojanti kalba yra anglų, antra svarbiausia kalba yra kiniečių. Anglų kalba ir toliau liks stipri, tačiau JAV pradės stiprėti ispanų kalba didėjant imigrantų iš Meksikos įtakai. Jeigu žlugus Kinijai pasaulio fabrikas persikels į Afriką, tuomet pradės dominuoti arabų ir prancūzų kalbos (prancūzai turėjo daug kolonijų Afrikoje). Bet tai yra didelis jeigu, nes daugelyje Afrikos šalių žmonės kulku neskaičiuoja.

Knygos. Norite tikėkite, norite ne, bet žmonės vis dar skaitys ir pirks popierines knygas. E-knygos niekada nebuvo tikrasis popierinių knygų konkurentas. Audio knygos yra konkurentas. Audio knygos stipriai išsiverš į priekį, kai dirbtinis intelektas bus pakankamai gabus, kad galėtų tekstą paversti į audio knygą, bet ne tik skaityti monotonišku balsu, o skaityti su intonacija ir dialogus įgarsinti skirtingais balsais priklausomai pagal lytį ir amžių. Kas iki 2050 neįvyks.

Ir paskutinis dalykas, Europoje senų žmonių bus gerokai daugiau nei jaunų.

Motyvacija?

Kai nieko neturi, tai nieko ir nereikia

2006-10-26

Turbūt dar neseniai teko girdėti pasakymus, jog Sovietų sąjungoje gyventi buvo geriau. Iš tiesų raudonoji imperija čia ne prie ko, jums turbūt bus sunku patikėti, bet JAV irgi seniau buvo gyventi geriau. Tai kur iš tiesų yra bėda?

Kada paskutinį kartą buvote parduotuvėje? Tai turbūt pakankamai kvailas klausimas, nes daugelis jūsų atsakytų „šiandien“ arba „vakar“. Paimkime kaip pavyzdį maisto prekių parduotuvę, kiek duonos rūšių tenai yra? Daug, gerokai per daug. Problema yra tame, jog žmogus gana lengvai gali palyginti tris daiktus ir iš jų išsirinkti sau patinkanti, tačiau kai daiktų yra daugiau žmogus, pasimeta, pradeda dvejoti ir nežino ką pasirinkti. Seniau buvo geriau, seniau nebuvo iš ko rinktis.

Tarkim aš noriu išsirinkti pomidorų padažą, galiu rinktis tarp aštraus ir švelnaus. Švelnus man nepatinka, todėl renkuosi aštrų, deja, taip buvo seniau. Dabar norėdamas nusipirkti aštrų pomidorų padažą turiu rinktis iš: aštraus, ugninio, pikantiško, česnakinio, pipirinio, šašlykams, aštraus su daržovėmis, aštraus su paprika... Jeigu pasirinksiu pikantišką, tai grįžęs galvosiu gal reikėjo pasirinkti česnakinį, jeigu pasirinksiu česnakinį tai grįžęs galvosiu gal reikėjo pasirinkti...

Mokslininkai atliko įdomų eksperimentą. Jie surinko dvi grupes studentų, juos apmokė padaryti geras fotografijas, semestro gale pasakė, kad jūs galite padaryti dvi labai geras fotografijas. Kai jos buvo padarytos pirmajai grupei pasakė, jog studentas tuoj pat turi pasirinkti vieną fotografiją, o kitą atiduoti jiems, nes jinai bus siunčiama į mokslininkų centrą už n kilometrų nuo universiteto, kas reiškė, kad studentas antrosios fotografijos daugiau niekada nepamatys. Žiauroka ar ne? Antrajai grupei pasakė, kad jie taip pat turi pasirinkti dabar, tačiau fotografijos į centrą bus išsiunčiamos tik po keturių dienų, taigi jeigu persigalvos galės ateiti pasikeisti. Atlikus apklausas po poros dienų paaiškėjo, jog daugiau nei 80% pirmos grupės studentų buvo patenkinti savo sprendimu ir manė, jog išsirinko gražesnę nuotrauką. Tuo tarpu antroje grupėje taip manančių skaičius vos siekė 50%. Praėjus daugiau nei 4 dienoms, t.y. terminui per kurį antros grupės studentai galėjo pasikeisti fotografiją, apklausa buvo pakartota. Pirmos grupės skaičiai nelabai skyrėsi, o antroje, neskaitant to jog beveik niekas nesinaudojo galimybe pasikeisti fotografijos į kitą, patenkintų skaičius šiek tiek padidėjo, bet iki pirmosios grupės rezultatų jiems dar buvo toloka. Taigi išvada paprasta: kai neturime pasirinkimo, susitaikome su tuo ką gauname, tuo tarpu kai galime rinktis, po to nuolat kankinamės dėl savo sprendimo.

Kitais metais mokslininkai nusprendė kartoti eksperimentą tik šį kartą jie iš karto studentų paklausė, kurioje grupėje jie norėtų dalyvauti: pirmoje – kur vieną fotografiją reikia atiduoti iš karto ar antroje – kur turėtų keturias dienas apsisprendimui. Kaip manote kurią grupę pasirinko dauguma studentų? Antrą. Jeigu būtų žinoję pirmojo eksperimento rezultatus greičiausiai rinktųsi kitaip, tačiau... Keista, kad žmogus renkasi kančią savo noru.

Taigi, seniau gyventi buvo geriau. Kokia iš tiesų laimingo gyvenimo paslaptis?

- 1) Sumažinti savo lūkesčius. Na gerai, aš pasirinkau pikantišką kečupą, galbūt jis nėra toks skanus kaip aš tikėjausi, bet kito pikantiško nėra, nėra nieko geresnio.
- 2) Niekada nesigailėti savo sprendimo. Net jeigu duotos keturios dienos pasikeisti fotografijai aš privalau apsispręsti dabar ir daugiau to sprendimo nesvarstyti. Kaip sakoma „aukščiausio teismo sprendimas neapskundžiamas“.
- 3) Prisiimti atsakomybę už savo sprendimus. Tai pat sunkiausias dalykas, žmonės labai kratosi atsakomybės. Kai atėję į parduotuvę renkatės pomidorų padažą, tai pagalvojate; „aha, Jeronimas sakė, jog pikantiškas yra

skanus, jį ir paimsiu“. Spėkit kas pirmiausiai bus apkaltintas, jeigu jums kečupas nepatiks? Jeronimas, juk tai jis patarė... Hm, o prie ko čia jis, jeigu sprendimą priėmėte patys? Kokia laimingo gyvenimo paslaptis? Skaitykite pavadinimą, viskas labai paprasta.

Gulinčių nieks nemuša

2007-06-04

Šiandien prisiminiau tokį multiką iš vaikystės apie labai drąsų kiškį. Kiškis eidavo mišku įspirdavo kokiai nors lapei ar meškai po to atsiguldavo ir pareikšdavo: gulinčių niekas nemuša.

Ir iš tiesų, jeigu pažiūrėtumėte į gyvenimą: gulinčių niekas nemuša. Atsimenu, kažkada mokykloje per biologijos pamoką buvo užduotis suprojektuoti kosminį laivą, kuris galėtų ilgai keliauti kosmosu ir ieškoti žmonėms tinkamų gyventi planetų: reikėjo paskaičiuoti ko ir kiek imsime, kaip apgyvendinsime žmones ir t.t. Mes susėdom su draugu ir nupiešėm laivo pjūvį iš šono, sudalinom jį į aukštus, aukštus sudalinom į patalpas. Nupiešėme augalų plantacijas, vandens talpyklas, gyvenamąsias patalpas, sugalvojome kaip turėtų veikti oro kondicionavimo sistema. Pririnkome įvairių linksmų dalykų kaip pvz. gaminti puodelius iš ledo – iš jų būtų galima gerti šaltą arbatą, be to puodukas ekologiškas ir panaudojus jis tiesiog ištirpsta. Parengėm labai stiprų darbą, pristatinėjom maždaug 15 minučių, paskui mus dar 10 minučių kamantinėjo, kodėl darėte taip, o ne anaip, kodėl iš viso pasirinkote tokį sprendimą...

Kiti klasiokai nebuvo tokie kruopštūs: jie nupiešė apskritimą, sudalino jį lyg picą į šešias dalis ir tiesiog užrašė „žmonės“, „bažnyčia“, „sodai“, „valdymas“, „variklis“, „fabrikas“. Pristatė per porą minučių ir niekam nekilo jokių klausimų...

Bijote kritikos? Nieko nedarykite, nes gulinčių niekas nemuša.

Ne, ką jūs, aš nenoriu sakyti, jog gulėkite per dienas išvertę pilvus prieš saulutę, kaip kokie driežai susirangę ant kelmelio. Nors jūs greičiausiai pagalvojote, kad būtų labai smagu. Tačiau ar jus patenkintų tokios pačios egzistencijos sąlygos kaip driežo? Manęs ne. Tokiu atveju belieka viena išeitis – nebijoti kritikos, net gi sakyčiau priešingai – laukti jos.

Jeigu jūs padarėte darbą ir negavote jokios kritikos jums nekyla įtarimas kodėl? Galbūt jūsų darbas nieko vertas? Arba niekas nesuprato ką jūs padarėte. Bet kuriuo atveju tai nėra gerai. Ir jeigu paimtume priešingą situaciją: kuo svarbesnę žmogui sritį pajudinsite, tuo aršesnė kritika bus. Bėda ta, kad kuo aršesnė kritika, tuo mažiau joje logikos ir argumentų, tai būna jau nenormali kritika, iš kurios jūs tikėtumėtės sužinoti savo klaidas ir jas pataisyti, o tik emocijos.

Visi žmonės daugiau ar mažiau yra konservatoriai, jie prisitaikė prie esamų sąlygų ir nenori nieko keisti. O čia staiga iššokate jūs su savo idėjomis, kaip patobulinti, pagerinti jų gyvenimą. Na, jau ne... Taip lengvai jums nepavyks. Jeigu teko mokytis istoriją, tai turbūt girdėjote apie technologinę revoliuciją, kai fabrikuose atsirado mašinos. Iš pradžių žmonės negalėjo su tuo susitaikyti ir bijojo, kad mašinos atims iš jų darbus. Jie kėlė maištus, daužydavo mašinas. Tačiau kaip matome dabar, mašinos ne tik, kad neišnyko, bet dar ir sukūrė daugiau darbo vietų žmonėms.

Kritika turbūt vienintelė sritis, kur buvimas per vidurį yra geriausia, nes jeigu pasitrauksite į vieną kraštą – kritikos nebuvimas, reiškia, kad arba jūs nieko nedarote, arba niekam neįdomu, o jeigu pasitrauksite į kitą kraštą – labai arši kritika, reiškia, jog paprasčiausiai jūsų kažkas nemėgsta. Bet kuriuo atveju tai nieko nepasako apie jūsų pasiekimus.

Kritikuokite, tačiau nepasiduokite emocijoms.

Atkaklumas gerai ar blogai?

2007-05-07

Viena moteris aptvare laikė vilkus. Ir vieną dieną jinai išgirdo kažkokį keistą bumtelėjimą į aptvarą, kuriame gyveno žvėrys. Ji pažvelgė pro langą ir pamatė mielą zuikutį, kuris įsibėgėjęs bandė peršokti tvorą, bet jam nesisekė. Zuikis įsibėgėdavo, šokdavo, tačiau tvora buvo per aukšta ir jis atsitrenkęs, nukrisdavo žemėn. Bet zuikio būta nepaprasto. Kiekvieną kartą nukritęs, jis vėl keldavosi, paeidavo atgal įsibėgėdavo ir vėl šokdavo. Sakoma, kad atkakliems ir dievai padeda, po eilinio įsibėgėjimo, zuikis pašoko taip aukštai, kad sugebėjo peršokti tvorą ir nusileido vidury aptvaro. Jūs turbūt galite įsivaizduoti, kaip nustebo vilkai, bet dar labiau nustebo pats zuikis.

Turbūt puikiai suprantate, kaip baigėsi šita istorija, todėl nepasakosiu detalių ir jums siūlau negalvoti apie tai kaip rožinis drambliukas šoka baletą.

Apie ką ši istoriją? Aš nežinau ar jums teko girdėti, tačiau bent jau aš pastoviai užtinku vieną dalyką. Ar žinote, kuo skiriasi nugalėtojai ir palaimėjusieji? Sėkmingi ir nelaimingieji? Teiginys yra toks: nugalėtojai niekuomet nepasiduoda. Kad iliustruoti šį teiginį pateikiamas pavyzdys su Tomu Edisonu, jam prirėkė 1000 bandymų, kad sukurtų lempuotę. Tai tikras įvykis, bet...

Grįžkime prie mano papasakotos istorijos. Zuikis tikrai buvo atkaklus, tačiau ar tai ką jis pasiekė jūs pavadintumėte sėkme? Aš ne. Taigi mano teiginys – atkaklūs gali būti ir visiškai idiotai (dažniausiai taip ir būna). Lyderiai privalo žinoti, ko siekia, privalo žinoti tikslą. Jeigu zuikis būtų žinojęs, kad aptvare vilkai greičiausiai nebūtų šokę per tvorą (išskyrus tuos atvejus jeigu zuikis yra teroristas arba kamikadzė). Nebūkite užsispyrę, jeigu žinote kad tas dalykas neatneš jums naudos, arba dar blogiau pakenks jums. Nebūkite užsispyrę, jeigu nežinote koks prizas slepiasi po juoda dėže. Čia prisiminiau seną žaidimą, rodomą per rusų kanalą – „stebuklų laukas“. Aš dabar neatsimenu visų taisyklių ir prie kokių sąlygų taip atsitinka, bet situacija yra tokia: atnešama į salę juoda dėžė, kurioje guli prizas. Prizas gali būti mašinos rakteliai arba tiesiog saldainis. Žaidimo vedėjas pasiūlo vietoj prizo juodoje dėžėje imti pinigų. Pradedama nuo nedidelių sumų - 100, o baigia 500 kartų didesne suma, tačiau žaidėjas nepasiduoda. Vedėjui nusibosta įkalbinėti žaidėją, ir jis pasiūlo išimti prizą iš juodos dėžės – bananas. Kaip sakoma geriau briedis tvarte, nei žvirblis danguj.

Taip, kad tik atkaklumas nieko neduoda, daugiau svarbiau žinoti ko nori.

Išmokite pasakyti "NE"

2007-03-12

Kartą skaičiau istoriją, kuri man labai patiko ir dabar norėčiau ją pasidalinti su jumis.

Tai pasakojimas apie švyturio prižiūrėtoją. Jis turėjo tam tikrą kiekį alyvos, kurį naudodavo vakarais švyturiui apšviesti, kad laivai neužplauktų ant seklių. Tai buvo jo darbas ir jis jį dirbo visą gyvenimą. Jis taip pat buvo labai geras žmogus, todėl kai vieną vakarą jo kaimynas pasibeldė į švyturį ir paprašė paskolinti alyvos apšviesti savo būstui, jis mielai pasidalino. Kitą vakarą vienas keliauninkas užėjo pasiskolinti alyvos, kad galėtų pasišviesti sau kelią, nes nenorėjo keliauti patamsyje. Sekantį vakarą pas jį atėjo moteriškė pasiskolinti alyvos, nes be jos negalėjo paruošti savo vyrui vakarienės...

Tokį pasakojimą būtų galima tęsti ir tęsti, pas jį vis ėjo žmonės, o jis mielai skolino alyvą, bet vieną vakarą jinai ėmė ir pasibaigė. Ir kaip manote kas atsitiko tuomet? Švyturys nebedegė, laivai nežinojo kur plaukti, ėmė dužti.

Ko pamoko ši istorija? Pabandykite pažiūrėti į savo gyvenimus. Kaip dažnai žmonės į jus kreipiasi pagalbos? Ar jūs visiems ir visada esate pasiryžę padėti? Jeigu alyva – tai jūsų laikas, jūsų energija, ar tikrai ją visą esate pasiryžę paaukoti dėl kitų? Jeigu taip, tai kas liks jums? NIEKO! Jeigu jūs neprižiūrėsite savo švyturio, tai ko pasieksite savo gyvenime? NIEKO! Jeigu nežinosite koks jūsų gyvenimo tikslas, tai tik švaistysite savo alyvą veltui, kitiems žmonėms. Supraskite, jog nesate nemirtingi, todėl skirkite savo laiką sau, o ne kitiems.

Nesakau, kad reikia būti užsispaudusiu storžievium ir niekam niekada nepadėti, bet pirmiausiai turi būti JŪSŲ tikslas, JŪSŲ problemos, JŪSŲ gyvenimas. Nebandykite išgelbėti viso pasaulio, nesistenkite padėti visiems

iš eilės, nes jie tik jūs išnaudos ir paliks be nieko. Padėkite, padėkite trims savo geriausiems draugams, nes jie tikrai nesistengs jūsų išnaudoti, o kreipsis tik tuomet kai jūsų pagalba tikrai būtina. Bet atminkite svarbiausią dalyką: jeigu norite padėti kitiems, pirmiausiai turite padėti sau. Jeigu norite spręsti kitų problemas, pirmiausiai išspręskite savo!

Apibendrinant, dažnai žmonės bijo pasakyti „NE“, kaip čia galima atsisakyti jeigu, prašė pagalbos? Bet pagalvokite, ar tikrai tam žmogui reikia pagalbos, ar tikrai tam žmogui reikia būtent JŪSŲ pagalbos? „Bet jeigu pasakysiu ne prarasiu draugus“, jeigu žmonės į jus kreipiasi, tik tuomet kai jiems būna blogai, tai, nenoriu jūsų nuvilti, bet jūs neturite draugų, jūs tik atpirkimo ožys, nosinė, į kurią galima nusišnypšti, nusišluostyti ašaras ir pamesti.

Tiesiog pasakykite „NE“.

Horizonto problema

2010-10-22

Originalus terminas „horizonto problema“ buvo suformuluotas sprendžiant dirbtinio intelekto uždavinius. Tačiau mane ši idėja sužavėjo, nes tai yra labai artima gyvenimo prasmės metaforai.

Horizonto problema. Įsivaizduokite, kad jūs kuriate šachmatų žaidimą ir jūsų programa numato tris ėjimus į priekį. Taigi, jeigu su jūsų programa žaistų profesionalas numatantis keturis ėjimus į priekį, tuomet programa neturėtų jokių šansų laimėti. Tikiuosi pagrindinę mintį perpratote, todėl dabar pakalbėkime apie gyvenimo metaforą.

Turbūt matėte vieną kitą filmą apie drąsius vikingus raguotais šarvais. Greičiausiai taip pat esate matę ir bent vieną Karibų piratų dalį, bebaimiai nuotykių ištroškę piratai plaukiantys į pasaulio kraštą. Filmai geri, tačiau kaip buvo realybėje? Deja, realybė nebuvo tokia graži. Ilgą laiką daugelis laivų plaukiodami stengėsi per daug nenutolti nuo kranto, o jeigu plaukdavo į Indiją, tai kelionė užtrukdavo labai ilgai. Ir jų nenoras leistis giliau į vandenyną turėjo rimtą priežastį. Jeigu jūs tikėtumėte, jog Žemę laiko trys drambliai stovintys ant milžiniško vėžlio, ar plauktumėte per vandenyną? Nė velnio, kas jeigu priplaukė pasaulio kraštą, jūs imsit ir nukrisit?

Indija aš, aišku, paminėjau ne veltui. Vienas žmogus vis dėlto tikėjo, kad Žemė yra apvali ir nutarė surasti kitą kelią į Indiją. Aš kalbu apie Kolumbą. Jis ryžosi ilgam išleisti žemės kraštą iš laivo akiračio. Tiesa, čia pasireiškia horizonto efektas: Kolumbui niekada nepavyko apsilankyti Indijoje, jis atplaukė į Ameriką. Kas galėjo pagalvoti, jog egzistuoja dar vienas žemynas?

O dabar grįžkite prie labiau žemiškų reikalų. Kokia prasmė sodinti obelis? Sodindami jūs tikite, jog obelys duos vaisių ir duos skanių vaisių. Jūs to nežino, jūs negali kontroliuoti oro sąlygų, ar numatyti kitų veiksnių. Čia jums ne matematinės lygties sprendimas. Vienintelė priežastis sodinti yra jūsų tikėjimas, jog ten kažkur už horizonto jūsų laukia saldus atpildas. Jeigu nebūtų jūsų tikėjimo, tuomet jūs nesodintumėte.

Kodėl kažką darote? Kodėl einate į universitetą? Todėl, kad tikite kažką gauti ten už horizonto. Pavyzdžiui diplomą. Jo nėra čia ir dabar, jis bus geriausiai atveju po keturių metų. Bet jūs tuo tikite.

Jeigu jūs gyvenime niekuo netikėtumėte ar galėtumėte ką nors pasiekti? Ar gyvenimas neatrodytų beprasmiškas, jeigu nieko nesiektumėte?

Horizonto problema yra ta, jog jūs nematote kas jūsų laukia. Galbūt miškas. Galbūt jūra. Jeigu jūs grybautojas, tai tikėjimas prieiti mišką verstų jus judėti pirmyn.

Horizonto problema galbūt neatsako į viso gyvenimo prasmės klausimą, bet suteikia jėgų ir pasipirties judėti trumpuose etapuose. O visa kita juk nesvarbu. Didelės kelionės pradedamos mažais žingsneliais.

Tai manai, kad esi unikalus?

2011-05-16

Esi unikalus? Deja, turiu tave nuvilti: tu toks nesi. Galbūt tau mama sakė: tu esi vienintelis, unikalus ir nepakartojamas? Melavo. Tu nesi nei unikalus, nei nepakartojamas. Nors galbūt esi vienintelis jos vaikas. Ar ir šituo klausimu melavo?

Įsivaizduok pasaulį, kuriame visi žmonės būtų unikalūs ir nepakartojami. Tuomet medicina būtų kaip kauliukų žaidimas su giltine. Gerai, jeigu giltinė tik eilinis žaidėjas, bet jeigu giltinė kazino savininkas...

Tuomet žodis psichologija neturėtų prasmės, žmonės būtų nenuspėjami. Bet jie tokie nėra. Visi žmonės nori: numesti svorio, parašyti knygą, įsimylėti, būti laimingi, vesti/ištekėti, apkeliauti pasaulį...

O tu netoks? Tu nenori nei vieno to dalyko? Tai galbūt tu vis dėl to esi unikalus?

Galbūt netyčia turi rentgeno nuotrauką? Jinai kuo nors skiriasi nuo kitų žmonių?

Fiziškai tu esi lygiai toks pats kaip tas bičiukas kur lifte stovėjo tau iš kairės. Tu esi tokia pati kaip ta didžiakrūtė blondinė, kuri troleibuse klausė rusiško muzino iš savo telefono ant viso garso. Tačiau... Gal kaip nors dvasiškai? Galbūt turi išskirtinį talentą? Kitokią karmą? Kitaip – originaliai mąstai? Kitaip jauti pasaulį? Ne!

Galbūt tu esi išskirtinis savo klasėje. Galbūt net gi savo mokykloje. Galbūt net gi savo miestelyje, jeigu jis nepatenka tarp dešimties Lietuvos didžiausių miestų (Žinau, dabar visi susimąstė koks miestas yra devintoje vietoje). Tačiau tokių kaip tu Panevėžyje yra dešimt. Tokių kaip tu Vilniuje yra šimtas. Tokių kaip tu Lietuvoje yra tūkstantis, o Europoje daugiau nei dešimt tūkstančių.

Netiki? Kuo tu išskirtinis? Moki groti smuiku? Tokių pilnos muzikos mokyklos. Moki gražiai piešti? Tokių pilnos dailės mokyklos. Dar ką nors išskirtinio moki? Tikrai?

Niekada nesek miniai iš paskos, nes tai gali būti laidotuvių procesija. Turbūt tokių panašių minčių esi girdėjęs ne vieną kartą, tačiau kas atsitiktų, jeigu visi žmonės tokiomis mintimis vadovautųsi? Jie išsivaikščiotų į skirtingas puses. Nebūtų įmanoma sukurti tokio dalyko kaip partija, jau nekalbant apie valstybę...

Tai kad nesi unikalus nėra blogai. Kaip tik priešingai, tai yra net gi labai gerai. Tu gali užimti darbą kito žmogaus, kuris yra toks pats kaip tu, moka dalykus tokius pats kaip tu. Tu gali su kolegomis aptarti vakar žiūrėtą „Turtuoliai irgi verkia“ seriją taip lyg tai būtų pats didžiausias jūsų visų gyvenimo nuotykis. Tu gali nueiti pas daktarą ir jis akimirksniu nustatys diagnozę, nes toks žmogus kaip tu pas jį buvo atėjęs vakar. Pačiu blogiausiu atveju tu gali paskambinti į psichologinės pagalbos liniją ir ten žinos ką tau pasakyti, nes... Būti unikaliu, tai reiškia nepritapti prie žmonių... Tai reiškia nerasti savo vietos po saulę, tai reiškia būti nesuprastam... Tokių žmonių yra, bet jų nedaug, todėl greičiausiai tu nei vieno nepažįsti. Džiaukis tuo. Džiaukis, kad nesi unikalus. Džiaukis, kad aplinkui pilna panašių į tave žmonių, su kuriais lengva rasti bendrą kalbą.

vap

Šįkart galėčiau oponuoti. Viskas priklauso, ką laikysime unikalumu.

Imkime atitikmenį su kokteiliu. Kiekviena sudedamoji dalis nėra unikali, bet vienas prieskonis, kuris sudarys mažiau nei 1 procentą tūrio, tą kokteilį padarys išskirtiniu. Praktiškai niekada neįmanoma pagaminti dviejų identiškų kokteilių. Taip pat niekuomet nebus dviejų identiškų žmonių, tai unikalumas?

Kalbi, apie mokėjimą groti smuiku, ir kad tokių šimtai, o gal tūkstančiai. O kiek iš jų groja smuiku, tapo ir sakykime gamina alų namuose. Tokių bus vienetai.

Sakai, kad negalima sukurti valstybės iš unikalių žmonių? Negalima sukurti partijos? Tik keliose valstybėse yra viena partija, viena tiesa. Partijos, grupės kuriamos ne iš vienodų, o iš panašių žmonių. Man tai skirtingi dalykai.

p.s. dėl posakio, tu esi vienintelis, unikalus ir nepakartojamas. Aš taip pat nesutinku. Perfrazuočiau į tu esi vienintelis, unikalus, bet deja pakartojamas ir pakeičiamas.

Exuss

Aš tai siūlau visų pirma išsiaiškinti per kurią vietą matuojate unikalumą.

Labiausiai unikalus žmogus yra savo vidumi, gyvenimo patirtimi. Galite klonuoti Hitlerį, bet jūs niekada neužauginsite jo tokio pačio! Hitleriui didelę įtaką padarė pirmasis pasaulinis karas, kuriame jis tarnavo

eiliniu. Naujai auginamam Hitleriui tiesiog neįmanoma suteikti pirmojo pasaulinio karo tos pačios patirties, pergyvenimų.

Net identiški dvyniai bus visiškai unikalūs. Vienam panižo galva, kitam kažkodėl ne. Vienas eidamas laiptais suklupo, kitas kažkodėl ne.

O tai, kad gyvename toje pačioje aplinkoje, kalbame ta pačia kalba, dirbame tuos pačius darbus, dar nedaro mūsų visų vienodai mėstančių, jaučiančių ir kaupiančių tokią pačią gyvenimo patirtį.

Radau mindgasmic puslapyje tokią citatą: "Autentiška patirtis pasakys daugiau, nei tūkstančiai žodžių, kurie yra ne kas kita, bet kažkieno pakartotos mintys. Esame tai, ką patiriame."

Kodėl žaidimuose žmonėms sekasi geriau nei gyvenime?

2011-06-21

Kita to paties klausimo versija: kodėl kompiuteriniuose žaidimuose laimi daugybė žmonių, tačiau realiame gyvenime sėkme mėgaujasi mažuma?

1) Aiškios taisyklės. Žaidime visuomet aišku, ką reikia daryti norint laimėti. Pavyzdžiui, turbūt sunku sugalvoti paprastesni žaidimą nei Tetris. Reikia iš krentančių figūrų sudėlioti horizontalią liniją užpildančią visą ekraną, jinau nusibrauks ir taip gausi taškus. Viskas. Viena taisyklė. Žaidime Super Mario taisyklių yra dar daugiau: 1) reikia vengti vežlių, rombų, besikandžiojančių gėlių; 2) reikia daužyti galvą į sieną ir lubas bei rinkti monetas ir grybus, kurie yra labai naudingi 3) reikia daug šokinėti. Rodos tiek pagrindinių taisyklių. Sudėtingesniuose žaidimuose daugiau taisyklių, o gyvenime? Baigti universitetą čia taisyklė? Diplomas yra gerai, bet yra gerai gyvenančių ir be diplomo... Geriau vesti ar gyventi vienam? Dauguma žvaigždžių yra vedę daugiau nei vieną kartą. Pavyzdžiui Larry King yra vedęs 8 (Dieve, ir kaip man pasisekė tokį pavyzdį surasti?) Čia kyla klausimas, o ką galima laikyti sėkmingu gyvenime? Todėl pereiname prie antro punkto.

2) Aiškus tikslas. Žaidime visuomet aišku, ką reikia padaryti norint pasiekti pergalę. Super Mario uber super tikslas yra išlaisvinti princesę. Tačiau turime mažesnius vieno lygio tikslus – pakelti vėliavą prie pilies. O koks yra gyvenimo tikslas?

Gyvenimas prasideda gimimu ir baigiasi mirtimi, ar mirtis yra gyvenimo tikslas? Bijau, kad ne. Tai koks tuomet yra gyvenimo tikslas? Ar įmanoma surasti vieną universalų gyvenimo tikslą visiems žmonėms? Kas yra gyvenime žaidimo vieno lygio atitiktumu? Dešimtmetis? Metai? Mėnuo? Savaitė? Diena?

3) Visada turi antrą šansą. Žaidime Super Mario turi tris gyvybes, kas reiškia, jog nesėkmės atveju galėsi pratęsti savo žaidimą praktiškai nuo tos vietos kur žuvai. Net ir tuo atveju, kai tau labai nesiseka irgi nieko tokio, tiesiog teks žaidimą pradėti iš naujo.

Gyvenime, turi tik vieną gyvybę, todėl verčiau ją saugok.

Tarkim kas nors tau pasiūlo investuoti į akcijas ar nekilnojamą turtą. Jeigu tai būtų žaidimas, tai sukištum viską iki paskutinio cento ir žiūrėtum kas atsitiks, blogiausiu atveju žaisdamas iš naujo taip nesielgtum.

Gyvenime taip elgtis negali, reikia pasilikti pinigų juodai dienai, reikia logiškai pasverti pasiūlymą ir pasitarti su specialistais arba dar geriau – tapti specialistu. Gyvenime rizikuoti neapsimoka, nes atgal nebegrįši, o nesėkmės atveju nuostoliai gali būti nepakeliami.

4) Gali pasimokyti iš savo klaidų. Tarkim, kad žaidime įsibėgėjus nušokama du kart toliau nei tiesiog šokant iš vietos. Todėl nepasisekus pirmą kartą, antrą kartą padarysi išvadas ir toje pačioje situacijoje pasielsi kitaip. Gyvenime nebūna tokių pačių situacijų. Gyvenime neįmanoma pasimokyti iš savo klaidų, nes skirtingi žmonės tose pačiose situacijose elgiasi skirtingai. Net jeigu antra situacija nuo pirmos skiriasi vieninteliu dalyku - tuo, jog antroje situacijoje yra katinas, rezultatai pasikeičia.

Kažkas yra pasakęs, jog žmogus yra sudėtinga mašina be vartotojo instrukcijos. O jeigu tik būtų ta vartotojo instrukcija, kokie laimingesni mes būtume, kiek daugiau mes pasiektume...

Tai ką užmirštate yra daug svarbiau, nei tai ką atsimenate

2011-05-24

Sako, ko išmoksitė ant pečių nenešiositė. Bet aš jums turiu kitą įdomią mintį pamąstymui. Tai ką užmirštate yra daug svarbiau, nei tai ką atsimenate. Tai ką užmirštate daug stipriau lemia kokia asmenybe tapsitė, nei tai ką atsimenate.

Gražus teiginys, bet aš nežinau kaip jį argumentuoti. Kaip argumentuoti tai ko neatsimėni?

Tarkim, koks nors žmogus jus stipriai įžeidė. Po penkių metų jūs sutinkate tą žmogų kokiam nors renginyje. Kaip jūs elgsitės?

Jeigu įžeidimą užmiršotė, tai galbūt apsidžiaugsite sutikę pažįstamą veidą. Galbūt tiesiog nepastebėsite ir mėgausitės renginiu. Jeigu įžeidimo nepamiršotė, tai viso renginio metu galvositė koks tas žmogus blogas ir kaip jį pažėminus, todėl renginys jums atrodys labai nevykęs, net jeigu jame dalyvaus aukščiausios klasės savo srities specialistai.

Kitą dar vieną pavyzdį. Tarkim, jūs atostogaujate dvi dienas. Pirmą dieną nueinate į pliažą ir koks nors kvailas šuo prakanda jūsų pripučiamą čiužinį, išdykę vaikai užkasa smėlyje jūsų akinius nuo saulės, o grįžtant dar sulyja smarkus lietus.

Antrą dieną jūs susipažįstate su įdomiais žmonėmis, jie jus pavaišina pietumis prabangiame restorane, pasikviečia į golfo klubą, kurio narystės jūs neįpirktumėtė, ir dieną praleidžiate diskutuodami jums įdomiomis temomis.

Klausimas: geros ar blogos buvo atostogos? Ar rekomenduosite draugams vykti ten kur buvotė jūs? Ar pasirinksite tokias pačias atostogas kitais metais?

Viskas priklauso nuo to kurią dieną užmiršitė ir kurią atsiminsitė. Jeigu užmiršitė pirmą dieną – atostogos bus nuostabios. Jeigu užmiršitė antrą dieną – atostogos bus siaubingos.

Mes daugiau užmirštame nei atsimename.

Per dieną patiriate daug įvykių: sėdėjimas paskaitose, darbas, dantų valymas, ėjimas į parduotuvę, stovėjimas eilėje prie kasos, kelionė autobusu, pasivaikščiojimas parke, pusryčių darymas, indų plovimas, klausimas mėgstamos dainos per radiją ir t.t. Tačiau kiek iš tiesų atsimenate po dienos? Po savaitės? Po mėnesio? Po metų?

Kiek prisimenate įvykių iš savo vaikystės? Aš nedaug, labai nedaug.

Tai ką naujo išmokstate ar sužinotė praplečia jūsų mąstymą. Tai su kuo susipažįstate atveria jums naujas galimybes. Pamiršimas veikia priešingai. Tai ką užmirštate siaurina jūsų ateities pasirinkimo kelius. Bet tai nėra blogai, mažiau pasirinkimo variantų, mažiau dvejonų, lengviau apsispręsite ir greičiau pajudėsite į priekį.

Sako, kad jeigu katė vieną kartą užšoka ant karštos keptuvės, tai po to visą gyvenimą apeina pečių dideliu ratu. Jūs ne katė. Nesėkmės užmiršimas leidžia jums bandyti dar kartą. Pamiršimas padeda apsaugoti jus nuo nelogiškų baimių. Pamiršimas suteikia jums antrą šansą.

Tai ką išmokstate padaro jus specialistu. Tai ką užmirštate parenka kokios srities specialistu jus tapsitė.

Mentalinės energijos atsargos

2015-04-16

Grįžtate namo ir jaučiatės per daug pavargę, kad ką nors darytumėtė? Vienintelis dalykas, kurį galite atlikti - tai išsidrėbti prieš televizorių ir žiūrėti ką jis rodo. Kartais jums net visiškai nesvarbu ką jis rodo? Kodėl taip atsitinka, jeigu jūs dirbate ne fizinį darbą?

Aš turiu vieną teoriją, kuri galbūt padės jums atsakyti į šį klausimą. Tačiau prieš tai noriu užduoti vieną klausimą jums: ar esate žaidė Mortal combat ar kokį nors kitą kovos žaidimą?

Vienuose žaidimuose tokio dalyko kaip „gyvybės“ nėra, kituose jos vaizduojamos širdutėmis, o kovos žaidimuose jos dažniausiai vaizduojamos gyvybės juosta, kuri kažkuria prasme yra atvirkštinė progreso juosta matomai diegiant programinę įrangą.

Kuo ta juosta svarbi? Galima sakyti, jog mes žmonės irgi turime tokią juostą. Užbėgant už akių pasakysiu, jog efektyviausias būdas papildyti tą juostą yra geras miegas. Tačiau esminis klausimas: ką saugo ta juosta? Pasirenę išgirsti atsakymą, kuris išvers jus iš kėdės?

Ta juosta - tai kokybiškų sprendimų priėmimo skaičius per dieną. Aišku, kai išnaudojate visą juostos energiją, nereiškia, kad negalite priimti sprendimų, tačiau jų kokybė stipriai krenta. Turbūt esate girdėję Brian Tracy pasakymą: suvalgyk varlę iš ryto. Tai yra labai protingas pasiūlymas, kai sudėtingiausi ir svarbiausi sprendimai yra priimami iš ryto. Net lietuvių liaudies išmintis sako: rytas protingesnis už vakarą. Atlikus eksperimentą paaiškėjo, jog teisėjai iš ryto būna dosnesni, geresni, nei po pietų. Iš ryto jie siūlydavo mažesnes baudas, lengvesnes bausmes, po pietų net už mažiausią kelių eismo taisyklių pažeidimą buvo linę siūlyti maksimalią bausmę. Tikiuosi daugeliui iš jūsų neteks susidurti su teisėjais, todėl geriau pažiūrėkite į savo gyvenimą. Kada jūs priimate geriausius ir protingiausius sprendimus? Galbūt po darbo neverta pirkti brangių pirkinių ar daryti investicijų?

Kiekvienas žmogus yra skirtingas, todėl kiekvienam žmogui priimtų sprendimų riba yra kitokia, tačiau, jeigu vakare jaučiatės labai pavargęs, tai būtent todėl, kad tą dieną teko priimti gerokai daugiau sprendimų, nei leidžia jūsų galimybės.

Nenusiminkite, yra būdas kaip sumažinti priimamų sprendimų skaičių atsisakant nereikšmingų sprendimų. Pavyzdžiui, jeigu turite uniformą, nereikia kiekvieną rytą galvoti ką šiandien rengtis. Jeigu jūsų darbe nėra uniformų, patys tokią galite susikurti. Jeigu visuomet eisite pietauti į tą pačią vietą, dar sumažinsite priimamų sprendimų skaičių. Jeigu nenorite visuomet pietauti ten pat, sprendimą išsirinkti vietą galite užkrauti ant savo bendradarbių. Jeigu visuomet valgysite dienos pietus, tai galėsite mėgautis įvairiu maistu ir atsisakyti dar vieno nereikšmingo sprendimo.

Čia tokie bendri patarimai, bet jeigu geriau paanalizuosite savo gyvenimą, tikrai surasite sprendimų, kurių nebūtina priimti, kurie maži ir nereikšmingi. Juk pasiėmę dantų šepetuką negalvojate: pradžioje valysiu dešinę viršutinę pusę, po to... Juk pasiėmę muilą negalvojate: pirmiausiai išsimuiliuosiu kairę ranką... Viskas vyksta automatu, būtent todėl, kad nereikia priimti jokių sprendimų, jūsų mintys gali skristi toli ir dušas yra viena iš efektyviausių vietų sugalvoti naujoms idėjoms.

Ar blogai, kad prausiamės automatu negalvodami apie tai? Aišku, kad ne. Tai kodėl tuomet gyvenime daugiau dalykų nedaryti automatu, susikoncentruojant tik į pačius svarbiausius? Mažiau sprendimų per dieną reikės priimti, bus mažiau nuovargio, lengvesnis gyvenimas atrodis. Lengvenis gyvenimas - laimingesnis gyvenimas.

Tu esi svarbus

2016-07-26

Pakalbėkim apie atidėliojimą (ang. procrastination). Turiu prisipažinti, jog šią vasarą ką nors atidėlioju kiekvieną dieną ir darau viską paskutiniu momentu. Darau minimaliai efektyviai ir tai mane erzina, bet... Originalias idėjas išgirdau klausydamas Art of charm podcast, kuriame tinklaraščio Wait, but why autorius pristatinėjo savo idėjas. Jo tinklaraštyje galite rasti ne vieną tekstą atidėliojimo tema.

Čia pateiksiu suvirškintas idėjas taip kaip aš jas supratau.

Atidėliojimas yra tokia pat liga kaip depresija. Sergančiam depresija žmogui nesakai: būk laimingas. Taip ir sergančiam atidėliojimu žmogui negalima sakyti: o tai tu tiesiog nustok atidėlioti. Deja, atidėliojimas mūsų visuomenėje dar nesulaukia dėmesio, kurio reikėtų ir (bent jau aš nežinau) niekas neužsiima gydymu.

Kaip liūdni kada nors būna visi, bet ne visi serga depresija, taip ir atidėlioja visi, tačiau vieni atidėlioja penkioms minutėms, kiti atidėlioja visą savo gyvenimą. Kodėl taip atsitinka?

Žmogaus smegenyse gyvena trys personažai: pramogų beždžionė, kapitonas ir panikos monstras. Smegenų laivą visuomet turėtų vairuoti kapitonas ir tuomet darbai būtų atliekami iš karto. Deja, atidėliojimai atsitinka, todėl kad vairą perima pramogų beždžionė.

Esate girdėję studento dėsni? Kad ir kiek laiko būtų skirta atlikti darbui, studentas jį darys paskutinę naktį. Tarkim, kad ataskaitą studentas turi pristatyti trečiadienį. Darbą jis pradės daryti antradienį vakare, anksčiausiai pirmadienį. Kai yra daug laiko vairą paima pramogų beždžionė ir studentas eina užsiimti įdomesne veikla, tačiau iki pristatymo datos likus dienai arba dviem įbėga panikos monstras išgąsdindamas beždžionę. Taip darbas atliekamas paskutinę dieną ir atsiskaitomas. Jis nėra toks geras koks galėtų būti, jei būtų išnaudotas visas darbui atlikti skirtas laikas, bet darbo kokybė pakankamai gera, kad negautum skolos, todėl gali plaukti toliau.

Kas atsitinka baigus universitetą? Nebėra griežtos struktūros ir atsiskaitymų datų. Na gerai, yra darbų, kuriuose reikia atsiskaityti taip pat griežtai kaip universitete. Jeigu paklaustumėte manęs, kokie darbai, tai nesugebėčiau pasakyti nei vieno. Greičiausiai pardavimų vadybininkai, kurių algos priklauso nuo rezultatų... Kas nors dar?

Kituose darbuose moka už tai, kad šildai kėdę. Jeigu dirbi tokiaame darbe, kam sukti galvą. Juk gyvenimas ir taip geras. Ar norėtumėte geriau?

Tačiau atidėliojamas sukelia problemų ne tik darbe bet ir asmeniniame gyvenime. Jeigu tai yra tik tavo hobis, kas tave vers ką nors daryti?

Kai nėra pristatymo datos, nėra priežasties ateiti panikos monstrui ir įvesti tvarką. Pramogų beždžionė gali vairuoti visą laiką. Taip, atidėliojamas yra malonumų ieškojimas vietoj to, kad daryti, tai ką iš tiesų reikia, tačiau kartais atidėliojama taip ilgai, kad net „malonumo darymas“ neteikia malonumo, o virsta tarsi kančia. Tiesiog laiko stumimu iki... Iki ko?

Jeigu esi tinklaraštininkas, komiksų kūrėjas, video/audio turinio kūrėjas, fanai klausinėjantys kada pasirodys tavo kitas darbas gali suveikti panašiai kaip pristatymo data ir sukelti spaudimą, kuris pažadintų panikos monstrą. Jeigu esi kitoje pusėje – fanas, draugiškos žinutės kūrėjui galėtų paskatinti jį parašyti/sukurti kažką naujo. Tu esi svarbus.

Asmeniniame gyvenime galite papasakoti savo tikslus draugams ir jų klausinėjimas kaip sekasi įgyvendinti, gali sukelti spaudimą, kuris pažadintų panikos monstrą. Tačiau tai veikia ne visiems.

O ką daryti jei nesi tinklaraštininkas, kaip pažadinti panikos monstrą ir išgąsdinti pramogų beždžionę?

Kaip jūs kovojate su atidėliojimu?

Jūs vis tiek nespėsit visko

2018-02-20

Kažkada buvo laikas, kai aš perskaitydavau 50 knygų per metus. Kad suprastumėte ką tai reiškia - metai turi 52 savaites. Šis tekstas yra ne apie knygas ir ne apie skaitymą, šis tekstas yra apie gyvenimą - jūsų gyvenimą, tačiau knygos yra labai parankus būdas teikti pavyzdžius.

Senai, senai man grupiokas pasakė: *wow, kaip tu sugebi perskaityti tiek daug knygų!*

Už tai tu turi merginą, aš taip nepasakiau, tik pagalvojau. Ir galbūt nereiktų viešinti šito pavyzdžio, nes jis pateikia mane ne pačioje gražiausioje šviesoje, tačiau jis labai gerai iliustruoja, ką aš noriu pasakyti.

Gyvenimo laikas yra ribotas ir pasirinkdami vieną dalyką, atsisakote kito.

Aš nesuprantu, kodėl aukštinami žmonės, kurie perskaito daug knygų, nes jie neturi gyvenimo. Neturėti gyvenimo mokykloje galbūt nėra pats blogiausias dalykas, bet, kai pradėdate dirbti, laiko lieka ne tiek ir daug. Ką jūs pasirinksit?

Jeigu skaitote šį tekstą, greičiausiai negimėte turtingo šeimoje, todėl jums reikia dirbti. Darbas pagal įstatymą trunka 8 valandas plius pietų pertrauka. Jeigu jums pasisekė kelionė į ir iš darbo trunka tik valandą. Kiekvienas žmogus turi kažkiek laiko miegoti, vieniems užtenka viso labo 4 valandų, kitiems 6, man reikia bent jau 8. Taigi, šiuo metu iš 24 paros valandų liko tik maždaug 6, duokite dar dvi buičiai, ta prasme,

valgymas bei maisto ruošimas, vonia ir panašūs dalykai ir geriausiai atveju jums lieka 4 valandos kiekvieną dieną. Turbūt reiktų pabrėžti, jog čia mūsų hipotetinėje situacijoje lieka 4 valandos. Realybėje, kai kuriems žmonėms gali likti tik valanda.

Taigi, ką jūs veikssite savo asmeninių keturių valandų laiku? Skaitysite knygą? Žiūrėsite filmą? Žaisite žaidimą? Bandysite kurti pasyvias pajamas?

Tiesa, pamiršau paklausti jūs vedęs? Jūs rinksitės knygą ar žmoną? Filmą galima žiūrėti kartu, žaidimai sakyčiau yra dar geriau, bet knygos yra vienišo žmogaus pramoga.

Jūs ne tik vedęs bet dar turite ir vaikų? Esu tikras, kad vaikus galima padėti į kampa ir sau ramiai niekieno netrukdomam skaityti knygas.

Aišku, vaikai, priklausomai nuo amžiaus, nėra tai ką reikia visą laiką laikyti už rankos, bet jie nori jūsų dėmesio. Galite neabejoti, kad jei dėmesį rodysite tik kartą per savaitę, jie tą prisimins ir primins jums visą likusį gyvenimą.

Aš kažkada netyčia pastebėjau, kad vedę žmonės dažniausiai neturi draugų. Taip, draugai... Jiems irgi reikia laiko.

Yra tiek daug dalykų ir tiek mažai laiko... Galbūt jūs norėtumėte rašyti tinklaraštį, bet brazinti gitara su draugais yra smagiau... Galbūt jums patinka komiksai, bet reikia nuvesti vaiką į būrelį... Galbūt knyga, kurią norite perskaityti jau nevienus metus guli ant jūsų naktinio staliuko, bet leisti laiką su savo išrinktuju yra svarbiau...

Viskas yra gerai.

Jeigu žmogus, nori domėtis daugiau nei vienu dalyku, aš manau, kad tai yra normalu. Ne normalu, kai žmogui absoliučiai niekas nėra įdomu.

Nereikia savęs kaltinti, jeigu nespėji kažkokiam hobiui, pomėgiui skirti laiko. Nereikia kalinti savęs, jeigu tavo pasiekimai kurioje nors srityje yra prastesni nei kito žmogaus. Visi mes darome pasirinkimus. Jeigu žmogus turi tai ko neturite jūs, vadinasi jis neturi to ką turite jūs. Jeigu žmogus peržiūrėjo daugiau serialų negu jūs, tai galbūt jis neperskaitė tiek daug knygų. Jeigu jis sugebėjo pažiūrėti daugiau serialų ir perskaityti daugiau knygų, tai gal jis neturi darbo?

Pasidaro tik tai kam skiriate laiko. Ir atitinkamai nepasidaro tai kam laiko neskiriate.

Mes gyvename skirtingus gyvenimo etapus. Kiekviename gyvenimo etape turime skirtingus prioritetus ir skirtingą laiko kiekį. Kad nekabėti visiškais abstrakcijomis paimekime keletą etapų. Universitete gali būti svarbu geri pažymiai arba geros dužgės arba dar kas nors. Ir tai visai kas kita nei būti dirbančiu ar būti pensininku. Pensininkas, kuriam svarbios geros dužgės vadinamas alkoholiku.

Gyvenimo etapai priklauso ne tik nuo darbo statuso, bet ir nuo šeimos padėties. Viengungis turi kitokius prioritetus, nei vedęs ir vedęs turi kitokius prioritetus nei turintis vaikų. Skirtingi prioritetai reiškia skirtingą laiko paskirstymą.

Netgi nuo to ką dirbi priklauso prioritetai ir laiko sąnaudos. Tolimųjų reisų vairuotojai laiką vertina kitaip nei naktiniai sandėlių darbuotojai. Programuotojai kitaip vertina laiką nei vadovai.

Dabar viską sudauginkite ir gausite daugybę skirtingų žmonių. Iš čia ir atsiranda skirtingi pasiekimai, nors visi turi tik dvidešimt keturias valandas.

Net jei jūsų gyvenimas iš toli žiūrint nesikeičia nereiškia, jog negali nesikeisti jūsų prioritetai. Kaip gamta turi sezonus, taip ir jūsų gyvenimas gali turėti sezonus. Ir geriausias to pavyzdys yra mano tinklaraštis. Jeigu pažiūrėtumėte istoriją pamatytumėte, kad kartais kelis mėnesius būna tik knygų aprašymai, vėliau juos pakeičia animacinių serialų aprašymai, o paskui staiga pasipila įvairių minčių gausa. Taip, man patinka rašyti. Taip, man patinka dėstyti mintis raštu, tačiau kartais tiesiog nebūna idėjų. Kad pasikrauti tų idėjų aš skaitau knygas, žiūriu multikus. Tuomet, kai jaučiuosi pilnas, padedu į šalį knygas ir puolu dalintis.

Jūs galite perskaityti daugiau knygų negu aš. Jūs galite peržiūrėti daugiau serialų negu aš. Jūs galite būti populiariesnis tinklaraštininkas negu aš. Visą tai nėra svarbu. Man tai ne varžybos. Aš žinau, kad rašymas man yra svarbus ir aš rašysiu nepriklausomai nuo to kiek turėsiu skaitytojų. Tačiau aš taip pat žinau, kad aš rašysiu ne kiekvieną dieną. Galbūt aš rašysiu tik kartą per savaitę ar kartą per mėnesį. Viskas yra gerai. Aš sugrįšiu tuomet, kai busiu pasirengęs. Man lengva kalbėti apie save, bet ką aš noriu pasakyti, kad galite

pasidėti tam tikrus hobius į spintą ir išsitraukti po kelių savaitių, mėnesių ar metų, kai kas nors pasikeis jūsų gyvenime. Pavyzdžiui, kai užaugs vaikai, kai jums nusibos jūsų dabar pagrindinis hobis ir norėsite nuo jo pailsėti.

Taip, galbūt jūs būsite perskaitęs mažiau knygų nei jūsų kaimynas, bet kaip jau sakiau, tai ne varžybos. Viską darote dėl savęs. Supraskite, jog laikas yra ribotas ir idėja, kurią sugalvojote šiandien, galbūt įgyvendinsite tik po dešimties metų ir tai yra gerai. Nespauskite savęs viską daryti čia ir dabar. Aš dažnai pagaunu save, kad noriu padaryti daugiau nei realiai fiziškai įmanoma. Kartais net pagalvoju, kad jeigu neičiau susitikti su draugais, tiek knygų galėčiau perskaityti, tiek tekstų galėčiau parašyti, bet... Bet susitikti su draugais yra svarbu. Visų pirma, bendravimas yra naujų idėjų įkvėpimo šaltinis. Antra, tai yra kitokia veikla, sėdėti kambaryje pasislėpus galima tik tam tikrą laiką, reikia kartais pajudėti po miestą. Jeigu jums ilgą laiką nereikia draugų, tai galiausiai draugams nereikia jūsų. Žmonių, priešingai nei idėjų, į stalčių nepadėsi. Žmonės yra didžiausi laiko ėdikai, bet tuo pačiu žmonės ir yra gyvenimas.

Gerai yra norėti daug padaryti. Dar geriau yra suprasti, jog visko nepadarysi. Geriausia yra džiaugtis tuo ką padarai ir nesukti galvos dėl to ko padaryti nespėjai.

Tikslai yra nevykėliams

2018-01-16

Jeigu skaitėte nors vieną savipagalbos knygą, tai žinote, kad reikia gyvenime išsikelti tikslus. Naujieji metai yra puiki proga pasirašyti savo rezoliuciją. Tą daro daugelis žmonių. Deja, tik nedaugelis žmonių įgyvendina ją, todėl tik nedaugelis žmonių žino ką reiškia pasiekti tikslą. Man asmeniškai keista, tačiau nei viena savipagalbos knyga nerašo kas būna, kai pasieki savo tikslus. Pakalbėkime apie tai.

Jausmai

Ar esate peržiūrėję nors vieną serialą nuo pradžios iki galo? Aš nekalbu apie žiūrėjimą gyvai t.y. po vieną seriją per savaitę, kai tik ji pasirodo. Aš kalbu apie seną serialą, kurio jau visos serijos visų sezonų yra prieinamos pavyzdžiui, jei jūs dabar pradėtumėte žiūrėti Breaking Bad. Koks tai jausmas peržiūrėti visą serialą?

Ar esate perėję visą žaidimą? Aš nekalbu apie MMO, jų pereiti neįmanoma. Koks tai jausmas įveikti visus žaidimo lygius?

Leiskit aš jums papasakosiu. Jūs jaučiate liūdesį. Jūs jaučiate tuštumą. Anksčiau jūs kiekvieną dieną tam skyrėte po dvi valandas ir staiga pas jus atsirado laisvos dvi valandos. Ką veikti? Kaip tas valandas užpildyti? Kaip nenuobodžiauti? Gal draugai galėtų rekomenduoti naują žaidimą ar serialą?

Ar esate gyvenime pasiekę kokį nors tikslą? Aš esu parašęs knygą, sukūręs žaidimą. Koks tai jausmas? Iš pradžių tai būna džiaugsmas, maždaug penkias minutes. Aš pagaliau tai padariau! Tuomet ateina suvokimas, kad daugiau to daryti neberekės. Gyvenime atsirado dvi papildomos valandos. Ką veikti? Apima liūdesys. Užpuola tuštuma. Kaip nenuobodžiauti? Gal draugai gali rekomenduoti kokį filmą?

Dabar, kai kurie iš jūsų sako: pala, pala, tai labai panašu į serialo peržiūrėjimą. Tiesa pasakius, tai nėra panašu, tai yra lygiai tas pats jausmas, nes peržiūrėti serialą irgi yra tikslas. Aha. Tik dabar supratote, kad gyvenime esate pasiekę daugiau tikslų nei kada nors anksčiau galvojote?

Pasiekti tikslus... Nėra malonu... Tai daugiau demotyvuoja nei motyvuoja...

Tai ką daryti?

Pradėkim nuo pačio akivaizdžiausio pasiūlymo – nekelti jokių tikslų, neturėti jokių ambicijų. Tiesiog gulėti per dienas ant sofos ir nieko neveikti. Kai kurie žmonės taip ir elgiasi, bet aš tikiu, jog jūs nesate vienas iš tokių žmonių.

Antras variantas būtų išsikelti naują tikslą, prieš pat pasiekiant pirminį tikslą. Pavyzdžiui jūsų tikslas yra numesti dešimt kilogramų svorio, kai numesite devynis išsikelkite naują tikslą – numesti dvidešimt kilogramų. Turbūt suprantate, jog tokį pavyzdį pasirinkau specialiai. Toks tikslų kėlimas nėra įmanomas ilgalaikėje perspektyvoje. Pasiekus tam tikrą ribą papildomas svorio metimas būtų pavojingas žmogaus organizmui, jau nekalbant apie tai, jog žmonės negali sverti nulio.

Gana jus apgaudinėti, aš turiu tikrą sprendimą šitai situacijai. Sprendimą sugalvojau ne aš, o perskaičiau How to fail at almost everything and still win big knygoje (Rekomenduoju). Sprendimas yra tikslus pakeisti sistemomis.

Pavyzdžiui vietoj tikslo parašyti knygą, geriau naudoti sistemą – parašyti po puslapį kiekvieną dieną. Vietoj tikslo numesti X kilogramų svorio, geriau naudoti sistemą – sveikai maitintis.

Tikslas panašus į šviesos jungtuką: arba įjungta, arba išjungta. Žinau, kad yra modernus šviestuvai, kur galite reguliuoti ryškumą, bet... Deja, su tikslais taip neveikia. Tiesiog - taip arba ne. Jeigu tikslo nepasiekiate esate nusivylęs, nes... esate nevykėlis. Jeigu pasiekiate tikslą... apie kalbėjome aukščiau... Kad ir ką darytumėte, niekas jūsų nemotyvuoja ir nepaglosto.

Daugybė žmonių, daug kartų išsikėlė tikslą numesti svorį ir jiems pavyko, tačiau po to vėl jo priaugo, nes... Tikslas pasiektas, plusas užsidėtas ir gali grįžti atgal prie savo blogų įpročių. Tikslas yra statiškas kaip kelio ženklas, pro kurį galite prašvilpti keliais šimtais kilometrų per valandą greičiu. Gyvenimas nėra statiškas. Galbūt žinote žmones, kurie dirba tam, kad išėję į pensiją gyventų? Jų laukia nusivylimas. Pasiekti pensiją taip pat yra tikslas.

Esate girdėję pasakymą, kad laimė nėra tikslas, bet kelionė? Tas pats yra ir su sistemomis. Jos neturi pabaigos (išskyrus kojomis į priekį), sistema pati iš savęs yra laimė ir motyvacija (ar bent jau turėtų būti). Sistemos yra ilgalaikis procesas ir jeigu nesurandate kaip pamėgti proceso, tai jį metate. Tikslą galima pasiekti sukandus dantis, laukiant to momento, kai bus galima spjauti į viską. Kažkodėl galvoju apie dietos laikymąsi, ir kaip įvertinimą už sėkmingą darbą – didžiulį tortą.

Jeigu jūsų tikslas yra bėgioti po kilometrą kiekvieną dieną ir sekmadienį, buvo audra, sirgot ar dėl dar kažkokių priežasčių neišbėgote, tikslas neįgyvendintas. Tačiau sistemos veikia kitaip. Sistemos atleidžia klaidas ar poilsio valandėles, kai jų reikia ir neprašo vėliau atidirbti. Šiandien praleidote, nieko tokio grįžkite į sistemą rytoj ar kada galite sekantį artimiausią kartą.

Vis dėl to sistemos nėra kiekvienam. Pasirinkdami sistemą, jūs nusprendžiate koks žmogus norite būti. O kad galėtumėte pasirinkti kuo norite būti, turite žinoti. Jauni dažniausiai nežino ko nori. Nieko tokio. Kada nors užaugsite (arba ne).

Pasirinkdami kažką daryti reguliariai, taip pat turite kažko atsisakyti. Jeigu aš pasirinksiu kiekvieną vakarą prieš miegą rašyti, tai aš negalėsiu piešti, dainuoti, eiti į barus ir daryti panašių dalykų. Taip, tai apriboja bet taip pat ir išlaisvina. Žinant ką aš darysiu kiekvieną vakarą, man nereikia švaistyti savo laiko galvojant ką veikti. Jūs turbūt niekada nesusimąstėte kiek laiko yra iššvaistoma nieko nedarant, tiesiog svarstant, nes niekaip nepriimamas sprendimas.

Aišku, tuo pačiu turbūt reikia suprasti, kad sistema nebūtinai turi būti tai ką jūs darote septynis kartus per savaitę. Daryti mankštą greičiausiai būtų naudingiau, jei tą darytumėte septynis kartus. Tačiau galima ir sugalvoti kokią nors sistemą, kurią darote tik vieną kartą per savaitę. Pavyzdžiui kiekvieną penktadienį einate susitikti su draugais. Tai irgi gali būti sistema, tačiau, kadangi, tai priklauso nuo trečių šalių žymiai sunkiau išlaikyti pasikartojančius veiksmus per ilgą laiką.

Negalvokite apie tikslus. Galvokite apie sistemas. Galvokite apie tokie žmonės norite būti.

Motyvacija

2023-07-11

Motyvacija gali būti vidinė arba išorinė. Aš neturiu vidinės motyvacijos. Aš nepažįstu nei vieno žmogaus, kuris gali kalnus nuversti vien tik vidinės motyvacijos dėka, taigi, aš nekalbėsiu apie tai. Aš pakalbėsiu apie išorinę motyvaciją.

Išorinė motyvacija gali būti skirtinga. Pradėkime nuo pačios paprasčiausios ir silpniausios motyvacijos. Kartais, kai nenoriu nieko daryti, aš pasileidžiu muziką. Kokią muziką? Šito aš jums pasakyti negaliu, visų skoniai yra skirtingi. Muzika, kurią aš klausau pasižymi dviem savybėmis: jinai yra greitai, jinai yra pozityvi. Sunku būti negatyviam ir greitam. Paprastai depresinės dainos yra lėtos. Bet galbūt būtent tai ko jums reikia? Žodžiu, aš turiu dainų sąrašą ir paklausius vieną ar dvi dainas atsiranda pakankamai motyvacijos padaryti tam tikrus darbus. Kalnų su tokia motyvacija nenuversi ir jinai trumpa - geriausiu atveju – viena, dvi valandos, bet tam tikriems darbams daugiau nereikia. Na, o kitą dieną reikės motyvuotis iš naujo.

Viena iš geriausių motyvacijų, man kaip kūrėjui, ir, manyčiau, visiems kūrėjams yra komentarai. Jeigu žiūriu video, visuomet stengiuosi pakomentuoti man patinkančių kūrėjų darbus, kad jie žinotų, jog nekuria veltui. Nesvarbu kiek peržiūrų turi video, ar kiek žmonių perskaitė tavo tekstą. Kūrybą darai dėl vieno iš dviejų dalykų: pinigų (tai tavo darbas) arba hobbio. Antruoju atveju tai turi teikti kokį nors pasitenkinimą. Peržiūrų kiekis yra tik skaičius, o komentaras reiškia, kad kažką tavo turinys tikrai sudomino, buvo naudingas.

Kažkada kuriančių turinį nebuvo daug, bet dabar, kai visi turi instagram, tiktok ir panašius įrankius, kūrėjais staiga tapo daugybė žmonių. Komentarai yra vertingesni labiau nei bet kada anksčiau. Ir, jeigu jūs galvojate, kad visą tai yra tuštybės mugė. Taip, negaliu su jumis ginčytis.

Beje, komentarai yra tik nauja forma labai seno motyvavimo būdo – pagyrimų. Aišku, rašant komentarą nebūtina rašyti „koks tu fainas“, galima iškelti rimtą klausimą, pasidalinti savo patirtimi arba įsivelti į intelektualią diskusiją. Kita vertus, pagyrimas yra tiesiog pagyrimas. Pasakytas laiku ir vietoje jis tikrai gali motyvuoti nuversti kalnus.

Kartais išsikeltas tikslas (nubėgti 10k, parašyti knygą) gali būti motyvacija pati iš savęs. Su tuo yra keletas problemų. Pirmiausia, labai svarbu, kad išsikeltas tikslas nebūtų per didelis, ilgas, tolimas, sudėtingas. Jeigu tikslą pasieksite po mėnesio, visai gali būti, kad tikslas išlaikys jūsų motyvaciją. Jeigu tikslui pasiekti reikės metų ar daugiau, labai mažai tikėtina, kad tikslas sugebės išlaikyti jus motyvuotą iki finišo ir tuomet reikės papildomų motyvacijų pakeliui arba jūs tiesiog mesite nepasiekę tikslo.

Antras dalykas yra gerokai žiauresnis. Kas bus kai pasieksite tikslą? Motyvacija dings kaip oras iš pradurto baliono ir tuomet žiūrėsite kaip ožys į naujus vartus. Naudoti tikslus motyvacijai yra pavojingas dalykas. Jeigu žmogus, kuriuo jūs žavėtės (ir tas žmogus gali būti įžymybė ar kaimynas Petras) pasiekė kokį nors tikslą pavyzdžiui nubėgo maratoną, tai gali jūs taip pat motyvuoti imtis bėgimo.

Yra daug būdų/šaltinių iš kurių galima pasisemti išorinės motyvacijos. Visą tai pasakius, jums nereikia būti visą laiką užsimotyvavus arba kitaip perdegsite. Yra laikas nuversti kalnus ir yra laikas ilsėtis. Net dievas septintą dieną ilsėjosi, ne tai kad mums rūpi ką jis veikia.

Kartais tiesiog reikia sustoti ir nieko neveikti. Kartais reikia pažiūrėti serialą. Visą. Iš karto. Kartais reikia eiti pasivaikščioti į parką. Be technologijų. Kiek laiko poilsis turėtų trukti? Kaip dažnai jis turėtų įvykti? Šito aš jums nepasakysiu, kiekvienam pagal situaciją. Vieną kartą per savaitę praleisti dieną nieko neveikiant, nesiekiant jokių tikslų ir būti nemotyvuotam pajudėti iš lovos yra sveika, net jeigu kiti žmonės jums sakys priešingai. Būti nemotyvuotam savaitę ar dvi kartą į ketvirtį irgi skamba kaip gera idėja. Nieko neveikimas yra baterijos pakrovimas sekančiam maratonui.

Išorinė motyvacija yra reikalinga ir tai normali gyvenimo dalis, bet poilsis taip pat yra reikalingas ir tai yra taip pat normali gyvenimo dalis.

Ar galima ką nors pasiekti be jokios motyvacijos? Taip. Negano to, tokiu būdu pasieksite gerokai daugiau nei naudodami bet kurią motyvaciją. Koks tas magiškas būdas? Rutina. Jeigu kiekvieną dieną parašysite po vieną puslapį, tai metų gale turėsite 365 puslapius arba, kitaip sakant, daugiau nei daugelis standartinių knygų. Rutinai nereikia motyvacijos, nes tai dalykas, kurį darote kiekvieną dieną, pavyzdžiui valotės dantis. Ar valytis dantis reikia motyvacijos? Ar, kai buvote vaikas, jums kas nors davė saldainį už dantų išsivalymą? Aš pateikiu pavyzdį su rašymu, nes jį lengviausia įsivaizduoti. Lengviau nei duobės kasimą kiekvieną dieną, tačiau rutina gali būti pritaikoma bet kokiems dalykams. Ir, jeigu rutina jums skamba kaip negražus žodis,

galite vartoti sistema. Sistema nereiškia, kad kažką darote kiekvieną dieną. Sistema gali veikti kartą per savaitę, ar nelyginėmis savaitės dienomis. Kaip jums patogiau, kaip jums geriau. Sistema visuomet paprasta: 14:15 mes visuomet šluostome dulkes. Yra dulkių ar ne, nesvarbu. Turim motyvacijos ar ne, nesvarbu. Tai yra dalykas, kurį mes darome tuo konkrečiu metu, nes mes esame būtent toks žmogus. Tai neturi nieko bendro su motyvacija ar darbo kokybe. Taip, užsimotyvavęs žmogus, galimai padarytų darbą geriau, bet galiausiai visuomet bus tik vienas klausimas: ar darbas buvo padarytas? Galbūt jums reikia motyvacijos, o galbūt jums reikia rutinos. Skirtingiems dalykams – skirtingi įrankiai. Svarbiausia žinoti, kokie įrankiai egzistuoja.

Hikikomori

2023-04-30

Vokietijoje kilo „skandalas“, atlikus apklausą paaiškėjo, kad 1 iš 4 vokiečių nesikeičia apatinių kiekvieną dieną. Pussies! Jeigu dirbi iš namų, tai kam apskritai praustis kiekvieną dieną? Sutaupai vandens, muilo/šampūno, kempinės. Win, win, win. Bet didžiausia nauda yra sutaupytas laikas, kurį gali panaudoti geimindamas.

Gyvename nuostabiais laikais, nereikia eiti į parduotuvę ir stovėti eilėje su bobutėmis, gali beveik viską įsigyti internetu. Barbora pristatys iki durų. O jeigu nusibodo valgyti sasyskas ar užpilamas košes gali užsisakyti prabangiausią burgerį su dviguba bulvyčių porcija per Wolt.

Kad nesijaustum per daug vienišas įsigyji katę. Katė nuostabus gyvūnas, jo nereikia vedžioti, atlieka reikalus į dėžę kampe.

Vienintelė priežastis, kodėl reikia išeiti iš namų, yra išnešti šiukšles. Bet dėl vieno šiukšlių maišo tikrai neisi, reikia palaukti kol prisikaups du, o geriau net visi trys. Kas galėjo įsivaizduoti vaikystėje, kad gyvenimas susiklostys būtent taip?

Draugas prieš savaitę praneša, kad užsuks į svečius. Aišku, pamiršti ir eini geiminti toliau. Draugas likus valandai primena, kad užsuks į svečius. Paleidi roombos robotą, kuris užstringa tarp dviejų šiukšlių ir važinėja pirmyn atgal bandydamas išlaviruoti. Nešvarius drabužius nuo grindų perkeli į skalbimo mašiną, tai kas netelpa sugrūdi atgal į spintą. Tai geriausia ką gali padaryti, už tai dar liko laiko pageiminti iki draugo atvykimo.

Atvykęs draugas pasibaisėja. Prakastas dešros gabalas gulintis šalia klaviatūros užsiaugino kailiuką; puodelyje užsimezgusi gyvybė grasina evoliucionuoti į sekantį lygį ir išlipti į krantą; sūris besideginantis ant palangės ryškiai pamiršo pasitepti kremu nuo įdegio. Bet kam taip nepasitaiko?

Tai ne mano istorija, bet man jinau kelia susirūpinimą. Prie šito paveiksluko trūksta tik alkoholio kvapelio. Kol kas jo nėra, bet ar ilgai?

Aš buvau panašioje situacijoje, kai jautiesi įstrigęs. Kai gyvenimas eina pro šalį. Visi laimingi, o tu vienas - ne. Kodėl tu negali būti laimingas? O gal visi irgi nelaimingi, tik viešai apsimetinėja?

Ar aš kam nors reikalingas? Ar kas nors pastebės, jeigu manęs nebeliks? Virvė atrodo kaip geriausia išeitis. Žmonės, kurie niekada nebuvo tokioje situacijoje, to nesupras. Jie sakys: jeigu blogai jautiesi, gali pasakyti, juk turi draugus, gimines, tėvus. O ką sakyti? Kad gyvenimas nespaltotas? Kad maistas neturi skonio? Jie gyvena savo gyvenimus, o aš esu čia vienas. Kaip vienas, su katinu. Na, nors katiną turiu.

Kai esi įstrigęs niekas tavęs neištrauks. Pats žmogus turi norėti pokyčių, bet nėra priežasties ko nors norėti. Tai yra užburtas ratas. Iš tiesu net ne ratas, o spiralė žemyn. Praėjus daug laiko, aš nuoširdžiai neatsimenu kaip ištrūkiau, bet istorija galėjo būti kitokia. Ta prasme, šito teksto galėjo nebūti. Ne tik šito teksto, bet apskritai šito naujienlaiškio.

Jeigu norite vieno mano patarimo šituo klausimu jis yra:

judėjimas.

Reikia judėti. Tiesiog judėti.

Darbas iš namų man yra vienas iš geriausių dalykų, kuris nutiko, bet tai nebūtinai tiesa visiems, net jei jie patys to nepripažins (skaityti pirmą pastraipą). Jeigu turi žmoną (antrą pusę), tai po darbo gali bent jau su ja pakalbėti. Jeigu gyveni vienas, tai neturi su kuo pasidalinti savo džiaugsmiais ar rūpesčiais. Nei vienas žmogus nėra sala. Visiems reikia bendravimo, tik skirtingo lygio. Žmonės, kurie iš tiesų yra intravertai komandos pokalbio metu gali pasirodyti kaip ekstravertai, nes tai vienas iš nedaugelio būdų kaip jiems gauti savo bendravimo normą. Kitas būdas yra žaisti MMO žaidimus, kuriuose priklausai klanui ir kartu su grupe žmonių eini į reidą.

Visiems katinų mylėtojams turiu pasakyti, katinas yra blogas gyvūnas. Geras gyvūnas yra šuo, dėl vienos paprastos priežasties – jį reikia vedžioti, vadinasi jis verčia tave išeiti į kiemą, jis verčia tave pasitraukti nuo kompiuterio, jis verčia tave judėti. Dėl tos pačios priežasties barбора yra blogas dalykas.

Gyventi vienam atsiskyrus nuo viso pasaulio nėra naujas išradimas. Atsiskyrėliai egzistavo tiek laiko kiek egzistuoja rašytinė istorija. Jeigu jums įdomu, jiems apibūdinti buvo naudojamas „hermit“ terminas. Japonai tam turi savo terminą Hikikomori. Skirtumas su Japonija, kad tai daugiau mažiau modernus atsiskyrėlis. Kai sakau modernus, tai jis turėjo bent jau kabelinę televiziją. Panašu, kad viena iš Covid pasekmių bus tokių atsiskyrėlių atsiradimas Lietuvoje. Norėčiau pasakyti, kad tai nėra blogai. Norėčiau pasakyti, kad visokių žmonių reikia, bet tai būtų melas.

Visi mes darėm pasirinkimus. Visi mes priėmėm sprendimus. Nepriimti sprendimo taip pat yra sprendimas. Visi mes klydom ir dabar turime gyventi su pasekmėmis. Bet tai kur esi šiandien nereiškia, kad turi būti rytoj. Tu gali keistis, tu gali judėti į priekį. Kartu su savimi gali pasiimti kelis žmones. Visų neišgelbėsi. Pasirink kelis žmones ir laikyk juos arti širdies. Ir antras patarimas nuo manęs: rūpestis ir dėmesys yra tai ką jūs galite pasiūlyti įstrigusiam žmogui. Nemokinkite, neaiškinkite, nesūlykite pagalbos, jeigu neprašo. Dėmesys viskas ką jūs galite padaryti, tai viskas ko reikia. Visa kita susidėlios savaime arba ne...

Nesinori palikti jus ant liūdnoš minties, bet tai yra keista tema kalbėti. Sunku teisingai sudėlioti mintis. Jūs nežinote ką galvoja kitas žmogus. Jūs nežinote kaip jaučiasi kitas žmogus.

Jūsų vertybės

2019-03-20

Aš nuolatos grįžtu prie temų iš savipagalbos, saviugdų kategorijų. Rodos per dešimt metų jau turėčiau būti apėjęs šią kategoriją iš visų pusių, bet vis tiek randu minčių kuriomis norėčiau pasidalinti.

Šiandien norėčiau pakalbėti apie vertybes ir jums užduoti labai paprastą, bet labai sudėtingą klausimą: *ar galėtumėte išvardinti tris savo vertybes?*

Pagalvokite.

Kiekvienas žmogus turi savo vertybių skalę. Jinai gali būti skirtinga ir tai yra normalu. Tik gimęs kūdikis neturi vertybių, bet jis taip pat nesuvokia pasaulio. Pasaulio suvokimui reikia laiko, vertybėms susiformuoti taip pat. Pirmiausiai savo vertybes bando primesti tėvai, kiek vėliau draugai ir klasiokai, galiausiai bendradarbiai.

Aišku, tai nereiškia, jog mes turime priimti tas vertybes. Mes galime patys sau apibrėžti kokios vertybės mums svarbios ir kokios ne. Tačiau norint įsivertinti savo vertybes, reikia pasiekti tam tikrą sąmoningumo lygį, kuris dažniausiai yra virš visų vaikų samprotavimo lygio. Kita vertus, net ne kiekvienas suaugęs susimąsto apie vertybes pagal kurias jis gyvena.

Vertybės laikui bėgant keičiasi ir tai yra normalu. Universitete studentavimas gali būti vertybė, tačiau išaugus universiteto sauskelnes studentavimas nebegali būti vertybė, nes realiai jis niekur neveda tik į darbo biržą. Kai susilaukiate vaikų, gali atsirasti nauja vertybė – būti geriausiu tėvu/mama, bet neturint vaikų, nėra priežasties tokiai vertybei egzistuoti.

Kiekvienas žmogus turi tam tikras vertybes, tos vertybės gali būti labai skirtingos. Vieni gali manyti, jog reikia užleisti vietą autobuse senukams, kiti gali manyti, jog vogti iš bobučių yra gerai. Kiekvienam savo.

Vertybės yra labai svarbu, nes esant kritinei situacijai, jums nereikia galvoti kokį sprendimą priimti. Bobutė einanti jums priešaky pamėtė piniginę. Kaip jūs pasielgsite? Tai priklauso nuo jūsų vertybių. Galima paimti piniginę ir dėti į kojas, galima gražinti piniginę, o galima net nepastebėti: kokia piniginė?

Kokias vertybes turite jūs? Šis klausimas yra labai sunkus. Galbūt jūs norite pasakyti, kad jūsų vertybė yra sveika gyvensena, tuo pačiu, kai valgoite picą skaitydami šį tekstą. Aš jūsų neteisiu, tačiau picos valgymas penkis kartus per savaitę tikrai nėra sveikos gyvensenos apibrėžimas. Jeigu pajvairinate savo meniu burgeriais, tai irgi nepagerina padėties. Ar aš minėjau, kad sofoje yra patogiausios jūsų pozos įspaudas? Galbūt norėtumėte pasakyti, kad jūsų vertybė yra sportas, bet jūsų mėgstamiausias sportas yra krepšinio žiūrėjimas per televiziją. Aš nesakau, kad sporto žiūrėjimas per televiziją yra blogas dalykas, tačiau tai yra taip toli nuo sporto vertybės kaip dviratis nuo automobilio.

Vietoj to, kad apgaudinėti save vertybėmis, kurios skamba gerai ant popieriaus ar socialinės sienos jau geriau iš vis nežinoti kokios jūsų vertybės. Neatitikimas tarp įsivaizduojamų žmogaus vertybių ir jo elgesio, veda žmogų į tamsią vietą. Žinote, koks geriausias būdas paguosti savo sielą, kad jums nesiseka pasiekti savo sveikos gyvensenos vertybės? Dėžė ledų!

Jeigu jūs dažnai dirbate viršvalandžius, jeigu jūs dirbate savaitgaliais, tai akivaizdu, kad jūsų vertybė yra darbas, o ne šeima. Kaip jūs išgyvenate savo vertybes kiekvieną dieną?

Jeigu vieną kartą per mėnesį suvalgysite picą, tame nėra nieko blogo. Mes nešventieji. Vertybė yra tuomet, kai paėmę penkių metų intervalą ir pažvelgę į jį galite pasakyti, jog gyvenote ta vertybe 99% laiko.

Jeigu jūsų tikslas yra numesti svorio, tai mėnesį pabadaavote ir pasiekę (arba daug greičiau nepasiekę) tikslą baigėte badaavimo procesą. Žiūrėkit po dviejų mėnesių jau sveriate dvigubai, tačiau jeigu jūsų vertybė yra sveika gyvensena, jums nesvarbu konkretus svoris. Kadangi jūs nesifokusuojante į konkretų svorį, bet į sveiką gyvensena, tai svoris automatiškai pradeda kristi ir susibalansuoja į geriausią pagal jūsų figūrą bei genus.

Jeigu jūsų vertybė yra pinigai, tai jūs sieksite uždirbti vis daugiau ir daugiau pinigų įvairiais būdais, tačiau pinigai jums neatneš laimės. Tai yra bloga vertybė. Kita vertus, jeigu jūsų vertybė yra finansinė nepriklausomybė, tai kažkuriuo metu gali būti, kad jūs darysite viską, kad tik gautumėte daugiau pinigų, tačiau vėliau galbūt jūs visus pinigus investuosite ir savo dėmesį skirsite šeimai. Esant geroms vertybėms tikslai gali keistis.

Kokios mano vertybės?

Ačiū, kad paklausėte, tai nėra lengvas klausimas ir aš daug galvojau apie tai.

Pirmoji mano vertybė – kūrybiškumas. Yra daugybė būdų, kaip galima išreikšti kūrybiškumą. Per piešimą, žaidimų kūrimą, rašymą... Kaip ilgalaikiai skaitytojai žino visus šiuos dalykus viename ar kitame gyvenimo etape dariau, kai kuriuos vis dar darau. Kūrybiškumą galima išreikšti ir būdais, kurių aš nepropaguojau: dainų kūrimu, šokiu, mezgimu... Du žmonės gali turėti tą pačią vertybę ir gyventi labai skirtingus gyvenimus.

Antroji mano vertybė – smalsumas. Galima būti smalsiam ir nekūrybiškam, bet negalima būti kūrybiškam ir nebūti smalsiam. Įkvėpimas turi ateiti iš kažkur, kūrybiškumui reikia naujos informacijos. Buvimas smalsiu kiekvienam žmogui irgi gali reikšti skirtingus dalykus. Vienam tai gali reikšti, jog reikia išbandyti visus narkotikus ir paragauti visų alkoholinių gėrimų (nerekomenduoju, bet redakcijos nuomonė nebūtinai turi sutapti su autoriaus nuomone), kitam tai gali reikšti keliones. Man, tai klaidžiojimas internete. Aš daug skaitau (įvairaus šlamšto). Visa tai galiausiai veda prie tokio teksto kaip šis.

Kalbant apie trečią vertybę, aš nežinau... Ilgai galvojau, ką turėčiau pasakyti kaip savo trečią vertybę. Aš manau, jog tai laisvė. Ką reiškia laisvė? Kas nors gali pasakyti, jog gera gyventi nepriklausomoje Lietuvoje. Kas nors kitas gali pasakyti, jog laisvė, tai kad aš esu nevedęs. Kas nors gali paprieštarauti, kokia čia laisvė, jeigu dirbi kompanijoje? Tiesa pasakius, kad jeigu esi freelanceris nereiškia, kad esi laisvas. Tai tik apgaulingas pavadinimas... Laisvai samdomas... Legionierius... Jeigu freelanceris dirba daugiau nei darbuotojas, tai kuris iš jų yra laisvesnis?

Laisvė man reiškia, kad aš nekenčiu, kai man nurodinėja kaip gyventi. Net darbe aš ieškau laisvės ir galimybės priimti sprendimus, daryti taip kaip aš noriu. Aišku, aš ne visuomet esu teišus, bet mano vertybė nėra neklysti.

Tikiuosi, jog šis tekstas privers (bent jau trumpam) jus susimąstyti. Aš žinau, kad man tikrai reikia gerai pamąstyti. Man sunku įvardinti tris vertybes, ką jau kalbėti apie šešias. Aišku, vertybių skaičius neturi būti begalinis, net ir žodynas, turintis daug vertybių, turi jų ribotą skaičių. Mano asmenine nuomone, geriausia, kai vertybes galima suskaičiuoti ant vienos rankos pirštų, nes kitaip gyvenimas darosi komplikuotas.

Kur tu gyveni?

Diena be įtakos

2008-09-23

Neseniai perskaičiau, jog vienas žmogus per dieną įtakoja, bent keturis (dėl konkrečių skaičių, aišku, galima ginčytis) kitus. Tuomet pagalvojau, kad reikėtų surengti dieną be įtakos ir ėmiau ją kruopščiai planuoti.

Visų pirma, turiu pasakyti, kad, deja, aš negaliu pakviesti jūsų prisidėti prie šios idėjos, nes tai jau būtų mano įtaka jums.

Taigi, jeigu aš išeinu kur nors ir manęs koks nors žmogus paklausia valandų, nepriklausomai nuo to, ar jam pasakau tiesą, ar meluoju, aš tam žmogui padarau įtaką, nes jis priiminės savo sprendimus atsižvelgdamas ir mano nurodytą laiką. Jeigu aš išeinu ir nusišypsau gražiai mergaitei arba negražiam berniukui, galbūt dėl to jos/jo diena bus geresnė ir vėl aš būsiu padaręs įtaką. Blogai, reikia to išvengti.

Vadinasi tą dieną negalėsiu niekur eiti iš namų.

Jeigu aš visą dieną sėdėsiu namie, kas nors gali užėiti pas mane į svečius, jeigu aš atidarysiu duris ir ką nors pasakysiu, vadinasi aš jam padarysiu įtaką. Blogai. Vadinasi teks apsimesti, jog nieko namuose nėra.

Jeigu aš sėdėsiu namie ir apsimesiu, kad manęs nėra, tai žmogus susinervinęs, dėl to jog niekas neatidarė durų, gali paskambinti ir paklausti kur aš dingau. Aš, aišku, negalėsiu jam pasakyti, kad nesu namie ir turėsiu ką nors pameluoti pvz. kad žvejojau su draugais Trakuose. Skambinantysis dar sykį susinervins ir grauš nagus iš pavydo. Blogai. Vadinasi, teks išjungti telefoną.

Jeigu aš sėdėsiu namie, atsitvėręs nuo viso pasaulio ir prieisiu prie lango norėdamas pažiūrėti koks oras, o tuomet koks nors žmogus eidamas gatve pakels akis į mano buto langus bei pamojuos, o aš jam pamojuosiu atgal atsakydamas, jis pagalvos koks mielas tas žmogus iš antro aukšto ir taip aš jam padarysiu įtaką. Blogai. Vadinasi visą dieną negalėsiu artintis prie langų, todėl geriausiai bus gulėti lovoje.

Jeigu aš atsitvėręs nuo viso pasaulio sau ramiai gulėsiu lovoje ir nieko nedarysiu, bet koks nors žmogus užeis į mano puslapį ir perskaitys kokį nors įrašą, o perskaitęs pagalvos: „vo čia kietai parašyta, nuo šiandien ir aš taip darysiu“, tai vadinasi aš jam būsiu padaręs įtaką, nors nevisai tiesiogiai ir to visai nenorėjau. Blogai.

Vadinasi man reikia ištrinti visus savo internetinius puslapius.

Jeigu aš sau guliu lovoje nereaguodamas į aplinką bei ištrynęs visus savo sukurtus puslapius ir į vieną iš tų puslapių ateina pastovus lankytojas ir staiga nieko neranda, jis, aišku, susinervina. Jeigu jis mane pažįsta gerai, jis parašys el. laišką klausdamas kas atsitiko. Jeigu jis mane pažįsta labai gerai ims skambinti ir klausti kas atsitiko. Aš, aišku, būsiu išsijungęs telefoną. Jeigu jis mane pažįsta labai, labai gerai, tai susinervins dar kartą, šį kartą, dėl to kad nekeliu telefono. O tai jau nėra blogai, tai – šūdas.

Dėliok kaip nori, tačiau niekaip neišeina, kad neįtakotum tyčia ar netyčia bent vieno žmogaus kiekvieną dieną.

Jeigu būtum ponas Niekas, tai niekam ir nerūpėtum, bet šiais laikais, kai yra internetas ir visos kitos technologijos, tiesiog neįmanoma pasprukti iš šiuolaikinio pasaulio. Gal būt prieš 100, 200 metų diena be įtakos vadintųsi – eilinis pirmadienis. O dabar dieną be įtakos teks atidėti iki geresnių laikų.

Čia ir dabar

2009-08-20

Pakalbėkim apie utopinį pasaulį. Įsivaizduokite, kad gyvenate tik čia ir dabar. Nėra vakar, nėra rytoj. Nėra praeities, nėra ateities. Tik ši diena. Koks būtų jūsų gyvenimas?

Na gerai, iš tiesų yra ir vakar, ir rytoj, tiesiog jūs nieko neatsimenate. Atsimenate tik šiandien. *Cha! Nieko naujo ir nieko įdomaus, pagal šitą idėją yra pastatytas ne vienas detektyvas.*

Bet juk aš nekalbu apie detektyvus, aš kalbu apie gyvenimą. Ar gi nebūtų nuostabu, jeigu eidami kiekvieną dieną pro parduotuvę galėtumėte stebėtis jos vitrina? Ar gi tai nebūtų nuostabu kiekvieną dieną pažvelgti pro langą ir pamatyti, jog gėlės žydi? Ar tai nebūtų nuostabu pamatyti skrendantį drugelį ir vyti jį? Ar gi tai nebūtų nuostabu iškišus liežuvį gaudyti snaiges?

Bėda ta, kad jeigu tai vieną kartą darėte, tai kažkodėl antrą kartą nekartojate. Jeigu vieną dieną atsikėlę pastebėjote, kad gėlės pražydo sode, tai kitą dieną jas paprasčiausiai ignoruojate. Yra daug svarbesnių dalykų! Ar tikrai?

Ar gali būti kas nors svarbiau už džiugesio akimirką? Nepamiršk išjungt arbatinuko!

Ar gali būti kas nors svarbiau už laimingą žmogų?

Dabar jūs turite savo praeitį, savo ateitį... Atsiprašau, savo iliuzijas, kurios norėtumėte, jog virstų ateitimi. O jeigu gyventumėte tik čia ir dabar nereiktų iliuzijų, nebūtų nusivylimo, kai jos neišsipildo. Kiekvienas įvykis gyvenime būtų naujas atradimas, nauja patirtis ir daug, daug emocijų.

Emocijos štai kas svarbu! Įvykiai nesvarbu, žmogus neatsimena įvykių, žmogus atsimena emocijas. Kaip jūs manote, ką geriau atsimintumėte po 10 metų: nuobodžias atostogas prie Karibų jūros ar kaip šuo Palangoje prakando jūsų pripučiamą čiužinį? Rodos nedidelė smulkmena, bet kažkodėl neigiamos emocijos būna žymiai stipresnės. Po 10 metų greičiausiai nejausite to pykčio šuniui, kurį jautėte tuomet, bet prisiminsit patį įvykį puikiai... O juk gyvenant čia ir dabar to niekada nebūtų atsitikę...

Tave paliko vaikinai ir ką tu veiki? Sėdi ant sofos apsikabinusi baltą pliušinę meškiuką ir verki. Galvoji koks jis buvo šaunus... Karočia idealizuoja praeitį, jis aišku visą laiką buvo kiaušė, bet dabar... Dabar jis kažkaip tapo šauniu... Ir jeigu kas nors kitas pasako, jog esi labai graži, pasižiūri į jį lyg jis iš tavęs ko nors norėtų...

Na, greičiausiai jis iš tavęs tikrai kažko nori, bet tai nereiškia, jog meluoja. Pasižiūri ir paklausi: *jeigu aš esu tokia graži kaip tu sakai, tai kodėl mane paliko?* Kai tave palieka, kažkodėl tampa stora, nors svarstyklės skirtumo ir nepastebėjo...

Patirtis - praeitis, kaip jums jinai patinka? Apie ką jūs galvojate?

Dievinu žiūrėti žinias per televizorių, norit atspėti kokia mėgstamiausia žinių dalis? Ne, ne orų prognozės, kriminalai. Tiesiog sadomazochistų rojus. Žiuri kriminalus, o ten sako: *Panevėžyje mėlynas Golfas išvažiavo į priešingo eismo pusę ir rėžėsi į iš priešpriešų atvažiuojantį sunkvežimį, trys lengvosios transporto priemonės keleiviai mirė vietoje.* O tuomet pradedi galvoti: *o JezusMaria, tai juk galėjo būti mano pažįstami, parodyk lavonus, parodyk numerius, parodyk lavonus, parodyk numerius, parodyk lavonus, parodyk numerius, parodyk lavonus... Ai va numeriai 563, mano pažįstamo numeriai yra 221 ir išviso mano pažįstamas turintis mėlyną Golfą gyvena ne Panevėžyje, bet Šiauliuose.*

Ką taip nebūna?

Turbūt girdėjote, jog žmogus, iš naudoja tik 10% savo smegenų? Žinote, ką aš pasakysiu? **AČIŪ DIEVUI, kad tik tiek!** Apie ką jūs galvojate?

Apie ką jūs galvojate, kai vakare einate tamsia gatve namo? *Atsimenu, praėjusį penktadieni žiūrėjau filmą, ten nuo medžių nušoko, gremlinai ir suėdė žmogų... Šūdas, bet ten juk buvo Splibergo filmas... Nu, bet vis tiek gali iš krūmų iššokti koks nors skustagalvis ir pripjauti mane. Arba atbėgti pasiutęs šuo ir sukandžioti... Taip nebūna?*

Ant rankos iššoko raudonas guzas, apie ką jūs galvojate? *Tai tikriausiai neurozinis limfmazgių somatotropinis kaulių gripas... Nežinau, kas tai yra bet skamba baisiai, visokių baisių žodžių galite pasiklaudyti žiūrėdami Sveikatos ABC, beje, praėjusią savaitę pasakojo apie tokią ligą...* Nuostabu ar ne? Žmogus išnaudoja tik 10% savo smegenų ir tas pačias pasitelkia tam, jog gąsdintų save ir įsivarytų įvairių baimių!

Žmogus, nuo gyvūnų skiriasi, tuo jog tuo, jog žmogus turi protą, sąmonę, o gyvūnas viso labo yra valdomas instinktų... Žinote, ką tai reiškia? Kad vienas žmogus turi daugiau baimių nei visi gyvūnai sudėjus kartu.

Žmogus, turi sąmonę, psichiką, kitaip sakant, žmogus gali būti psichinis ligonis, o gyvūnas ne...

Jums tikrai patinka jūsų gyvenimas? Jums patinka galvoti apie tai kas gali blogo atsitikti jums, jūsų giminaičiams, jūsų pažįstamiems? Ar nebūtų geriau gyventi čia ir dabar? Džiaugtis tos pačios rožės kvapu kiekvieną dieną?
Tik čia ir dabar.

Ateitis, kurios mes bijome

2008-12-19

Turiu klausimą: kas yra ateitis?

Ar ateitis yra tai kas turėtų įvykti rytoj?

Ar ateitis yra tai kas *aš įsivaizduoju*, kad turėtų įvykti rytoj?

Siūlau eksperimentą: ar kada nors bandėte eiti užsimerkę? Daugelis greičiausiai – taip. Ir kaip sekėsi? Pavyzdžiui einate šaligatviu (tik ne gatve!) ir užsimerkiate, kas atsitinka? Ar nebaisu atsitrengti į kokį nors praeivį? Baisu, net jei jų ten nėra... O jeigu staiga atsiras? Ar neatrodo, jog medžiai pasislunko arčiau kelio? Ar neatrodo, kad jų šakos pasidarė žemesnės ir ilgesnės? Ar neatrodo, kad staiga kažkas pristatė kelio ženklų ir elektros stulpų vidury šaligatvio? Ar neatrodo, kad kelias pasidarė nelygesnis ir padaugėjo duobių? Kai aš pabandžiau eiti užsimerkęs tai susigūžiau ir pradėjau eiti gerokai lėčiau nei paprastai... Visur vaidenosi baubai...

Kai atsimerki staiga pastebi, jog ir pėsčiųjų aplinkui nėra ir medžiai gerokai atsitraukia nuo pagrindinio kelio, o elektros stulpai iš viso įsikūrę kitoje gatvės pusėje... Tuomet vėl pradedi žingsniuoti normaliu tempu.

Taigi, arba kai užsimerki, tie medžiai specialiai atsistoja ant kelio ir iš kanalizacijos išlenda nykštukai trukdantys eiti arba viso to net nebuvo ir tai tėra tik mūsų lakios fantazijos vaisius.

O kas jeigu pabandytumėte lipti laiptais užsimerkę? Viskas priklauso nuo to, ar galima laikytis už turėklų ar ne. Jeigu galima laikytis už turėklo, tai lipti labai paprasta, nes visuomet žinai kada baigiasi laiptai, kada reikia pasisukti. Jeigu negalima, tai irgi yra lengviau nei eiti gatve – vienintelė kliūtis gali būti nulipantis žmogus. Visi laiptai dažniausiai būna vienodo aukščio, galbūt kiek sunkiau susiorientuoti, kai laiptai baigiasi ir reikia pasisukti...

Nors užsimerkus laiptais lipti lengviau nei eiti šaligatviu, vis tik ir laiptais lipu lėčiau nei, kad tai daryčiau atsimerkęs...

Pabandykit ir jūs.

Ir trečiasis. Čia jau nereikia daryti jokio eksperimento, manau visi gali atsakyti į klausimą dabar: ar puikiai orientuojatės tamsiame savo kambaryje?

Kodėl aš pasakoju apie šiuos eksperimentus?

Esu išgyvenęs daugybę nelaimių, o tik viena kita jų man yra nutikusi iš tikrųjų. Markas Tvenas

Kas yra ateitis? Ateitis – taiėjimas užsimerkus. Gana paprasta eiti, kai tave kas nors vedasi už rankos, kai gali pasiimti už turėklo, deja, taip atsitinka nedažnai. Turbūt vaikystę galima vadinti vedimu už rankos.

Tačiau vaikystė baigiasi ir turi eiti pats vienas. Vienam eiti į nežinomybę baisu. Mes to nemėgstam. Ir vis dėl to kartais reikia. Tuomet mes prisigalvojam, kad mūsų laukia įvairūs baubai. Keista, tuomet kai ateiname į vietą (atsimerkiame) pastebime, jog jokių baubų ten nebuvo.

Ką dar turėčiau pasakyti? Žmonės nemėgsta dažnai vaikščioti užsimerkę, žmonės nemėgsta dažnai nerti į ateitį, kurios neišmano, žmonės nekenčia nežinomybės. Jiems žymiai labiau patinka gerai ištyrinėtas jų kambarys, kuriame patamsyje orientuojasi kaip žuvis vandenyje. Mes žmonės esame linkę susikurti komforto zoną už kurios ribų stengiamės neišlįsti, nes ten laukia daug baubų... Ir vis dėl to kartais tenka... Aš nežinau, kas manęs laukia po mėnesio, aš nežinau, kas manęs laukia po savaitės, aš nežinau, kas manęs laukia rytoj... Galbūt nieko, bet aš bijau.

Algis

As tai kaip tyčia, prieš koki mėnesį penktadienio vakarąėjau nusikales iš darbo namo (nusprendžiau pareiti peskom, kad galva prapustu) ir sumasciau, kad reikia pabandyti eiti užsimerkus :) Tikslas - 50 zingsniu tiesiu ir placiū saligatviu. Tai pirma karta atsimerkiau po 10 zingsniu. Antra karta - po 20. Trecia karta, kad ir kaip stengiausi atrodo, kad akys pacios atsimerke, nesugebejau ju sulaikyti, na bet galiausiai praejau 55 zingnius :) Apie pojucius sunku ir papasakoti - reikia isbandyti patiems. Atorodo labai paprasta - užsimerki ir eini tiesiai, bet viskas pasikeicia po pirmu 3-5 zingsniu...

Vadimas

Man teko patirti vieną nuostabesnių ėjimų užsimerkus, kai tave veda už rankos artimas žmogus. Tai nebuvo lygus platus kelias su toli nutolusiais medžiais. Ne, tai buvo reali gatvė, pilna mašinų, tai buvo šaligatvis, su statmenais kraštais, tai buvo gatvė išrausta ekskavatoriaus bei judriu mašinų srautu. Nepaisant to, aš pasikloviau tuo žmogumi, kuris mane vedė. Jausmas buvo išties stebuklingas. Net prisimenu, kaip ciniškai tvirtinau, kad čia turi būti kliūtis, nors jos ten nebuvo. Tikriausiai taip yra ir gyvenime: einame užmerktomis akimis į ateitį: vieni skuba, kiti - trypčioja vietoje, tretį pasikloviau patikimu vedliu. :) išbandykite kada, išties geras jausmas.

Greta

Visi šie įrašai mane nuteikia optimistiškai. Ne, neišgąsdinsi. Nes man kartais baisu vaikščiot tuo pačiu keliu visiškai blaiviom plačiai atmerktom akim, nes kartais norisi užsimerkti, suktilis vietoj kol apsvaigs galva ir pasukti nežinia kur. Vis tiek labiausiai bijom, jog ateities nebus, o ne kokia ji bus..

Žiurkių lenktynės

2008-02-01

Antanas kaip visuomet atėjo linksmi nusiteikęs į darbą, tiesiog jis rytais tingėdavo galvoti, todėl nežinojo nei vienos priežasties būti liūdnu. Pasisveikino su kolega ir apsidairęs nustebo:

- O kur Petras? – nustebti tikrai buvo ko, juk Petras visuomet atėdavo pirmas ir išėdavo paskutinis. Jis toks darbuotojas į kurį reiktų lygiuotis kaip į geriausią pavyzdį.

- Jis laimėjo, - atsakė kolega trumpai ir aiškiai, iš Antano veido dingo šypsena.

Ką gi, vėliau ar anksčiau laimi visi. Toks visuotinis gamtos dėsnis. Aišku šiek tiek gaila, jog daugiau nepamatys Petro ir negalės pasiginčyti, kuri realybės šou, žiūrėto vakar per televiziją, dalyvė yra gražesnė. Reikia manyti, jog dabar, kai Petras laimėjo, jo gyvenimas bus žymiai geresnis ir įdomesnis.

Tiesa, Antaną, kaip ir mus visus truputėli neramino ta pergalė. Laimėti žiurkių lenktynes galima tik kojomis į priekį.

Ar žinote kas yra žiurkių lenktynės? Tiems, kurie laiko žiurkėnus, tai pamatyti bus labai paprasta: įdėkite ratą į narvelį, pasodinkite žiurkėną ir stebėkite. Jeigu žiurkėnas ne tinginys, tai jis ims bėgti. (Tiems, kas neturi žiurkėno, teks apsilankyti Kikoje arba Zoologijos sode.) Žiurkių ratas yra nuostabus dalykas, žiurkėnas jame gali nubėgti šimtus kilometrų ir kelias niekada nesibaigs, BET, deja, **jis niekur neveda.**

Aišku į žiurkes visuomet malonu pažiūrėti, bet ar niekuomet nesusimąstėte apie tai, kad kažkas žiuri į jus? Didesnes žiurkes bėgančias didesniame rate, dėl didesnio žiūrovo?

Kaip atrodo žmogaus žiurkių ratas? Atsikeli septintą valandą (įrašykite savo kėlimosi laiką), papusryčiauji, eini į darbą, ten prasėdi aštuonias (o kai kurie ir daugiau valandų) grįžti namo siaubingai pavargęs, vat čia ir

domiausia, jog pavargęs ne fiziškai, kadangi, daugelis iš mūsų dirba ne fizinį darbą, bet pavargęs morališkai/psichologiškai, pavalgai vakarieneę, pažiūri televizorių, kad būtų apie ką ryt kalbėti su kolegomis ir eini miegoti, nes ryt darysi tokius pačius veiksmus.

Taip atrodo standartinis žiurkių ratas – ciklas kurį kartojame kasdien. Nesakau, jog visų yra toks pats, jis šiek tiek varijuoja, bet esmės nekeičia. Dar labai dažnai sukdamiesi žmonės galvoja: *greičiau ateitų savaitgalis*. Savaitgalis ateina ir praeina, taip greitai, jog net nepastebi. Ir vėl viskas sukasi ratu. Ir jūs tai vadinate gyvenimu?

Kai buvau jaunesnis, labai bijojau patekti į žiurkių ratą.

Dabar aš sėdžiu jame, atsiprašau, bėgu.

Smagu būti naiviu idealistu, bet... Bet sistema lėtai girgždėdama suka savo girkas, nesvarbu kaip lėtai, tačiau jina veikia. Kai aplinkui visi bėga toje sistemoje, nedaug pasirinkimo teturi, visi laukia kol tu prisijungsi ir tapsi sistemos dalimi, niekas neklausia nori tu to ar ne. REIKIA!

Reikia suaugti. Reikia susirasti darbą, kuriame galėtum praleisti devynias ir daugiau valandų per parą.

Reikia vesti. Reikia auginti vaikus. Reikia... Tiesiog reikia! O jeigu aš nenoriu? Ar kas nors klausė tavo nuomonės?! Reikia ir taškas.

Taip darote jūs, nes taip darė jūsų tėvai, nes taip darė jų tėvai, nes taip darė jų tėvai, nes taip darė jų tėvai...

Amžinas ciklas? Dar vienas ratas?

Išleiskit mane iš narvelio!

Kasdien darant tuos pačius veiksmus, nejučia kyla klausimas: o koks gyvenimo tikslas? Ar tai ką aš turiu, yra viskas ką galima turėti? Aš juk ne žiurkė, tai kodėl turėčiau bėgti ratu? Kodėl turėčiau dalyvauti lenktynėse, kurių laimėti nenoriu?

Daug klausimų ir nei vieno atsakymo. Nesuprantu ir nemanau, jog suprasiu žmones bėgančius žiurkių ratu ir tuo labai besidžiaugiančius. Tegul jie lenktyniauja... O aš... Yra tik vienas būdas nelaimėti žiurkių lenktynių – nedalyvauti. Visa bėda, kad kai sistema tave įtraukė ir apraizgė savo lanksčiais čiuptuvais, lengvai nepabėgsi. Jeigu kas nors pamatysit išėjimą iš lenktynių trasos praneškite man.

Auksinis pavadėlis

2008-06-11

Kažkada turėjau šuniuką. Mielas padaras. Kai išeidavom pasivaikščioti, jis visuomet būdavo prisegtas ant trumpo pavadėlio, kad nepabėgtų ir nekvailiotų. Kita vertus tas mūsų vaikščiojimas žiūrint iš šono turėjo atrodyti truputėli keistai ir juokingai. Jis tempdavo, o aš sekdavau paskui. Dažniausiai. Bet ne visuomet. Kartais aš norėdavau nueiti į kokią nors konkrečią vietą, tuomet jis galėdavo spyriotis ir tampytis, bet vis tiek eidavome ten kur noriu aš.

Mielas padaras.

Šuns ir šeimininko santykiai labai gerai iliustruoja viršininko ir darbuotojo santykius. Kiekvieną dieną darbuotojas ateina į darbą ir gali daryti ką nori, kol daro tai ką privalo padaryti. Tol kol viršininkas patenkintas jo rezultatais. Kai viršininkas pamato, jog rezultatai kažkokie įtartini, ką daro? Timpiteli už pavadėlio. Liaudiškai tariant kviečiasi ant kilimėlio.

Mielas padaras. Grįžti namo ir šuo vizgina uodega, džiaugiasi tave matydamas. Ateini į ofisą ir visi sveikinasi su viršininku džiaugiasi jį matydami.

Numėti algą, tai jis šokinėja iš džiaugsmo, griebia ir bėga į savo vietą. Ar aš parašiau algą? Turėjo būti kaulą. Šuniui gerai, nereikia niekuo rūpintis, sukti galvos, jis turi stogą, gauna maistą, jis niekada neklausia ir nesusimąsto iš kur maistas atsiranda. Su darbuotoju lygiai tas pats. Jis turi stalą ir gauna algą, bet niekuomet neklausia iš kur tie pinigai atsiranda. Darbuotojas turi socialines garantijas ir iliuzija, kad kada nors gaus pensiją, kurios jam užteks pagyventi likusius metelius.

Mielas padaras tas darbuotojas.

Visa bėda, kad nesvarbu ar tu šuo ar tu darbuotojas, grandinė, net jei ir nematoma arba labai ilga, reiškia tik vieną dalyką – kitame grandinės gale rasi šeiminką. (Jeigu netyčia radai šunį, vadinasi ne į tą grandinės dalį patekai.) O jeigu yra šeiminkas, vadinasi jis bet kuriuo momentu gali truktelėti grandinę ir pasakyti: *fuu, negalima, į kampą, į būdą.*

Man visiškai nesvarbu grandinė iš virvės ar iš aukso, grandinė yra grandinė. Atskleisiu jums vieną paslaptį, net jeigu grandinė suvyta iš siūlų, jos nutraukti neįmanoma. Grandinės tvirtumas priklauso nuo darbuotojo veislės. Paprastam darbuotojui galima padaryti grandinę ir iš popieriaus, tuo tarpu direktoriui grandinės jau reikia iš metalo pvz. sidabro. Visai ne todėl, kad popierinę jis nusitrauktų, o todėl, kad gražia grandine galėtų pasipuikuoti prieš kitus. Grandinė - tai statusas. Mūsų visuomenėje taip jau priimta, kad kuo geresnės kokybės grandinė, tuo labiau tu esi gerbiamas žmogus.

Ką tu darai? Nedirbi?!

Tiesa, žmogus ne šuo ir yra net gi vienas labai didelis skirtumas. Ar matėte laisvus šunis? Bukim sąžiningi, laisvi šunys – tai valkatos. Jie eina kur nori kada nori, bet valgo tai ką randa prie konteinerių ar panašiose vietose, o nuo lietaus slepiasi po medžiu ar automobiliu. Niekada nenorėčiau patekti į tokią padėtį, tačiau žmogus ne šuo. Laisvas žmogus tikrai ne tas, kuris maisto ieško konteineryje. Tačiau laisvas žmogus gali eiti kur nori, kada nori. Tik vienas klausimas, kaip mums gyvenant vergų visuomenėje pamatyti tokį žmogų?

Jūs galite pasakyti, nu ir kas, man gerai taip kaip yra, grandinė manęs nesmaugia. Žinot, jūs galite neabejoti, jog šeiminkui irgi gerai, vakar jis nusipirko geltoną Lamborghini. Pats mačiau. Taip, žinau, automobilis tik daiktas ir jis nedaro žmogaus laimingo. Bet už kieno pinigų šeiminkas nusipirko tą automobilį?

Pašnibždėsiu į ausį: atsarginis ratas, priekinis kairys žibintas, vairas ir dešinys saugos diržas priklauso būtent jums. Tai kaip?

Visi taip daro, nepasiteisinimas. Na... ir aš taip darau, bet aš nesiteisinu ir taip, tai dar vienas pasakojimas apie žiurkių lenktynes, tiesiog dabar aš sėdžiu prabangesnėje vietoje ir vaizdas man atsiveria daug geresnis.

Savarankiškumas

2006-03-22

Kartą aš draugo paklausiau: "kodėl tu gyveni Vilniuje?". Jis atsakė: "Kaune gyvena mano tėvai, jie nuolat reguliuoja mano gyvenimą, o aš noriu būti savarankiškas, nepriklausomas"

Šį kartą nusprendžiau pamąstyti apie savarankiškumą, kiek mes jo turime ir kiek mums jo reikia?

Žmogus dėl savarankiškumo pradeda kovoti nuo mažens.

Pirmasis etapas. Kai mažas vaikas, pagaliau pats pabando užsirišti batus jis žengia pirmą žingsnį į kovą už savo savarankiškumą. Tėvams pasiūlius pagalbą vaikas išdidžiais pareiškia: "Nereikia aš pats!". Tačiau dažnai žengiant pirmus žingsnius į savarankiškumą, tenka susidurti su realių pasauliu - niekas to nenori. Įsivaizduokite tėvai skuba į darbą, o prieš tai dar reikia nuvesti vaikus į darželį. Vaikas kuičiasi, bando užsirišti pats savo batus, tačiau jam nesiseka. Galiausiai tėvai susinervina aprėkia vaiką ir užriša jam batus. Pirmasis žingsnis svarbus pačiam asmeniui, tačiau ar daugiau kam nors jis rūpi? Kodėl mes taip dažnai žlugdome vaikų iniciatyvą? Suaugusieji visą laiką bėga, skuba gyventi, dėl vaikų, viskas tik dėl vaikų, o čia kažkoks snarglius niekaip negali užsirišti bato... Juk suaugusieji žino kaip tai greitai ir gerai padaryti, kam gaišti tiek laiko? Tačiau, kodėl jie nenori prisiminti kaip patys badė tą batą užsirišti, kaip patys siekė nepriklausomybės? Deja, pasaulis yra grubus ir niekas net nesusimąsto, kad truputis kantrybės, galėtų jį paversti geresniu.

Vaikas auga jis vis daugiau dalykų bando daryti pats, ne tik užsirišti batus. Man labai buvo sunku sugalvoti koks galėtų būti antrasis etapas. Juk tiek daug dalykų tenka daryti pirma kartą savarankiškai.

Bet galiausia aš sugalvoju, kas yra svarbiausia.

Antrasis etapas. Eįjimas į penktą klasę. Dabar daug kas paklaus, kodėl ne į darželį, kodėl ne į pirmą klasę? Aš jau minėjau, kad daug ką vaikui reikia daryti pirmą kartą vienam, kaip ir pasilikti visą dieną darželyje ar mokykloje. Tačiau tiek į darželį, tiek į mokyklą labai dažnai vaikus atveda tėvai, o po darbo ateina jų

pasiimti. Visą dieną vaikai bendrauja su viena mokytoja ar auklėtoja, tuo tarpu penktoje klasėje viskas keičiasi. Penktoje klasėje jau labai retai, kada vaikus tėvai lydi į pamokas, jiems tenka patiems susipažinti su nauja grupe, pamokos jau nebevyksta viename kabinete kaip seniau, nuolat reikia eiti iš vieno kabineto į kitą, kiekvieną dalyką vedą vis kita dėstytoja.

Trečias etapas. Galvodamas apie trečią etapą niekaip nesugalvojau, kokio amžiaus piliečiams jis pasireiškia ir negaliu garantuoti, jog visiems, bet... Žmogus auga ir jam reikia vis daugiau savarankiškumo, jam nepatinka, kad tėvai kontroliuoja ką jis veikia po pamokų, su kuo draugauja, todėl atsiranda naujas draugas "niekas" ir jis gyvena naujoje vietoje "niekur". Jeigu jūsų vaikas nepasakė kur išeina, galite neabejot, jog "niekur" jį tikrai rastumėt. Labai dažnai į bet koki klausimą apie veiklą po pamokų gausit atsakymą iš n raidės.

Ketvirtas etapas. Paskutinė savarankiškumo stadija - vaikas išsikrausto iš tėvų namų ir pradeda gyvenimą vienas. Kiek tęsiasi ši stadija priklauso nuo įvairių faktorių, bet dažniausiai nelabai ilgai. Ne, ką jūs, niekas negrįžta atgal pas tėvus. Žmonės ilgai kovoje dėl savo savarankiškumo ir jį gavę supranta, kad jis nieko vertas ir tuomet savo visus pinigus bei kitą turtą, savo širdį ir kitus organus atiduodą priešingos lyties atstovui (dažniausiai). Tuo baigiasi jų nepriklausomybė ir kova. Dauguma supranta, kad savarankiškai neišgyventų, juk taip malonu, kai kas nors tavimi rūpinasi, juk kartais nuo karto reikia kokio nors patarimo, protingo žodžio ar truputi užuojautos. Toks jau gyvenimas, kad vienas lauke ne karys.

Tuomet aš paklausiau: "ar tėvai tau sako, kada turi keltis ir eiti gultis? Ar tau jie sako koki filmą galima žiūrėti, o kokio ne? Ar tau jie sako kaip turi mokytis, ar kur turi dirbti? " Mano draugas atsakė - ne. Aš paklausiau dar vieno klausimo: "Jeigu viską sprendi pats, tai esi savarankiškas ir nepriklausomas net gyvendamas su tėvais ar ne?"

Vienodi žmonės

2014-12-09

Mokykla magiška vieta. Čia susirenka vaikai iš vieno rajono ar net iš viso miesto. Vieni yra turtingų tėvų, kiti – vargšų. Vienu tėvams patinka konservatoriai, kitų – socialdemokratai. Vienu tėvai dirba direktoriais, kitų – valytojais. Čia vienoje vietoje susirenka ant tiek skirtingi žmonės, kiek gali susirinkti Lietuvoje. Tačiau tuo pačiu moksleiviai yra kaip molis iš kurio galima padaryti bet kokią skulptūrą.

Moksleiviai eidami į mokyklą kartu su savo namų darbais taip pat atsineša savo tėvų požiūrį, manieras, elgesio standartus. Bendraudami su klasiokais jie įtakoja juos ir yra įtakojami jų.

Dar stipriau vaikai gali būti įtakojami tėvų. Išsivaizduokite, jog vienas vaikas kviečia draugus pas save į namus ir jie ten praleidžia daug laiko. To vaiko tėvai įtakos ne tik savo vaiką, bet ir jo draugus. Gerai, jei tie tėvai valgo salotas, sportuoja ir šiaip propaguoja sveiką gyvenimo būdą, o kas jeigu tie tėvai drybso prie teliko grauždami čipsus užgerdami juos alumi? Gali būti ir blogiau, jie gali per dienas gerti degtinę, tačiau aš labai abejoju ar tokiuose namuose vaikai būtų laukiami...

Aplinka, kurioje vaikas auga įtakoja jo sprendimus dėl ateities, o jeigu tėvai daugiau laiko praleidžia darbe, o ne su vaikais, tai greičiausiai ne jie įtakos savo vaikų likimus.

Universitete žmonės susirenka ne tik iš vieno miesto, bet iš visos Lietuvos. Vienas gali būti iš Biržų, kitas iš Marijampolės, trečias iš Mažeikių. Tačiau universitetas nėra tokia magiška vieta kaip mokykla. Žmonės, kurie turi bent vieną bendrą dalyką (nebent jie įstojo į tą specialybę per klaidą), atidžiau patyrinėjus paaiškėja, jog turi daugiau bendrų dalykų. Ką tai reiškia?

Tai reiškia, jog sutarti su visa grupe yra lengviau nei su visa klase. Tačiau galimybių bei žinių ratas taip pat pasidaro siauresnis. Dar įdomiau pasidaro baigus universitetą. Jeigu universitete kiekvieną dieną persimesdavai vienu kitu žodžiu su dvidešimt (ar net trisdešimt žmonių), tai baigus tas skaičius stipriai sumažėja. Žmonių su kuriais palaikote ryšį skaičius turbūt vis dar didelis, tačiau draugų, su kuriais bendraujate nuolatos skaičius yra mažas, labai mažas. Trys? Du? Ir tie žmonės yra daugeliu atžvilgiu tokie patys kaip jūs.

Mokykloje ir universitete negalite pasirinkti su kuo esate vienoje grupėje, jus sumetė atsitiktinai ir nieko dėl to padaryti negalite. Aišku, jūs galite pasirinkti su kuo draugausite, tačiau net ir tokiais atvejais kartas nuo karto tenka išklaustyti priešingą nuomonę, kuri jums galbūt nepatinka. Bendraudami su draugais jūs galite nesutarti dėl smulkmenų, tačiau jie niekada nepateiks radikaliai kitokių įžvalgų dideliais klausimais, nes priešingu atveju nebūtų jūsų draugais.

Ir tai ne tik draugai. Jūsų žmona ar vyras irgi toks kaip jūs. Net jūsų bendradarbiai yra tokie patys kaip jūs. Įsivaizduokite, jog programuotojas nueina ir įsidarbina į didelę kompaniją. Su kuo jis visą laiką bendrauja darbe? Su kitais programuotojas, savaime suprantama. Profesinė prasme tai nėra blogas dalykas, jeigu jie yra tikrai kieti, tai iš jų galima daug išmokti. Jeigu jie yra nevykėliai, tai tu turbūt esi vyr. programuotojas ir turi juos daug ko išmokyti. O jeigu jie yra nevykėliai ir tu ne vyr. programuotojas...

Įsivaizduokite, jog kasininkas nueina ir įsidarbina į didelę kompaniją. Su kuo jis visą laiką bendrauja darbe? Taip, jis turi pasakyti: *Laba diena. Iš jūsų 9.99. Ačiū, kad pirkote.* klientams, tačiau tai nėra tikras bendravimas. Bendrauja jis su kitais kasininkais. Ne marketingistais, ne projektų vadovais, bet kasininkais. Aišku, jis taip pat gali tapti vyr. kasininku, nors nesu tikras, jog bendravimas su kitais kasininkais turi tam įtakos.

Įsivaizduokite, jog programuotojas nueina ir įsidarbina į mažą firmelę. Direktorius greičiausiai sėdi kabinete už sienos, tačiau programuotojas sėdi tame pačiame kabinete su dizaineriu, projektu vadovu ir galbūt seo ar marketingo specialistu. Tai viską keičia? Iš principo, ne. Tu turi pritapti prie kolektyvo, o jeigu ne - išeiti (arba būti atleistas). Taip, tu gali išgirsti ką nors naujo apie photoshop ar gimp ar... Bet geriau jau tu vakare pažiūrėk tą naujausią lietuvišką muilo operą ir dar žinias apie užkapotą bobutę, nes rytoj tai bus ofiso dienos tema.

Profesija - tai nėra tik pareigų pavadinimas, tai yra gyvenimo būdas ir gyvenimo lygio standartas. Tiek kasininkais, tiek programuotojas pradeda nuo mažesnės algos ir gali tikėtis tam tikro pakilimo, kuris, aišku, turi stogą (nors ir skirtingame aukštyje). Aptarimas ką vakar rodė per teliką tikrai nepadės programuotojui gauti darbo Barclay ar kur kitur, kur moka geras algas. Kalbėjimas apie kodą gali padėti. Tačiau kalbėjimas apie kodą nepadės tapti vadovu, tačiau tai galbūt ne problema, jeigu visą gyvenimą nori būti programuotoju. Tiek mokykloje, tiek universitete visi yra perspektyvūs, galintys tapti bet kuo ir turintys nerealias augimo galimybes. Tačiau kažkur pakeliui link trisdešimt visą tai dingsta.

Žmonės apsupa save draugais mėstančiais lygiai taip pat kaip jie. Jų fokusas pasidaro plonas kaip siūlas ir tiesus kaip Highway 10 Saudo Arabijoje.

Žinote apie ką aš dabar pagalvojau? Apie Eifelio bokštą arba Egipto piramides. Jų pagrindas yra labai platus, tačiau su kiekvienu metru į viršų vis siaurėja, kol užsibaigia smailiu. Labai puiki metafora žmogaus gyvenimui. Iš pradžių žmogus susiduria su daugybe prieštarinių nuomonių, tačiau su kiekvienais metais jų išgirsta vis mažiau.

Blogiausia ne tai, jog žmogus pasirenka draugus ir nusprendžia bendrauti tik su tais žmonėmis, kurie pritaria jo nuomonei. Blogiausia ne tai, kad su kiekvienais metais žmogus įsitikina savo nuomonės teisumu ir ją pakeisti tampa vis sunkiau. Blogiausia ne tai, jog žmogus nustoja mokytis, stebėtis ir klausinėti. Blogiausia yra tai, kad žmogus patenkintas tuo, kur atsidūrė ir net galvoja, kad būtų galima kažką pagerinti. Tarsi visos ambicijos išgaruoja kaip balos pašvietus saulei. Tai primena raketą, kurios kuras pasibaigė ir dabar jiniai iš inercijos skrenda ta pačia kryptimi ir visiškai nieko negali pakeisti.

Turi darbą, šeimą ir tai viskas? Aišku, dirbant tavo patirtis kaupsis ir alga šiek tiek kils. Bet ar tai viskas ką galėjai pasiekti? Jokių daugiau ambicijų? Susitaikymo gyvenimas? Ar tai reiškia, jog universitete išmokai visko ką galėjai ir daugiau nebėra noro, laiko išmokti ko nors naujo?

Ką daro moksleiviai, studentai, jeigu ko nors nesupranta? Pirmas variantas klausia mokytojo, bet mokytojas ne visuomet būna prieinamas ar nori paaiškinti. Antras variantas samdo korepetitorius. Nežinau, kaip dabar, tačiau mano laikais korepetitorius samdydavo tik vienas ar du iš klasės. Tai nebuvo populiarus dalykas. Ką darydavo likusieji? Prašydavo pagalbos pas protingiausią grupės studentą. Tai yra liaudies išmintis, kuri kažkodėl palikus švietimo įstaiga tampa užmiršta. Tačiau ją reiktų tikrai pritaikyti gyvenime. Nes jeigu nori atsidurti, ten kur jau kažkas atsidūrė, koks geresnis būdas tai padaryti greitai ir išvengiant daugelio klaidų, jei

ne mokytis iš to žmogaus?

Čia yra svarbus vienas dalykas: pagalbos visuomet prašydavai iš savo grupės studento. Ne jaunesnio, nes jis, savaimė supranta, to nežino, ne vyresnio, nes jis greičiausiai to jau neatsimena, bet savo grupės. Pabandyti pateikti pavyzdį su startupais. Kaip žinia Lietuvoje renginių susijusių su startupais netrūksta (bent jau Vilniuje), tačiau didžioji jų dalis, greičiausiai kokio 90%, yra orientuota į studentus. Aš ne kartą buvau tokiuose renginiuose ir ten besirenkanti publika man jau negali nieko padėti, jie negali man suteikti naujų naudingų žinių. Kaip tik priešingai aš jiems galiu suteikti šį tą naudingą. Ne, aš negaliu pasigirti sėkme, bet galiu pasakyti: nedarykite taip, nes kelio gale laukia garantuota nesėkmė.

Man taip pat negali padėti ir penktus metus gyvuojančios įmonės direktorius, turintis šimtą darbuotojų, nes jis jau yra per toli priekyje ir ankstesnius žingsnius greičiausiai prisimena, kaip sapne.

Tai kas man gali patarti? kažkas kas neseniai įkūrė įmonę, kuri dar nespėjo atšvęsti savo antro gimtadienio. Kodėl? Todėl, kad principė jis yra toje pačioje grupėje kaip aš. Ir tikiuosi jūs suprantate šį svarbų momentą. Jeigu nori tapti politiku, tai neini prašyti patarimo ir mokytis iš prezidento. Jeigu nori tapti konservatorių partijos lyderiu, tai neini nei pas Kubilių, nei pas Landsbergį (vyresnįjį), o eini pas savo miesto partijos skyriaus lyderį. Jei nori tapti milijonieriumi neini pas Antaną Guogą ar Beną Gudelį, užtektų pakalbėti su žmogumi, kurio pajamos 30-50% didesnės nei tavo. Nes gyvenime yra tokios pačios klasės kaip mokykloje ir tu negali jų peršokti. Neužtenka laimėti teleloto, kad taptum milijonieriumi, labai svarbus ir tavo požiūris į pinigus, ir tavo gyvenimo būdas, ir tavo mąstymas.

Ir vis dėl to didžiąjai daliai tautos visą tai nesvarbu, nes: aš gyvenu, moku mokesčius, skundžiuosi valdžia ir perku teleloto bilietus. Aš nenoriu būti milijonieriumi, aš tik noriu pinigų atostogoms Turkijoje (Maljorkoje, Palangoje) ir naujo žieminio palto.

Taikos amžius

2017-03-01

Kol „Mis pasaulis“ ar „Mis vietinis kaimas“ vis dar sako, kad nori pasaulinės taikos, jos pražiopsojo vieną labai svarbų momentą. Ar kada nors susimąstėte, kad šiuo metu jokios šalies valdovas nesiruošia sukelti karo išskyrus vieną mūsų kaimyną neadartalietį?

Kas atsitiko?

Pradėkim nuo labai tolimos praeities, kuria didžiuojasi daugelis lietuvių ir dėl kurios turėtų pykti daugelis latvių. Taip, aš kalbu apie LDK. Kiekvienas save gerbiantis kunigaikštis organizuodavo žygius į gretimas teritorijas. Pagrindinis grobis buvo galvijai ir vergai. Ir tai darydavo ne tik LDK, tai darydavo visų imperijų įvairaus lygio valdovai ir valdoviukai. Kodėl? Todėl, kad galvijai ir vergai tais laikais ir, tiesa pasakius, gana ilgą žmonijos istorijos laiką, buvo pagrindinis turto rodiklis.

Net jeigu būdavo paskelbta taika tarp valstybių, niekada negalėjai būti tikras, kiek ta taika truks. Niekada negalėjai žinoti, kada kaimynui prireiks naujų gyvulių ar vergų. Toks buvo gyvenimo ritmas.

Pasukime istorijos ratą į priekį. Karai neišnyko, bet pagrindinis grobis pasikeitė. Britanijos imperijos laikais pagrindinis grobis jau buvo ne galvijai ar vergai (vergai yra atskira istorija), bet auksas ir prieskoniniai. O jeigu paskutime istorijos ratą dar į priekį – nafta. Kas bendro tarp aukso, naftos ir prieskonių?

Kas bendro tarp aukso ir naftos atspėti paprasta – žemė. Jeigu užpuoli šalį, negali išsivežti aukso (ar naftos) kaip gyvulių. Reikia įrengti kasyklą ir kasti auksą iki paskutinio gramo. Jeigu tai gera vieta, ta kasyba gali užtrukti metus ar gal net dešimtmečius.

Kalbant apie prieskonius... Vietoj abstraktaus prieskonio, paimkime arbatą (taip, žinau, kad arbata nėra prieskonis). Arbata gali augti tik tam tikromis klimatinėmis sąlygomis, todėl jos neauginame Lietuvoje. Tas pats galioja ir daugeliui prieskonių, vaisių, daržovių. Lietuvoje mes neauginame citrinų, mangų, kavos...

Kitaip sakant, jeigu nori naftos ar kavos, turi užimti žemę, kuri to resurso turi arba yra tinkama jam auginti. Taigi, turtingu tapo tas, kuris turi geros žemės. Karai vyko dėl to, kad praplėsti imperijos žemes.

Jeigu pasuksime istorijos ratą į šiuos laikus, viskas vėl pasikeitė. Per paskutinius penkiasdešimt metų, nei viena valstybė nenukariavo kitos valstybės. Net mūsų kaimynas neandartalietis, pasisavino tik dalį kitos valstybės teritorijos, o ne ją visą.

Kas atsitiko? O gi atsitiko tai, kad užpuolęs kitą valstybę negali išsivesti gyvulių. Na, teoriškai gali, šiais laikais ne ūkininkai yra turtingesni. Užpuolęs kitą valstybę, gali paimti jos teritoriją, bet tai tavęs irgi dažniausiai nepadarys turtingesniu.

Kur turtai nusėdo dabar? Smegenyse. Šiuo metu viena iš didžiausių turtų vietų yra Silicio slėnis. Jeigu kas nors pabandytų jį užkariauti, visi žmonės tiesiog pasitrauktų, persikeltų į kitą vietą ir užkariautojui liktų tik bevėrtė žemė.

Dabar geriausiai gyvena valstybės, kurios aukština protą, o ne fizinį darbą. Dabar geriausiai gyvena valstybės, kurios aukština kūrybinę laisvę, o ne propagandą ir kontrolę. Kodėl? Todėl kad mes nelaikome pinigų kojine (bent jau daugelis pasaulio žmonių). Pinigai neguli bankų seifuose. Pinigai yra virtualūs, įsivaizduojami, skaičiukai kompiuterių sistemose. Senoviniu karu jų neužgrobsi.

Seniau pagrindinis turtų šaltinis buvo karai, dabar – ekonomika. Prekyba tarp šalių, o ne uždurumas, didina turtus. Bet koks karas tarp valstybių sugriautų ekonomiką, kuria mes dabar džiaugiamės, todėl ir gyvenime taikoje.

Jei nekeli užsilikę neadartaliečiai valdovai grasinantys visam pasauliui, mums nereikėtų armijos. O tuos neadartaliečius nuo siautėjimo atbaido mintis, kad geri vyrukai turi atomines bombas. Tikėkimės, jog ateityje laukia būtent toks laikas, kai armija taps atgyvena, o ne, kai Žemė vėl įsisuks į pasaulinį karą.

Herojaus kelionė

2017-07-04

Yra toks pasakojimo (filmų) žanras, kurį galima būtų pavadinti herojaus kelione. Kaip pavyzdį galėtume paimti Šreką pirmą arba Žiedų valdovą. Šrekas iškeliauja iš savo užkampio surasti princesę, tačiau grįžta pasikeitęs. Panašią transformaciją patiria ir Froido.

Herojaus kelionė nebuvo tiesiog išgalvotas žanras, jis buvo sukurtas remiantis žmonių patirtimi. Jūs irgi galite patirti herojaus kelionę. Atsiprašau, norėjau pasakyti – jūs turėtumėte patirti herojaus kelionę.

Leiskit jums užduoti keletą klausimų:

- Ar jūs studijavote kitame mieste nei užaugote?
- Ar jūs dalyvavote erasmus mainų programoje?
- Ar jūs dirbate kitame mieste nei studijavote?
- Ar jūs gyvenote kitoje vietoje nei dabar bent pusmetį?

Tikiuosi, kad į bent vieną iš šių klausimų atsakėte taip.

Herojaus kelionė – tai išėjimas iš savo zonos. Ir aš nekalbu apie komforto zoną. Aš kalbu apie mitų, prietarų zoną – socialinį ratą. Norite pavyzdžių apie ką kalbu? Vaikystėje jus mokė, kad moterys turi sėdėti namie ir gaminti maistą. Užaugęs jūs taip elgiatės su visomis moterimis. Blogas pavyzdys? Jūsų abu tėvai baigė universitetą, todėl savaime suprantama, jog jūs irgi stojote į universitetą. Jūs užaugote kaime, jūsų abu tėvai džiaugėsi tik mokyklos baigimu, jūsų draugų tėvai irgi niekada nelankė universiteto, todėl stoti į universitetą jums būtų gana keista.

Yra daug skirtingų pasaulių ir aš nekalbu, kad Lietuva skiriasi nuo Latvijos. Aš kalbu apie tai, kad žmogus užaugęs mieste skiriasi nuo žmogaus užaugusio kaime. Žmogus užaugęs mažame mieste skiriasi nuo žmogaus užaugusio sostinėje. Savaime suprantama aš nekalbu apie biologinius skirtumus. Aš kalbu apie mąstymo skirtumus, aš kalbu apie minčių, kurios ateina į galvą skirtumus, apie kasdieninių problemų skirtumus. Vilniaus ir Rygos gyventojai yra artimesni vienas kitam šita prasme nei Vinių ir Balbieriškio. Reikia įrodymų? Pasižiūrėkite į rinkimų rezultatus. Miestai dažniausiai balsuoja kitaip nei kaimai.

Kol neišeini iš savo zonos, tol nežinai, kad yra įmanomas ir kitoks mąstymo būdas. Jeigu tavo aplinkoje nėra verslininkų, tai greičiausiai pats niekuomet net negalvosi apie verslo kūrimą. Jeigu tu kasininkė, tai

greičiausiai daugelis žmonių tavo aplinkoje yra kasininkai, siuvėjai, virėjai. O tai reiškia, kad jie sukuria savo socialinį burbulą su savo specifiniais rūpesčiais ir net negali įsivaizduoti, jog kažkur visai šalia yra kitas burbulas – parduotuvės, siuvyklos, kavinės vadovų.

Dabar, kai visi turi internetą praplėsti savo akiratį yra lengviau nei kada nors anksčiau, tačiau vietoj to, kiekvieną, kuris nesutinka su mūsų nuomone, įdedame į šitlistą. Vietoj to, kad praplėstume savo akiratį jį dar labiau susiauriname.

Herojaus kelionė – tai persikėlimas gyventi, dirbti į kitą vietą. Ir aš nekalbu apie perėjimą dirbti į pastatą kitoje gatvės pusėje. Aš kalbu apie persikraustymą iš kaimo į miestą, iš mažo miesto į didelį arba atvirkščiai. Toks priverstinis persikėlimas į kitą aplinką neabejotinai paveiks kiekvieną žmogų ir niekas negali prognozuoti kaip. Jis augs, jis pradės mąstyti plačiau ir matys daugiau galimybių, kurių nematė anksčiau. Kodėl mes turime kalbėti apie persikėlimą? Kodėl neužtenka tiesiog kelionės? Jeigu jūs važiuojate į paplūdimį, jūs pasidžiaugiate saule, patiriate emocijų, bet dažniausiai nepraplečiate savo akiračio. Jeigu jūs važiuojate į pažintinę kelionę su gidu, tai jūs sužinote istorines vietas, bet ar prieš tūkstantį metų mirusių kilmingųjų meilės istorija pakeist jūsų mąstymą? Aišku, kad ne. Kitas klausimas ar gidas važiuoja kartu su jumis iš jūsų gimtojo miesto? Jeigu, taip – tai jis sėdi tame pačiame burbule. Šiek tiek kitaip, jeigu pasisamdote vietinį gidą, tačiau gidas yra pratęs dirbti su turistais ir jis atskleidžia tik tai ką turistai nori matyti. Norint patirti transformaciją neužtenka pakvėpuoti kitos šalies oru porą dienų.

Čia puiki vieta pakalbėti emigraciją. Kodėl visi sako, kad emigracija yra blogas dalykas? Emigracija reiškia, lietuvių augimą, o jeigu jie siunčia pinigus atgal, tai čia tik plusai. Kodėl nepadarius emigracijos nacionaline politika?

Pirmos galvą atėjusios idėjos dažniausiai nebūna labai geros, bet išklauskite. Kiekvienas deklaravęs emigraciją gauna 5000 eurų paskolą su metų atidėjimu. Atidėjimas reiškia, jog paskolų procentai bus pradėti skaičiuoti tik tuo atveju, jeigu paskola nebus gražinta per metus laiko. Dėl konkretaus skaičiaus kol kas nesukite galvos. Pati idėja, jog žmogus išvykęs į kitą šalį galėtų gerai įsikurti, o gal net pradėti verslą. Kadangi tai paskola valstybė iš principo nepraranda jokių pinigų, o kai kuriais atvejais net gi užsidirbs iš palūkanų.

Aišku, jūs pasakysite, kam čia džiaugtis, jeigu visi išvažiuos. Tiems, kurie grįš iš emigracijos po metų ar daugiau duoti 10.000 eurų išmoką. Aišku, tai nereiškia, jog žmonės gautų tokias sumas į rankas, pirmiausiai būtų atskaičiuota jų paskola ir palūkanos, o su tuo kas liks žmonės galėtų daryti ką nori. Greičiausiai tuos pinigus žmonės panaudotų gerai įsikurti grįžus iš emigracijos, galbūt net gi pradėti verslui.

Dabar mes negalime niekaip prisivyti Estijos, tačiau, jei emigracija paverstume nacionaline politika, lengvai aplenkstume net Švediją. Kaip? Labai paprastai: tautos branduolį sudarytų ne visko bijantys nacionalistai, bet globaliai mąstantys piliečiai, kurie suprastų kaip geriau išnaudoti globalias tendencijas asmeninei naudai ir tuo pačiu valstybei pagerinti. Žmonės emigruodami į skirtingas šalis ir grįždami atgal parsivežtų nedideles dalis tų šalių, taip sukurdami kultūrų katilą. Įsivaizduokite, jeigu visų šalių geriausios praktikos ir patirtys atsidurtų vienoje vietoje, kaip ta vieta atrodytų?

Jeigu kalbėjome apie emigraciją, reiktų prabilti ir apie imigraciją. Jei emigracija yra svetimoms kultūroms sugėrimas, tai imigracija – savos kultūros perdavimas. Mes bijome, kad Lietuva išnyks, nes lietuvių mažėja. Bet Lietuva neturi išnykti. Mes galime paimti ukrainiečius, baltarusius ir kitus žmones, kurie nori dirbti ir gyventi Lietuvoje ir perduoti jiems savo kultūrą, savo prietarus, savo papročius ir net gi kalbą.

Aš turiu vieną seną idėją, kuri, rodos, prieštarauja ES įstatymams, bet išklauskite. Leisti įsigyti Lietuvos pilietybę visiems, kurie nori, jeigu jie sumoka 10.000 eurų mokesčių ir išlaiko lietuvių kalbos egzaminą. Tokia idėja turi net tris privalumus. Pirmiausia akivaizdus – biudžetas pasipildys papildomais pinigais. Antra – lietuvių kalba neišnyks, nes ją išmoks daugybė kitų tautų žmonių, aišku, dėl jų kalbos vartojimo daugeliui kalbainių sapnuosis košmaras. Ir trečias privalumas - apie kurį beveik niekas nepagalvojo - bus sukurta speciali ir pelninga lietuvių kalbos mokytojų rinka.

Žinant, kad Lietuva lietuviams, taip greičiausiai niekada neatsitiks, bet kiekvienas iš jūsų turėtų pagalvoti apie asmeninę herojaus kelionę.

Laimingo gyvenimo principai

2018-06-05

Aš mėgstu daug galvoti, kai kuriais klausimais. Laimė vienas iš jų. Šiandien norėčiau pakalbėti apie tai ko reikia laimingam gyvenimui. Iš savo patirties. Aš neteigiu, kad tie principai yra universalūs, tai yra tik mano dabartinė patirtis. Galbūt po 10 metų aš juos visus išmesiu, galbūt pridėsiu vieną ar du, o galbūt niekas nepasikeis. Tai kokie tie principai?

Pajamos privalo viršyti išlaidas. Kalbėkime konkrečiais skaičiais, jeigu jūsų išlaidos yra 400, gaudami 402 jūs nebūsite laimingi. Kad būtumėte laimingi jums reikia bent 600. Tiesa, jeigu jūsų išlaidos yra vienas milijonas galbūt jums nereikia gauti pusantro. Aš nežinau, niekada tokių išlaidų neturėjau.

Taip, didėjant pajamoms didės ir išlaidos. Iš pradžių pradėsite pirkti geresnius maisto produktus, tuomet drabužius, kitus daiktus, o galiausiai užsimanysite geresnio automobilio, buto ir atostogų, kelionių.

Aš nematau, jog yra procentinė išraiška kiek jūsų pajamos turi viršyti išlaidas. Tačiau jos turėtų būti tiek didesnės, kad žmogus galėtų šiek tiek pasitaupyti ir neplanuotos išlaidos nesukeltų papildomo streso.

Neplanuotos išlaidos galėtų būti, kad suplyšo batai ar drabužiai, sugedo šaldytuvas ar skalbimo mašina.

Nusipirkti naują šaldytuvą ar skalbimo mašiną yra brangu, bet jei galite išsikviesti meistrą, to pakanka.

Sveikata. Kai kurie žmonės sako: *kaip tau gerai sergi - nereikia eiti į darbą.* Bet sirgti nėra gerai.

Dažniausiai, kai sergate, vienintelis dalykas ką galite daryti - tai žiūrėti neįtraukiantį filmą. Ir filmas gali būti pats geriausias, bet dažnai tiesiog nėra sveikatos į jį įsijausti.

Kai kurie iš jūsų galbūt mano, kad *sveikata yra svarbiau nei pinigai.* Ne. Bent jau ne Lietuvoje. Teoriškai, jeigu turite pinigų galite pasisamdyti geriausius pasaulio gydytojus ir atgauti sveikatą. Aišku, yra kol kas nepagydomų ligų, bet tai ne šio teksto tema.

Kita vertus jeigu neturite pinigų yra tik vienas kelias ir jis veda į blogą sveikatą. Jei neturite pinigų, negalite sumokėti mokesčių - stresas. Esate priversti valgyti nereguliariai, nemaistingą maistą, nepakankamo dydžio porcijas, visą tai yra sveikatos gadinimas. Protingai naudojami pinigai padeda neprarasti sveikatos.

Kai neturite sveikatos gyvenimas yra kančia. Kartais fizinė, kartais psichologinė, emocinė, kartais viskas kartu. Pavyzdžiui, jeigu einate į darbą ir reikia atkentėti visą darbo dieną... Jeigu neinate į darbą, bet reikia sėdėti namie, nes niekur negalite išeiti... Man asmeniškai labiausiai erzina, kai nebelieka energijos po darbo nuveikti ką nors dėl savęs. Kaip pavyzdžiui parašyti tokį tekstą. Kai esi sveikas, tai tiesiog sėdi ir rašai.

Daugeliui taip ir turėtų būti, tačiau jeigu kiekvieną dieną jaučiate didelį nuovargį, visai tikėtina, kad kažkas su sveikata yra negerai.

Sveikatos nebuvimas dažnai sukelia energijos ir nuotaikos nebuvimą, kas savo ruožtu veda į daugybę dalykų bloginančių jūsų gyvenimą.

Geras asmeninis gyvenimas. Jei neturite pinigų ir sveikatos yra labai sunku turėti gerą asmeninį gyvenimą, kitą vertus, jei turite abu nereikia, kad turite gerą asmeninį gyvenimą.

Aš jums neaiškinsiu kas yra geras asmeninis gyvenimas, nes kiekvienam tai yra skirtingas dalykas. Kažkam tai gali būti vaikai, kažkam sodas ir daržas, kažkas nori žaisti su Lego ir t.t. Variantų beveik tiek pat kiek žmonių.

Svarbu suprasti, jog problemos asmeniniame gyvenime ateina į darbą, kartu su žmogumi. Ką aš tuo noriu pasakyti? Jei susipyksite su drauge, tai visą dieną po to galvosite kaip susitaikyti arba kad esate teisus ir nenusileisite jos užgaidoms. Jei dėl kokių nors asmeninių dalykų blogai miegosite, tai norėsis miegoti darbo metu ir t.t.

Mes galime pasikeisti drabužius, bet ne mintis ar jausmus. Nėra atskiros tarp darbo ir namų. Darbas su jumis eina namo, namai su jumis eina į darbą. Jeigu visur viskas gerai, niekas to nepastebi. Jeigu kas nors blogai darbe, tai atsiliepia namie ir atvirkščiai. Todėl labai svarbu, turėti gerą asmeninį gyvenimą, nes priešingu atveju pirmas dalykas, kas nukentčia yra jūsų pajamos.

Būdas atsipalaiduoti. Vieni žmonės atsipalaidavimui naudoja alkoholį, kiti - žaidimus. Aš nesuprantu alkoholio, bet supratu žaidimus. Tiek vienas, tiek kitas gali būti atsipalaidavimo būdas, bet taip pat ir priklausomybė. Kaip žinoti, kad nepersistengėte? Labai paprastai: jei kitą dieną jaučiatės gerai, jei nieko

neskauda - vadinasi tai buvo atsipalaidavimas. Jei prisėdate pažaisti vakare ir po kiek laiko pastebite, kad saulė pateka, akivaizdu, kad šiek tiek persistengta.

Atsipalaidavimo būdai kiekvienam yra skirtingi. Kažkam tai yra nuėjimas į spa, kažkam kitam galbūt žvejojba... Jeigu reikia atsipalaiduoti kiekvieną savaitę, kažkas yra ne taip. Atsipalaidavimas yra nedarimas veiklos kurią paprastai darote, tai liečia tiek darbą, tiek namų ruošą, tiek hobius. Taip, hobiai be abejo atpalaiduoja, bet kartais reikia atsipalaiduoti ir nuo hobijų.

Tobulėjimo jausmas. Tai galbūt susiję daugiau su darbu nei su asmeniniu gyvenimu ar hobiu, bet, jei visi mano aukščiau minėti dalykai sutvarkyti, vis tiek gali trūkti laimės. Robotai gali daryti tą patį veiksmą milijoną kartų ir nesiskusti. Žmonės - ne robotai, jiems reikia tikslo, čia tai labiau turėtumėte įsivaizduoti kaip kelionės tikslą. Kas gi kita yra karjera, jei ne kelionė per darbo pasaulį. Nors karjerą lengviausiai suprasti, tačiau jiniai nėra būtina, nes karjera reiškia pareigų pavadinimo pakeitimą, ko visai nereikia. Tobulėjimo jausmas atsiranda tuomet, kai jums patikimos vis sudėtingesnės, daugiau žinių ir atsakomybės reikalaujančios užduotys. Jei to nėra darbas tiesiog tampa darbu.

Aišku, jei nėra tobulėjimo darbe, asmeninis tobulėjimas taip pat džiugina, tačiau darbe paprastai praleidžiame gerokai daugiau laiko nei namie. Kitą vertus asmeninis tobulėjimas gali padėti susirasti kitą geresnę ne nuobodų darbą.

Naujovių jausmas. Iš pradžių galvojau šį punktą pavadinti nuotykiiais, bet nuotykius daugelis žmonių gali suprasti neteisingai.

Tai apie ką aš čia noriu pakalbėti? Žinote tą jausmą, kai laikas bėga neįtikėtina greitai? Kuo vyresnis esi tuo daugiau tokių epizodų gyvenime atsiranda. Kodėl? Todėl, kad kuo vyresnis esi tuo mažiau pirmų kartų lieka. Ir dažniausiai tai yra ne todėl, kad pasaulis nuobodus, bet tiesiog žmogus įkrinta į savo ritmą, rutiną ir vengia išeiti iš komforto zonos.

Kai kalbame apie naujoves, aš nesiūlau šokti iš parašiuo, jeigu norite - žinoma, bet daugeliui tiesiog pavalgyti naujame restorane, paragauti naujo patiekalo yra pakankama.

Nebūtina kiekvieną savaitę ieškoti naujovių. Vieną kartą per mėnesį turėtų būti pakankama.

Socializacija. Tai yra sudėtinga tema. Visiems žmonėms reikia bendravimo, tačiau skirtingo kiekio. Kaip žinia, žmonės gali būti intravertai ir ekstravertai. Jei tu esate intravertas gali būti, kad darbe gaunate tiek bendravimo, kad po darbo nesinori su niekuo kalbėti. Tai yra puiku. Kita vertus ekstravertui bendravimo gali būti niekada negana.

Šiais laikais, kai visi turi internetą, ar tikrai reikia gyvo bendravimo? Vyresni pasakys - taip būtina, jaunesni nusistebės kam tas bendravimas, kai gali įkelti nuotrauką instagram. Mano nuomone, socializacijos poreikiui patenkinti interneto pilnai užtenka. Gyvas bendravimas reikalingas norint likti žmogumi. Teoriškai galite būti laimingas niekada nebendraudamas su gyvais žmonėmis ir sutikę žmogų nežinoti kaip elgtis ar net bijoti kitų žmonių.

Hobis yra paskutinis sąrašas, nes, mano nuomone, jis mažiausiai lemia. Jeigu turite visus kitus punktus, hobis nėra būtinas, kad jaustumėsi laimingu. Kitaip sakant nieko blogo, jei neturi hobio. Ir vis dėlto aš rekomenduočiau hobį turėti. Kodėl? Pirma, hobis gali būti būdas, sritis, kur žmogus pasiekia tobulėjimą ir tai suteikia papildomos laimės. Antra, hobis gali būti priežastis ir paskata sutikti naujus žmones (socializacija), kas savo ruožtu gali vesti prie daugybės dalykų, nuotykių, darbo pasiūlymų ir t.t. Trečia hobis gali skatinti keliones ar kitas naujas patirtis. Ir galiausiai hobis daro žmogų pilnesniu, tokiu atveju tu nesi tik barbė (ta kur devyndarbė), kuri gali kalbėti tik apie darbą ir nieko daugiau.

Taip atrodo mano sąrašas dabar. Galbūt po dešimties metų ką nors pridėsiu ar atimsiu. Galbūt išmesiu visus punktus ir parašysiu kitus. Nežinau. Tačiau dabar šis sąrašas man atrodo teisingas. Ką manote Jūs? Kažko trūksta? Kažko nereikia?

Ar esate laimingi?

Ar ateitis priklauso miestams?

2020-06-14

Pradėkime nuo to, kad ateitis tikrai nepriklauso fermoms ir ūkiams. Ir tikrai ne todėl, ūkio darbai yra fuu... ar kažkas blogo. Dabar pasaulyje yra 7.5 milijardo žmonių. Nėra įmanoma, kad visi pasaulio žmonės turėtų ūkį. Prieš šimtą ar daugiau metų ūkio dydis galėjo būti toks kokį sugebėjai apsidirbti. Ir, aišku, kad vieną ūkį turėjo dirbti visa šeima: tu, tavo žmona ir trys sūnūs. Technologinis progresas leido padidinti ūkį. Ankščiau ką su arklių galėjai padaryti per savaitę, dabar su traktoriumi gali padaryti per pora dienų. Tačiau progresas nesustojo čia. Ankščiau traktorius reikėjo vairuoti, dabar robotai gali tą padaryti ir reikia vis mažiau žmonių prižiūrėti vis didesnius žemių plotus, bet... žmonių skaičius Žemėje vietoj to, kad mažėtų, didėjo... Taigi, vienintelis būdas sutalpinti didėjantį gyventojų skaičių yra miestai...

Bet vien dėl to, kad miestai yra vienintelis būdas sutalpinti didelį gyventojų skaičių, nereiškia, jog jie neturi daugiau privalumų.

Didelės kompanijos dažniausiai renkasi didelius miestus dėl to, kad dideliuose miestuose lengviau susirasti reikiamą kiekį darbuotojų. Jaunimas dažnai iš mažų miestų atvažiuoja į didelius miestus, dėl to, kad juose lengviau susirasti darbą. Uždaras ratas?

Didelis žmonių skaičius leidžia atsidaryti įdomesniems restoranams. Pavyzdžiui kiniečių restoranai: dideliame mieste jų yra pilna ir visi jie gali be problemų išgyventi. Mažesniame mieste vieno kiniečių restorano gali būti per daug. Tačiau kiniečių restoranas yra blogas pavyzdys. Didelis miestas leidžia atidaryti restoraną, kuriame visi patiekalai yra tik pavyzdžiui iš kiaušinių. Taip, daugelis lankytojų čia ateis tik vieną kartą gyvenime ir turbūt niekada nesugrįš. Taip, ištikimų klientų galbūt bus tik dešimt, bet viskas yra gerai. Didelis miestas turi pakankamai vietinių gyventojų bei pritraukia pakankamai turistų, kad toks restoranas galėtų išgyventi. Ir galbūt mano pavyzdys nėra pats įdomiausias, bet didelis miestas leidžia atsidaryti įvairiems labai labai nišiniams restoranams, kuriems nereikia reklamos, apie kurios perduodama iš lūpų į lūpas.

Didelis gyventojų skaičius sukuria kultūros poreikį. Kultūra nėra tik restoranai, barai ir naktiniai klubai.

Kultūra taip pat yra teatrai, muziejai. Mes esame pripratę, kad teatrai ir muziejai priklauso valstybei ir mažuose miesteliuose, jie niekada nesurinktų tiek pinigų už bilietus, kad galėtų gyventi padorų gyvenimą.

Dideliuose miestuose tiek teatrams, tiek muziejams tereikia pateikti tai kas įdomu publikai ir jie gali užsidirbti pragyvenimui, kuo didesnis miestas tuo procentaliai reikia patenkinti mažesnę publiką.

Kultūra taip pat yra knygynai bei kiti specializuoti hobiai pavyzdžiui stalo žaidimai. Knygyną galima rasti ir mažesniame miestelyje, bet kuo mažesnis miestelis tuo didesnė tikimybė, kad knygynas priklauso valstybei ar savivaldybei. Tuo tarpu didesniuose miestuose knygynai ne tik, kad yra privatus, bet taip pat gali specializuotis, pavyzdžiui pardavinėti tik užsienio kalbų literatūrą arba pardavinėti tik komiksus...

Stalo žaidimų parduotuvė niekada neatsidarytų mažame mieste, nes neapsimokėtų. Tuo tarpu dideliame mieste rasite ne tik stalo žaidimų parduotuvę, bet ir stalo žaidimų klubą. Aišku, kuo didesnis miestas tuo daugiau stalo žaidimų klubų jame bus, niekas nesako, kad turi būti tik vienas.

Stalo žaidimai yra ne vienintelis hobis... Smiginis, petankė, dviračiai, maisto gaminimas, įvairios užsienio kalbos, boulingas, pulas, rusiškas biliardas... Dideliuose miestuose galima rasti viską ko širdis geidžia, mažuose tik svajoti apie tai...

Žinote kokia progreso priežastis? Kūrybiškumas. O kokia kūrybiškumo paslaptis? Žmonės. Kuo daugiau, kuo įvairesnių žmonių gali sutikti tuo tavo požiūris yra platesnis. Platesnis požiūris leidžia pažvelgti į problemą iš kitų pusių, galimybė pažvelgti iš kitos pusės leidžia surasti netikėtų, geresnių sprendimų ir galiausiai viskas nueina arba į progresą arba į meną.

Dideli miestai yra tai kas stumia mus į priekį. Aš šita tekstą rašau didelės pandemijos... Nenoriu sakyti viduryje... Skirtingose šalyse situacija yra skirtinga. Lietuva tuo tarpu galvoja visiškai atšaukti karantiną... Lietuva pasižymi vienu dalyku, kurio neturi kitos šalys – Lietuvoje gyventojų tankumas miestuose yra nedidelis. Kaunas yra didesnis už Dubliną... Vilnius yra didesnis už daugelį Europos miestų pagal plotą, ne pagal gyventojų skaičių... Mažesnis skaičius gyventojų kvadratiniam kilometre apsunkina viruso plitimą bei apsaugo gyventojus.

Visą tai ką aš vadinau kultūra, pandemijos pasekmėje užsidarė. Mes staiga supratome, kurioms profesijoms nereikia eiti į ofisą ir jos gali puikiai dirbti iš namų ir tik seni direktorių įsitikinimai vertė visus rinktis į vieną vietą. Tai kokias ateitis mūsų laukia?

Pradėkime nuo to, kad darbas iš namų niekada nebus tas pats kaip darbas iš ofiso. Darbas iš namų yra fokusuotas į darbą, jeigu gyveni vienas. Jeigu turi naminių gyvūnų, gali būti, kad jie kartas nuo karto pradeda reikalauti dėmesio ir trukdyti dirbti... Jeigu turi vaikų, apie tai net nesvarstysiu...

Dirbdamas iš namų bendrauji su kolegomis tik tuomet, kai reikia. Yra du bendravimo būdai: susirašinėjimas ir skambučiai. Susirašinėdamas visuomet rašysi tik apie darbą... Kalbėdamas galbūt paklausi kaip gyvenimas, kaip sekasi, bet vis tiek fokusas bus darbas. Kita vertus, kad galėtum paklausti kaip gyvenimas turi kažką žinoti apie žmogų, vadinasi, jeigu kompanija visuomet dirba tik nuotoliniu būdu, asmeninių dalykų apie žmogų gali sužinoti ne tiek ir daug, todėl ir klausinėti būtų keista. Darbas nuotoliniu būdu tai grupė individualistų dirbančių vardan vieno tikslo, tai niekada nebus tas pats kaip darbas ofise.

Darbas ofise nėra tik darbas, tai yra įmonės kultūra. Jeigu dirbi ne banke, draudimo agentūroje ar kitoje super oficialiai atrodančioje agentūroje, kostiumo vilkėti nereikia ir kompanijos neturi aprangos kodo standarto. Ir net jeigu rašyto standarto nėra, nereikia, jog nėra nerašyto standarto. Pavyzdžiui, kai priėmėm naują programuotoją pirmas dvi savaites jis vaikščiojo pasitempęs su marškinukais ir kelnėmis, bet kai pastebėjo, jog visi programuotojai vilki treningus ir marškinėlius (T-shirts) jis taip pat pakeitė aprangos kodą į ne tokį oficialų. Naujokai visuomet prisitaiko prie ilgiau dirbančių darbuotojų.

Aprangos kodas nelemia darbo kokybės, bet kuria nuotaika. Sunku būtų patikėti, kad iš žmonių burnų vilkinčių kostiumus kas antras žodis būtų keiksmazodis. Kita vertus, jeigu žmonės vilkėtų megztukus ir fufaikeles, tai stebėtumeisi, jeigu jie visai nesikeikia ir kalba tik oficialia kalbinių patvirtina kalba.

Dirbant ofise dažnai atsiranda kalbos apie filmus, kuriuos žiūrėjai, apie tai ką veikei savaitgalį. Aišku, tai neturi būti tiesa. Bet jeigu yra kavos aparatas, ar virtuvėlė, žmonės ten susitinka ir pradeda kalbėti ne darbo klausimais. Jeigu yra stalo futbolas, xbox/playstation ar kitos pramogos, tai leidžia darbuotojas susibendrauti ir užmegzti artimesnius santykius. Ne visi darbuotojai mėgsta eiti pietauti kartu, nes tai brangu tiek laiko, tiek pinigų prasme, bet tie kurie eina pietauti kartu, manyčiau, dirba kartu geriau.

Viskas priklauso nuo to kaip žmonės sėdi ofise, bet kartais net ir nepakėlus subinės nuo darbo kėdės gali užsimegzti diskusija visiškai nesusijusi su darbu. Net jeigu diskutuojate apie moterų teises, variklių galingumą ar kompiuterinius žaidimus, bendradarbio nuomonė daug pasako apie jį, jo požiūrį ir gyvenimo patartį. Tai padeda užmegzti ryšį ir formuoti geresnius, efektyvesnius santykius.

Taigi, kas mūsų laukia?

Aš manau, kad daugelis lietuvių direktorių suvarys darbuotojus atgal į gardus, nes pagal jų tikėjimą: kaip darbuotojas gali efektyviai dirbti, jeigu nestovi jam už nugaros su bizunų ir nešnopuoji į kaklą?

Tuo tarpu užsienyje, didelės bendrovės skelbiasi, jog leis dirbti darbuotojams iš namų. Ką tai reiškia? Visų pirma, reiktų pasakyti, jog aš manau, jog ne visi darbai iš namų gali būti daromi taip gerai kaip iš ofiso. Jeigu tavo darbas yra individualus, tuomet geriau, jeigu dirbsi iš namų, o ne iš ofiso. Jeigu tavo darbas yra komandinis, tuomet ofisas turi privalumų ir pagrindinis privalumas yra bendravimas tarp darbuotojų, asmeninis ryšys, kurį ofise suformuoti lengviau nei namie.

Jeigu darbas yra kūrybinis tuomet jis yra geriau padaromas ofise nei namie. Kai kurie programuotojai mėgsta sakyti, jog programavimas yra kūrybinis darbas su kuo aš dažniausiai nesutinku. 10% programavimo yra kūrybinis darbas, 90% - ne. Ar tai reiškia, kad programuotojas savo darbo metu 10% laiko spendžia kūrybines problemas, o likusi laiką rašo kodą? Ne. Tai reiškia, kad 10% programuotojų gauna kažkiek kūrybinio darbo, tai gali būti 1% jų darbo laiko, tai gali būti 60% jų darbo laiko, bet didžioji dalis programuotojų yra tiesiog sekretorės su gražiai skambančiu darbo pavadinimu. Ir jeigu jūs nesijaučiate sekretore, sveikinu. Tuo tarpu IBM ieško COBOL programuotojų.

Tuo pačiu norėčiau pasakyti, jog programavimas nėra komandinis darbas bent jau 60% atveju. Kitaip sakant, jeigu mes manome, jog programuotojai sudaro didelę dalį darbuotojų, tai yra galimybė daugeliui jų leisti dirbti iš namų.

Vis tik, jeigu leisime dirbti visiems darbuotojams iš namų, kūrybiškumas ir inovacija turėtų kristi.

Aišku, darbas iš namų nereiškia, kad kultūra turi nukentėti. Darbas iš namų reiškia, jog greičiausiai neisite pietauti į restoraną. Aišku, jums nebūtina gamintis maisto patiems, jūs galite užsisakyti maistą į namus, bet restoranai dažniausiai įsikūrę centre arba aplink verslo biurų centrus, o mes gyvename miegamuose rajonuose, kur restoranų yra labai nedaug...

Kita vertus, hobiai, teatrai ir kitos pramogos, kur žmonės eina po darbų ar savaitgaliais praėjus pandemijai turėtų sugrįžti į normalias vėžes su sąlyga, kad jie sugebėjo ją išgyventi.

Pandemija neabejotinai paveiks, kaip mes formuosime ateities miestus, bet mes liksime miestuose, nes penktadienį po darbo norisi nueiti į barą ar naktinį klubą susitikti su gyvais žmonėmis, ypač, jeigu dirbi iš namų.

Šiandien mes dirbam

Kas yra talentas?

2007-02-27

Greičiausiai jau esate girdėję, jog tokio dalyko kaip talentas nėra - yra tik daug praktikos. Norėdami argumentuoti savo teiginius žmonės pateikia tokį arba panašų pavyzdį:

Profesorius Ericssonas su kolegomis tyrė 20-mečius smuikininkus. Konservatorijos dėstytojai juos suskirstė į geriausius, vidutinius ir „žemiau vidutinių“. Ir ką? Geriausieji, pasirodo, yra groję bent 10.000 valandų, „vidutinieji“ – 7500 valandų, o paskutiniai – tik 5000 valandų.

Skaiciai tikrai gražus, bet aš nesutinku su tokiu teiginiu. Nes:

*Beprotystė: daryti tą patį, dar kartą, dar kartą ir dar kartą, tikintis kitų rezultatų. Albert Einstein
Jeigu ir toliau darysite, ką visada darėte, tai ir turėsite tai, ką turite dabar. Jim Rohn*

Cha! Tai vis dėlto reikalingas talentas, kurio aš neturiu... Taip ir ne. Pateiksiu pavyzdį, tarkim jūs norite tapti supertenisininku ir remiantis pirmuoju teiginiu, jums reiktų nuolatos kartoti tą patį veiksmą t.y. žaisti 12 valandų per dieną tenisą. Deja, tenisas nėra žaidimas vienam žmogui, aišku, jūs visuomet galite pasitelkti į pagalbą mašiną, bet tikroms treniruotėms reikalingas gyvas žmogus. Kas iš to jeigu jūs lošite 12 valandų tenisą per dieną su žmonėmis, kurie lošia prasčiau už jus? Jūs tikrai netobulėsite, net gi priešingai – jūsų lygis kris. Viena valanda per dieną su geresniu už save priešininku verta žymiai daugiau nei 100 su prastesniu. Tik kartojimas nėra nieko vertas.

Jei norite skraidyti kartu su ereliais, neplaukiokite vienoje kūdroje su antimis. T. Harv Eker

Susirasti tinkamus žmones – gerus mokytojus irgi galima vadinti talentu. Gyvenimas – komandinis žaidimas, jeigu nesimokote iš geriausių skriaudžiate save. Jeigu iš viso nesimokote, tuomet - degraduojate.

Pateiksiu dar vieną pavyzdį. Tarkim jūs pradėsite mokytį 5 metų vaiką skaityti. Pirmiausiai jūs jį mokinate pažinti raides, po to tas raides jungti į skiemenis, galiausiai - į žodžius. Šiuo atveju talentu būtų galima pavadinti savybę greitai suvokti ir padoroti gautą informaciją. Skaityti galiausiai išmoksta daugelis, tik klausimas: kiek laiko tai trunka?

Talentas – tai savybė su minimaliais resursais pasiekti maksimalius rezultatus. Taip, tam reikalingas kartojimas, bet jeigu kartodami, jūs netobulėjate, tai kam gaišti laiką?

NeARAZ

Aš kažkaip irgi maniau, kad talentas == daug darbo. Dabar manau maždaug taip: daug darbo yra būtina sąlyga, norint ką nors "pasiekti". Tačiau kartais (dažnai?) reikia dar "kažko", kad pakilt virš tos ribos, kurią įmanoma pasiekti vien dedant daug darbo/pastangų.

Pvz., imkim programuotojus (nes apie nieką kitą aš neišmanau...): kai kurie iš jų tiesiog nėra/nebus puikūs programuotojai, nors ir kiek stengiasi. Jie mokosi, yra atkablūs, sunkiai dirba, skaito, domisi ir t.t. - bet va kažko trūksta, nors tu ką. Berods Geitso citata yra, kad pasakyt, ar kažkas bus geras programuotojas, galima po to, kai jis turi 3 metus patirties; po to arba matosi, arba jau greičiausiai tikrai geras nebebus. Tai turbūt ir yra tai, kas vadinama "talentu", ane?

Deril

Na.. ash savoka talentas suvokiu kazkaip kitaip.. be abejo zmogus kuris dirba srityje 10 metu darys geriau negu zmogus dirbantis vienerius...

Talento savoka ishlenda kai kalbama apie menini darba.. kalbu ne apie tehnishkai kartojama darba.. bet kuribiny.. ne smuikavima clasikiniu melodiju.. bet savo melodiju kurimo..

Akivaizdu kad vieniems tas kuribinis darbas einas geriau nei kitiems.. vieni sugeba nupiesht paveiksla.. kiti ne. Ir mokinasi toi paciui tarkim dailes mokykloi.. ta pati.. tiek pat laiko..

Taip žmones išskiriami kaip talentai.

Be abejo aš talento nesieju su atgamtinem jėgom. tai kas tas talentas...

Vieni žmones tiesiog turi darbui reikiamas savybes.. kiti ne.. kas tai bebutu.. klausa.. kantrybe.. nuosirdumas.. užsispirimas.. valia.. susikaupimas.. ir tt..

Pavizdžiui programavimui reik gero abstraktaus mastymo.. jei žmogus nemgsta fantaziju pasaulio.. virtualaus pasaulio.. jei niekad to nepraktikavi ir nemato tame idomumo.. jam ir programuot tampa sunku.

Aš pats džiaugiuos kad darbe turiu daug kurybinio darbo.. :) negaleciau jo megti je ikitaip nebutu.. ar aš turiu talenta?

a velnias zino.. galiausiai koks skirtumas.. man jis patinka.. man jis sekas.. visa kita nesvarbu.

... va dar pamastymas.. gal žmones patys save pastumeja ish viduas i talenta.. jie labai to nori.. save mato kaip nugaletojus toje srityje.. ir ne kitiap.. gal pasamoneje ir to pastys nesuprasdami.. :) save uzkoduoja vienam ar kitam dalykui..

ash linkes manyt kad taip ir yra.. ;)

leškom darbo

2008-01-14

Kaip jūs manote kas yra svarbiausia darbe?

Turbūt daugelis iš jūsų atsakytų - kolektyvas. Ir jūs greičiausiai būtumėte teisūs, bet... Aha, jau suklydote? Įsivaizduokite jūs ieškote darbo, paimkite bet kurį darbo skelbimą, ten pamatysite, jog visos firmos siūlo draugišką kolektyvą. Jeigu kas nors ras skelbimą, kuriame parašyta, kad firmą siūlo nedraugišką, įžūlų kolektyvą, atsiųskite skelbimą man, aš nueisiu su jais susipažinti.

Visa bėda, kad kai ieškote darbo jūs negalite susipažinti su kolektyvu, teko sudalyvauti daug darbo pokalbių, dažniausiai jie vyksta su koku nors atrankos specialistu ir firmos direktoriumi. Kartais dar prie pokalbio prisijungia, koks nors vyresnysis specialistas. Ir tai viskas... Kad ir kaip būtų svarbu kolektyvas, šiuo klausimu tenka pirkti katę maiše... Taigi kokie svarbiausi klausimai ieškant darbo?

1) Susisiekimai. Jeigu jūs kaip aš važinėjate viešuoju transportu, tai tikrai norite, kad nuo namų iki darbo galėtumėte pasiekti vienu troleibusu/autobusu. Dar daugiau, reikia, kad stotelė būtų sąlyginai netoli nuo pačios įstaigos. Aš išlipęs iš troleibuso jau sprendžiu, noriu dirbti ar ne. Aš dar nebuvo firmoje, nekalbėjau su potencialiu darbdaviu, o jau vertinu jį. Jeigu aš išlipu ir aplink stotelę tik griuvėsiai, kuriuose guli bomžai (tikra istorija), savaiame suprantama, tokio vaizdelio kasdieną aš matyti nenoriu, taigi nepriklausomai kaip pasisuks pokalbis aš jau nusprendžiau. Jeigu išlipus reikia eiti bent pusę kilometro (3 kartus taip buvo) ar net daugiau... Taip, sportas sveikata, bet vis tiek mano atsakymas yra ne. Šiuo atveju jis nėra toks kategoriškas ir galima mėginti įtikinti mane, bet reikės tikrai pasiūlyti gerus privalumus.

Kitas atvejis jeigu turi automobilį, manyčiau, yra visiškai sąžininga paprašyti, kad apmokėtų degalų išlaidas. Ypač jeigu savo automobiliu taip pat vykstama į įvairius darbo susitikimus.

2) Vieta. Kur jūs norite dirbti centre ar miegamajam rajone? Centro privalumas, kad pietauti galima kasdieną vis kitoje kavinėje. Tačiau keliauti į centrą gali būti kančia dėl kamščių. Tuo tarpu keliaudami į miegamąjį rajoną jūs keliaujate tolyn nuo kamščių. Tikrai smagu važiuojant į darbą matyti, kad visi kamščiai stovi kitoje gatvės pusėje. Bet čia slypi kitas trūkumas, o kur pietauti? Jeigu turite automobilį, galite nuvažiuoti iki artimiausios kavinės, o jeigu ne... Tuomet belieka tikėtis, jog yra bent viena netolima kavinė ir kad jos meniu pakankamai įdomus.

Kur geriau centre ar rajone spręskite patys, tačiau prieš eidami, pasidomėkite pietavimo galimybėmis. Alkanas niekas nebūna produktyvus.

3) Virtuvė. Aš visiškai rimtai. Jūs perskaitytė teisingai. Pasidomėkite kokia yra virtuvė ypač jeigu jūsų darbas sėdimas. Pagal įstatymus, jeigu dirbat prie kompiuterio, jūs turite teisę į 10 minučių pertraukas, kad

pailsintumėte savo akis. Naudokitės jomis, gerkite arbata ar kavą. Aš buvau delfi virtuvėje. Taip, taip to pačio delfi.lt virtuvėje, vaizdelis išpūdingas. Turbūt koks šimtas puodelių sukrauta ant lentynų, tokio vaizdelio kasdieną nepamatysi. Gaila, kad neturėjau fotoaparato.

Grįžtant prie virtuvės, dirbant su kompiuterių greičiausiai teks spręsti sudėtingus uždavinius, reikalaujančius smegenų pusrutulio veiklos (nebent jūs esate buka sekretorė, kurios vienintelis tikslas visą dieną dėlioti soliterį) ir sėdint ilgai žiūrint į kompiuterį sprendimai ne visuomet nori ateiti, tokiu atveju trokšti kur nors pabėgti, atsipalaiduoti keletui minučių ir ramiai pabūti tik su savimi, kur daugiau bėgti, jeigu ne į virtuvę? Taigi, virtuvė turėtų būti atskira nuo kitų patalpų pageidautina su langu.

4) Patalpos. Pasižiūrėkite kokiose patalpose vyksta darbas. Kai rašau dabar, susimąščiau: kodėl aš niekuomet nepaklausiau kur tas stalas prie kurio man tektų dirbti, jeigu aš sutikčiau priimti jų pasiūlymą. Pats svarbiausias dalykas yra stalo apšvietimas, niekam nesiūlau dirbti tamsoje. Jeigu tai ką pamatysite jūsų netenkina iš karto prašykite, kad jums nupirktų stalinę lempa (tikra istorija).

5) Žmonės. Sugalvojau dabar rašydamas, nes iš patirties galiu pasakyti, kad buvo du aspektai, kurie man nepatiko. Pirmasis, kiek kolektyve žmonių rūko? Žinot, grįžti namo prasmirdusiam dūmais, kaip senais laikais iš kabako tikrai nemalonu. Aišku, jeigu jūs rūkote, greičiausiai jums tokių problemų nekyla. O antras dalykas gana absurdiškas, kai ateini darbintis, turi įrodyti, kad tu esi geras specialistas, o ar gi jie taip pat neturėtų įrodyti, kad yra specialistai? Deja, šitas dažniausiai paaiškėja tik dirbant, greičiausiai čia gali tekti pirkti katę maišę... Ir vis dėl to, tam tikrose srityse egzistuoja įvairūs sertifikatai, todėl galima drąsiai paklausti, kiek žmonių turi sertifikatus. Vieną kartą, man paminėjus sertifikato pavadinimą firmos darbuotojai pasakė: kaas? kaas? Patys suprantate ką aš galvoju apie tokia darbovietę.

6) Šefas. Šitą dalyką jums teks išsiaiškinti pokalbio metu. Ar šefas protingas žmogus, ar jis nevynioja šūdo į vatą? Tokius dalykus teks spręsti, pagal tai ką jis kalba ir ką nutyli. Pagal tai kaip atrodo ir kaip elgiasi. Nesvarstykite daug, tiesiog pasikliaukite savo nuojauta, jeigu jums nepatinka netemkite gumos, neverta tikrinti, kodėl jis jums nepatiko.

7) Alga ir kiti privalumai. Kiek man teko susidurti, alga yra pats didžiausias tabu, todėl niekada nežinai, kiek gauna kiti ir apie tai, kokios algos prašyti, gali spręsti tik pagal tai kaip pats save vertini. Niekas tau nepasiūlys didesnės algos nei paprašysi, tačiau niekada nepriims jeigu užsiprašysi per didelės. Čia mane užknisa tai, kad darbdaviai nesako kokią algą jie norėtų pasiūlyti. Jeigu jų požiūris į darbo vietą yra kitoks nei mano, t.y. jie nori pasiūlyti mažesnę algą, nei aš esu vertas, tai kam tokiu atveju gaišti laiką dar visokiems pokalbiams?

Visuomet pasiklauskite kokių kitų privalumų siūlo firma (pvz. sporto klubas), jeigu jūs vis dar esate studentas jums ypač aktuali turėtų būti galimybė išeiti į paskaitas kada nori. Būtinai pasiklauskite, kad vėliau nebūtų šaukštai po pietų.

Taigi, sudalyvavote pirmame pokalbyje. Išėjote apgalvokite viską ką pamatėte ir atsakykit į klausimą ar norėtumėte čia dirbti? Po pirmo pokalbio greičiausiai bus antras ir galbūt net trečias. Kai firma sako, kad sutinka jus įdarbinti, nebūtina skubėti sutikti, jūs galite pareikalauti dar vieno pokalbio, jeigu dėl kažko dvejotate, būtinai viską išsiaiškinkite prieš sutikdami.

Kai sutinkate tuomet prasideda trijų mėnesių bandomasis laikotarpis. Aš maštau taip: trys mėnesiai tai pilnai pakankamas laikas, kad firma įrodytų ko yra verta. Jeigu jinai nepateisins mano lūkesčių tuomet man beliks tik atsidusti ir pasakyti: „man labai gaila, tačiau jūs nepraejote bandomojo laikotarpio“. O tuomet pakelti sparnus ir ieškoti kitos firmos, galbūt jai pasiseks geriau.

Trys reikalingiausi žmonės

2008-12-08

Aš toks žmogus, kuris turi daug idėjų ir visas jas nori paleisti į pasaulį. Leiskit pasitaisyti, bando paleisti į pasaulį. Vienos idėjos virsta projektais ir bando užkariauti pasaulį, kitos... Kitos – ne. Iškyla klausimas: kodėl?

Nekalbėsiu apie sėkmingus ir nesėkmingus projektus. Išvydęs pasaulį projektas gali baigtis nesėkmingai. Man daug įdomiau, kodėl kai kurios idėjos miršta net netapę projektais.

Kai turi daug idėjų, tai logiška turbūt, kad (didesnei) daliai iš jų baigsis blogai.

Kartais aš mėgstu prisėsti ir pasvarstyti apie gyvenimo prasmę, pasiekimus, apie sėkmingus ir nelabai projektus. Taip nejučiomis išsirenki du: sėkminga ir nesėkminga ir pradedi analizuoti, lyginti, kuo vienas skiriasi nuo kito. Mintyse susižymi skirtumus ir imi kitą porą... Vieną vakarą aš priėjau išvados, kuria ir noriu pasidalinti: *kad bet kuris projektas būtų sėkmingas, jam reikalingi trijų tipų žmonės.*

Iniciatorius – visko pradžia, žmogus, kuris sugalvoja idėją. Dažniausiai ta idėja yra pakankamai bendrinio pobūdžio pvz. „davai gaminam traktorius“. Iniciatorius sugalvoja idėją, bet pats jos neįgyvendina, tam reikalingi kiti žmonės. Kita vertus jeigu nebūtų iniciatoriaus, nebūtų idėjos, nebūtų projekto.

Vadybininkai arba vystytojai. Žmonės, kurie pasigauna projekto idėją iš iniciatoriaus ir pirmiausiai ją detalizuoja pvz. „gaminsim raudonus traktorius su penkiais ratais ir jie leis geltonus dūmus“. Kai idėja būna pakankamai konkretizuota vadybininkai eina ieškoti žmonių, kurie užsiims jos realizavimu pvz. „reikia susirasti du mechanikus, dalių pardavėją ir melžėją“. Vadybininkai suranda ne tik žmones, bet ir patalpas, finansavimą.

Darbininkai arba juodadarbiai. Žmonės, kurie tingi galvoti ir svajoti. Jei nebūtų vadybininkų, tai darbininkai ir iniciatoriai nerastų bendros kalbos. Tačiau dabar vadybininkai nurodo tiksliai ką turi daryti darbininkai ir šie imasi darbo.

Ar gali projektas būti įgyvendintas, jeigu nėra nors vienos kategorijos žmogaus? Atsakymas – ne.

Ar gali žmogus priklausyti daugiau nei vienai kategorijai? Žinoma, gali priklausyti ir visoms trimis kategorijoms. Jeigu į tinklaraščio rašymą žiūrėti kaip į projektą tai: iniciatorius sugalvojo, kad apskritai tinklaraštis yra reikalingas, vadybininkas sugalvojo jam pavadinimą, parinko išvaizdą, o darbininkas kuria įrašus.

Mažuose projektuose vienas žmogus dažnai užima visas pozicijas. Dideliuose - kiekvienoje pozicijoje yra daug žmonių. Ir tikrai nereikia nustepti jeigu vienam projekte tas pats žmogus yra iniciatorius, o kitame darbininkas. Viskas priklauso nuo žinių, patirties, norų...

Svarbiausia, kai rinksit komanda savo projektui nepamirškite į ją įtraukti bet po vieną kiekvieno tipo žmogų.

Kaip gera, kai nereikia mąstyti

2009-01-08

Mąstymas - pats sudėtingiausias dalykas, todėl konkurencija tokia maža. Čia ne bajeris, aš rimtai. Žmonės nekenčia dviejų dalykų: atsakomybės ir mąstymo. O kai nereikia mąstyti, tai apie kokią atsakomybę mes kalbam? *Dariau, taip kaip man liepė.*

Ar jums tenka daug mąstyti per dieną? Manau, kad ne. Netikit?

Pirmiausiai turbūt reiktų paaiškinti ką aš vadinu mąstymu. Pabandykit įsivaizduoti begemotą. Įsivaizduojat? Ne tokį. Violetinį. Stovintį ant užpakalinių kojų su balerinos sijonėliu. Moteriškos lyties. Su auskarais. Ant medinės scenos. Rudos scenos. Tamsiai rudos. Viršuje scenos kabo didžiuliai prožektoriai, šonuose sunkius bordo portjeros. Kaip sekasi sukurti tokį vaizdelį savo galvoje? Jeigu nesiseka, pabandykite perskaityti tekstą dar kartą, tik šį kartą labai lėtai, gerai apgalvodami ir pabandydami įsivaizduoti kiekvieną žodį. Jeigu pavyko, tai pabandykite įsivaizduoti, kaip begemotas atliko keletą šuoliukų ant scenos. Pavyko? Tai va, čia nėra mąstymas. Anglai turi tokį gerą žodį *daydreaming*. Kaip lietuviškai? Svajojimas? Hm...

Gerai pabandykime dar kartą. Ar kramtant jums reikia daug mąstyti? *Šakute pasmeikite sasyską. Lėtai pakelkite ranką iki burnos. Pražiokite burną. Įstatykite sasyską tarp dantų. Stipriai suspauskite sasyską kandamaisiais dantimis. Lėtai atitraukite ranką su sasyską nuo burnos. Liežuvio prilaikykite kąsnį, kad jis nenusprūstų nuo dantų. Kilnokite savo dantis į viršų ir žemyn, kąsdami sasyskos gabaliuką. Kartokite šį judesį keletą kartų, kad susmulkintumėte sasyskos kąsnį į smulkius gabaliukus. Pakankamai smulkius gabaliukus seiliu pagalba nukreipkite į ryklę. Nurykite. Per stambius, pagaukite liežuvio paviršiumi ir nukreipkite į tarpą*

tarp dantų, pakartotiniam susmulkinimui. Skanaus. Galiu lažintis, jog iki šiol niekada nesusimąstėte apie kramtymo procesą. Ir nuoširdžiai tikiuosi, kad neskaitote šio įrašo prieš valgį. (Pastaba: rašant šį įrašą nenukentėjo nei viena sasyska.)

Kramtymas ne vienintelis dalykas, kurį atliekame automatiškai apie tai visai negalvodami. Net gi tokį sudėtingesnį procesą kaip sumuštinio pasidarymas dažniausiai atliekame negalvodami. Juk nepasiamam duonos ir negalvojam: *dabar aš atsipjausiu 5 centimetrų storio duonos rėkę.* Velniop pjaustymą. Aš perku supjaustytą duoną. Atsidarę šaldytuvą irgi dažniausiai negalvojam ką užsidėti ant duonos: yra dešros - dedam dešrą, nėra dešros, bet yra sūrio - dedam sūrį, nėra dešros, nėra sūrio (šis įrašas ne apie krizę) yra nutelos (toks rudas, tipo šokoladinis kremas), tepam nutela.

Ar einant į darbą reikia daug mąstyti? Nė velnio, kiekvieną dieną tuo pačiu maršrutu, čia aukščiausio lygio autopilotas, kuris dar dasapnuoti leidžia.

Tai, kas tuomet yra mąstymas? Geras klausimas, kai nesusiduri, tai net nežinai, kaip jį apibūdinti. Gal įrašo sukūrimas yra mąstymas?

Iš tiesu šitame įrašė aš tik norėjau papasakoti vieną istoriją. Kartą man teko suorganizuoti seminarą. Ar žinote kaip suorganizuoti seminarą?

Na pamąstykit, ko reikia?

Jeigu man būtų pasakę suorganizuok seminarą, tai nežinau, ką bučiau daręs. Turbūt bučiau daužęs galvą į sieną. Sako skausmas sukelia genialių minčių. (Pastaba: praktiškai pats nepatikrinau.)

Bet aš džiaugiuosi, nes šią užduotį man davė protingi žmonės. Kartu su užduotimi, jie davė man ir detalią instrukciją ką reikia padaryti. Nepykit visos instrukcijos čia nepateiksiu. Komercinė paslaptis. Atpasakosiu tik esmę.

Punktas pirmas. Nupirkti [daiktų sąrašas su įvardintu tikslu kiekiu]

Punktas antras. Atvykti į vietą [adresas, data, laikas]

Punktas trečias. Išdėlioti rėmėjų atributiką.

Punktas ketvirtas. Pasitikti pranešėją, pasiūlyti jam visokeriopą pagalbą

Punktas penktas. Organizuoti kavos pirmą kavos pertraukėlę [laikas]

Manau mintį pagavot. Turiu pasakyti, jog seminaras buvo puikus. Klausimas turėtų būti ne kodėl, o iš kur aš žinau? Todėl, kad man nereikėjo mąstyti, nereikėjo nervintis, aš tiesiog viską dariau pagal tą sąrašą ir galėjau klausytis viso seminaro.

Kaip gera, kai nereikia mąstyti!

Balto žmogaus profesija

2014-08-04

Pavadinimas šiais laikais gali skambėti rasistiškai, tačiau Sovietų sąjungoje rasizmo nebuvo, todėl susilaikykite nuo kritikos, kol neperskaitėte iki galo.

Mokykloje man teko skaityti (analizuoti?) vieną tekstą, kuris turėjo labai panašų, o gal net identišką pavadinimą ir ta istorija man įstrigo visam gyvenimui. Istorijos aš jums čia ne perpasakosiu, pateiksiu tik esmę.

Sovietmečiu (o gal ir dabar?) žmonės buvo skirstomi į dvi grupes: juodadarbius – dirbančius sunkų fizinį darbą ir baltuosius – vilkinčius kostiumus, sėdinčius ofisuose. Klasikinis juodadarbių atstovas – šiukšlininkas, galbūt tai nėra sunkiausias fizinis darbas, tačiau pripažinkit vienas iš bjauriausių – visą dieną uostyti šiukšles, kraunant konteinerius ir juos išvežiojant. Klasikinis baltųjų atstovas – buhalteris, jis visą dieną sėdi ofise ir barškina skaičius. Tačiau ar tos profesijos iš tiesų tokios jau skirtingos?

Ar yra skirtumas tarp prostitutės ir odontologo? Norėdamas uždirbti turi priimti klientą, neaptarnausi kliento nebus pinigų, kiek klientų aptarnausi tiek pinigų turėsi. Užmokestį gauni už vizitą (arba už valandą). Taigi, tas pats? Įsižeidėte? Kai nusiraminsite, skaitykite toliau.

O dabar paimkite kitą profesiją, žmogų, kuris dirba tikrai protinį darbą. Tarkim - rašytojas. Parašyti knygą vienam skaitytojui, šimtui skaitytojų, milijonui skaitytojų užtrunka tiek pat laiko, tačiau atlygis kitas. Čia yra esminis skirtumas nuo ankstesnių profesijų: įdėtas darbas, sugaištas laikas niekaip nekoreliuoja su pajamomis.

Taigi, kurios profesijos atstovais norėtumėte būti? Dirbančiais tikrai protinį darbą ar valandį?

Nežinau, kaip tėvai auklėja vaikus dabar, tačiau sovietmečiu viskas buvo paprasta: baik universitetą, susirask darbą, dirbk jį iki pensijos, o tuomet gauk stabilią pensiją. Tai ko mokė tėvai buvo – nemaištauk, užsitikrink stabilų pajamų šaltinį ir ramiai gyvenk. Principe įsivaizduokite motina sako savo dukrai: tapk prostitute, nes tai užtikrina stabilias pajamas. Kai taip išverčiu, šokiruoja ar ne? Tačiau ar tai blogas patarimas?

Galbūt jūs ne odontologas, o batsiuovys arba siuvėjas, kepėjas, galiausiai mažos parduotuvės savininkas, nesvarbu, visa tai grįžta prie to paties principo. Jeigu nebūsi darbe, negausi pinigų. Vakar dienos pajamos greičiausiai skiriasi nuo šiandienos pajamų, o rytdienos pajamos greičiausiai skirsis nuo šiandienos, tačiau per mėnesį jūs vidutiniškai uždirbsite tą patį kiekį pinigų. Priklausomai nuo konkrečios profesijos jūs galėsite gyventi šiek tiek geriau ar šiek tiek blogiau, tačiau jūs niekada netapsite milijonieriais. Tai yra stabilus geras gyvenimas.

O kas, jeigu jūs dirbate protinį darbą? Parduoti vieną akciją ir parduoti šimtą užtrunka tiek pat laiko, tačiau jūsų pajamos arba nuostoliai labai reikšmingai skirsis. Ir nuostoliai čia yra esminis žodis. Visi yra girdėję apie J.K. Rowling, galima sakyti, jog per naktį jina tapo milijoniere. Esminis klausimas: ar tokį dalyką galima prognozuoti? Ir atsakymas yra – ne. Jeigu manote, kad taip, tai kodėl niekas to nepakartoja?

Ką veikė J.K. Rowling iki to reikšmingo momento? Kaip ir bet kuris eilinis žmogus - dirbo mokytoja. Kodėl? Todėl, kad wannabes yra daug, o galimybių mažai. Labai daug žmonių rašo, atsiradus savilaidos galimybei jų padaugėjo tūkstančiais kartų, tačiau daugelis iš jų turi vos vieną, kitą šimtą skaitytojų. Vienai J.K. Rowling tenka milijonas, apie kuriuos niekas nežino. Ir tai nėra tik rašymas. Galim kalbėti apie muziką. Ar tikrai pasaulinė, garsi grupė sutraukianti tūkstančius fanų į savo koncertus yra geresnė už tris pankelius grojančius rūsyje? Galbūt taip, galbūt ne. Tačiau esmė, jog trys pankeliai skaičiuoja centus surinkus per Gatvės muzikos dieną, o grupė maudosi milijonuose.

Įsivaizduokite torto dalybas. Aštuoni draugai pasidalina tortą. Nei vienas žmogus negali torto padalinti matematiškai tiksliai, todėl vieni gabaliukai gaunasi truputi didesni, kiti truputi mažesni, tačiau iš esmės, visi gauna torto po lygiai ir visi būna laimingi.

Įsivaizduokite kitokias dalybas. Pirmasis draugas pasiima 7/8 pyrago ir likusią dalį pasiūlo pasidalinti septyniems likusiems žmonėms. Kuriose torto dalybose norėtumėte dalyvauti?

Grįžkime prie mūsų odontologų. Ar du odontologai yra konkurentai? Jūs turbūt pasakysite - taip, o aš pasakysiu - ne. Vienas odontologas gali nuvilioti vieną, ar kelis kito klientus, bet ne visus (Pastaba: visus klientus gali pavogti tik tuo atveju, jei neturėjo nei vieno savo). Kodėl negali to padaryti? Nes valandų kiekis paroje yra ribotas ir jis gali aptarnauti tik ribotą klientų skaičių. Būtent jie pasidalino pirmąjį pyragą.

Skirtumas tarp pačio geriausio ir pačio blogiausio tos pačios srities atstovo mėnesinių pajamų yra sąlyginai nedidelis. Nėra prasmės būti geriausiu, Dievas nusilenkia vidutinybėms. Nereikia turėti išskirtinio talento, užtenka pasirodyti kiekvieną dieną darbe.

O kas pasidalina antrą pyragą? Rašytojai, muzikantai, aktoriai, net gi startupai. Tu esi geriausias arba esi niekas. Tai yra milžinų ir nykštukų šalis. Tačiau nesuklyskite, nykštukų yra devynios galybės, o milžinų yra vos keletas, tačiau mūsų dėmesį sutraukia būtent milžinai.

Tai kurios profesijos atstovu norėtumėte būti?

Piktžolės

2016-04-12

Pagal savybes, kurias aš turiu, galėčiau būti geras mokslininkas, bet nesu... Kai buvau moksleivis manęs niekas nenukreipė į tinkamą vagą. Nieko tokio. Jūsų greičiausiai irgi nenukreipė į tinkamą vagą ir jūs greičiausiai gyvenate visai neblogai.

Kai buvau moksleivis populiariausia profesija buvo – dantistas, nes gali daug uždirbti. Dabar žurnalistinė propaganda skleidžia kiek daug programuotojai uždirba. Ir žmonės susivilioję tokiais straipsniais tampa programuotojais. Ar tu turėtum būti programuotojas? Patikrinti tą labai lengva. Kiek kodo eilučių parašei dėl to kad tau buvo įdomu, o ne dėl to, jog tai buvo namų darbai ar kliento užsakymas?

Taip, greičiausiai Lietuvoje reikia daugiau programuotojų, nei jų yra, tačiau tai nereiškia, jog tu turėtum būti programuotojas. Rašyti kodą gali ir beždžionė. Rimtai, išmokai vieną karkasą ir žmogus programuotoja sau ramiai. Nesvarbu, kad nemokėjo matematikos ar iš viso baigė mokyklą dvejetais. Tol kol nesusidurs su sudėtinga problema ar neturės išmokti ko nors naujo jis atrods visai neblogas darbuotojas. Rašyti kodą nereikia talento. Tačiau rašyti kodą ir būti geru programuotoju nėra tas pats.

Tu nereikia būti programuotoju, nes ne kiekvienas žmogus yra sutvertas būti programuotoju. Ir žodį programuotoju gali pakeisti bet kuria kita profesija.

Yra siuvėjų, kurie atlieka savo darbą, ir yra gerų siuvėjų. Kuo programuotojas skiriasi nuo siuvėjo? Tiek vienam, tiek kitam darbe reikia visą dieną sėdėti prie specifinės mašinos. Tiek vienoje, tiek kitoje profesijoje po darbo dar gali daryti ką nors savo malonumui arba freelancinti klientui.

Žmonės, kurie dirba vienoje ar kitoje profesijoje tik todėl kad ten pateko per klaidą ir nesididžiuoja, nesidžiaugia savo darbu aš norėčiau pavadinti piktžolėmis. Taip jie atlieka savo darbą, tačiau jų rezultatai toli nuo to ką galėtų pasiekti geriausias tos srities specialistas ir jie niekada jam neprilygs. Jokie mokymai tam nepadės. Tu turi ugnelę arba ne.

Kai kurie žmonės neturi reikalingų savybių vienai ar kitai profesijai, tačiau jų noras, jų užsidegimas ir pastangos gali padėti pasiekti neįtikėtinų rezultatų. Tačiau jei neturi nei savybių nei noro, ką tu veiki toje profesijoje?

Yra žmonių, kurie sužibėtų dirbdami kasininkais, valytojais ar krovėjais, tačiau jie dirba teisininkais ar marketingistais, nes vienas profesijas mes laikome labiau prestižiškomis nei kitas. Prestižas - tai kaip povuodega, jina išskleidžiama tam, kad sužavėtų aplinkinius. Dirbdamas teisininku tą gali pasakyti didžiudamasis. Dirbdamas krovėju, tyliai nuleidi galvą ir sumurmi: aš krovėjas, baigiau Riomeri, bet negavau teisininko darbo. Tačiau kiekviena profesija yra svarbi, reikalinga ir garbinga (Na, gal išskyrus marketingistus).

Jeigu visi būtų teisininkai, tai niekas nevyktų, nes visi lauktų apeliacinio teismo sprendimo...

Jeigu visi būtų programuotojai, kas dirbtų kasininkais? Na... turbūt visos kasos būtų savitarnos. O kas dirbtų valytojais? Na... turbūt robotai. O kas dirbtų vairuotojais? Na... turbūt važinėtume save vairuojančiais automobiliais. Gal jeigu visi būtų programuotojai, pasaulis nebūt toks ir blogas?

Dar vienas svarbus klausimas: ar būti krovėju yra blogiau nei būti teisininku? Deja, reikia pripažinti, kad bent vienu aspektu tikrai yra blogiau. Galbūt esate girdėję posakį, jog tu esi penkių žmonių, su kuriais dažniausiai bendrauji vidurkis? Tikėkimės, jog mes visi turime draugų ne iš darbovietės, tačiau darbovietė yra vieta, kur mes praleidžiam daugiausiai laiko ir sakyti, jog bent vienas iš tų penkių mus įtakojančių žmonių nėra bendradarbis (ar visa bendradarbių suma) būtų melas. Kas jeigu tu esi išsilavinęs intelektualus krovikas, o visi tavo bendradarbiai yra latrai? Čia turbūt tas pats kaip pasodinti vieną rožę ir penkias usnis. Gėlė gali augti ir net gi sužydėti, tačiau piktžolės pavogs didelę dalį svarbių maistinių medžiagų. Ta prasme, neskatinis žmogaus nei tobulėti, nei siekti ko nors daugiau.

O kas jeigu paimtume atvirkščią variantą? Tu esi per klaidą patekęs į penkių intelektualų būrelį? Tuomet bendradarbiai tems tave pasiekti daugiau, nei tu svajojai kada nors gyvenime. Tiesa pasakius, gali atsitikti taip, jog šioje situacijoje žmogus gali pasiekti daugiau nei intelektualas apsuptas piktžolių. Aišku, visuomet lieka klausimas ar draugai jo netems žemyn.

Aptarėme vieną ir kitą kraštą, pakalbėkime apie vidurį. O kas jeigu kompaniją sudaro keletas žinių siekiančių intelektualų, tačiau daugelis darbuotojų sėdi ne savo rogėse? Iš principo mes gauname Lietuvą, kur

produktyvumo rodiklis yra mažesnis nei Europos. Kuo daugiau žmonių mes pasodinsime į tinkamas roges, tuo bus didesnis produktyvumo rodiklis.

Norėčiau grįžti prie intelektualo apsupto latrų. Dabar padėtis geresnė nei bet kada anksčiau istorijoje. Realūs draugai yra svarbu, tačiau jeigu realūs žmonės neskatina tave tobulėti, gali susirasti virtualių draugų, gali skaityti tinklaraščius, klausyti podcastus ar žiūrėti laidas. Knygos gali suteikti žinias, tačiau jos nesuteikia to žmogiškojo ryšio, internetas gali emuliuoti tą trūkstamą ryšį, tereikia nuspręsti, jog tu pats nori tobulėti labiau nei tavo aplinkiniai žmonės.

Galiausiai noriu pasakyti, jog kiekviena profesija yra svarbi, reikalinga ir garbinga, tik algos kol kas ne visuomet garbingos, bet tikėkimės ateityje tai pasikeis.

Sveiki, vidutiniokai

2016-09-21

Daugelis iš jūsų yra vidutiniokai. Vienas kitas – nugalėtojas, vienas kitas nevykėlis. Teoriškai kiekvienas žmogus galėtų būti vienoje, dviejuose srityse lyderis, nugalėtojas, dešimtyje – vidutiniokas ir likusiose nevykėlis. Tačiau taip dažniausiai nėra. Dažniausiai žmogus yra vidutiniokas dvylikoje sričių ir nevykėlis likusiose.

Šita mintis man stuktelėjo žiūrint xFaktorių. Jei netyčia nesate susipažinę, xFaktorius – tai tokia laida, kur visi manantys, jog moka dainuoti eina pademonstruoti savo talentą. Kai kuriems realybė smogia į snukį, teisėjai pasiūlo jiems daugiau niekada nedainuoti ir gyvenimas tęsiasi.

Į xFaktorių ateina tūkstančiai (vargšai teisėjai), tačiau per televiziją parodo kokius kelis šimtus. Kaip manote, ką parodo per televiziją? Jeigu manote, kad parodo nevykėlius – klystate.

Nevykėliai būna dviejų rūšių: juokingi ir apgailėtini. Jeigu rodytų tik žmones iš antros kategorijos - niekas laidos nežiūrėtų. Nevykėlių parodytų per televiziją skaičius sudaro kokią dešimt procentų visų parodytų dalyvių ir daugelis iš jų yra iš pirmosios kategorijos.

Tai kas sudaro likusius pasirodymus? Nugalėtojai? Ne, vidutiniokai. Bet xFaktoriaus laimėtojas tikrai yra nugalėtojas? Ne. Nebūtinai. Geriausias vidutiniokas vis tiek yra vidutiniokas. Blogiausias nugalėtojas vis tiek yra nugalėtojas.

Jums turbūt kilo klausimas: o kas tuomet yra nugalėtojas? Su muzika viskas labai paprasta. Jeigu žmogus dešimt metų į savo koncertus sugeba pritraukti minias žmonių, greičiausiai jis žino kažką, ko nežino vidutiniokai. Greičiausiai jis daro kažką, ko nedaro vidutiniokai.

Nesupraskite manęs klaidingai, vidutinioku būti nėra blogai. Gal pragyventi iš to reikalo gali būti problematiška, bet tai nereiškia, jog neturėsi koncertų. Įsivaizduokite Nepriklausomybės dieną. Paprastai tokią dieną ir panašiomis progomis yra rengiami koncertai. Tuose koncertuose grupės atlieka po vieną – dvi dainas. Taigi, reikia bent dešimt grupių kad užpildytų renginio programą. Įsivaizduokite, jog tokie koncertai vyksta Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje... Kad užpildyti visas scenas mums praktiškai reikia trijų xFaktoriaus sezonų...

Prie viso to įvairūs barai ir bareliai mėgsta pasikviesti grupes „gyviems“ koncertams. Dažniausiai nugalėtojų tokios vietos prisikviesti negali, ne dėl to kad jie pasikėlę, bet jeigu nugalėtojai gali užpildyti vieną krepšinio areną, tai jie atlikę vieną koncertą per mėnesį uždirba daugiau nei tie kurie koncertuoja kiekvieną dieną baruose. Elementari matematika.

Kas nors gali paklausti: kuo man užkliuvo xFaktorius? Aš manau, jog tai nuostabi laida ir reikėtų turėti po vieną tokią atranką kiekvienai profesijai. Jeigu stojimas į teisę būtų panašus į xFaktorių, mes neturėtume dešrų kimšėjų su teisininkų diplomais. Iš karto reikia pripažinti, jog xFaktorius daugeliui profesijų nebūtų įdomus pašaliniam stebėtojui...

Ar jums kada nors kilo klausimas: kur dingsta visi tie dalyviai xFaktoriui pasibaigus? Televizijos žvaigždžių darbas yra būti televizijoje, todėl pasibaigus vienai laidai, jie nueina į kitą. O ką daro paprasti žmonės? Grįžta atgal į savo urvelius iš kurių išlindo. Na gal nevisai. Kai kurie pasirodo kitame xFaktoriaus sezone, dalyvauja

televizijos sezono atidaryme bei mano minėtuose koncertuose, tačiau daugelis iš jų išnyksta iš vaizdo. Net ir nugalėtojai dažniausiai pradingsta...

Kitų šalių xFaktorai yra sukūrę pasaulinių žvaigždžių, ar tą gali padaryti ir lietuviškas? Aš manau, kad ne. Ar mes turite talentų? Aš manau, kad turime puikių talentų, bet talentas dar ne viskas.

Talentas yra panašus į deimantą. Rastas deimantas gali būti parduodamas, gali būti demonstruojamas, bet jis nėra naudojamas. Prieš paverčiant jį į papuošalą reikia apdoroti. Tas pats ir su talentu.

Jūs galite pasakyti, jog scenoje dainuoja vienas žmogus, tačiau kad toje scenoje jis atsidurtų, jam reikia mažiausiai dviejų žmonių pagalbos: dainavimo mokytojo ir vadybininko.

Labai sunku pažvelgti į save iš šono, o jeigu negali savęs girdėti, tai kaip žinoti, kuriose vietose reikia tobulėti? Mokytojas yra tas žmogus, kuris gali įžvelgti iš šono, pastebėti, patarti ir nurodyti teisingą tobulėjimo kryptį. Nugalėtojui dainininkui reikia nugalėto mokytojo.

Vadybininkas tas žmogus, kuris užtikrina, jog dainininkas atsidurtų ant geriausių pasaulio scenų. Kaip minėjau pradžioje vienas žmogus gali būti nugalėtojas keliose srityse, tačiau labai retai nugalėtojas dainininkas taip pat yra ir nugalėtojas vadybininkas.

Aš bandau sugalvoti, kokia profesija yra vienišo žmogaus reikalas ir niekas neateina į galvą.

Jūs pagalvotumėte, jog knygos rašymas yra vienišiausias darbas kokį galima sugalvoti. Taip, tai tiesa, bet knygos parašymu kelionė nesibaigia. kažkas turi suorganizuoti knygos pristatymus ir pasirašymus įvairiuose knygynuose. kažkas turi sukurti ir prižiūrėti facebook, google reklamas bei fanų puslapius. kažkas turi sukurti knygos reklaminį puslapį bei video... Ar galima apsieiti be viso šito? Žinoma, jeigu nori parduoti knygas vienetais, o ne tūkstančiais. Ar gali viską daryti pats autorius? Žinoma, bet nugalėtojai galėtų pasiekti žymiai geresnių rezultatų.

Rašytojui taip pat reikalingas mokytojas. Daugelis iš jūsų turbūt pagalvojo: kam tas mokytojas, rašyti aš išmokau pirmoje klasėje ir dar po to mokiausi dvylika metų. Rašyti be gramatinių klaidų yra privalumas, tačiau platus žodynas yra svarbiau. Ir nors platus žodynas yra svarbu, bet yra vienas dalykas dar svarbesnis. Pats svarbiausias dalykas rašytojui yra žodžiais perteikti tiksliai tą mintį, kurią jis sugalvojo. Jeigu rašytojo darbas žmonėms patinka – puiku, nepatinka – nieko tokio. Bet jeigu skaitytojais nesupranta ką rašytojas norėjo pasakyti, tai... pasaulio pabaiga. Pats rašytojas niekada negalės pastebėti, jog jo mintys išdėliotos painiai, tą gali pastebėti tik kitas žmogus. Ir taip, galbūt jūs tą žmogų norėtumėte vadinti ne mokytoju, o asistentu ar redaktoriumi, bet toks žmogus yra būtinas.

Turbūt visi esate girdėję ką daryti norit iš vidutinioko tapti nugalėtoju: nueiti viena mylia daugiau nei kiti. Tačiau ar jums kas nors sakė, jog viena mylia nueita ne į tą pusę jokios naudos neprideda? Mylia į kairę, mylia į dešinę, mylia ratu, mylia kubu, mylia aštuoniuke... Nesvarbu. Televizijos bokštas Vilniuje yra nuostabus dalykas, jį galima matyti iš daugybės vietų. Jeigu jūs galite taip matyti savo tikslą, tai bent jau žinote kur norite patekti.

Žinojimas kur nori eiti dar nereiškia, jog žinai kaip ten patekti. Jei Raudonkepuraitė būtų žinojusi kelią pas senelę, vilkas jos niekaip nebūtų aplenkęs. Jeigu Vilniuje matai televizijos bokštą horizonte, tai nereiškia, jog gali eiti tiesiai. Pakeliui daugybė namų bei aptvertų kiemų užstos kelią. Priklausomai nuo to kur pradedi kelionę gali būti, jog atsidursi prie upės ir artimiausias tiltas bus tik už kilometro, kito. Jei pėsčiomis kelionė gali užtrukti valandų valandas (priklausomai nuo to kiek klaidžiosi aplinkui), tai taksistas ar uberis galbūt tave nuvežtų per pusvalandį.

Man neteko girdėti, jog galvos daužymas į sieną padėtų ją nugriauti ir aš tikrai to nerekomenduoju bandyti namuose. Taip, atkaklumas yra viena iš svarbiausių nugalėtojo savybių, tačiau jam taip pat svarbu laiku suprasti, kada atkaklumas neduoda jokių vaisių ir pakeisti krypti arba metodą. Jei užtektų tik atkaklumo pasaulį valdytų kurmiai... arba ožiai.

Visą tai pasakius, daugelis yra vidutiniokai, todėl kad nepakelia subinės, tai papildomai myliai ir tik nedaugelis, todėl kad niekaip neranda teisingo kelio. O kam eiti tą papildomą mylią? Vidutinioku būti juk gerai, vidutinioku būti juk patogiu. Kaip sakė viena reklama: esi tarp panašių į save.

Ar pomėgis turėtų tapti darbu?

2017-10-10

- Vieni žmonės sako, surask tai ką mėgsti ir nereikės dirbti nei vienos minutės gyvenime. Kiti sako, jei savo mėgstamą veiklą paversi darbu, imsi nekęsti tos veiklos. Tai kaip yra? - paklausė mano bendradarbis.

- Taip, - atsakiau aš.

Pradėkime nuo mano istorijos ir po to galėsime pasinerti į filosofijas.

Aš baigiau informatiką. Programuoti išmokau savarankiškai, kas reiškia su draugų pagalba, ne universiteto. Kol studijavau programavimas buvo mano hobis ir jis man labai patiko. Programavime visuomet buvo ko išmokti, kur tobulėti, buvo smegenų mankšta, galvosūkliai ir iššūkliai. Problemas aš susigalvodavau pats ir jas spėsdavau. Natūralu, kad jausdamas tokią meilę programavimui, baigęs universitetą nuėjau dirbti programuotoju. Ir meilės nebeliko. Iš tiesų, tai ne meilės problema.

Galbūt esate girdėję pasakymą, kad programuotojui alga mokama ne už kodo eilučių rašymą, bet už problemų sprendimą? Man mokėjo už eilutes. Ta prasme nebeliko smegenų stimuliavimo. Galbūt problemos, kurias turėjau spręsti aš, buvo iššūklis kažkam, ne man. Man tai buvo tik mechaninis kodo rašymas. Kartais mintimis nuklysdavau toli į lankas ir paskui pabudęs žiūrėdavau kas tiek daug kodo parašė. Svarbiausia, kad tas kodas būdavo geras ir aš neturėdavau prie ko prikibti.

Vienintelė problema, kurią aš turėjau spręsti darbe buvo nuobodulys. Nebeliko prasmės tobulėti. Supraskit mane teisingai, aš niekada nebuvo kiekiausias programuotojas įmonėje, galbūt antras, galbūt trečias (mūsų buvo ne tiek ir daug, beveik dviženklis skaičius), bet man tai nebuvo svarbu. Yra žmonių, kurie užkopę į kalną pamato aukštesnį ir tuomet privalo užkopti į tą aukštesnį, kur, aišku, sužinos apie dar aukštesnio kalno egzistavimą ir pasaka be galo. Aš nesu toks žmogus. Į kalną įkopta kas toliau?

Kai kurie žmonės dabar galvoja, vadinasi savo pomėgio geriau neversti darbu. Bet ar tikrai? Ar tikrai programavimas buvo mano pomėgis? Aš manau, kad ne. Mano pomėgis buvo ir vis dar yra spręsti problemas. Programavimas - tai tik įrankis, būdas, vienas iš būdų jas spręsti.

Dabar aš projektuoju programinę įrangą, dalis darbo yra UI/UX dizainas, tačiau kita dalis yra programos veikimo logika. Būtent antroji dalis man patinka.

Užteks apie mane, pakalbėkime apie kitus. Norėčiau pristatyti pavyzdį, kurį girdėjau viename podcast. Įsivaizduokite, kad jūsų pomėgis yra gaminti kišenines gitaras. Tai tokios mažos gitaros, kad telpa į kišenę, bet jomis vis tiek įmanoma kurti muziką. Ar turėtumėte savo pomėgį paversti pagrindiniu pragyvenimo šaltiniu?

Pagalvokime.

Kad galėtumėte iš kažko gyventi jums reikia, jog už tai mokėtų. Pirmas kelias - įkurti savo verslą. Kad verslas būtų sėkmingas jums reikės ieškoti klientų, kurti reklamas, organizuoti pristatymus ir aš net nekalbu apie buhalterijos tvarkymą. Aišku, nebūtina viską daryti pačiam, galima pasamdyti kiekvienos srities specialistus. Jeigu jums pinigai plėšo kišenes, tai kam čia skaitote, eikite kurti savo verslo. Daugeliui iš mūsų pinigai yra ribotas resursas, todėl didžiąją dalį darbų tektų atlikti patiems. Čia kyla du klausimai. Pirmasis kaip stipriai nemėgstate tu kitų dalykų, kuriuos privaloma daryti? Antrasis kiek laiko lieka tai daliai, kuri jums patinka?

Jeigu nenorite kurti savo verslo visuomet yra antras kelias. Bent jau teoriškai, realybė dažniausiai būna daug graudesnė. Antrasis kelias - tapti darbuotoju. Jei jums patinka programuoti, susirasti darbą turėtų būti lengviau nei lengva. O ką daryti, jei jums patinka nerti vašeliu? Gali būti, jog tai kas jums patinka yra profesija žvelgiant pasauliniu mastu, tačiau Lietuvoje nereikia nei vieno specialisto. Ar tai reiškia, kad turėtume emigruoti? Teoriškai taip, praktiškai ne. Būkim sąžiningi, daugelis žmonių yra nacionalistai ir pirmiausia samdo savo tautiečius. Imigrantai samdomi dažniausiai dėl to, kad vietiniai nenori dirbti ar jų algos labai ženkliai mažesnės. Kad ir kokią profesiją pasirinktumėte, užsienyje bus didžiulė konkurencija, nebent jūs norite būti krokodilų prižiūrėtoju.

Grįškim į gimtinę. Tarkim, kad jums patinka yra rašyti reklamas ir jūs galite susirasti darbą sąlyginai lengvai, ar turėtumėte jo imtis? Paklauskite savęs ar jums tikrai nesvarbu kam tas reklamas kurti? Ar jums vienodai

lengva būtų sukurti reklamą dešrai, prekybcentrių, higienos paketams? O kaip dėl restorano, kur vakar jus aptarnavo pasibaisėtinai? Kai esi vadovas gali rinktis su kuo nori dirbti ir su kuo ne. Čia teoriškai, realybėje renkasi tavo pinigine. Kai esi darbuotojas, privalai daryti tai ką tau liepia. Kad nekalbėti visiškai abstrakčiai ir filosofiskai, vienas iš mano programuotojo karjeros labiausiai žudančių dalykų buvo sukurti prezentacines svetaines kompanijoms iš mažų miestelių apie kurias niekas nėra girdėjęs. Praėjus dešimt metų nuo mano programuotojo karjeros pabaigos, tos svetainės vis dar egzistuoja nei kiek nepakeistos nuo jų paleidimo dienos. Kas nors nori pakalbėti apie mumijas?

Pabandykim apibendrinti, tai turėtume ar ne paversti savo pomėgį darbu? Atsakymas greičiausiai jums nepatiks: tai priklauso nuo kiekvieno individualios situacijos. Paklauskite savęs kiek procentų sudarys darymas to ką mėgstate ir kaip stipriai nekęsite likusios dalies. Aišku, jūsų įsivaizdavimas niekada nebus šimtą procentų tikslus, o kartais gali būti net labai labai netikslus, bet tai vienintelis dalykas ką jūs galite padaryti. Kad atsakymas būtų tikslesnis verta būtų pasikalbėti su žmonėmis, kurie jau daro tai ką jūs norėtumėte. Kai žinosite atsakymą, žinosite, kaip elgtis.

Tavo laisvalaikis nepriklauso tau

2018-02-21

Vienoje knygoje perskaičiau mintį, kuri sakė, kad darbdaviai privalo domėtis, ką darbuotojai veikia laisvu laiku. Ką manai apie tokį teiginį?

Aš asmeniškai pasipiktinau jį perskaitęs. Čia kas vergija?! Aš net negaliu veikti ką noriu savo laisvu laiku? Visai nesenai supratau, jog tas teiginys yra labai teisingas. Leisk iliustruoti pavyzdžiu iš savo gyvenimo. Pavyzdžiais iš savo gyvenimo iliustruoti lengviau nei iš tavo.

Aš einu miegoti dešimtą valandą vakaro. Tai yra geriausias laikas, nes tuomet aš gaunu pakankamai laiko išsimiegoti. Dabar įsivaizduok situaciją, jog aš radau naują serialą, kuris labai kabina. Aišku, aš esu pakankamai protingas, kad nebandyčiau žiūrėti viso serialo iš karto, bet tarkim, jog vietoj dešimtos valandos, aš nueinu miegoti dvyliką valandą t. y. dviem valandom vėliau. Tačiau dėl to darbas neprasideda vėliau. Aš vis tiek turiu atsikelti tuo pačiu metu. Vadinasi, aš miegosiu trumpiau. Aš tikrai žinau (eksperimentiniais būdais patikrinau), kad man miego neužteks. Tai reikš, jog darbe jausiu nuovargį, darysiu žioplą klaidas. Mano darbe žiopla gramatinė klaida nekainuoja gyvybės, bet trūkstant atidumo aš galiu pažadėti klientui padaryti, tai ko neturėčiau. Pažadėti padaryti greičiau nei įmanoma ir panašiai. Trumpai tariant darbo diena bus šūdina.

Bet darbo dienos pabaiga dar ne pabaiga. Grįžęs namo aš jausiuosi pavargęs labiau nei šiaip kitomis dienomis, vadinasi, pasekmės bus tokios, jog nieko daugiau nenorėsiu veikti, tik pažiūrėti kokį serialą ir eiti miegoti. T.y. susigadinu ne tik darbo dieną bet ir savo asmenines keturias valandas.

O jeigu žiūrėsiu serialą ir serialas kabina, tai vėl norėsiu nueiti miegoti vėliau... Taip užsikuria amžinas ciklas, kuris generuoja prastą darbo kokybę ir lėvą gyvenimą.

Dabar pažvelkim kiek plačiau. Aš žinau, kad esi protingas ir vidury savaitės nešventi. Bet tarkim, kad užšventi trečiadienį. Ką tai reiškia? Ar kitą dieną neini į darbą? Ar eini į darbą ir bandai prastumti dieną padarydamas minimalų žalos kiekį?

Teoriškai net ir tai ką bei kur valgai taip pat turėtų rūpėti darbdaviui. Jeigu apsinuodiji maistu, jeigu valgai nesveiką maistą, dėl visko krenta darbo kokybė.

Jeigu pykstiesi su drauge, jeigu vaikai serga, darbo metu galvoji ne apie darbą, o apie savo asmeninius dalykus dėl ko irgi kenčia darbo kokybė.

Galima sugalvoti daugybę dalykų, kurie atlikti ne darbo metu įtakoja darbo kokybę. Bet grįžkime prie manęs, nes apie ką dar galima kalbėti? Tarkim, aš nežiūriu kabinančio serialo. Tarkim, aš noriu parašyti šį tekstą ir dėl to nueisiu miegoti vėliau. Tarkim, aš noriu sukurti žaidimą... Tarkim, aš noriu nupiešti komiksą... Yra daugybė dalykų, kurie man įdomus, tačiau viskam reikia laiko. Taip, aš galiu aukoti savo miegą, net ir suprasdamas, kad rytoj diena bus šūdina. Nes aš žinau, kad laikas yra ribotas ir daugiau jo neatsiras.

Neaukodamas miego dalyką, kurį noriu padaryti šiandien, galbūt padarysiu tik po savaitės... O galbūt per savaitę sukris kiti dalykai, svarbūs reikalai ir jį padarysiu tik po mėnesio...

Ne kiekvienas žmogus nori pasiekti kažką savo asmeniniu laiku, bet, būkim sąžiningi, mano ambicijos kenkia darbo kokybei. Galima sakyti, kad aš esu blogas darbuotojas. Kaip išspręsti šią dilemą?

Geriausia darbdaviui būtų, kad aš tiek darbo tiek, savo laisvalaikio domėčiausi tais pačiais dalykais. Kas, beje, tikrai gerų programuotojų atveju yra tiesa. Kai aš buvau programuotojas, man irgi rūpėjo savo asmeniniu laiku pakelti savo programavimo lygį. Esminis žodis buvau.

Geriausia man būtų, jeigu darbo diena vietoj aštuonių valandų truktų tik šešias. Būkim sąžiningi, geriausia būtų jeigu iš viso dirbti nereikėtų, tuomet visą laiką galėčiau skirti tik sau. Bet mes visi suprantame, kad taip neatsitiks.

Lietuvoje yra visiškai *nevergovinė* santvarka, kurioje jeigu dirbi - mokesčius už tave moka darbdavys, jeigu nedirbi - mokesčius turi mokėti pats. Valstybei nesvarbu, kad tu visai neturi pajamų, esi lietuvis, prašau susimokėk. Aišku, mokesčių, kurie nepriklauso nuo pajamų, panaikinimas būtų geras žingsnis, bet dirbti vis tiek reikėtų, nes duona kainuoja, vanduo kainuoja, šildymas kainuoja... Na... nebent tu nori miegoti užsiklojęs bomžą. Bomžas tikrai nori, kad juo užsiklotum.

Taigi, grįžkime prie šešių valandų. Tai būtų naudinga ne tik man, bet ir darbdaviui. Tu gali pagalvoti: nekabink man makaronu, kaip trumpesnė darbo diena gali būti naudinga darbdaviui? Labai paprastai. Kadangi, aš turėčiau daugiau laiko sau, tai galėčiau nueiti miegoti laiku ir gerai išsimiegojęs būčiau produktyvesnis. Kadangi, turėčiau daugiau laiko sau, galėčiau daugiau išmokti, perskaityti knygų, pažiūrėti filmų... Viskas yra idėjos. Kuo daugiau idėjų sukaupi, tuo daugiau idėjų galiu pritaikyti darbe. Ir tos idėjos neturi būti tiesiogiai susiję su mano pareigomis. Revoliucijos yra daromos tuomet, kai idėjos iš vienos srities pritaikomos kitoje. Žodžiui, darbdaviui vieni privalumai. Ir, neskaitant mano gražaus saldžialiežuvavimo, atlikti tyrimai parodė, jog įvedus šešių valandų darbo dieną darbuotojai yra produktyvesni. Jie nešvaisto laiko veltui, koncentruojasi į svarbiausias užduotis, todėl per mažiau laiko sugeba padaryti daugiau.

Deja, kol kas nepanašu, kad darbo diena sutrumpėtų iki šešių valandų. Taip yra dėl sustabarėjusio seno požiūrio, kuris yra genamas daugybės metų įpročių, vietoj to, kad kas nors atliktų tikrus tyrimus ir paskaičiuotų kas iš tiesų yra naudinga. Tai ką dar galima padaryti?

Yra dar vienas variantas, kuris dalinai patenkintų tiek darbdavį, tiek mane. Išmokyti žmones laiko planavimo. Kas to turėtų mokyti? Aš manau, kad turėtų to mokyti mokyklos. Matematika nėra svarbu šiais laikais, jeigu nemoki planuoti laiko. Kai aš buvau moksleivis, mes piktindavomės, jog mokėjimas suskaičiuoti integralą nepadės nusipirkti duonos ir mano laikais kompiuterių era tik prasidėjo... Dabar galėjimas atlikti matematikos veiksmus be kompiuterio yra naudingas dar mažiau žmonių nei anksčiau, kita vertus... Planavimas... jis reikalingas visiems ir informaciniam triukšmui augant darosi tik svarbesnis.

Aišku, tiems kad baigė mokykla... Irgi reikėtų išmokti planavimo. Kas tą turėtų padaryti? Aišku, galėtų darbdavys, bet greičiausiai tai kiekvieno individo asmeninis reikalas. Nes daugelyje darboviečių vis dar svarbiau, jog tu sugebėtum trinti kėdę (stovimas stalas? Kas čia per velnio išmįslas?) aštuonias valandas, nei kaip efektyviai pasieki rezultatus. Pasiguosti galime bent jau tuo, jog daugelis darbdavių nesidomi ką mes vargšės skruzdėlės veikiamo laisvalaikiu.

Ką reiškia būti bedarbiu?

2018-05-15

Norėčiau pakalbėti apie vieną dalyką, apie kurį niekada anksčiau nekalbėjau. Priežastis kodėl nekalbėjau - gėda. Bet laikui bėgant supratau, kad aš toks ne vienas. Galiausiai priėjau išvados, kad visi kas gali - taip daro.

Apie ką aš kalbu? Bedarbystę. Pas mus Lietuvoje darbas pats iš savęs yra gyvenimas, tikslas ir prasmė. Jeigu nedirbi, tai esi ligonis. O aš noriu pasakyti, kad gera būti bedarbiu. Bet apie viską iš eilės.

Mano gyvenime tai įvyko pakankamai senai, todėl vargu ar galėsiu patarti žmonėms, kurie metė savo darbus vakar, tačiau tikiuosi, jog įvesiu truputį šviesos tiems, kas niekada to nedarė.

Kaip tai atsitiko man? Tuo metu aš gavau labai normalią algą, dirbau labai stipriame kolektyve ir šefas buvo fainas, bet... Vieną rytą pabudau ir paklausiau savęs: *ar aš noriu tą daryti visą likusį gyvenimą?*

Atsakymas buvo - *ne*.

Tai vadinasi darbas buvo gaidys? Nevisai. Biški. Vienas iš dalykų, realiai turbūt vienintelis dalykas, kuris man kliuvo darbe - nebuvo iššūkių, nebuvo tobulėjimo galimybių. Net jei aš būčiau tobulėjęs savo asmeniniu laiku, nebūčiau galėjęs to pritaikyti darbe. Aš jau turbūt nekartą minėjau, kad vieną kartą užmigau darbe, o pabudęs supratau, kad kodas pasirašė pats, ta prasme, aš negalėjau prisiminti kaip/kada tą kodą parašiau ir svarbiausia, kad tai buvo aukštos kokybės kodas. O kai gali miegoti darbe, tai jausmas, lyg dirbtum fabrike prie konvejerio linijos. Aš turbūt pirmasis žmogus, kuris sako, kad programavimas yra fizinis, o ne protinis darbas. Turbūt suprantama, kad pradėjau nekęsti kalbos su kuria dirbau.

Žvelgiant iš verslo pusės, logiška, kad įmonė yra stipri tam tikrame sektoriuje ir daugiausiai gauna tam tikros srities darbų, kurie yra panašūs. Vėl gi iš verslo pusės, atrodo logiška, kad tam tikros srities darbai duodami vienam tam pačiam žmogui, kuris sugeba juos padaryti greičiausiai. Greičiau padarai darbą, daugiau sugebi padaryti, daugiau pelno įmonė gauna. Bet kas nori daryti tą patį dieną iš dienos?

Dabar, kai tenka vesti darbo pokalbius, daugybė jaunų žmonių sako, kad juos motyvuoja žinios ir tobulėjimas. Kai aš buvau jaunas, tokie dalykai irgi motyvavo mane, bet tai tuo pačiu yra ir kvaila. Aš negaliu sugalvoti, tokios situacijos, kai žmogus dirbdamas vienoje kompanijoje nepasiekia stogo. Ką daryti tuomet? Keisti kompaniją? Bet kitoje kompanijoje atsitiks lygiai taip pat. Klausimas tik kiek laiko tai užtruks? Man tai truko tris mėnesius.

Galiu nuraminti, kad prioritetai keičiasi. Žinios ir tobulėjimas manęs nemotyvuoja, bet tai atskira tema. Nesupraskite manęs klaidingai, aš nesilaikau įsikibęs į senas tiesas ir nesu prieš išmokti ką nors naujo, bet pats iš savęs mokymasis man nėra tikslas, tik įrankis. Bet grįžkime prie bedarbystės.

Darbas yra tik viena darbo metimo dalis. Ta prasme, jeigu šefas asilas, jeigu kolegos tinginiai, jūs turite pilną teisę, net gi sakyčiau, pareigą mesti darbą. Tačiau žiūrint iš boso pozicijos, darbo vieta gali būti tobula, tačiau kai kurie žmonės vis tiek išeis ir tai niekaip nesusiję su kompanija. Nes kita labai svarbi formulės dalis yra pats žmogus, jo įsitikinimai, jo asmeninis gyvenimas.

Kažkas man pasakojo, kad vienoje labdaros organizacijoje visos darbo dienos prasideda malda. Tai gali būti nuostabiausia organizacija, kuri daro kilniausius dalykus, bet jeigu esi ateistas ilgai tokioje vietoje neišdirbsi. Nežinau kodėl dalį, kurioje pasakojau apie save bandau suvesti į globalias pamokas. Taigi apie mane. Tuo metu mano gyvenimas atrodė labai tragiškai: darbas, miegas, darbas, miegas, darbas, miegas, darbas, miegas, savaitgalis. Kiek jūs išvertumėte gyventi tokiu ritmu?

Kai nesi susitvarkęs asmeninio gyvenimo, ir, būkim sąžiningi, aš neturėjau jokio asmeninio gyvenimo, į galvą pradeda lįsti keistos mintys. Kadangi daugiausiai laiko praleidi darbe, tai darbas yra kaltas dėl to, kad gyvenimas yra šūdinas, kad nežinai ko nori, kad nieko neturi. Pasakysiu atvirai – tai netiesa.

Taigi, vieną rytą pabudau, pagalvojau, kad mano gyvenimas yra gaidys ir nusprendžiau kažką keisti. Tą kažką keisti, reiškė pašalinti patį didžiausią blogį iš savo gyvenimo: mesti darbą. Aš nesakau, kad tai buvo protingas sprendimas, bet jeigu paklaustumėte: ar ką nors keisčiau? Atsakymas – ne. Taip, darbo metimas buvo kvailas sprendimas, bet jeigu ką nors keisčiau savo gyvenime, tai tikrai ne tą momentą. Buvo daugybė didelių ir mažų momentų, kurie vedė link to, geriau jau keisti juos.

Paskutinė priežastis kodėl aš mečiau darbą: nes aš galėjau tą sau leisti. Ta prasme, aš turėjau santaupų ir atrodė, jog turėjau pakankamai daug, bet jūs nepatikėsite kaip greitai santaupos tirpsta.

Visą tai pasakius, reikėtų pridėti, jog darbą mesti nėra lengva, jeigu kolektyvas yra geras, tarsi šeima, draugai. Tai gali būti labai emocionalu. Ir galbūt viena iš priežasčių, kodėl žmonės nepalieka savo darbo yra ta, jog jie bijo, kad neras tokių gerų bendradarbių.

Ką reiškia būti bedarbiu? Tai nuostabu. Visas laikas priklauso tik tau, gali daryti ką nori. Būti bedarbiu nėra nuobodu. Visuomet atsiranda ką veikti ir tas laikas kažkur dingsta, ypač jeigu turi internetą.

Pirmą mėnesį, aš nieko daugiau neveikiau tik žaidžiau visus įmanomus, kvailus žaidimus, kokius tik galėjau rasti. Aš žaisdavau iki dviejų ryto, miegodavau iki keturių (tipo šešioliktos), valgydavau, kai atsikeldavau. Priešingai nei pas daugelį žmonių, mano geiminimo riba yra pakankamai žema, po mėnesio aš nebenorėjau daugiau pažvelgti į žaidimus. Aš – ne kiti žmonės. Kiti gali žaisti du metus be pertraukos ir net negalvoti apie pabaigą. Tai nėra nei sveika, nei gerai.

Kitas dalykas, ką aš pradėjau daryti tuo metu: žiūrėti anime. Universitete mano draugai buvo pamišę dėl anime, tačiau man tai buvo tik kvaili multikai. Atsiradus daugiau laiko, gavau progą peržiūrėti visą sezoną ir tai užkabino. Mano asmeniškai pirmieji žiūrėti anime buvo Fullmetal alchemist bei Darker than black. Atvirai kalbant, ne patys didžiausi šedevrai ir, jeigu ką nors norėčiau suvilioti anime, tikrai šie neatsidurtų mano rekomendacijų sąrašė.

Be anime, taip pat žiūrėjau daug serialų. Čia turbūt reikia prisipažinti, jog mano filmų bei multikų riba yra gerokai aukštesnė nei žaidimų, bet ją irgi sugebėjau pasiekti. Aš nežinau ar čia tik aš toks, ar visi tokie. Pavyzdžiui aš galiu visą mėnesį žaisti žaidimus ta prasme tik žaidimus arba tik filmus arba tik knygas, bet po to man nusibosta ir reikia kažko kito. Man reikia pokyčių, naujovių, įvairovės.

Kadangi knygų ir taip daug skaičiau dirbdamas, tai skaityti dar daugiau nepradėjau.

Vienas iš dalykų, kuris erzino mane dirbant, tai kad daugybė renginių prasidėdavo apie 17, 18 valandą ir jie būdavo centre, o aš dirbau toli nuo centro ir, grubiai, pasiekti centrui man reikėjo valandos laiko. Aš niekada nemačiau prasmės eiti į jau prasidėjusi renginį. Taigi, metęs darbą, maniau, kad daugiau vaikščiosiu į renginius. Kas iš dalies buvo tiesa. Tačiau neatsimenu, kad būdamas bedarbiu nors kartą būčiau ejęs į mokamą renginį.

Ar aš sakiau, kad gali keltis kada nori, kad gali eiti miegoti kada nori? Dabar pakalbėkime apie netokią malonią pusę. Kartais aš tiesiog tingėdavau ką nors veikti. Ta prasme, pasikloti lovą. Nesiprausdavau dienom. Tiesiog sėdėdavau ir smirdėdavau. Kaip bomžas. Ir nors oficialiai man niekada nebuvo diagnozuota, tačiau manau, jog buvau įkritis į lengva depresijos formą. Gyvenimas buvo bespalvis, maistas beskonis... Ta prasme, buvau toks šalia kurio jūs nenorėtumėte būti. Aš turbūt ir pats nenorėčiau būti šalia.

Senkant pinigams pradėjau mažiau išeiti į miestą. Mažiau išeidavau, mažiau bendraudavau su žmonėmis. Kažkuriuo metu nueiti iki parduotuvės pasidarė baisu. Tiesiog ėmiau bijoti žmonių. Pradėjau skaičiuoti pinigus. Pirkti pigiausias prekes tokias kaip ryžiai, griikiai. Numečiau dvidešimt kilogramų svorio. Ėmiau sverti tiek, kad manikenės sužinoję numirtų iš pavydo.

Vieną rytą pabudau išpiltas šalto prakaito galvodamas apie tą ką darysiu, kai pasibaigs pinigai. Nardyti po šiukšlių konteinerius nesinorėjo (ir kol kas neteko).

Esu visiems labai dėkingas, kurie vaišino mane nemokamais pietumis, kai buvau bedarbis. Tiems kas dirba keletas eurų gali pasirodyti smulkmena, tačiau man tai reiškė, jog galėsiu gyventi dar vieną dieną iš savo santaupų.

Aš nenoriu įvaryti depresijos ir dirbi gali būti blogai, bet neturėti pinigų yra blogiau.

Draugai yra svarbu. Jeigu jūs metėte darbą, tai nereiškia, kad draugai padarė tą patį. Tikėkimės, jog nepadarė, kas reiškia, kad, kai jūs sėdite ant sofos, jie sėdi darbe. Jie taip pat turi savo gyvenimus, įsipareigojimus, bei tikėtina kitus draugus ne tik jus. Bet kuriuo atveju bendravimas su žmonėmis yra labai svarbus. Kai dirbi, tai visus savo socialinių kontaktų poreikius pilnai gali pasidengti bendraujant su bendradarbiais, nueinant kartu pietauti. Kai nedirbi viso to nėra, tačiau socialiniai poreikiai niekur nedingsta, nereikia apgauti savęs. Ir nors socialiniai tinklai iš dalies gali šitai padengti, tačiau vis tiek kartas nuo karto vertėtų išeiti į miestą, kad neimtumėte bijoti žmonių.

Žvelgiant iš draugų pusės, yra svarbu palaikyti bedarbius, tačiau tuo pačiu nespausti: kada susirasi darbą. Geriau nesistengti padėti susirasti darbą, nes žmogus, kuris nenori jo susirasti dės visas pastangas, kad taip ir neįvyktų. Kita vertus, kai žmogus nuoširdžiai kreipiasi į jus pagalbos – neatsakykite.

Reiktų nepamiršti ir nepalikti bedarbio kimarinti pribeždetame kambaryje, o kartas nuo karto pakalbinti bei pakviesti, kur nors į miestą, nors kartais jis gali elgtis kaip tikrai pasiutusi katė ar kiaulė purvo baloje. Aš nesakau, kad visi taip daro, bet emocijame lygyje gali būti viskas išbalansuota. Kartais tiesiog norisi su kažkuo pasikalbėti egzistenciniais klausimais.

Čia turbūt puikus momentas sužinoti kiek turite tikrų draugų. Lietuvių liaudės patarlė sako: pažinsi draugą nelaimėje, bet aš nekalbu apie nelaimę. Yra žmonės, su kuriais kalbate apie naujus batus ir ratus, tačiau tokioje situacijoje reikia žmogaus, su kuriuo galima būtų pakalbėti atvirai, filosofškai apie požiūrį į gyvenimą, apie gyvenimo prasmę, apie ateitį, apie svajones. Būtų liūdna, atsidūrus tokioje situacijoje, suprasti, kad su visais bendravai tik apie paviršutiniškus dalykus ir nėra su kuo pasidalinti savo skausmu ant širdies. Kita vertus nesinorėtų nuskandinti visų savęs gailėjimo ašarų upėje.

Pataisykite mane, jeigu klystu, bet mums yra sukurtas toks įvaizdis, kad jei nori atrasti gyvenimo prasmę ir pilnatvę, turi mesti viską, keliauti aukštai į kalnus ir dešimčiai metų užsidaryti į vienuolyną. Tai yra nesąmonė. **Jeigu negali rasti gyvenimo prasmės dirbdamas, tai nerasi jos ir metęs darbą.** Jei daugiau laiko paskiri neišsprendžiamam klausimui, nepadaro jo labiau išsprendžiamo. Aš pasakysiu taip - kiekvienas turi sau surasti atsakymą į klausimą: *kas yra gyvenimo prasmė?* Tačiau tai turi padaryti nekeisdamas savo gyvenimo aplinkybių. Aplinkybių keitimas yra bėgimas nuo savęs. Tik kažką darydamas gali surasti save. Gali ieškoti savęs ir tuo pačiu dirbti darbą, kuri gali pakęsti. Geriausias būdas surasti save, ne keisti darbus kas mėnesį, bet keisti hobių, keisti kursus, ko negali daryti būdamas bedarbis, nes viskas kainuoja, o pinigų reikia skaičiuoti ir taupyti.

Ne visiems kils noras ieškoti savęs. Dažniausiai į savęs paieškas įkliūna tie, kurie jaučiasi, kad nepritampa prie aplinkos. Jeigu visi aplink tave veda, o pats esi vienišas, tuomet tarsi jauti išorinį spaudimą tapti toks kaip visi, tačiau tuo pačiu pradedi galvoti: *kas esi?* Kodėl nesi toks kaip visi?

Aš manau, kad šiais laikais jaunų žmonių norinčių surasti save yra daugiau nei ankščiau. Aišku, aš galiu klysti, tačiau, manau, kad socialiniai tinklai sukuria spaudimą taikytis prie nerealių stereotipų. Seniau nereali stereotipai buvo tik ant žurnalų viršelių, dabar jų pilnas internetas...

Kartais direktoriai susisėdę kalba apie tai, koks keistas tas jaunimas: nori prasmės darbe. Jeigu taip galvotume, pats prasmingiausias darbas yra šlavėjo: daro pasaulį švaresnį kiekvienu šluotos užsimojimu. Daugelis darbų šiais laikais yra sėdėjimas prie kompiuterio, ar gali būti kažkokia prasmė skaičiuokose, kuriuos jūs suvedinėjate? Aišku, kad ne. Kažkoks turtuolis taps dar turtingesnis, o jūs ir toliau dėliosite tuos skaičiukus.

Jeigu paklaustumėte manęs dabar: ką aš moku, kurioje srityje aš esu specialistas, aš nežinočiau ką atsakyti. O jūs žinote?

Kai mečiau darbą (šiek tiek laiko praėjus) nusprendžiau, jog negrįšiu į tą pačią profesiją. Aš tą patį rekomenduočiau visiems atsidūrusiems panašioje situacijoje. Tai tik mano asmeninė nuomonė. Jokiais moksliniais tyrimais neparemta, todėl, tai ką aš sakau, priimkite su žiupsniu druskos.

Jeigu jūs metėte darbą, net jeigu tai susiję su jūsų asmeniniu gyvenimu (kaip buvo mano atveju), o ne su darbu, vis tiek blogos emocijos išlieka. Jeigu jūs grįšite į tą pačią profesiją, jūsų blogos emocijos gali vėl prasiveržti ir jūs vėl kartosite tą patį ciklą.

Pakeisti profesiją yra labai sunku. Padėtis, kurioje atsidūriau buvo keista. Visą ką aš moku (programuoti), aš nenoriu daryti. Žmonės skambina man kiekvieną dieną ir siūlo darbą. Kai aš pasakau, ne, jie galvoja, kad aš esu toks kietas, jog jų juokinga alga manęs nedomina ir tuomet pasiūlo dviguba ar net trigubą algą...

Kaip susirasti kitą profesiją, kai aš nežinau ko noriu?

Na, aš bent jau žinojau, ko nenorėjau. Aš nenorėjau dirbti tuo kuo dirbau. Aš nenorėjau dirbti kasininku, krovėju, šlavėju, paštininku. Tai nereiškia, jog šitos profesijos yra blogos. Aš negalėjau dirbti mediku, teisininku, buhalteriu, nes šioms profesijoms reikia ši bei tą mokėti ir turėti tam tikrus diplomus ar sertifikatus.

Mokykloje norėjau stoti į VDU vadybą, bet kažkodėl įstojau į KTU informatiką. Studijuodamas informatiką galvojau, kad vis tiek dirbsiu vadybininku, o ne programuotoju, bet... Taigi, nusprendžiau susirasti vadybininko darbą. Mano atsarginis variantas buvo IT administratoriaus darbas, nes IT dalykas, kurį, aš maniau, jog galiu lengvai išmokti plius turėjau draugų panašiose pozicijoje, todėl tikėjau, kad prireikus, jie išties pagalbos ranką. Žinau, kad jums tai nepadeda sugalvoti, kokią profesiją turėtumėte pasirinkti. Bet atsakymą galite rasti tik savo viduje, o ne skaitydami kažkokio nepažįstamo žmogaus tekstus.

Jeigu siųsdavau CV į vadybininko poziciją, žmonės pamatę, jog dirbau programuotoju, siūlydavo tik programuotojo darbą. Todėl visą programuotojo patirtį teko ištrinti, tačiau tuomet atsirado kita problema - žmonės klausdavo: o tai tu visai neturi darbo patirties?

Siuntinėdamas CV pastebėjau, kad darbo agentūros niekuomet man neatsako, taigi, mano vienintelis šansas buvo mažos įmonės, kurios neturi pinigų samdyti darbo atrankos agentūrų ir pats direktorius atlieka daugelį atrankų.

Kaip gauti darbą? Prašyti mažesnės algos nei visi kandidatai ir protingai meluoti. Pakalbėkime apie abu punktus. Niekada nerašykite CV kalbų, kurių nemokate. Aš moku tik anglų kalbą, tačiau visuomet patikrinu visas į CV įrašytas kalbas. Teko tikrinti švedų, vokiečių, ispanų. Labai lengva pastebėti, jeigu žmogus nemoka taip, kaip teigia, kad moka.

Nerašykite, kad mokate dirbi programomis, kuriomis iš tiesų nemokate dirbti, per daug lengva patikrinti. Apskritai nerašykite į CV nieko, ką lengva patikrinti ir pagauti, kad jūs nemokate. Nepamirškite, kad tai kas parašyta CV turėtų sutapti su tuo kas yra socialiniuose tinkluose, darbdaviai mėgsta patikrinti.

Įsidarbinimas už mažą algą turi vieną didelį trūkumą: po metų niekas jums nepakels algos dvigubai, ko galėtumėte tikėtis yra dešimt procentų, jeigu jums pasiseks - trisdešimt procentų, vadinasi, jūs turėsite ilgai, daug metų dirbti, kol pasieksite didelę algą.

Nežinau kodėl, bet darbdaviai daug mieliau į darbo pokalbius kviečia žmones turinčius darbus, nei tuos, kurie jų neturi. Ir vis dėl to aš nesu tikras, kad bet koks darbas yra geriau nei jokie. Kita vertus nemanau, jog antrą kartą gyvenime mesčiau darbą neturėdamas jokio plano.

Įsidarinęs vadybininku supratau, jog žmonių nekenčiu... Ne ta prasme nekenčiu, kaip tas žmogus kur su ūsais (ne Čarlis Čaplinas, tas kitas). Tiesiog vadybininko darbas yra nuolatos bendrauti su klientais ir kai kurie klientai yra... nežmonės, ateiviai nukritę iš mėnulio... Visai tai pasakoju norėdamas pasakyti, kad net jeigu giliai savyje ieškosite, sprendimas gali būti neteisingas. Tai ko daug laukėte ir tikėjotės realybėje yra visiškai ne taip (kaip filmuose). Tai ką daryti? Galbūt neverta skirti daug laiko apmąstymams ir teisingo sprendimo paieškoms? Pasimėgauti bedarbystės teikiamais privalumais, bet ne tiek ilgai, kad pajustumėte jos trūkumus? Mėnesio ar dviejų atostogos yra nuostabus dalykas. Metai – tai jau ne atostogos, tai gyvenimo būdas.

Žinot, aš niekada nenustojau rašyti ir jeigu būčiau rašęs tekstą apie bedarbystę, tuomet kai ja mėgavausi, šis tekstas būtų visiškai kitoks. Prabėgus metams prisimename tik nedidelius momentus: pačius geriausius ir pačius blogiausius, nes taip atmintis veikia.

Ar mestumėte darbą?

2020-06-14

Klausimas skamba taip: jeigu nereiktų sukti galvos dėl finansus, ar mestumėte darbą?

Kodėl jums nereiktų sukti galvos apie finansus tai yra atskiras klausimas, kurio mes dabar neaptarinėsime.

Tiesiog priimkite mintį, jog pinigų gausite reguliariai be jokio papildomo vargo.

Taigi, mesite darbą ar ne?

Mano instinktyvus atsakymas yra taip. Darbe yra daugybė dalykų, kurių aš nemėgstu, tačiau taip pat yra mokestis už orą, kitaip dar vadinamas PSD, kurį turi mokėti visi vien už tai, kad turi lietuvišką pasą. Taigi, aš neturiu kito pasirinkimo kaip vergauti, kad darbdavys už mane sumokėtų tą mokestį ir tuo pačiu dar duotų truputi pinigų nusipirkti man duonai. Man daug nereikia, tik duonos ir žaidimų (žaidimai yra brangus, kaip velnias).

Bet geriau pagalvojus, darbe yra dalykų, kuriuos aš mėgsti pavyzdžiui stalo futbolas. Aš, aišku, juokauju. Aš esu menininkas, na gerai, aš laikau save menininku. Būtent menininku, ne tiklaraštininku, ne rašytoju. Tinklaraštininkas rašo tinklaraščius, menininkas gali rašyti ir tinklaraščius, ir naujienlaiškius ir tokius tekstus kaip šitas. Menininkas nebūtinai turi rašyti, jis gali piešti, kurti skulptūras ir tam tikrais atvejais net gi programuoti, taigi, aš nenoriu savęs įspausti į nišą, nes daugybė dalykų gali patraukti mano dėmesį.

Taigi, jeigu aš nedirbčiau, tai kurčiau meną, o ką veiktumėte jūs? Pagalvokite apie tai.

Per savaitę mes turime skirti 40 valandų darbui su sąlyga, kad mes nedirbame viršvalandžių, plus penkios valandos pietus, plus kelionė, taigi darbui per savaitę mes atiduodame 50 – 60, be viršvalandžių. Beje savaitė turi 168 valandas, iš kurių 56 mes turėtume miegoti, jeigu viskas gerai, bet priklausimai nuo žmogaus tas laikas turėtų būti kažkur tarp 40 ir 70 valandų laiko. Taigi, dabar jūs „sau“ turite tarp 30 ir 80 valandų, į tą laiką savaime suprantama įeina, maisto gaminimas, dušas, namų tvarkymas... Įsivaizduokite, kad tas skaičius staiga šoktelėtų nuo 30 iki 100 valandų, kitaip sakant tris kartus. Ką jūs veiktumėte?

Tarkime, dabar jūs savaitgaliai susitinkate su draugais. Jeigu jūs ir draugai nedirbtų ar norėtumėte susitikti kiekvieną dieną? Ar nenorėtų draugai praleisti laiko su savo antra puse ir/arba vaikais? Ir jeigu kalbame apie draugus, ar jūs turite draugų už darbo ribų? Kiek? Vieną?

Kalbant apie praleidimą daugiau laiko su šeimos nariais, tai sakoma, kad po karantino turėtų stipriai išaugti skyrybų skaičius. Jeigu iš to galėjote, ko nors išmokti, tai karantino metu reikėjo gauti skyrybų advokato licenziją.

Kai esate vaikai, tai draugai nori susitikti kiekvieną dieną, tačiau suaugus taip neatsitinka. Taip, iš dalies nutolimą lemia darbas. Bet laimingai vaikystei prabėgus, jį nainegrižta. Aš noriu pasakyti, kad, jeigu jūs su draugais susitiksitate dažniau, vis tiek ne kiekvieną dieną. Taigi, kokios dar veiklos galėtų jus sudominti?

Žaidimai? Prisipažįstu aš tikrai praleisčiau kokį vieną, kitą mėnesį žaisdamas, bet aš nesu geimeris, todėl galiausiai ta veikla man nusibostu. O jums? Ar jums žaidimas yra gyvenimas? O gal kaip tik priešingai, jus net iš toli apeinate žaidimus?

Filmai ir serialai? Prisipažinsiu aš praleidžiu daug laiko žiūrėdamas įvairius serialus, bet, deja, net dabar su mano normaliu darbo laiku nėra tiek daug serialų, kurie man įdomūs, kad galėtų užpildyti visą mano laisvą laiką. Man vis tiek lieka laiko žaidimams. Aišku, jūs ne aš, galbūt serialai yra tai ką jūs galėtumėte daryti? Anglai turi terminą binge watch, kuris reiškia peržiūrėti daug serijų vienu prisėdimu. Bandžiau ir supratau, jog aš to negaliu. Jeigu laikysime, jog viena serialo serija yra pusę valandos, tai vienu prisėdimu aš galiu daugiausiai pažiūrėti šešias serijas arba kitaip sakant tris valandas, po to jau mano kūnas nori pajudėti, nori kitos veiklos, aš tiesiog negaliu daugiau laiko per dieną žiūrėti serialus.

Tiesa, kalbėdamas apie žaidimus ir serialus aš nutylėjau vieną dalyką, tai yra kažkieno darbas. Jeigu jūs nedirbate, tai kodėl aktoriai turėtų dirbti? Jeigu aktoriai nenori vaidinti, ar mes turėtume ką žiūrėti? Galbūt aktoriai nori vaidinti, bet operatorius nenori filmuoti? Kitaip sakant, jeigu visi galėtų būti finansiškai aprūpinti ar mes turėtume tą turtingą laisvalaikio... laiko švaistymo... turinio pasirinkimą?

O gal jums patinka gėlės ir darželiai? Turbūt kiekvienam pasaulio gyventojui galėtume duoti po sieną gėlėms auginti, bet tikrai kiekvieno negalėtume paversti ūkininku, tiesiog nėra tiek žemių Žemėje.

Jeigu visi nedirbtume, ar tuomet visi taptume menininkais? Tapytume, rašytume, dainuotume? Apie ką? Jeigu skaitėte visus tekstus iš eilės, turėjote pastebėti, jog labai daug tekstų yra apie darbą. Kodėl? Todėl kad ten praleidžiu didžiąją dalį gyvenimo ir tai formuoja kokį meną aš kuriu. Menas negali gimti vakuume. Žmonėms reikia bendrauti, aišku, darbas neturi būti tą bendravimo forma, kurią mes naudojame, mes galime surasti kitas kaip pavyzdžiui senovės romėnai rinkdavosi į gladiatorių varžybas... Galbūt ne pats geriausias pavyzdys, galbūt reikėjo kaip pavyzdį rinktis teatrą...

Jeigu nereiktų dirbti, kas atsitiktų pasauliui? Man sunku įsivaizduoti, kad kažkam patinka valytojos darbas, todėl turbūt turėtume galbūt vieną valytoją ir du kasininkus per šalį. Kita vertus dainuojančių ir blogai dainuojančių turėtume daugiau nei dabar. Norinčių vaidinti irgi būtų gyva bala, vis tik nemanau, kad norinčių filmuoti ar montuoti būtų daugiau nei dabar. Mes tikrai turėtume kompiuterinius žaidimus, tik klausimas kokio dydžio ir kokios kokybės? Niekam ne paslaptis, jog prie didelių žaidimų būna praleista daug viršvalandžių, bet jeigu pinigai nėra priežastis dėl ko dirbi ar tikrai sėdėtum viršvalandžius? Ar tikrai nemestum visko, kai susipyktum su Petru? Ar būtų įmanoma surinkti 100 žmonių komandas dideliems žaidimams, ar visi žaidimai būtų Tetris telefone?

Ar esate matę Star Trek? Nors vieną epizodą? Star wars aukština individualizmą. Vienas premijų medžiotojas su savo laivu gali keliauti po visą galaktiką. Kartais kaip kompanijoną jis paima gauruotą padarą. Star Trek aukština komandinę dvasią. Kosminio laivo valdymo denyje būna bent dešimt žmonių. Kiekvienas turi savo

rolę ir tik vienas iš jų yra kapitonas. Jeigu tai nėra darbas kiek žmonių norėtų būti kapitonais ir kiek mechanikais? Kad laivas veiktų sėkmingai reikia ir kapitono, ir mechaniko. Tiesa pasakius, reikia tik vieno kapitono, bet viso būrio mechanikų. Ar visuomenė galėtų sėkmingai funkcionuoti, jeigu visi galėtų daryti ką nori, nes nebūtų finansinio spaudimo?

Aš manau, kad jeigu nebūtų finansinio spaudimo stipriai suklestėtų sritys, kur gali dirbti individualistai ar mažos komandos, bet aš nežinau... negaliu įsivaizduoti, kaip galėtų funkcionuoti sritys, kur reikalingos didelės komandos. O gal mažos komandos gali padaryti viską ko reikia?

Klausimai, kuriuos turėtumėte užduoti per darbo pokalbį

2021-04-20

Turbūt visi puikiai žinote tą situacija. Įvyksta pokalbis, kokias 20-30 minučių, tuomet kompanijos atstovas paklausia: ar turite klausimų? Stoja minutės tyla ir tuomet kandidatas atsako: kol kas ne, man viskas aišku. Šiandien aš noriu pakalbėti apie klausimus, kuriuos turėtumėte užduoti per darbo pokalbį, kad nebūtumėte TUO kandidatu. Aš ne tik pateiksiu klausimus, bet taip pat paaiškinsiu ką galimi atsakymai reiškia.

Aš savo karjerą praleidau IT sektoriuje, todėl kai kurie klausimai nebus universalūs ir tinkami visiems.

Pirmas klausimas, kuris jums kils greičiausiai yra: kas aš toks, kad daugiau jums klausimus darbo pokalbiui? Aš tiesiog ilgiausiai rašantis tinklaraštininkas Lietuvoje, anksčiau kompetencijos neturėjimas man nesutrukdė dalinti patarimų. Kaip ir daugelis iš jūsų turėjau ne vieną darbo pokalbį. Darbai, kurių labiausiai norėjau, pasiūlymų negavau. Darbo pokalbiai, po kurių nieko nesitikėjau, pasiūlymus gavau.

Aš taip pat sėdėjau kitoje pusėje t. y. samdžiau darbuotojus ir man tai patiko, bet tai kita istorija. Aš nesu HR specialistas ir HR specialistai turi pilną teisę nesutikti su mano nuomone, bet tai jų problemos ne jūsų.

Jums reikėtų labai gerai įsivertinti savo lygį. Skirtingos įmonės gali skirstyti darbuotojus į skirtingus lygius, bet iš principo yra tris lygiai: junior/pradedantysis, mid/patyręs ir senior/vyr arba vyresnysis. Kai kurie atsakymai labai priklauso nuo to kokio jūs esate lygio.

Mažose kompanijose dažniausiai darbo pokalbį veda vienas žmogus, tas žmogus yra įmonės direktorius ir savininkas. Kompanijos su 50 plus darbuotojų turi HR specialistus, kurie mėgsta į darbo pokalbį pasikviesti vieną ar du kolegas, dažniausiai užimančius skyriaus vadovo pareigas. Jūs galite būti įdarbintas į didelę kompaniją ir niekada nepamatyti direktoriaus.

Aš galėčiau pasakyti, kad reikia stebėti žmonių vedančių darbo pokalbius kūno kalbą, kai atsakinėja į jūsų klausimus, bet toks patarimas yra nieko vertas. Pirmiausiai, daugelis iš jūsų nėra kūno kalbos ekspertai, net jeigu pastebėsite ar pajausite, kad kūno kalba yra keista, nežinosite ką tai reiškia. Antra, darbo pokalbis yra stresas ir daugelis iš jūsų galvosite kaip suvaldyti savo stresą ir atsipalaiduoti, o ne kokią kūno kalbą demonstruoja kiti pokalbio dalyviai. Beje, profesionalūs darbo pokalbių vedėjai demonstruos draugišką, atsipalaidavusią kūno kalbą, kas jus irgi padės pašąoningai atsipalaiduoti. Naujokai demonstruos agresyvią kūno kalbą, kuri kels jums daugiau streso.

Atsižvelgiant į ankstesnę pastraipą aš jums pasakysiu, kad reikia vertinti tik du dalykus: kaip atsakoma į jūsų klausimą ir kas atsakoma į jūsų klausimą.

Jeigu jūs užduodate klausimą įmonei ir atsakoma iš karto, negalvojant, reiškia, kad pirmas variantas: tas klausimas yra užduodamas visų kandidatų, todėl atsakymas yra nušlifluotas ir gerai surepetuotas. Nušlifluotas atsakymas nereiškia, jog tai yra tiesa. Nušlifluotas atsakymas nereiškia, jog tai yra melas.

Antras variantas: tai yra toks kasdieninis ir įprastas dalykas, kad net nereiškia galvoti ir yra įmonei suprantamas dalykas, kaip dantų valymas. Pavyzdžiui jeigu jūs klausiate: ar jūs darote standupus? Atsakymas turi būti greitas, nes čia nėra apie ką galvoti: taip arba ne.

Jeigu užduodate klausimą, ir žmogus galvoja, renka žodžius, vadinasi tokio klausimo nesitikėjo ir nebuvo pasiruošęs. Tuo pačiu, tai gali būti klausimas į kurį negalima atsakyti trumpai ir reikia šiek tiek išplėstinio atsakymo. Tačiau kartais atsakymai gali būti visai neatsakymai. Pavyzdžiui jūs paklausėte: kiek yra du kart du? Ir, aišku, tikėtės greito atsakymo – keturi, bet gaunate kitokį. Jūs galite gauti vieną iš trijų atsakymų: 1)

Hm... priklauso nuo situacijos, ar gandrai jau praskrido iš pietų ar ne. 2) O kaip tau atrodo? 3) Aš nežinau, pasitarsiu su programuotojais ir parašysiu laišką.

Pirmas atvejis yra akivaizdus išsisukinėjimas. Aš neįsivaizduoju kodėl kompanijos turėtų išsisukinėti nuo atsakymų. Jeigu kompanija per darbo pokalbį išsisukinėja nuo tiesaus atsakymo, tai kai dirbsite bus tik blogiau.

Antras atsakymas taip pat yra išsisukinėjimas ir nėra jokios priežasties, kodėl kompanija turėtų į klausimą atsakyti klausimu. Aš sugalvojau vieną pavyzdį kada kompanija į klausimą gali atsakyti klausimu, bet tai nėra geras dalykas, tai yra galios žaidimas. Pavyzdžiui jūs paklausiate: **kaip atrodytų mano darbo diena, jeigu įsidarbinsiu pas jus?** Kompanija atsako: O kaip tau atrodo?

Jeigu jūs niekada neturėjote jokio darbo arba turėjote darbą kitoje profesijoje, tuomet jūs neturite jokios galios, jūs galite drąsiai atsakyti, jūs būsite neteisūs. Kažkur tarp 50% ir 100%. Bet nieko tokio. Kompanijos kartais nori žinoti ar naujokai yra adekvatūs. Jeigu darbinatės į programuotojo poziciją ir galvojate, kad visą dieną žaisite Xbox, tai galbūt tokio kandidato geriau nesamdyti.

Visai kita situacija yra, jeigu jūs dabar dirbate labai geroje įmonėje ir jūs norite pereiti į kitą arba jūs bando pervilioti į kitą įmonę didesne alga. Tokiu atveju jų atsakymas klausimu į klausimą yra nesąžiningas. Jeigu jūs pasakysite, kad ateinate į darbą ir darote A, B, C, D. Kompanija atsakys: pas mus irgi panašiai, bet tai gali būti melas. Todėl gavę: o kaip manai tu? Geriausia atsakyti būtų: aš noriu žinoti, kad ateinu į įmonę, kuri turi gerą/aukštą darbo kultūrą, todėl nebandysiu spėlioti, gal galėtumėte papasakoti? Jeigu jūs esate patyręs specialistas, galia yra jūsų pusėje ir išsisukinėti iš nuo atsakymo iš kompanijos pusės būtų blogas tonas. Trečias variantas yra, kai žmogus nežino atsakymo. Šita situacija labai priklauso nuo to kas veda pokalbį. HR gali nežinoti su kokiais įrankiais dirba programuotojai, bet tai turėtų būti vienas iš standartinių klausimų, kuriuos HR turėtų pasiruošti. Kita vertus, jeigu atsakymo nežino skyriaus vadovas, tai kam jis iš viso atėjo į pokalbį? Supraskite teisingai, techninių klausimų atveju HR gali nežinoti net 75% atsakymų, bet tuomet jis turi užsirašyti tuos klausimus, kad atsakytų jums vėliau. Skyriaus vadovai ar kitų sričių specialistai, turėtų žinoti atsakymus į jūsų klausimus 99% atveju arba kažkas yra negerai su įmonės kultūra. Aš palieku 1%, tam atvejui, kai jūs užduosite tikrai sudėtingą klausimą. Bet jeigu negavote atsakymo, tuomet pabandykite įsivertinti: ar klausimas tikrai yra toks sudėtingas?

Jeigu pokalbį veda du ar daugiau žmonės stebėkite kaip jie elgiasi. Jeigu jie vienas kitam prieštarauja, tuomet jūs neturėtumėte dirbti tokioje įmonėje. Galite iš karto atsistoti ir išeiti iš darbo pokalbio. Aš jums leidžiu. Jeigu vienas tyli, o kitas kalba, tai yra normalu surepetuotiems, lengviems klausimams. Jeigu vienas papildo antrą, tai yra normalu sudėtingiems, netikėtiems klausimams.

Taigi, po tokios milžiniškos įžangos pokalbėkime apie klausimus.

Kiek žmonių dirba įmonėje labai lengva sužinoti iš rekvizitų svetainės, tačiau tas skaičius jums neparodo svarbios informacijos. Svarbiausias dalykas yra: **kiek jūsų srities specialistų dirba įmonėje?** Jeigu jūs būsite vienintelis tos srities specialistas ir esate junior lygio, neikite į tokią įmonę. Kodėl? Jeigu esate vienas, tuomet galite mokytis iš savo klaidų arba iš knygų. Abu būdai nėra patys geriausi. Geriausias būdas mokytis yra iš kitų žmonių. Aš nesakau, kad kitas žmogus turi laikyti jus už rankos kiekvieną dieną, bet galimybė pasitarti, padiskutuoti duoda labai daug. Daug daugiau nei naudojimas Google. Jūsų progresas bus žymiai greitesnis, jeigu turėsite kolegą, jūs žymiai greičiau tapsite mid, nei dirbdamas vienas.

Jeigu esate mid ir esate pasiruošęs tapti senior, tai šita pozicija gali jums tikti. Kita vertus, jeigu esate mid ir nesate pasiruošęs tapti senior, atsakykite pasiūlymo. Patirtis kitoje įmonėje jums bus labai naudinga ateityje.

Aš taip pat puikiai suprantu, kad kai kurių profesijų dažniausiai įmonėje būna po vieną pavyzdžiui administratorė. Tik labai, labai didelės įmonės turi daugiau nei vieną administratorę. Mažos, vidutinio dydžio svetainių kūrimo agentūros paprastai turi tik vieną dizainerį. Jeigu esate pradedantysis dizaineris, neikite dirbti į tokią agentūrą. Eikite dirbti į didelę, gaukite geros patirties, tuomet galėsite pereiti į mažą.

Jeigu jūs būsite antras tokios srities specialistas, tuomet: kokio lygio yra kitas specialistas? Jeigu jūs esate junior ir kitas yra junior tuomet neikite dirbti į tokią įmonę. Jeigu jūs esate senior, o kitas yra junior, tuomet iš karto kyla klausimas: kiek laiko kitas specialistas dirba įmonėje? Žmogus, kuris dirba metus ar ilgiau gali

turėti didelį ego ir būti nepatenkintas, kad va atėjo naujas žmogus ir man čia nurodinėja, nesvarbu, kad jūsų patirtis kilometrais ilgesnė už jo.

Jeigu įmonė turi penkis ir daugiau tokios srities specialistų, tuomet klausimas: kiek, kokio lygio žmonių yra? Normalioje kompanijoje jūs turėsite mišinį. Bent vieną senior, keletą junior, bet didžioji dauguma turėtų būti mid. Jeigu visi senior, o jūs esate junior, automatiškai kyla klausimas: kodėl jie dabar nusprendė ieškoti junior specialisto? Jeigu nėra nei vieno senior, tuomet kitas klausimas: kodėl? Gali būti, kad senior specialistas nesenai išėjo, todėl jie ieško naujo darbuotojo.

Iš to seka sekantis klausimas: **kas atsitiko žmogui, kuris užėmė šią poziciją anksčiau?** Galimas variantas, kad kompanija plečiasi, auga ir ieško naujų darbuotojų. Tačiau šią informaciją dažnai galima matyti iš darbuotojų kaitos grafiko rekvizitų svetainėje. Dažniausiai atsakymas, kurį gausite bus: darbuotojas gavo geresnį pasiūlymą kitur. Tai gali būti tiesa, tai gali būti melas. Labai retai, bet kartais galima išgirsti pasakymą, kad ankstesnis darbuotojas buvo atleistas dėl nekompetencijos arba dėl konflikto su kitu darbuotoju. Kompanijos, kuris nebijo pripažinti tokių dalykų yra vertos aukso, bet tokį atsakymą išgirsti yra tokia pati tikimybė, kaip laimėti loterijoje.

Ar jūsų įmonė praktikoja komandinį darbą? Ar jūsų įmonėje žmonės prie projektų dirba komandomis? Atsakymas, kurį galite gauti: priklauso nuo projektų. Tai reiškia, kad įmonė neturi gerų komandinio darbo praktikų. Greičiausiai didžioji dalis projektų yra daromi vieno programuotojo, tačiau įmonė turi keletą projektų, kuriuos daro dviejų – trijų programuotojų komandos. Kaip tą interpretuoti priklauso nuo to į kokią poziciją kandidatuojate. Jeigu jūs esate mid developeris, tai galbūt jums patinka krapštytis prie kodo vienam ir tai bus tobulas jūsų darbas. Jeigu jūs esate junior programuotojas, tai šita dalis neturėtų skambėti jums gerai. Nes tai greičiausiai reiškia, kad artimiausius metus jūs dirbsite vienas ir Google bus jūsų geriausias draugas. Aišku, tai nereiškia, kad kiti kolegos nepadės ir mes atskirai pakalbėsime apie onboardingą. Bet komandoje dirbantis programuotojas tobulėja greičiau.

Jeigu jūs esate projektų vadovas, tai atsakymas, jog priklauso nuo projektų, greičiausiai reiškia, kad daugelis projektų bus maži. Man asmeniškai patinka projektai prie kurių dirba trys programuotojai, tokiu atveju jau galima taikyti scrum/agile metodologijų praktikas, projektas būna pakankamai techniškai sudėtingas ir pakankamai ilgas. Projektai prie kurių dirba vienas programuotojas dažnai gali būti savaitės – mėnesio trukmės. Galbūt yra projektų vadovų, kuriems patinka keisti projektus kaip kojines, bet aš nesu iš jų. Kita atsakymo versija, kurią galite gauti: kiekvienam projektui kuriame projektines komandas. Toks atsakymas reiškia, kad jums kabina makaronus ant ausų. Projektinė komanda gali reikšti, jog ją sudarys vienas projektų vadovas, vienas dizaineris, vienas programuotojas, vienas testuotojas. Tai yra projektinė komanda, bet realiai tai reiškia, kad kiekvienas žmogus dirbs pavieniui. Nebūna taip, kad dizaineris ir programuotojas dirba kartu. Dažniausiai dizaineris padaro darbą, klientas sumoka, tuomet programuotojas daro savo darbą.

Kitas būdas patikrinti ar jūs dirbsite komandoje yra paklausti apie projektų dydžius. **Su kokio dydžio projektais kompanija dirba?** Jeigu atsakymas yra nuo savaitės iki metų, tai reiškia daug projektų programuotojai daro po vieną. Savaitės projektams niekas nekuria komandos. Mėnesio projektams gali būti kuriamos komandos, bet mažai tikėtina. Tarkim komanda yra trys programuotojai. Jeigu komanda padarys projektą per mėnesį, tuomet vienas programuotojas padarys jį per tris. Kaip ir nelabai apsimoka kurti komandą, nebent klientas nori paleisti projektą vakar. Reikia taip pat suprasti, kad skirtingi projektai skirtingai dalinasi t. y. vieni projektai lengvai dalinasi į lygiagrečias užduotis kiti - ne. Kuo didesnis projektas tuo lengviau jį padalinti į lygiagrečias dalis, kurios viena nuo kitos nepriklauso. Jeigu jūs negalite daryti savo darbo, kol Jonas nepabaigė savo užduoties, čia nekomandinis darbas.

Kai žmonės sako, kad projekto trukmė yra metai, labai įdomu: kaip jie tą skaičiuoja? Jeigu vienas žmogus dirbs kartą per savaitę prie projekto, tai projekto padarymas užtruks metus laiko, bet reali projekto trukmė yra du mėnesiai. Todėl jeigu sako, kad projektų dydis yra nuo savaitės iki metų, reiškia, jog daugelis projektų yra maži. Jeigu sako, kad projektų dydis nuo pusės metų iki dviejų metų, tuomet reiktų galvoti, kad daugelis projektų yra dideli ir daugelis projektų turės savo komandas.

Prie vieno projekto niekada nedirba du projektų vadovai. Jeigu projektas yra didelis, tuomet gali dirbti projektų vadovas ir projektų koordinatorius, jeigu projektas labai didelis, tai net gi du koordinatoriai, bet visuomet bus tik vienas projektų vadovas.

Koks yra jūsų onboarding planas? Kaip jūs, mane – naują darbuotoją, žadate įtraukti į komandą? Tai klausimas, kuris atskiria berniukus nuo tikrų vyrų. Daugelis kompanijų nežinos ką atsakyti. Kompanija gali galvoti: duosim paskaityti kelis dokumentus, ir tuomet duosime dirbti prie pačio nuobodžiausio projekto, kuris turėjo būti pridotas vakar (true story), bet kompanija negali to pasakyti garsiai, nes tai yra bloga onboarding praktika. Atsakymas kurio jūs turėtumėte laukti skamba maždaug taip. Naujam žmogui mes priskiriam „draugą“, jeigu jūs junior programuotojas jūsų draugas turėtų būti mid programuotojas. Jeigu jūs projektų vadovas arba projektų koordinatorius, jūsų draugas turėtų būti projektų vadovas. Draugo užduotis atsakyti į visus jūsų techninius klausimus. Jis turėtų bent du kartus per dieną patikrinti kaip jums sekasi. Skyriaus vadovas turėtų tikrinti jūsų darbo kokybę kartą ar du per savaitę. Su sąlyga, kad įmonė yra pakankamai didelė „draugas“ ir skyriaus vadovas turėtų būti du skirtingi asmenys. Jeigu jūs esate programuotojas, užduotis turėtumėte gauti iš projektų vadovo (čia tuo atveju jeigu nėra komandinio darbo, priešingu atveju visa komanda gauna užduotis). Projektų vadovas taip pat turėtų papasakoti apie viską kas susiję su darbo tvarka pavyzdžiui kokiais atvejais programuotojui tenka bendrauti su klientais.

Atsakymas, kurį jūs galite gauti: antradieniais mes einame į barą su visais kolegomis išgerti po vieną – kitą bokalą alaus. Susipažinimas su kolegomis ne darbinėje aplinkoje yra šaunu, bet tai nėra tai ko jūs klausite. Jūsų tikslas, maksimaliai greitai įsiliesti į kompaniją, o ne į alaus upę. Savo ruožtu kompanija turėtų būti suinteresuota padaryti jus geru specialistu per maksimaliai trumpą laiką, todėl jie turėtų žinoti kaip tą padarys. Bet atvirai, kompanijos dažniausiai mąsto: ateis, priimsim, duosim darbą, išmoks su google pagalba.

Kaip jūsų įmonėje skirstomi projektai? Klausimas, kurio gyvenime neišgirdau, bet tikrai paklausti vertėtų. Atsakymas priklauso nuo to kokios srities specialistas jūs esate. Jeigu esate programuotojas, greičiausiai atsakymas skambės taip: projektas priskiriamas tam programuotojui/komandai, kuri baigia dabartinį savo projektą artimiausiu metu.

Jeigu esate projektų vadovas, tai atsakymas gali skambėti taip: projektas, atitenka tam projektų vadovui, kuris tuo metu turi mažiausiai projektų.

Jums gali kilti klausimas: o kodėl aš šito turėčiau klausiti? Visi turi įvairių pomėgių, hobių, ar nenorėtumėte, dirbti prie projektų, kurie yra artimi jūsų hobiui? Jeigu norėtumėte, tuomet reikia, kad turėtumėte tuomet reikia proceso įmonėje kur darbuotojas pats pasisiūlo projektui. Tikrai nevisos įmonės turi tokį procesą. Programuotoju atveju, tai ypatingai retai.

Kartais įmonės mėgsta paklausti: **papasakokite apie konfliktinę situaciją ir kaip ją išsprendėte? Kokiais pasiekimais, projektai jus didžiuojatės, kodėl?** Jūs galite apsukti tuos klausimus ir paklausti kompanijos. Realiai, visus klausimus, kuriuos gaunate iš kompanijos, jūs galite apsukti ir paklausti jų pačių.

Jeigu kalbate su projektų vadovu galite paklausti: kodėl tu tapai projektu vadovu? Nepriklausomai nuo to su kuo kalbate - programuotoju ar projektų vadovu – galite paklausti: **pasakykite tris dalykus, kurie jums labiausiai patinka darbe ir tris dalykus, kurie jums labiausiai nepatinka?** Tokio klausimo užduoti HR nėra prasmės, jeigu darbinatės ne į HR poziciją. Atsakymas, kurį didžiausia tikimybė išgirsti: nėra blogų dalykų darbe. Tai yra visiškas melas. Visuose darbuose yra dalykų, kurie nepatinka, vienintelis klausimas: kiek laiko tokie dalykai užima darbo dienoje? Gerai, jeigu tik 10%, bet jeigu tai 50% ar daugiau, tai jau problema.

Kaip vertinate darbuotojų darbo kokybę, efektyvumą? Pagal kokius kriterijus aš busiu vertinimas?

Mažos kompanijos dažniausiai neturi jokių vertinimo kriterijų, kol įmonėje yra pakankamai pinigų algoms išmokėti tol viskas yra gerai. Didesnėje kompanijose darbuotojai arba/ir skyriai gali turėti savo **OKR, KPI** ar kitokiais būdais matuojamus tikslus. Įmonės gali turėti metinius, pusmetinius darbuotojų vertinimo pokalbius. Galite paklausti: ar įmonė turi team leading pokalbius, kaip dažnai jie vyksta? Ar pas jus yra atgalinio ryšio sistema apie darbuotojo pasirodymus prie įvairių projektų?

Jeigu jūs esate junior specialistas, jūs galite paklausti: per kiek laiko jūsų įmonėje junior specialistas tampa mid? Daugelis įmonių nebus pasiruošę tokiam klausimui. Teisingas atsakymas yra apie metus, pusantrų.

Įmonė gali bandyti atsakyti, jog tai priklauso nuo žmogaus, kame yra tiesios, kaip sako liaudies išmintis: gali atvesti ožius prie vandens, bent negali priversti jų gerti. Tačiau tiesa yra ta, kad įmonė turi turėti procesą/programą kaip junior specialistas taps mid specialistu. Tikrai nevisos įmonės turi. Įmonės gali sakyti, kad pas mus skatinami mokymai ir kiekvienais metais mokymas yra skiriama XX suma, kas yra tikrai šaunu, bet tuos mokymus turės susirasti pats žmogus, vadinasi, tai nėra tas pats kaip įmonė turinti planą kaip tobulinti jaunuosius specialistus.

Kompanijos žada labai daug privalumu, tačiau realiai nei stalo futbolas nei xbox nėra svarbu. Aišku, smagu, jeigu gausite kartą per mėnesį pažaisti, bet tik tiek. Kita vertus, pietauti reikės kiekvieną dieną, todėl nebijokite paklausti: kur žmonės eina pietauti? Ir taip, šitas klausimas nėra pats svarbiausias. Jeigu dirbsite centre, tai bus labai daug vietų, kur galėsite papietauti. Jeigu dirbsite toli nuo centro, tai pietums greičiausiai bus vos viena – dvi vietos. Jeigu rinksitės darbą iš kelių pasiūlymų, geras pietų vietų pasirinkimas gali būti papildomas plusas.

Jeigu planuojate nešti maistą, tuomet nebijokite paklausti: kokią virtuvę turi įmonė? Ar yra šaldytuvas? Ar yra mirkobangų krosnelė? Jeigu geriate kavą, paklauskite apie kavos aparatą. Ar kavą perka įmonė, ar kava turi pirkti darbuotojai?

Ir paskutinis dalykas, jeigu galite pasiklausti draugų ar draugų draugų, ar pažįstamų pažįstamų apie darbo kultūrą, atmosferą įmonėje, būtinai taip ir padarykite.

Naujoko įtraukimas į įmonę

2022-04-05

Mes visi kažkuriuo metu buvome naujokais įmonėje. Vienos patirtys buvo geresnės, kitos blogesnės. Kai tai jūsų pirmas darbas, tai greičiausiai pagalvojate: turbūt visos įmonės taip daro. Ne, taip daro tik ta įmonė, kurioje įsidarbinote. Visos įmonės naujokų įtraukimą daro skirtingai. Gerumas ar blogumas nepriklauso nuo įmonės dydžio. Jis priklauso nuo žmonių, kuriems tai rūpi. Didelės įmonės gali samdyti visą HR departamentą ir mokėti algas už tai, kad žmonėms rūpėtų, bet net ir tai negarantuoja geros patirties. Mažose įmonėse kažkam iš darbuotojų tiesiog turi rūpėti šalia pagrindinių pareigų. Geras darbuotojų įtraukimas suformuoja teigiamą žmogaus nuomonę apie įmonę ir užtikrina ilgesnį jo pasilikimą įmonėje nei blogas. Jeigu visi mes kada nors buvome naujokais, tai tik labai nedaugelis galvojo kaip įtraukti naujokus. Aš daug galvojau šita tema, bet turiu prisipažinti, kad neturiu teisingo atsakymo. Norėčiau pasiūlyti detalų gidą, bet vietoj to galiu pateikti tik minčių kratinį, su kuriuo turite pilną teisę nesutikti.

Mano nuomone, norint sėkmingai įtraukti naujoką reikia trijų rolių. Vienas žmogus gali atlikti dvi iš jų, bet neturėtų atlikti visų trijų.

Draugaitis (ang. Buddy) – tai turi būti žmogus iš tos pačios profesijos kaip ir naujokas. Jo darbas yra atsakyti į visus naujoko klausimus bei padėti su pirmomis užduotimis. Iš savo patirties galiu pasakyti, jog naujokai dažnai nedrįsta klausti, jie iššvaisto daug laiko ieškodami atsakymų google, kai vienas užduotas klausimas jų problemą išspręstų per penkias minutes. Draugaičio darbas yra du kartus per dieną paklausti kaip naujokui sekasi ir padėti jam, jeigu jis yra įstrigęs.

Pirmą dieną draugaitis turėtų pasikviesti naujoką pietauti. Naujokas nieko nežino, net jeigu yra iš to paties miesto, gali nežinoti kur yra pigiausiai ir skaniausi cepelinai. Aišku, čia mes kalbame apie darbą iš ofiso. Dirbant iš namų šitai vyksta šiek tiek kitaip.

Aš manau, kad geriausiai būtų jeigu naują žmogų komandai pristatytų draugaitis, o ne vadovas. Vadovas turi valdžios aurą. Draugaitis yra savas žmogus, kuris gali pristatyti komandą pridėdamas vidinius pokštus, kurie nėra suprantami už komandos ribų.

Ar reikia naujoką pristatyti visai įmonei? Čia priklauso nuo įmonės dydžio. Jeigu įmonė yra dvidešimties darbuotojų dydžio, būtų keista nepristatyti visai įmonei. Jeigu įmonė trijų šimtų darbuotojų dydžio, tikrai neverta stabdyti darbo tokios gausybės žmonių.

Draugaičio rolė trunka tiek pat kiek ir bandomasis laikotarpis. Jeigu įtraukimas į įmonės veiklą atliktas teisingai, po trijų mėnesių naujokas nardys įmonėje kaip žuvis vandenyje ir draugaičio pagalbos neberekės. Galbūt įvyks net geriau ir naujokas taps draugaičiu sekančiam naujokui.

Mentorius – šio žmogaus rolė yra naujoko augimas tiek techninis, tiek asmenybės. Jis turėtų organizuoti maždaug puses valandos susitikimus su naujoku kiekvieną savaitę arba kas dvi savaites ir pakalbėti apie „problemas“ bei iššūkius su kuriais susiduria naujokas. Tai gali būti kompanijos kultūra, tai gali būti užduotys kurias reikia atlikti. Mentorius darbas yra atstovauti naujoką, kad jis gautų įdomias užduotis, kurios atitinka jo lygį. Niekas taip neerzina, kai turi žinių, kurių negali pritaikyti, kai kiti žmonės gauna darbus, kurie tau būtų įdomūs, todėl mentorius ir naujokas turėtų kalbėti apie dalykus, kurie įdomūs naujokui, jie turėtų užmegzti draugišką ryšį. Jeigu ryšio nėra, tuomet tokie susitikimai yra tik laiko švaistymas. Ne kiekvienas žmogus sugeba užmegzti tokį ryšį, todėl ne kiekvienas žmogus gali būti mentorius, nepriklausomai nuo to kiek jis nori padėti.

Turėti gerus ir stiprius mentorius yra pagrindas sėkmingai įmonei norinčiai ilgai išlaikyti darbuotojus. Vadovas – šis žmogus atsakingas už naujoko algą, karjerą bei apkrovimą. Niekas taip nedemotivuoja kaip sėdėjimas be darbo. Kai esi naujokas ir neturi užduočių, tai pradedi galvoti, kad tave pasamdė be reikalo ir atleis. Žmonės bijo prarasti darbą, todėl tokie dalykai sukelia papildomą stresą. Vadovas neturi pats kurti užduočių, tą gali daryti koks nors kitas projektų vadovas ar produkto savininkas. Vadovo darbas tik užtikrinti, kad naujokas turėtų darbo. Kiek man teko susidurti, tai užtikrinti gerokai sunkiau nei atrodo. Kada prasideda naujoko įtraukimas į kompaniją?

Prieš dvi savaites. Nieko nėra blogiau, nei kai ateina naujokas ir nėra kompiuterio. Šiais laikais yra labai mažai darbų, kuriuose nereikia kompiuterio. Jeigu einate į Topo Centrą, tai galite nusipirkti kompiuterį iš karto. Taip šiais laikais niekas nedaro. Įmonės kompiuterius užsako internetu. Kai kurios galbūt net turi asmeninį vadybininką, kuris joms pasiūlo geresnes kainas. Jeigu parduotuvė turi norimą kompiuterį sandėlyje, tai pristatymas gali užtrukti kokias tris dienas. Jeigu parduotuvė neturi sandėlyje, tai gali užtrukti porą savaičių. Už tai sakau, jog pasiruošimas naujoko atėjimui gali prasidėti net prieš dvi savaites, bet dažniausiai užteks poros dienų.

Prieš dieną. Naujokui reikia sukurti įvairias paskyras. Dažniausiai tai yra Gmail, Jira ir koks kokia nors vidinės komunikacijos programa kaip pavyzdžiui Slack arba Teams, bet taip pat gali būti ir kokia nors specifinė programinė įranga. Nežinau kodėl, bet kiek man teko matyti, pirma užduotis, kurią gauna programuotojai yra susiinstaliuoti sau Ubuntu. Jeigu naujokas nėra programuotojas, tai jam reikia taip pat paruošti ir Windows (Mac?).

Pirma diena. Pirmas darbas ką dažniausiai atvykęs į įmonę daro naujokas – pasirašo darbo sutartį. Pasirašymai užtrunka. Taigi, jis nedirbs pilnai produktyvios dienos. Kada naujokas turėtų ateiti į darbą pirmą kartą? Manau, nėra vienareikšmiškai teisingo atsakymo. Jis tiesiog turėtų ateiti vėliau nei pagrindiniai žmonės (trys rolės, kurias minėjau anksčiau). Manau, dešimta valanda yra puikus laikas pirmos dienos darbo pradėjimui.

Prieš dešimt metų tik pačios kiečiausios kompanijos duodavo naujokui swago. Šiais laikais tą daro daugelis kompanijų. Vienintelis dalykas kas skiriasi, tai kokybė ir dovanojamų daiktų kiekis. Aš manau, kad pirmai dienai reiktų dovanoti tik tušinuką ir užrašų knygutę. Tokius daiktus kaip kepurės, džemperiai ir ką jūs ten dar turite reiktų įteikti praėjus trimis mėnesiams pažymint, kad baigėsi bandomasis laikotarpis ir naujokas tapo pilnaverčiu komandos nariu. Aš manau, jog trys mėnesiai yra žymiai didesnis pasiekimas nei atėjimas pirmą kartą į darbą. Bet tuo pačiu neteko girdėti, kad nors viena kompanija švęstų būtent trijų mėnesių žymę. Jeigu jau prakalbome apie šventes. Įmonės mėgsta švęsti kolegų gimtadienius ofise. Aš manau, kad vietoj gimtadienių reiktų švęsti žmonių išdirbtą laiką įmonėje ir parodyti darbuotojui, koks jis svarbus ir kad jis rūpi įmonei. Gimtadienis yra asmeninis žmogaus reikalas. O darbo pradžia tai yra įmonės reikalas, todėl įmonė turėtų tą dalyką vertinti.

Mažos įmonės dažniausiai neturi jokių rašytinių instrukcijų, didelės turi HR skyrių, kuris gali paruošti tokias instrukcijas. Pirmoji užduotis naujokui turėtų būti perskaityti instrukcijas susijusias su naudojamais įrankiais (kodo standartais), bendravimo su klientais etiketą ir panašiai.

Žmogui, kuris jau naudojosi tais pačiais įrankiais, instrukcijos nebus labai naudingos, bet galbūt ankstesnėje įmonėje jie įrankius naudojo šiek tiek kitaip. Galbūt perskaitytės instrukcijas, jis išmoks kažką naujo. O galbūt priešingai, jis pasiūlys įmonei kaip efektyviau naudoti įrankius, nes ankstesnėje įmonėje jie naudojo geriau. Jeigu žmogus tokius įrankius mato pirmą kartą, tai instrukcijos labai padės pradžioje ir apsaugos komandą nuo daugybės kvailų klausimų.

Kitas naudingas dalykas, kaip pateikti informaciją naujokui, yra parašyti laišką. Jeigu informacijos yra daug, tuomet galima parašyti laiškų ciklą, nebūtinai juos visus išsiųsti iš karto. Galima automatizuoti procesą ir naujokas gautų po vieną laišką per dieną. Ką rašyti laiškuose?

Be mano minėtų naudojamų įrankių pristatymo, naujokui taip pat reikia susipažinti su įmonės tvarkomis, taisyklėmis, vertybėmis bei lozingu (jeigu įmonė tokius turi).

Kadangi, maistas man yra svarbu, tai aš manau, jog gera idėja parašyti apie geras vietas kur pietauti, kaip naudotis virtuve. Didelė įmonė turbūt turės nuostabią virtuvę. Mažos įmonės virtuvė galbūt bus tik mikrobangų krosnelė. O kaip dėl kavos? Ar reikia pirkti savo kavą bei cukrų ar įmonė ta pristato? Kaip dažnai?

Kokias šventes įmonė švenčia? Kaip įmonė švenčia darbuotojų gimtadienius? Gal yra kokios nors specifinės tik įmonės šventės? Galbūt egzistuoja įmonės sporto (krepšinio) komanda? Kaip prie jos prisijungti?

Galbūt įmonės darbuotojai turi kokių nors specialių nuolaidų vaistinėse? Mažose įmonėse dažniausiai neturės. Tuo tarpu didelėse gali būti labai įdomių nuolaidų.

Bet nuolaidos nėra svarbu, grįžkime prie darbų.

Koks geriausias būdas įtraukti naują programuotoją į įmonę? Įtraukti jį į komandą kartu su patyrusiais žmonėmis. Jeigu tai bus pradedantys programuotojas, jis neprisidės daug prie komandos darbo, bet jo tobulėjimas eis šešiamyliais žingsniais. Na, o patyręs programuotojas prisitaikys prie komandos ritmo per kelias dienas. Aišku, jeigu kompanija kuria Wordpress svetaines, tai komandinių darbų būna neįtikėtinais mažai, kas savo ruožtu reiškia, kad pradedančiųjų programuotojų apsimokymo procesas bus ilgas.

Koks geriausias būdas įtraukti projektų vadovą ar pardavėją? Pirmiausiai jam reikia leisti išsibandyti produktą, kad turėtų bent jau minimalų supratimą su kuo dirba. Su laiku gilesnės žinios ateis, bet pradžiai reikia, kad bent jau būtų girdėjęs, kurioje pusėje varpai skamba.

Jeigu įmonė dirba su klientais (visi pardavėjai dirba su klientais, ne visi projektų vadovai dirba su klientais), būtų gerai turėti kliento aprašą. Kas yra dažniausiai aptarnaujami įmonės klientai? Ar tai mažos, vidutinės, didelės įmonės, o galbūt tai privatūs asmenys? Koks jų biudžetas? Kokią reikšmę užima produktas kliento gyvenime? Kokios šalys, regionai yra dažniausi produkto klientai?

Kitas labai svarbus dalykas leisti naujokui dalyvauti susitikimuose su komanda bei klientu kaip nebyliu stebėtoju. Jeigu susitikimas su klientu virtualus, tai naujokas gali atsisėsti už kameros. Esant gyvam susitikimui naujokas gali apsimesti asistentu ir viską konspektuoti. Leidimas dalyvauti yra labai svarbus, nes leidžia naujokui pajusti kokias emocijas klientui sukelia produktas. Kokias frazes patyrę darbuotojai naudoja. Ar jie bendrauja draugiškai? Ar jie bendrauja perdėtai oficialiai? Kaip patyrę darbuotojai išsisuka iš sunkių klausimų?

Priėmėm darbuotoją davėm swago, ar tai viskas? Ne. Reikėtų iš anksto suorganizuoti kelis pokalbius su darbuotoju. Pavyzdžiui po dviejų savaitių ir dviejų mėnesių. Kas turėtų tuos pokalbius organizuoti? Vieną pokalbį galėtų prarvesti mentorius, kitą vadovas, aišku, jeigu įmonė turi HR tuomet tuos pokalbius galėtų prarvesti HR. Pokalbių tikslas yra pasitikrinti pulsą. Kaip žmogus jaučiasi? Ar viskas gerai? Ar kažko trūksta? Ar galima ką nors pakeisti, kad būtų geriau?

Tie pokalbiai neturėtų būti paskutinės minutės staigmena, tai turėtų būti žinomi nuo pirmos darbo dienos. Kuri diena geriausiai pradėti darbą? Aš visuomet norėjau, kad tai būtų antradienis. Kodėl antradienis? Todėl, kad darbo savaitė gaunasi naujokui trumpesnė. Ir psichologiškai jam gali darbas atrodyti įdomesnis, geresnis, nes kai fainai leidi laiką, laikas bėga greičiau. Kita priežastis, todėl, kad išsiskirti iš kitų kompanijų, nes visi pradeda darbą pirmadienį. Bet tai nebūtinai visiems bus tinkamas sprendimas. Tarkim, jūs turite programuotojų komandą, kuri dirba dvisavaitiniais sprintais. Vienas jūsų sprintas yra kovo antrą, kitas kovo penkioliktą. Kaip ir logiška būtų, kad naujas darbuotojas sudalyvautų sprinto planavime. Taigi, jis turi pradėti

arba kovo pirmą arba kovo antrą (arba atitinkamai po dviejų savaitių). Būtų labai kvaila priimti darbuotoją kovo trečia ar bet kurią kitą dieną dviejų savaitių laikotarpyje. Nes gautūsi, kad jis kaip ir dirba komandoje, bet kaip ir nevisai komandos dalis.

Tekstas gavosi ilgas, bet nesakyčiau, kad labai nuoseklus. Tai nėra gidas, tai yra dalykai, apie kuriuos vertėtų pamąstyti. Aš sudėjau tai ką aš mačiau iš geros ir blogos patirties. Aš pakeičiau ne vieną darbą, bet taip pat bandžiau įtraukti naujokus į įmonės veiklą, todėl galiu į šitą reikalą pažiūrėti iš įvairių pusių, bet galiausiai aš nesu profesionalas. Tik žmogus, kuriam šitam tema labai įdomi.

Darbas iš namų

2021-11-14

Aš niekada negalvojau, kad galėčiau dirbti iš namų, kol nepabandžiau. Dabar nenorėčiau dirbti kitaip ir vis dėl to didžioji dalis darbdavių reikalauja, kad darbuotojai sėdėtų ofise. Pakalbėkime apie tai.

Ko reikia, kad darbuotojas efektyviai dirbtų iš namų? Tik dviejų dalykų: tinkamos algos ir teisingo darbuotojo.

Kas yra tinkama alga? Aš jums to nepasakysiu, valstybė to jums irgi negali pasakyti. Kiekvienam darbuotojui tas skaičius bus skirtingas. Tačiau norint, kad darbuotojas dirbtų efektyviai nepriklausomai nuo to kur jis dirba ofise ar namie, jam reikia mokėti tinkamą, teisingą algą. Jeigu mokama alga yra per maža darbuotojo supratimu, tuomet jis ieškos visų įmanomų būdų kaip nusimazinti nuo darbo. Tai, kad žmonės sėdi ofise, nereiškia, kad jie dirba geriau, nei kad dirbdami namie, skirtumas yra tik, kaip jie bando nusimazinti.

Dirbdami namie, darbuotojai eis tvarkyti kambarius, valyti langus, vietoj to, kad atliktų darbą. Dirbdami ofise, darbuotojai eis dažnai rūkyti ar į tuliką, ilgiau pietaus ir panašiai.

Tinkama alga yra vienas iš kertinių pamatų efektyviam darbui. Skirtingi darbuotojai save vertina skirtingai. Dažnai būna, kad studentai gerokai pervertina savo galimybes ir tikisi gerokai per didelės algos, tuo pačiu, kuo žmonės turi daugiau patirties, tuo jų algos lūkesčiai būna teisingesni.

Ar gali būti, kad jūs siūlytė tinkamą algą, bet nerandate darbuotojų? Taip, pavyzdžiui tikimybė rasti krokodilų dresuotoją Lietuvoje yra nykstamai maža ir jums reikės samdyti specialistą iš užsienio. Bet tokių atvejų, kai nėra tinkamų specialistų, yra labai mažai. Žymiai realesnė situacija, kad jūsų verslas negali pasiūlyti konkurencingos algos. Tokiu atveju jūs turite tris variantus: samdyti įmonę, kuri jums teiks tą paslaugą, automatizuoti (pirkti robotą) arba nedaryti verslo ir tapti valstybės išlaikytiniu.

Kas yra teisingas darbuotojas? Į šitą klausimą taip pat nėra lengva atsakyti. Pavyzdžiui į e-parduotuvę reikia suvesti produktų aprašymus. Man tai būtų pats nuobodžiausias darbas pasaulyje, kitam žmogui galbūt pats geriausias darbas pasaulyje. Jeigu gerai suprantate koks yra darbas, jūs galite darbo pokalbio metu užduoti teisingus klausimus. Jeigu darbo pokalbio metu žmogus melavo, jūs galite jį patestuoti per sekančius tris mėnesius. Mano subjektyvia nuomone, daug dažniau pasitaiko situacija, kai samdantysis nežino tiksliai kokį darbą reikia daryti, todėl neužduoda kritinių klausimų pokalbio metu ir rezultate priima ne tą darbuotoją.

Atitikimas užduočiai yra dalis teisingo darbuotojo. Kita dalis yra žmogaus mentalitetas ir aš nežinau kaip apie jį išsiaiškinti per darbo pokalbį. Leiskit papasakoti plačiau.

Kai aš buvau jaunas, darbo metu naudoju skype, su kuria susirašinėju su draugais. Dabar skype niekas nenaudoja, dabar visi naudoja facebook. Kodėl tai yra blogai? Esate girdėję, kad multitaskingas blogai? Smegenims pereiti nuo vienos užduoties prie kitos reikia apie penkiolika minučių. Dabar įsivaizduokite, kad jūs programuojate ir chatinate su mergina. Kurį dalyką jūs darote efektyviai? Aš sakyčiau nei vieno. Dabar dirbdamas nenaudoju jokių pašalinių priemonių, tik darbo įrankius. Tačiau ne kartą tenka pastebėti, kad jaunesnieji kolegos turi facebook atsidarę viename iš tabų. Kai kurie žmonės grasina, liepia uždaryti, aš apsimetu, kad nepastebiu. Kodėl? O kam dar kelti papildomą stresą. Kai išeisi, jis vis tiek atsidarys facebook, bet, kai pamatys tave ateinantį, šoks uždarinėti ir išsimuš iš darbo ritmo.

Norint dirbti efektyviai reikia patekti į „flow“ būseną. Nežinau, ar jūs esate patyrę tokį dalyką. Kai aš esu flow, aš nejaučiu laiko, aš nežinau kas darosi aplinkui, gali būti, kad praeis dvi valandos, bet atrodo, kad

praėjo vos kelios minutės. Baigęs darbą, aš jausiuosi daug pasiekęs ir tuo pačiu tarsi išnėręs iš vandens į triukšmo pasaulį. Šokinėjant nuo darbo prie darbo, ar nuo darbo prie facebook neįmanoma patekti į flow. Žinote kur sunkiausiai patekti į flow? Ofise. Kodėl? Komunikacijai darbe jūs greičiausiai naudojate kokį nors chatą pavyzdžiui Slack. Jeigu reikia ko nors iš žmogaus, parašai jam žinutę. Jeigu neatsako, nueini ir paklausi. Eidamas niekada nesusimąstai kaip tau svarbu/dega tas klausimas. Tiesiog reikia ir eini. Kai žmonės dirba iš namų, tuomet nueiti negali ir pradedi galvoti: ar tikrai man tai dega ar galiu palaukti iki vakaro? Jeigu dega – skambini, jeigu ne – lauki. 9 iš 10 atveju, nedega, taigi, dirbant namie darbuotojai mažiau trukdomi, gali dažniau patekti į flow ir dirba efektyviau.

Bet tai dar ne viskas. Dabar darbdaviai dievina atviro tipo ofisus, kur visa gauja sėdi vienoje patalpoje, bet tai yra patys blogiausi ofisai siekiant produktyvaus darbo ir tai įrodyta ne vienu moksliniu tyrimu. Kuo blogai atviri ofisai? Jeigu tu ateini užduoti klausimą ne man, o Petru, o mes su Petru sėdime toje pačioje patalpoje, tu išmuši mane iš flow.

Aišku, jūs galite pasakyti: užsidėk ausines. Prisipažinsiu, kad nesu gyvenime turėjęs gerų ausinių, kurios izoliuoja visą pašalinį triukšmą. Užsidedi ir sėdi tyloje. Koks tai jausmas? Daugelis iš jūsų, taip pat neturi tokių ausinių, todėl sprendimas yra įsijungti muziką. Ar jums yra tekę patirti, kad dirbate ir staiga suprantate, jog grojama jūsų mėgstamiausia daina, tuomet pradodate dainuoti ir užmirštate ką darėte? Man teko ir ne kartą. Taip, ausinės yra dalinis sprendimas, jeigu kiekvienas žmogus susidarys sau teisingą grojaraštį, bet tai yra sprendimas problemai, kurios nereiktų spręsti, jeigu žmonės dirbtų iš namų.

Taip, ne visi žmonės gali dirbti iš namų. Pavyzdžiui žmonės turinys mažų vaikų. Vaikai nesupranta tokio dalyko kaip „darbas“, jie nori tėvų dėmesio, jie nori žaisti.

Kodėl įmonės nori, kad darbuotojai eitų į darbą? Niekas garsiai nesako, bet daugelio vadovų manymu, jeigu vergvaldys nestovi su bizunu, tai vergai, atsiprašau, darbuotojai nedirba. Bet tai grįžta prie to ką aptarėme anksčiau, jeigu pasamdai teisingus darbuotojus, tuomet nereikia samdyti vergvaldžių.

Kitas dalykas yra įmonės kultūra. Įmonės kultūra nėra tai, ką šefas pakabina ant sienos ir sako, kad čia įmonės vertybės. Įmonės kultūra yra tai ką (kaip) daro darbuotojai, kai nevykdo tiesioginių savo pareigų. Įmonės kultūra tai, kai darbuotojai geria kavą ir aptarinėja Onutę iš antro aukšto. Ir tai yra labai svarbus darbo ofise aspektas. Žmonės savo didžiąją gyvenimo dalį praleidžia ofise, taigi, darbuotojai tampa draugais. Kuo labiau darbuotojai draugauja tarpusavyje, tuo sunkiau jiems išeiti. Išeisi, prarasi draugus. Ar nori prarasti draugus? Darbdaviai suprastdami tą nebūtinai turi kelti algą adekvačiai, jie gali tik pakelti simboliškai. Jeigu jūsų alga didėja, mažiau nei šalies infliacija, vadinasi darbdavys jus nuvertina, nupigina. Taigi, darbas ofise susiveda į tą išnaudotojo mentalitetą, išspausti maksimaliai iš darbuotojo, kad sau nusipirkti naują Lexus, bet nemokėti nė kapeikos daugiau darbuotojui, nei gali.

Dirbantys iš namų ar nuotoliniu būdu, niekada nesėdės prie kavos ir neaptarinės Onutės iš antro aukšto, jie neturės to asmeninio ryšio. Bet to nebūtinai reikia sėkmingai ir pelningai organizacijai. Pažiūrėkite į bet kurią komandinį sportą, aišku, kalbame apie krepšinį, nes jį visi lietuviai išmano geriausiai. Lietuvoje dauguma komandos žaidėjų, savaime suprantama, yra lietuviai, bet kiekviena komanda turi keletą legionierių. Ir tie legionieriai yra ne tam, kad šildytų suoliukus, bet dažnai perkami į pagrindines, svarbiausias komandos pozicijas. Ar jiems rūpi šalis, kurioje jie žaidžia? Neypatingai. Ar jiems rūpi miestas už kurį jie žaidžia? Ne, miestas yra visiškai pakalėnam. Bet jie profesionalai ir jie supranta, kad jeigu klubas laimės, jie laimės. Klubo pergalės reiškia geresnius kontraktus ir didesnes algas kitais metais. Jie profesionalai, su profesionaliais požiūriais. Bet krepšinis irgi yra darbas. Tai kodėl kitose profesijose mes nesitikime profesionalaus požiūrio iš žmogaus? Ar čia visi lietuviai yra supuvę nevēkšlos ar vadovai yra nepasitikintys paranoikiai?

Darbo iš namų trūkumai

2022-05-01

Norėčiau pakalbėti apie blogus darbo iš namų aspektus. Supraskite mane teisingai, yra daug gerų dalykų dirbant iš namų ir yra daug žmonių kalbančių apie juos, bet, kai reikia kalbėti apie blogus dalykus susijusius su darbu iš namų girdime tik vieną balsą. Tas balsas priklauso įmonių vadovams, kurie bijo prarasti savo darbuotojų kontrolę. Jų argumentai svyruoja tarp absurdišku ir juokingu.

Man patinka darbas iš namų, bet šiandien aš pasistengsiu būti objektyvus.

Didžiausias dalykas dirbant iš namų yra tai kad nereikia keliauti į darbą ir su tuo susiję daug blogų dalykų. Pirmas dalykas – aš mažiau judu. Seniau kiekvieną dieną eidavau į darbą ir iš jo. Tai sudarydavo maždaug apie 6000 žingsnių. Jeigu oras būdavo geras ir turėdavau laiko, tai per pietus galėdavau pasivaikščioti ir dar pridėti kokius 2000. Neblogai ar ne? Aišku, tuomet savaitgaliais apsimesdavau nekilnojamu turtu. Dabar kiekvieną savaitgalį stengiuosi nueiti protingą žingsnių skaičių. Bet pasivaikščiojimas du kartus per savaitę niekaip nekompensuos pasivaikščiojimo penkis kartus per savaitę.

Kadangi, nemėgdavau kelionės iš/į darbą, tai bandydavau tą kompensuoti klausydamas podcast. Dabar neturiu priežasties klausyti podcast. Ar tai didelis praradimas? Nelabai, bet man kaip kūrėjui reikia prisirinkti įdomių idėjų bei gauti įkvėpimo. Podcast tam yra labai geras būdas, taigi, praradau informacijos šaltinį. Anksčiau į darbą važinėdavau viešuoju transportu. Dabar kelionė viešuoju transportu yra nuotykis. Ir, kai sakau nuotykis, omenyje turiu stresas. Streso lygis yra tiesiogiai proporcingas keleivių skaičiui. Jeigu visi keleiviai sėdi kas antroje kėdėje, streso kiekis lygus nuliui, tačiau, kai žmonės pradeda grūstis, man norisi išlipti. Aišku, tai nėra susiję tik su darbu iš namų, bet ir su pandemija.

Kadangi, nereikia keliauti iš/į darbą, tai teoriškai aš turiu daugiau laiko. Ar aš rašau daugiau tekstų? Ar aš padarau daugiau kitų dalykų? Atsakymas yra ne. Tai kas atsitiko? Du dalykai. Pirmiausiai, vakarinė kelionė namo leisdavo išvėdinti galvą ir atsigauti, bent trumpam pailsėti nuo darbinių reikalų. Dabar to poilsio nėra. Pist ir tu jau namie.

Antrasis dalykas yra labiau psichologinis. Mano darbo ir namų stalas yra tas pats, tik kitas kompiuteris. Tai koks skirtumas yra tarp darbo ir namų? Jeigu būčiau turtingas ir turėčiau du kambarius vieną darbui ir vieną namų veiklai, galbūt pojūtis būtų kitoks. Bet tai tik hipotezė.

Dirbant nuotoliniu būdu labai sunku įsilieti į įmonę. Dirbant gyvai maždaug po dviejų savaitžių žinai ar tavo ir kito žmogaus auros sutampa, ar ne. Jeigu nesutampa, tai stengiesi būti profesionalus. Jeigu sutampa, tai jūs lyg ir tampate draugais (ilgainiui tai gali virsti į tikrus draugus). Dirbant nuotoliniu būdu reikia bent šešių mėnesių auroms suderinti ir tai aš negaliu pasakyti, kad suderinau su visais kolegomis. Yra žmonės, su kuriais bendrauju daugiau, su kitais bendrauju mažiau nors jie yra mano komandoje, todėl natūraliai susibendravimas nėra vienodas. Video skambučiai visuomet padeda labiau susibendrauti nei tik susirašinėjimas tekstu. Bet ir tai labai svarbu, video skambučiai suteikia privalumą prieš tekstą tik tuomet, jeigu naudojama kamera. Jeigu jūs bendraujate išjungę kamerą, tai beveik tas pats kaip susirašinėti, o gal net gi blogiau. Tai labai priklauso nuo to kaip gerai mokate kalbą. Pavyzdžiui jeigu jūsų darbas yra anglų kalba, kalbėti visuomet yra sunkiau nei rašyti, nes rašyti galite į gmail ar bet kurią kitą programą, kuri automatiškai jums pataisys klaidas, prie to paties galite pasitarti su google translate. Kalbant gyvai to nepadarysite. Šitoje vietoje duosiu vieną patarimą. Vykstant pokalbiams per Google Meet, aš susiradau fono paveikslėlį iš Unsplash. Kodėl tai yra gerai? Tai nėra standartinis paveikslėlis, todėl joks kitas žmogus greičiausiai tokio neturės. Paveikslėlis gali atspindėti jūsų asmenybę. Paveikslėlis suteikia žmonėms galimybę maloniai pradėti pokalbį pagiriant jūsų foną.

Dirbant iš namų atrofuoja jūsų socialiniai įgūdžiai. Jeigu jūs gyvenate su penkiais kambariokais (ir nevenigate su jais bendrauti), tai jūsų įgūdžiai greičiausiai nenukenčia. Jeigu jūs gyvenate su vienu žmogumi, tai jūsų įgūdžiai ima silpti. Bet jeigu jūs gyvenate vienas, tai jūsų įgūdžiai tirpsta kaip sniegas pašvietus pavasarinei saulei. Kai kurie iš jūsų gali paklausti: ar tikrai?

Savo ankstesnėje darbovietėje iš pradžių sėdėjau kabinete su dešimt žmonių. Vėliau buvau perkeltas į kabinetą su šešiais žmonėmis. Šiais laikais labai ne daug žmonių (be direktoriaus, savaimė suprantama) turi asmeninius kabinetus. Aišku, tai kad sėdite kabinete su kažkuo nereikia, kad nuolatos plepate, bet jeigu neturite inside jokes, jeigu nepadarote, rytinių/pietinių/vakarinių pletkų, tai sakyčiau jūsų darbovietės atmosfera yra keista.

Ir čia tik apie kabinetą kuriame sėdėjau, taip pat būdavo susitikimai/susirinkimai su žmonėmis iš kitų skyrių bei klientais. Kiekvienas žmogus yra vis kitoks, kitaip mąsto, kitaip kalba ir jums reikia rasti tarpusavio dialogą arba negalėsite dirbti kartu. Būkim sąžiningi, kai buvau jaunas nelabai taikiausi prie kitų žmonių, dabar stengiuosi aš prisitaikyti prie žmogaus rimto, o ne kad jis taikytųsi prie mano.

Dirbant iš namų nebelieka tos dinamikos ir video skambučiai nepakeis gyvo bendravimo, nes organizuojant video skambutį nereikia užsidėti kelnių.

Aišku, tai ko jūs netenkate darbo dienomis galite bandyti kompensuoti savaitgaliais, bet jeigu kiekvieną savaitgalį susitiksime su dviem tais pačiais žmonėmis, tai nelabai padės. Norint išlaikyti gerus socialinius įgūdžius reikia bendrauti su įvairiu ratu žmonių, bet du geriau nei nieko.

Tęsiant temą, žmogus nėra sala, jam reikia bendravimo. Ir karantinas tą labai gerai parodė. Intravertams jo reikia mažiau nei ekstravertams, bet bendravimo reikia visiems. Intravertas galėtų išgyventi vien iš bendravimo darbo metu, jeigu kiekvieną dieną jis turės po bent du pusvalandžio susirinkimus. Jeigu susirinkimų yra mažiau, tuomet tikrai pradeda jaustis žmogiško bendravimo trūkumas ir čiuožti stogas. Čia mes kalbame apie atvejį, kai gyveni vienas. Jeigu intravertas turi kambarioką (ar antrą pusę) jam to užtenka. Ekstravertams situacija šiek tiek sudėtingesnė.

Darbas nuotoliniu būdu turi savo niuansų. Pavyzdžiui parašai žmogui klausimą ir jis tau neatsako. Yra du variantai ką gali pagalvoti. Vienas variantas: jis labai užsiėmęs. Antras variantas: jis mane ignoruoja, nes nemėgsta manęs. Būkim sąžiningi, jūs nežinote, kuris variantas yra ir labai sunku nepriimti visko asmeniškai, ypač jeigu po kažkiek laiko pakartojate klausimą antrą ir trečią kartą, o atsakymo vis dar nėra. Vien dėl šito dalyko, aš manau, kad psichologiškai silpni žmonės negali dirbti nuotoliniu būdu. Kai prasidėjo pandemija ir mes visi pirmą kartą pradėjome dirbti iš namų, daugelis iš mūsų džiaugėsi naujai atrastomis galimybėmis. Bet mano buvusioje įmonėje vienas programuotojas išėjo iš darbo, nes dėl psichologinių problemų negalėjo produktyviai dirbti iš namų. Mano nuomone, tai galėjo būti viena iš priežasčių: jis nesulaukė atsakymų greitai ir išvarė save iš proto galvodamas apie tai, kaip kiti jo nemėgsta.

Yra trūkumas, kuris manęs asmeniškai (bent jau kol kas) neliečia. Žmonėms dirbant iš namų kartais būna labai sunku „išeiti iš darbo“ ir todėl jie dirba po dešimt ar daugiau valandų per parą. Ir tam yra dvi priežastys, pirmiausiai pačio žmogaus nusistatymas/požiūris/charakteris. Aš džiaugiuosi, kad turėsiu ką dirbti rytoj ir man nebūtina visų darbų pabaigti šiandien. Antroji priežastis yra kompanijos atmosfera. Jeigu kompanija spaudžia žmones su neadekvačiais terminais, darbuotojai galvoja, kad neturi kito pasirinkimo, kaip tik dirbti po dešimtis valandų ir tai nėra gerai.

Darbo laikas

2022-03-13

Ar jums niekada nekilo klausimas: kodėl mes dirbame nuo 8 iki 17 (arba nuo 9 iki 18)? Aš nekalbu apie trumpesnę darbo dieną (ar savaitę), tiesiog dėl darbo laiko paskirstymo. Pavyzdžiui jeigu esi padavėja ar kasininkė, tai turi dirbi tuomet, kai ateina klientai, tu negali pasirinkti darbo laiko. Jeigu dirbi fabrike, tai turi dirbti savo pamainoje, nes fabrikas nori efektyviai išnaudoti savo resursus, tiek mašinas, tiek žmones. Bet jeigu tu esi baltas žmogus, tai kodėl tu dirbi tarsi dirbtum fabrike? Buhalterė dažniausiai su klientais nebendrauja, programuotojas dažniausiai su klientais nebendrauja. Projektų vadovas bendrauja su klientais, bet ne taip dažnai kaip padavėja. Galbūt vienas ar du klientai per darbo dieną, tai kodėl negalėtų darbo laikas būti kitoks?

Apie ką aš kalbu? Įsivaizduokite, jog dirbate nuo 8 iki 12 (4h), tuomet turite pietų pertrauką ir vėl tęsiate darbą nuo 18 iki 22 (dar 4h). Sumoje gaunasi ta pati 8 valandų darbo diena, bet dienos dinamika yra kitokia. Kitas darbo dienos variantas, tarkim dirbate nuo 10 iki 16 (6h), tuomet turite pietų pertrauką ir vėl tęsiate darbą nuo 22 iki 24 (2h). Kuo toks darbo laikas yra geresnis nei dabartinis fabriko darbo laikas?

Iš ryto jūs galite nestresuodami nuvežti vaikus į mokyklą/darželį, o vakare pasiimti iš jo. Kitokios darbo valandos gali suteikti jums daugiau galimybių praleisti laiką su vaikas, savo ruožtu vaikai užaugs kitokie,

įdomesni žmonės, kurie galbūt labiau gerbs, mylės savo tėvus. Sunku gerbti ir mylėti tėvus, kurie visą laiką yra darbe ir dėl to vaikas jų nemato. Aišku, yra darboholikų, bet dažniausiai tai, kad vaikai nemato tėvų yra ne tėvų, o sistemos kaltė.

Turėdami ilgesnę pietų pertrauką jūs galite praktikuoti savo hobius, kas padarys jus įdomesniu žmogumi ir geresniu darbuotoju. Pavyzdžiui jeigu jūs turite aktyvų hobį kaip lankytis sporto klube, tuomet jūsų visas kūnas atsigaus ir atsigavęs kūnas taip pat reiškia geriau dirbančias smegenys. Jeigu jūs turite kokią nors socialinį hobį (kažkodėl noriu sakyti stalo žaidimus), kurio metu jūs daug bendraujate su kitais žmonėmis, tai jūs atsinešite tą bendravimo energiją į ofisą ir taip uždegsite savo bendradarbius.

Galiausiai, jeigu turite kokią nors problemą, pasąmonė ją sprendžia net jeigu jūs tuo metu užsiimate kita veikla, taigi, iš ryto gaunate problemą, išeinatė pietauti, o vakare jūs jau turite sprendimą.

Na gerai, būkim sąžiningi, ne viskas yra rožėmis klota. Jeigu jūs per pietų pertrauka eisite žaisti kompiuterinių, tai greičiausiai nebus ne tik naudos, bet ir pasidarysite žalos. Ir supraskite mane teisingai, aš nesu prieš kompiuterinius žaidimus, bet jeigu jūs sėdite darbo metu prie kompiuterio ir pertraukos metu sėdite prie kompiuterio, tai jūs negaunate energijos iš fizinio judėjimo, jūsų kūnas sustingsta, o jūsų akys pavargsta.

Antra darbo dalis greičiausiai nebus tokia pati efektyvi ir energinga kaip pirma, bet tai nėra blogai. Daugelio mūsų darbe yra visokių užduočių, vienoms reikia daug šviežių smegenų, kitos yra bukas teksto suvedimas arba susirinkimai. Taigi, skirtingas energijos lygis ir nusiteikimas reikalingas skirtingoms užduotims ir, jeigu užduotys būtų skirstomos teisingai, tai viskas yra gerai, bet jeigu užduotys skirstomos neteisingai, tuomet produktyvumas ir efektyvumas tikrai kristų.

Galiausiai pati didžiausia lanksčių darbo valandų problema – šefas negalės stebėti kaip jūs dirbate ir mes visi žinome, kad jeigu šefas nestebi, žmonės nedirba. Aš, aišku, juokauju. Bet tai yra viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl tokios sistemos nėra. Aišku, oficialiai jinai pateikia sakant, kad jeigu visi darbuotojai dirbs skirtingu metu, tuomet bus problema komandos komunikacijos viduje. Bet, kai aš dirbau 20 žmonių dydžio kompanijoje, joje buvo pilna komunikacijos problemų, net ir tuomet kai visi žmonės dirbo vienu metu iš vieno ofiso. Kitaip sakant, lanksčios darbo valandos, nepadarys daugiau žalos. Kita vertus kompanijos, kurios moka komunikuoti gali prisitaikyti prie bet kokių aplinkybių.

Aš nemanau, kad mano siūlomas darbo valandų lankstumas taps realybe kada nors artimoje ateityje, bet aš noriu, kad jūs apie tai pagalvotumėte ir pasidalintumėte šita idėja su kitais. Pasėkime sėklą ir pažiūrėkime kas iš to išaugs.

Gyvenu internete

Juodosios skylės efektas

2006-07-31

Juodoji skylė, tai toks kosmoso darinys, kuris į save sutraukia visą aplinkinę energiją. Galbūt ne visai moksliskai teisingas teiginys, nesvarbu, šį kartą aš ne apie tai. Aš visai nenoriu kalbėti apie astronomiją. Man ne dažnai tenka rašyti oficialus elektroninius laiškus, bet kartais pasitaiko... Oficialūs laišakai - daug mandagių, oficialių frazių, tuščio gražbyliavimo... Dažniausiai tokius laiškus baigiu žodžiais „laukiu jūsų atsakymo“, ar tai irgi laikyti mandagumo fraze? Galbūt, taip, tikrai galima laikyti mandagumo fraze, bet reiktų manyti, jog rašydamas tokius žodžius žmogus tikrai laukia kokio nors... bet kokio atsakymo! Taigi, susipažinkite su juodosios skylės efektu: iš siuntėte laišką ir ... ir nieko. Nieko, jokio atsakymo, tada pradėti galvoti ar tikrai laiškas pasiekė adresatą, gal reikia parašyti dar vieną? O jeigu parašysiu dar vieną ar nepasirodysiu per daug įkyrus? Bet juk laiškas atgal negrįžo, jeigu jis nepasiekė adresato, tai kur tuomet dingio? Jį įtraukė interneto juodoji skylė?

Deja, juodosios skylės internete neegzistuoja, tai tik psichologinis efektas. Jūsų laiškui būti perskaitytam gali sutrukdyti tik „spam“ filtras arba drebantis pirštas virš „delete“ mygtuko. Kita vertus, kad ir kaip gaila būtų, net jeigu jūsų laiškas ir perskaitytas, niekas negali garantuoti, jog sulauksite atsakymo. Gavėjas, gali tingėti vargintis kažką rašyti, arba tiesiog manyti, jog esate nevertas jo dėmesio. Žinot paskutinis variantas pats pikčiausias. Negi taip sunku paspausti „reply“ mygtuką, jeigu tingit galit nieko nerašyti, užtektų tuščio laiško, aš ir taip suprasčiau, kad pasakėte „NE“, be to tuo pačiu žinočiau, kad gavote mano laišką, o kas man dar svarbiau, jog jį perskaitėte. Aišku, jeigu sunku paspausti „reply“ mygtuką, galima sukonfigūruoti jūsų naudojamą programą, kad jinai automatiškai atsakytų į kiekvieną gautą laišką...

Kai rašot laiškus draugams, visada galite nusiųsti sms žinutę ir paklausti: „ar gavai?“. O ką daryti parašius oficialų laišką, kam tuomet siųsti sms žinutę?

Linkiu, kad jūsų laišakai visada pasiektų adresatą ir niekuomet nepatektų į juodąją skylę internete.

Kaip nužudyti mane pokalbių programos pagalba

2007-01-29

(šis straipsnis buvo publikuotas portale elektronika.lt ir žurnale „Kompiuterija“)

Aš greičiausiai nepirmas ir nepaskutinis aiškinantis, kad teisingai naudojantis pokalbių programa, ji gali padidinti jūsų darbo produktyvumą, o ne sumažinti, kaip kad dažniausiai dabar būna. Dabar pabandysiu pristatyti keletą taisyklių kaip mano nuomonę (ne)turėtų būti naudojama pokalbių programa.

1) Elkitės taip kaip elgiatės kalbėdami telefonu. Kai skambinate sakote „labas“, galbūt jeigu skambinate į laidinį telefoną pridodate „gal galima pakviesti Antaną?“. Pamirškite visa tai. Jeigu turite klausimą, tai taip ir rašykite, taupykite savo ir kitų laiką. Žodis „labas“ turbūt labiausia nervuojantis raidžių derinys virtualiuose pokalbiuose. Kai kurie gali pasakyti, jog kam klausti, jeigu nežinai kada gausi atsakymą, galbūt po dviejų valandų jums atsakymo nereikės. Tuomet galima pasinaudoti kitomis frazėmis „QQ“ (skaitosi „kuku“) arba „esi?“. Blogiau už „labas“ gali būti tik „ar galiu užduoti vieną klausimą?“ mano atsakymas: „taip, jau uždavei“.

2) Būtinai paklauskite kaip man sekasi. Pamirškite ką jus mokė apie mandagumą, pakartosiu dar kartą negaiškite savo ir kitų laiko. Jeigu jūs klausite kaip man sekasi ir aš neturiu ką veikti jums teks išklaudyti dviejų valandų pasakojimą, jeigu jums tikrai kažko kito reikia iš manęs ar galėsite laukti dvi valandas? Jeigu

aš neturėsiu, nuotaikos ar laiko atsakysiu trumpai „gerai“, bet jeigu jūs po to prašysite kažką panašaus „gal galėtum padėti...“, tuomet tikrai susinervinsiu. Kam klausti, to ko nenori žinoti?

3) Visada parašykite „viso gero“. Pokalbio pabaiga yra tuomet, kai vienas iš pokalbio dalyvių parašo paskutinį sakinį. Jeigu po to pusvalandį, valandą ar daugiau nėra jokių replikų, tai kokio galo po dviejų valandų aš turiu gauti žinutę „tai aš jau einu, labos“? Pokalbis pasibaigė jau senai, čia jums ne telefonas.

4) Pokalbių programos statusas svarbu. Dažniausi programų statusai yra „online“ – sėdi prie kompiuterio, „away“ išėjęs, „N/A“ – senai išėjęs. Tačiau jeigu mano programa rodo „online“ tai visiškai nereiškia, kad aš sėdžiu prie kompiuterio, galbūt ten sėdi mano brolis, kuris lošia kokį nors „super mine sweeper“. Kita vertus jeigu statusas „N/A“, tai dar nereiškia, kad aš nesėdžiu prie kompiuterio, galbūt aš žiūriu filmą ir nenoriu, kad man kas nors trukdytų.

5) Reikalaukite atsakymo iš karto. Jeigu aš sėdžiu prie kompiuterio, tai greičiausiai aš dirbu ir mano darbas man svarbesnis nei pokalbis su jumis. Kita vertus, jeigu aš nedirbu, tai turbūt todėl, kad dar 15 snukučių, tokių kaip jūs trukdo man tą daryti. Bet koku atveju aš tikrai neatsakysiu iš karto.

6) Siųskite daug nuorodų be komentarų. Dabar daugelio puslapių nuorodos yra draugiškos vartotojui (pavyzdys: <http://www.nepo.lt/lt/nuomone/publicistika/laimes-formule/>), bet tikrai nevisų. Jeigu siunčiate nuorodas, būkite malonus pridėkite komentarą apie ką yra tas puslapis. „must read“ nėra komentaras. Nuorodų siuntimas be komentarų, ypač jeigu jūs nesate mano „contact list“, yra trumpiausias kelias iki „ignore list“.

7) Siųskite daug failų. Nesiųskite jokių failų, prieš tai neatsiklausę leidimo. Na ir kas kad aš turiu yahoo vartotoją pokalbių programoje, bet tai nereiškia, kad aš negaliu naudoti kokio nors kito kliento (pvz. trillian), arba dar blogiau būti prisijungęs iš internetinio puslapio, kuris tikrai nepalaiko failų siuntimo. Nesiųskite failo prieš tai nepapasakoję kas ten yra, jeigu tai jūsų nuotrauka, kur jūs sėdite duše su bikini, tai greičiausiai aš jos neturiu, bet jeigu tai koks nors trumpas filmukas kaip trys pingvinai pargriūna, tai labai tikėtina, jog kažkas kitas jus aplenkė ir atsiuntė man tą filmuką anksčiau.

8) Tik vienas žodis. Nerašykite po vieną žodį, nebent jūs tikrai ruošiate mane nužudyti lėta mirtimi: numarinti mane badu, belaukiantį, kol jūs sugebėsite pabaigti savo mintį. Tai turbūt labiausiai užknisantis dalykas. Vieni žmonės sako, kad rašydami po vieną žodį, padaro mažiau klaidų, koks skirtumas klaidos? Visi jas daro.

9) Naudokite daug santrumpų. Iš tiesų žinau tik vieną lietuvišką santrumpą nzn, kuri reiškia nežinau. Visos kitos man girdėtos santrumpos yra angliškos, jeigu tas žmogus su kuriuo jūs kalbate priešingai nei jūs nėra virtualių pokalbių maniakas, ką jis turėtų pagalvoti kai jūs jam parašysite BRB? Begemoto rėksnio belaukiant? Gal kas žino originalesnį iššifravimą?

awx

šiaip gana taikliai čia parašei. pastebėjau ir mane erzinantį dalyką - prieš einant į darbą, palieku kompiuterį siuntimams, ten aišku ir bendrauti galima, ir grįžęs namo stebiuosi kai kurių lietuvių atkaklumu - kas keliolika minučių to paties žmogaus: "labas, ar esi? kur tu? ei! aš su tavim kalbu!". galiausiai paskutinis sakinytis po kelių valandų nervatriobkės (kuri man apskritai jokių emocijų nesukelia)- "nu visą dieną kalbinu, ar atsiliepsi, kiek gi galima". patinka vat kai kuriems ilgi monologai.

Virtualūs aktyvistai

2010-11-11

Žiūrėdamas video, kuriame Groupon.com autorius pasakojo apie grupinio apsipirkimo idėjos gimimą, supratau, jog mes turim labai panašų požiūrį į kai kuriuos klausimus. Būtent dabar apie tuos dalykus ir noriu pakalbėti.

Pradėsiu nuo labai paprasto pavyzdžio – Blog Action Day. Sutarta dieną daugybė blogerių rašo kokia nors tema. 2010 metais ta tema buvo – vanduo. Dabar man durnam, paaiškinkit, kaip rašymas apie vandenį, pagerins vandens kokybę Afrikoje?

Aišku, su Blog Action Day nėra viskas taip paprasta. Žmonės stovintys už idėjos renka labdarą įgyvendinti konkrečioms vandens pagerinimo projektams ir tą dieną naudoja kaip nemokamą reklamos kanalą padedantį pritraukti tiek eilinių žmonių, tiek didelių kompanijų pinigų. Bet jeigu jūs parašę blogo įrašą manėte, jog pagerintote vandens kokybę Afrikoje, siūlyčiau galvoti dar syki.

Pereikime prie kito dalyko – peticijų. Lietuviai dievina peticijas, jie jas kuria ir siuntinėja visiems adresatams, kad pasirašytų. Kokia iš to prasmė? Kokia iš to nauda?

Aš radau net du portalus peticijoms kurti peticijos.lt ir e-peticija.lt, nors tikrai nenustebčiau, jeigu jų yra žymiai daugiau.

Pakalbėjime įstatymų kalba. Peticija yra kreipimasis į seimą, vyriausybę ar savivaldybės institucijas. Kreiptis gali **bet kuris asmuo** (ar jų grupė) nejaunesnis nei 16 metų. Kreipimesi turi būti nurodytas: pareiškėjo vardas, pavardė, gyvenamoji vieta, **asmens kodas**, kreipimasis gali būti pateikiamas **raštu ar elektroniniu būdu**. Kreipimasis **privalo būti pasirašytas**, elektroninis kreipimasis privalo būti pasirašytas elektroniniu parašu. Štai ir viskas, labai paprastas ir suprantamas įstatymas.

Dabar klausimas: kas iš to, jeigu jūs pasirašysite virtualią peticiją? NIEKO! Peticiją gali teikti vienas žmogus, tam nereikia milijono jūsų parašų. Parašai būtų reikalingi, jeigu, pavyzdžiui, norėtumėte rengti referendumą. Ir atkreipkite dėmesį aš sakau parašai! Vardo ir pavardės įrašymas į kažkokį laukelį internetinėje formoje nesiskaito!

Todėl kitą kartą prieš pasirašydami kokią nors peticiją, gerai pagalvokite ką darote. Jūsų įrašytas vardas reiškia mažiau nei šuns balsas, o kaip žinote šuns balsas į dangų neina.

Kas atsitinka su sukurtomis internetinėmis peticijomis? Geriausiai tą atsako, vieno portalo taisyklės: *Sukurtas peticijas valdžios institucijoms ar kitiems adresatams teikia peticijos autorius ar organizacijos*. Išversiu į žmonių kalbą – nieko!

Tai kam tai reikalinga ir kodėl jos tokios populiarios?

Žinot, aš norėčiau būti supermenas. Mintyse įsivaizduoju, kad aš skraidau, tačiau realybėje tikrai nebandau šokinėti pro langus. Tas pats ir su peticijomis. Iš principo žmonės yra geri, ir jie nori prisidėti prie gerų darbų darymo, bet... Įsivaizduokit kiek daug laiko užima protestuoti, stovėti lauke, kai šalta, lyja, o bado protesto metu dar reikia viešai nevalgyti! Jau geriau pasirašyti virtualią peticiją. Žmonės mielai paaukotų pinigų labdarai, bet... O jeigu pritrūks dešimt litų ant naujo Mercedes? O kas jeigu pasibaigs mobilkės sąskaita kaip tik tuo metu, kai reikia balsuoti už šokantį žvaigždūną seimūną? Jau geriau pasirašyti virtualią peticiją. Žmonės linkę apgauti save. Jie mano, kad pasirašę virtualią peticiją prisidėjo prie gerų darbų. Tačiau jeigu jūs tiek daug prisidėjote prie gerų darbų, tai kodėl Lietuvoje taip blogai gyventi? Aš jums pasakysiu kodėl: bezdėjimas prie monitoriaus dar nepakėlė nei vienos valstybės ekonomikos!

Norit padaryti tikrai ką nors gero? Nueikite į vaikų namus. Pasodinkit ąžuolą savo kieme! Vienas pasodintas medis stipriau įtakos visą Žemės planetą, nei milijonas jūsų pasirašytų virtualių peticijų. Pagalvokit apie tai. Bet koks, net ir pats mažiausias geras darbas yra vertas daugiau...

Mano miestas

Ateities miesto transportas

2019-04-09 (atnaujinta versija 2019-11-03)

Kai kalbama apie ateities miestus, dažniausiai Jetsons yra minimas kaip pavyzdys, nes koks ateities miestas gali pasiekti be skraidančių automobilių? Jetsons tikrai nėra vienintelis serialas/filmas su skraidančiais automobiliais. Pavyzdžiui Futurama. Nors šis serialas fokusuoja į tarpplanetinio transporto kompaniją, tačiau, kai veikėjai išeina į miestą, jūs galite pamatyti skraidančius automobilius. Taigi, pakalbėkime apie tai kas laukia mūsų ateityje.

Ar turėsime skraidančius automobilius? Taip, bet...

Įsivaizduokite, kad skraidantys automobiliai tapo realybe. Jūs pakeliate galvą ir manote didžiulę virtinę automobilių... Įsivaizduokite, jog jums virš galvų automobilių kamštis... Ar jus patenkintų toks vaizdas? Galbūt amerikiečiai vaikstantys tarp savo didelių dangoraižių yra pripratę nesidairyti į dangų, bet čia Lietuvoje, pas mus daugelis pastatų yra tokie žemi, kad netrukdo džiaugtis dangumi. Jeigu staiga pakėlę galvas žmonės turėtų žiūrėti į automobilių dugnus, greičiausiai neapsidžiaugtų.

Bet pažiūrėkime į šitą reikalą ir iš kitos pusės. Tarkim, įvyko skraidančių automobilių kamštis. Tai visi taip ir kabo ore? O kas atsitinka, jeigu pasibaigia degalai? Ar automobiliai pradeda kristi tiesiog ant pėsčiųjų galvų? O kaip dėl avarijų? Kai du ar daugiau automobilių atsitrenkia vienas į kitą? Jūs galite pasakyti, kad kurui pasibaigus automobilis lėtai nusileis ant žemės vengdamas pėsčiųjų, bet avarijos atveju nebus jokio lėto nusileidimo, bus tiesiog greitas, nekontroliuojamas kritimas. Taigi, skraidantys automobiliai niekada nebus toks masinis dalykas kaip vaizuodamas serialuose ir filmuose.

Ir vis dėl to aš manau, kad ateityje bus skraidantys automobiliai. Jie nepakeis dabartinių automobilių. Jie pakeis kai ką kitą. Norite pagalvoti kas tai bus? Gerai, pasakysiu – sraigtasparniai. Pagalvokite.

Skraidantiems automobiliams reikia nusileidimo aikštelių. Skraidančių automobilių neturi būti daug, kad nesusidarytų kamščiai. Taigi, skraidantys automobiliai turėtų būti skirti tik milijonieriams.

Ar mes pamatysime skraidančius automobilius Lietuvoje? Aš žinau, vieną žmogų, kuris turi sraigtasparnį, taigi... galbūt pamatysime.

Kita vertus yra įmanomas ir kitoks ateities automobilių variantas. Jeigu automobiliai skraidytų pažeme, t. y. realiai tame pačiame aukštyje kaip dabartiniai automobiliai, tik būtų be ratų. Nesu tikras kokios naudos tai duotų... Nereiktų keisti padangų?

Ar ateityje būsime automobilių savininkai? Taip, kai kurie iš mūsų.

Ateitis priklauso tokios kompanijoms, kaip Uber ir CityBee. Abi kompanijos sprendžia tą pačią problemą tik skirtingai. Uber siūlo pavėžėjimą, pati neturėdama nei vieno automobilio. CityBee siūlo automobilius. Jeigu ateityje visi automobiliai tampa autonominiai, ar tikrai kiekvienam iš mūsų reikia automobilio?

Kodėl aš pasirinkau būtent Uber ir CityBee? Antruoju atveju turbūt akivaizdu – kompanija turi didelį automobilių parką bei visą strategiją kaip, kur, kada, kodėl išnuomoti automobilius. Vienintelis dalykas, ką šiai kompanijai reikia padaryti – pakeisti klasikinius automobilius į save vairuojančius.

Uber kita vertus investuoja daug į save vairuojančių automobilių technologijas. Taigi, jie gali būti vienais iš pirmųjų, kurie pateiks pasauliui save vairuojančius automobilius. Google Waymo lenkia visus konkurentus save vairuojančių taksi srityje, tačiau jie dirba tik viename mieste, todėl jiems išsiplėsti pasauliniu mastu gali būti problematiška.

Ar tai reiškia, kad taksi išnyks? Ne. Uber yra tik Vilniuje. Kituose miestuose mes turime Bolt, bet ir tai nevisuose. Aš manau, kad dėl didelių miestų kovos pasaulinio lygio kompanijos. Taigi, bus nesvarbu Vilnius, Ryga ar Berlynas, jūs galėsite naudotis ta pačia programėle, tačiau mažuosiuose miestuose dominuos mažos, vietinės kompanijos ir be jokios abejonės viešasis (valstybinis) transportas.

Tai, kaip dėl automobilių savininkų? Aš manau, jog turtingi žmonės turės savo automobilius ar net visą automobilių parką, bet daugelis iš mūsų naudosis viešuoju transportu, jeigu galima taip išsireikšti t. y. išsikvies automobilį, tik tuomet, kai jo reikia.

Ar ateityje gatvėse važinės žmonių vairuojami automobiliai? Ne.

Mano nuomone, ateitis priklausys save vairuojantiems automobiliams. Ir tik laiko klausimas, kada ta ateitis ateis. Aš norėčiau jos sulaukti savo gyvenime, bet nebūčiau toks drąsus sakydamas datas. Taip, dabar girdime daug kalbų apie save vairuojančius automobilius, tačiau mes neturime sėkmės istorijų. Tos istorijos kurias girdime yra labai ribotos, pritaikytos tik prie tam tikrų sąlygų. Mums reikės dar bent dešimt metų, kol tikrai pasitikėsime save vairuojančiais automobiliais. Ir sakydamas dešimt metų esu nusiteikęs labai optimistiškai. Gali būti, jog reikės dvidešimties ar trisdešimties metų. Kita vertus, nuo pirmo pilnai sėkmingo automobilio iki visiškai automobilių su vairuotojais atsisakymo laikotarpis bus sąlyginiai trumpas. Manau, kad per maksimum dešimt metų Amerika ir Europa pilnai uždraus tokius automobilius, šiek tiek ilgiau užtruks neturtingos šalys. O Šiaurės Korėjoje rytojus gali išviso neateiti.

Tačiau žmonių vairuojami automobiliai visiškai neišnyks. Aš manau, jog bus specialūs parkai, kur visi norintys galės patirti vairavimo malonumą. Aišku, daugelis automobilių tokiuose parkuose bus su automatinėmis pavarų dėžėmis. Kodėl apskritai pavaros neišnyko? Juk, tai yra toks sunkus ir nereikalingas dalykas?

Aš taip pat manau, jog išliks keletas automobilių sportų, kuriuose automobilius vairuos žmonės. Dabar turime nesvietiškai daug lenktynių, vien ralio kiek skirtingų rūšių. Po perėjimo prie autonominių automobilių, išliks tik didžiausi ir stipriausi brandai, kaip Nascar, Indycar, F1, WRC, bet daugelis žemesnio lygio lenktynių bus priverstos užsidaryti.

Ar mes gyvensime automobiliuose? Taip, kai kurie iš mūsų.

Mobilumas yra vienas iš svarbiausių turtingos visuomenės rodiklių. Jeigu automobiliai tampa autonominiai, vadinasi camperiuose atsiranda daugiau vietos ir gyvenimas tampa šiek tiek komfortiškesnis.

Aišku, daugelis gyvens kaip ir dabar savo fiziniuose namuose, tačiau tam tikros profesijos, kaip pavyzdžiui konsultantai, koucheriai ir kai kurios kitos profesijos, savo darbus atlieka skirtinguose įmonėse arba tos pačios įmonės skirtinguose ofisuose, kas reiškia, jog jie turi daug keliauti. Taigi, visiškai logiška, kad vietoj to, kad miegotum viešbutyje, miegi automobilyje, kuris tuo metu važiuoja iš vieno miesto į kitą. Iš ryto pabudinti ir jau eini į darbą. Aš matau du variantus. Vienas variantas yra, kai įmonė duotų tokius automobilius – butus savo geriausiems, vertingiausiems darbuotojams. Antras variantas, tai laisvai samdomi specialistai įsigytų tokius automobilius – butus, kad geriau tarnautų savo klientams.

Ar galėtų viešasis transportas veikti kitaip nei dabar? Ši idėja šiek tiek keista, bet...

Priklausomai nuo to kaip toli/arti nuo centro gyvenate, dabar autobusai pradeda kursuoti tarp ketvirtos ir aštuntos valandos ryto ir baigia tarp aštuntos ir vienuoliktos. Be to tvarkaraščiai skiriasi darbo dienomis ir savaitgaliais. Aš manau, kad ateityje autobusai turėtų kursuoti visą laiką ir tvarkaraštis turėtų būti nereikalingas.

Tai, kaip turėtų veikti ateities autobusai? Ateini į stotelę, įlipi į ten laukiantį autobusą ir pasirenki stotelę, kurioje nori išlipti. Autobusas važiuoja nuo stotelės, kurioje įlipo pirmas žmogus iki stotelės, kurioje išlipo paskutinis žmogus. Jokios prasmės važiuoti toliau, jeigu nėra keleivių.

Autobusas pradeda važiuoti tuo laiku, kai įlipa keleiviai, o ne pagal kažkokį iš anksto numatytą grafiką kas penkios, dešimt minučių.

Ką daryti, jeigu autobuso stotelėje nėra? Išsikviesti.

Ar nebus sunku nurodyti į kurią stotelę važiuoji? Liftu naudotis nėra sunku, paspaudei vieną mygtuką ir keliauji, kodėl turėtų būti kitaip su autobusu?

Ar nevažiuos daug autobusų tuo pačiu maršrutu vienas paskui kitą? Ne, jeigu autobusas stotelėje, kurioje esi bus už dešimt minučių, negalėsi išsikviesti kito, net jei tuščias autobusas stovėtų į stotelę, į kurią atėjai. O jeigu autobusas nuvažiavo tiesiai tau prieš nosį? Net ir tokiu atveju kitą autobusą tuo pačiu maršrutu, galėsi išsikviesti tik po dešimt minučių.

Kam iš viso reikalingi autobusai, jeigu yra automobiliai? Jeigu visi naudotųsi automobiliais situacija keliuose, vietoj to, kad pagerėtų, dar labiau pablogėtų. Dabar automobilius gali vairuoti tik turintys teises. Kai visi automobiliai bus autonominiai, teisų nereikės, vadinasi važiuoti automobiliu galės kiekvienas žmogus. O tai yra gerokai daugiau nei dabar.

Jeigu save vairuojantys automobiliai gali paimti tave nuo durų iki durų, tai kodėl naudotis autobusu? Dvi priežastys. Pirmoji – kaina. Kelionės autobusu turės būti gerokai pigesnės nei dabar. Antroji priežastis – pasiūla. Save vairuojančių automobilių kiekis mieste bus apribotas miesto tarybos sprendimu, todėl piko metu automobilių galinčių aptarnauti žmones tiesiog truks. Kodėl aš manau, jog miesto tarybos apribos automobilių skaičių mieste? Todėl, kad miestas turi būti žmonėms, o ne išmaniems robotams drožiantiems kelius.

Kaip turėtų atrodyti ateities automobiliai? Nuobodžiai.

Vaikystėje, kai pažvelgdavau pro langą, dažniausiai matydavau vieną iš dviejų automobilių markių: žigulį arba moskvičių. Be abėjo sovietai gamino ir daugiau automobilių, bet kitos markės buvo gerokai retesnės: volga, zaporožietis. Čaika arba zaz limuzinas buvo ypatingai reti automobiliai, savo vaikystėje mačiau vos vieną kartą.

Dabar pažvelgus pro langą galima pamatyti šimtus automobilių ir lengviausias būdas atsakyti į klausimą: koks tai automobilis? - raudonas. Dabar yra tiek daug skirtingų markių ir modelių, kad visų žinoti tiesiog neįmanoma.

Mano vaikystė buvo tarsi nespaltotas televizorius, o tai ką matote dabar yra HDTV.

Jeigu paimtume mercedes pagaminta šiais metais, prieš penkis metus, prieš dešimt metų ir net gi prieš dvidešimt metų, mes vis tiek žinotume, jog tai mercedes. Šie automobiliai turi charakterį. Tą patį galima pasakyti apie BMW ir dar keletą automobilių markių. Tačiau jeigu paimtumėte toyota arba mazda, net ir tais pačiais metais pagaminti skirtingų modelių automobiliai neturėtų nieko bendro. Tiesiog du skirtingi automobiliai.

Yra du būdai kaip žmonės perka automobilius. Pirmasis – pagal kainą. Kitaip sakant, perki tokį kokį įperki. Labai populiarius Lietuvoje. Antrasis – pagal charakterį. Kitaip sakant, automobilis visai kaip drabužis aplinkiniams žmonėms turi parodyti kas tu įsivaizduoji, kad esi. Nėra jokios logiškos priežasties važinėti su džipu po miestą, bet už tai kiek yra emocijų priežasčių...

Anksčiau automobilis buvo statuso simbolis. Jeigu tu turėjai automobilį, tuomet buvai kietesnis už daugelį kaimynų, kurie automobilių neturėjo. Dabar kiekvienas studentas turi automobilį. Automobilis yra tiesiog įrankis. Būtent dėl to tokios kompanijos kaip CityBee yra labai populiarios. Jeigu tau reikia pieno, tu nelaikai karvės balkone, tiesiog nueini į maximą ir nusiperki tiksliai tiek kiek tau reikia. Lygiai tas pats ir su automobiliu: tuomet, kai reikia, tol kol reikia.

Ką visa tai reiškia ateities automobiliui?

Apsisuks gyvenimo ratas ir grįšime į nuobodžius „nespaltoto televizoriaus“ laikus. Kodėl?

Kadangi automobiliai vairuos save, daugelis žmonių nebeturės asmeninio automobilio, nes tai bus tiesiog nepraktiška. Žmonės įpras įsikviesti automobilį tuomet, kai jiems reikės.

Iš išorės visi automobiliai atrodys beveik identiškai. Visai kaip mobilieji telefonai. Ar atsimentate kokie skirtingi telefonai buvo prieš išmaniųjų atsiradimą? Dabar visi yra juodos dėžutės maždaug tų pačių matmenų. Jie konkuruoja ne išore, bet vidumi. Tas pats atsitiks ir automobiliams. Išorė įgaus labiausiai aerodinamišką išvaizdą, greičiausiai artimą lašo formai, o viduje bus daug skirtingų dalykų: masažuojančios kėdės, VR, Netflix ir viskas ką tik pajėgs automobilių gamintojai sugalvoti.

Tai nėra bloga ateities, tiesiog šiek tiek nuobodesnė, nei dabartis.

Tokios mano mintys apie ateities transportą. Ką manote jūs?

Išmanusis miestas

2019-03-19

Atsitiktinai pamačiau, kad vyksta išmanaus miesto konferencija. Kadangi, joje nebuvo, tai greičiausiai nesužinosiu apie ką kalbėjo, bet tai privertė mane susimąstyti... Mano mintis išmanaus miesto tema rasite žemiau, o kas yra išmanus miestas jums? Kokių dalykų jūs norėtumėte savo mieste? Pradėsiu sakydamas, jog pirmiausiai mums reikia ne išmanaus miesto, bet protingai suplanuoto miesto.

Šviesaforai

Pakalbėkim apie šviesoforus. Visi šviesoforai su pėsčiųjų perėjomis turėtų turėti laikmačius. Laikmačiai rodo laiką iki to momento, kada pėstiesiems užsidegs žalia šviesa. Nežinau ar yra kokių nors mokslinių tyrimų kaip tai padidina saugumą bei sumažina nelaimingų atsitikimų skaičių, bet man žymiai lengviau laukti prie šviesoforo, kai žinau, kad kiek laiko reikės laukti ir pats laukimas neatrodo, kad trunka amžinybę. Dabar laikmačius turi tik šviesoforai centre.

Kitas atvejis su šviesoforais, tai šviesoforai, kurie nėra sankryžoje patys neturėtų niekada persijungti į raudoną. Kam stabdyti eismą? Raudona turėtų užsidegti tik tuomet, kai pėsčiasis paspaudžia mygtuką, jog nori pereiti gatvę. Toks nedidelis pakeitimas, bet išmetamųjų dujų mieste mažiau, o žmonės pasiekia savo kelionės tikslus greičiau.

Parkavimas

Pakalbėkim apie išmanų parkavimą. Kaip žinote, pasistatyti miesto centre automobilį yra labai sudėtinga. Jeigu prieš važiuodamas į centrą galėtum pasitikrinti kiek ir kokioje gatvėje yra laisvų vietų, galbūt tuomet apsigalvotum ir į centrą važiuotum taksi? Programėlė rodanti stovėjimo vietų užimtumą taip pat galėtų reklamuoti taksi paslaugas ir šitaip uždirbti pinigus ar padengti išmanių stovėjimo vietų priežiūrą.

Pasiūlykim dar geresnį variantą, pamatęs tuščią vietą, ją gali užsirezervuoti. Aišku, rezervacija kainuotų, bet jeigu tikrai reikia, žmonės mokėtų. Pakelkim šią idėją į absurdišką lygį. Kiekvieną rytą tarp šeštos ir septintos valandos visi žmonės dalyvautų laisvų vietų aukcione. Paskutinis pasiūlęs didžiausią kainą prieš septintą valandą laimi stovėjimo vietą vienai darbo dienai. Tokie aukcionai tikrai uždirbtų nemažai pinigų, tačiau aš suprantu ir neigiamas tokio dalyko puses.

Paskutinis dalykas apie parkavimą: išmanus parkavimas gali sekti ir rinkti informaciją. Tiesa, jeigu sužinai, kad Toyota Yaris yra statomas kiekvieną darbo dieną maždaug toje pačioje vietoje nuo aštuonių iki penkių, kas iš to? Ką daryti su surinktais duomenis? Blogo be abejonės galima daug padaryti, o gero?

Apšvietimas

Dabar miestai taupo pinigus išjungdami šviesas tam tikruose rajonuose. Aišku, ten kur sumažėja šviesos, dažniausiai padidėja nusikalstamumas. Vienas Švedijos miestas norėdamas sumažinti nusikalstamumą apšvietimo spalvą pakeitė iš mums įprastos į melsvą-rožinę... Čia buvo lyrinis nukrypimas, tačiau taupyti pinigus galima ir išmaniai. O kas jeigu šviestuvai išsijungtų ten kur nieko nėra, o kai pėsčiasis eitų šviestuvai išsijungtų šimtą metrų į priekį ir atitinkamai, užgestų šimtą metrų už nugaros. Automobiliams tas atstumas galėtų būti ilgesnis pavyzdžiui penki šimtai metrų ar kilometras. Aišku, didžiausias šios sistemos trūkumas, kad šalia gatvės gyvenantys žmonės, turinys prastas užuolaidas neišsimiegotų arba staiga vidurnaktį prabustų pro šalį pravažiuojant automobiliui...

Jeigu jau prakalbom apie šviestuvus, galbūt galima būtų prie kiekvieno pritvirtinti nedidelę saulės bateriją, kuri kauptų elektrą į po žeme esančią bateriją ir naktį ją išnaudotų? Galbūt pokytis ir nebūtų didelis, bet pinigų kažkiek susitaupyti.

Virtualus miestas

Paskutinė mintis, kuri atėjo į galvą, tai gatvių statusas. Galėtų būti žemėlapis, kuriame matytųsi, kurios gatvės yra taisomos, kurių būklė yra bloga, kurios bus taisomos artimiausiu metu. Įdomiausia dalis būtų šio žemėlapio veikimas žiema, kur būtų galima rodyti sniego dangos storį bei kur dabar yra sniego valytuvai. Žinodami kur ir kaip dirba kelininkai, galbūt žmonės mažiau juos keiks? Tiek mano minčių apie išmanųjį miestą. Dabar jūsų eilė pasidalinti idėjomis.

Elektrinės išnyks

2018-01-31

Elektra yra nuostabus dalykas. Maskvoje išjungė elektrinę, Vilniuje užgeso šviesa. Taip iš tiesų atsitiko nepriklausomybės pradžioje, todėl Lietuvai labai svarbu buvo prisijungti prie Švedijos ir Lenkijos elektros tinklų. Elektros tinklai kaip liftas: jeigu kažkas pagadina orą, uosto visi.

Lietuva turėjo atominę elektrinę ir galėjo užtikrinti pigią elektros energijos gamybą. Deja, elektrinė buvo uždaryta. Aš buvau didelis naujos atominės elektrinės statybos šalininkas, bet galbūt gerai, kad jos nepastatė? Atominės elektrinės, švelniai kalbant, yra nešvarus elektros gamybos būdas. Pavyzdžių yra per akis, nereikia galvoti apie Černobilį, Fukušimą įvyko palyginus neseniai. Kokie būtų švarūs energijos gamybos būdai? Pirmiausiai hidroelektrinės, aišku, visi galvoja apie upių užtvankas bei jų žalą vandens gyvūnijai, bet hidroelektrinės taip pat gali būti įrengtos jūrose ar vandenynuose. Antra – vėjo malūnai arba vėjo jėgainės. Galbūt esate matę neįtikėtino dydžio propelerius, kurie sukasi? Trečia - saulės baterijų fermos. Saulės baterijų fermos dažniausiai būna įrengtos dykumose ir pačios plokštelės keičia kampą ir seka saulės judėjimą, kad gautų maksimalų energijos kiekį. Bet kuriuo atveju, visa tai apie ką aš kalbu yra elektrinės, didelės, masinės, o aš noriu pasakyti, kad ateityje bus kitaip.

Ko reikia, kad pasiektume ateitį?

Pirma, kompaktiškų saulės baterijų, gero baterijų efektyvumo ir sukauptos energijos talpinimo vietos. Didžiausia problema: saulės baterijos energiją gamina dieną, tačiau daugiausiai elektros energijos mes, paprasti žmonės, sunaudojame vakarais, kai gaminame maistą, kai žiūrime televizorių ar skaitome tokius tekstus kaip šis.

Mano žiniomis, Tesla išsprendė visas tris problemas. Tai yra nuostabus sprendimas, jeigu jūs gyvenate kaime. O ką daryti jeigu gyvenate mieste?

Niekas nedraudžia uždėti trikampių stogų daugiaaukščiams pastatams, bet kiek jūs matėte aukštesnių nei devynių aukštų pastatų su trikampaiais stogais? Būsiu atviras aš – nei vieno. Tačiau saulės baterijos nebūtinai turi būti dedamos ant stogų. Pavyzdžiui Lietuvoje darant namų renovacijas, jie apšiltinami ir apkalami plastikinėmis (?) plokštelėmis. O kas jeigu tas plokšteles pakeistų saulės energijos baterijos? Aišku, tokia renovaciją padaryti būtų sunkiau, bet visas namas galėtų būti energijos gamintojas. Ir kai aš sakau visas namas, tai tikrai visas namas. Jau yra stiklai langams, kurie yra pakankamai permatomi, bet taip pat gali gaminti saulės energiją. Aišku, jų efektyvumas kol kas silponas, bet kaip ir visos technologijos, turėtų tobulėti laikui bėgant.

Miestai turi tris problemas, kurias reikia paminėti. Pirmoji – žmonių skaičius. Paprastai žmonės miestuose gyvena daugiaaukščiuose pastatuose ar net dangoraižiuose. Kas reiškia, kad vienas dangoraižis sunaudoja nepalyginamai daugiau energijos nei nuosavas šiuolaikinės šeimos namukas. Kita vertus, jeigu galime panaudoti langus elektrai gaminti, tai gauname didesnę plotą ir tik laiko klausimas, kada bus pasiektas toks efektyvumas, kad būtų galima išlaikyti visą dangoraižį vieną parą vien iš saulės baterijų.

Antra problema – šešėlis. Dideli pastatai yra linkę mesti didelį šešėlį ir užstoti tiesioginę saulę daugeliui kitų pastatų. Čia aš matau du teoriškai įmanomus sprendimus. Juk realiai saulė teikia du dalykus: šviesą ir šilumą. Saulės baterijos yra šviesos energijos baterijos, vadinasi ir šešėlyje galima kažką sugeneruoti, tiesiog reikia pagerinti baterijų kokybę.

Antrasis sprendimas šešėlio problemai – vėjo jėgainės. Galbūt variantas ant dangoraižių stogų statyti propelerius? Prisipažinsiu, kad šiuo metu esu visiškai neišmanėlis šitoje srityje. Kiek teko matyti, tai vėjų

jėgaines sudaro daugybė propelerių, taigi klausimas: kiekvienas toks propeleris gali sugeneruoti elektros? Vėjo jėgainių negalima statyti bet kur, tik ten kur didžiausi vėjai. Taip pat teko girdėti, kad vėjo jėgainės trukdo mobiliam ryšiui, kas šiuolaikiniame pasaulyje būtų didžiulė problema.

Aišku, galima į visą reikalą pažiūrėti ir kitaip. Jeigu vienas namas užstoja saulę kitiems, galbūt jis gali sukaupti tiek daug saulės energijos, kad išlaikytų visus, kuriems užstoja saulę? Tai būtų šio toks nuokrypis nuo originalios minties, kad kiekvienas namas išsilaiko pats, bet maži nepriklausomi kvartalai vis tiek būtų kitokia sistema, nei turime dabar.

Trečia problema – senamiestis. Senamiestis, tai tokia vieta, kurią norime išsaugoti, užkonservuoti praėjusiame šimtmetyje. Tokiu atveju, turbūt būtų keista tiek sienas, tiek stogus apkabinėti saulės baterijomis. Ką daryti tuomet? Geriausia ką galiu sugalvoti, tai pastatyti mini elektrinę naujamiestyje, kuri aprūpintų visą senamiestį.

Dabar, kai kurie žmonės turbūt galvoja: nuostabu, Ispanija jau dabar gali atsikratyti elektrinių, tačiau Lietuva yra šiaurės šalis, ar mes galime išgyventi be elektrinių?

Lietuva, kaip ir bet kuri šiaurės šalis turi dvi problemas. Pirma – sniegas. Trikampiai stogai gali būti ne pats geriausias sprendimas mums. Ta prasme, jeigu saulės energijos baterijos uždengtos sniegu, tai jos elektros tikrai nepagamins.

Antroji problema irgi susijusi su žiema – dienos ilgis. Kai dienos ir nakties ilgis yra maždaug vienodas, gali būti ramus, jog priklausys reikiamos energijos, tačiau, kai tamsus paros metas sudaro tris ketvirčius paros, o „šviesiuoju“ metu reikia sėdėti su įjungta šviesa, nes lyja... neskamba optimistiškai.

Taip, šiaurės šalims surasti sprendimus daug sunkiau nei pietų šalims. Galbūt mums reiktų atidžiau pasižiūrėti į vėjo energijas, nei į saulės? Aš nežinau sprendimų, bet vis tiek noriu išlikti optimistiškas, kad stulpai prilaikantys laidus dings iš miesto peizažo. Patys pagalvokite, kai įvyksta uraganas, nugriūna medis ar girtas vairuotojas prisiparkuoja, visas rajonas lieka be elektros. Tai nei praktiška, nei patogu, bet tokia yra mūsų realybė. Žymiai praktiškiau būtų, jeigu kiekvienas namas galėtų pasirūpinti savo elektros energija. Jeigu namas galėtų apsirūpinti elektros energija, tai dujinės viryklės išnyktų. Patys pagalvokite, jeigu nereikia mokėti už elektrą, tai kam mokėti už dujas? Geriau pasistatyti elektrinę viryklę.

Centrinis šildymas taip pat išnyktų. Kam reikalingas valstybinis šildymas, kai gali pats šildytis elektra? Kam reikalingas vienodas šildymas visame name, kai gali reguliuoti šildymą kiekvienam kambariui individualiai? Aišku, reikia suprasti, jog elektra nebus nemokama, jei gyvensite daugiabutyje. Kaip jūs dabar mokate už darbą valytojai, už stogo remontą, taip pat reikės mokėti už saulės energijos baterijų atnaujinimą. Aišku, dabar Tesla teikia trisdešimties metų garantiją, taigi, galbūt kada nors tos baterijos pasieks ir šimtą metų, todėl elektros metinis mokeskis turėtų būti toks pats kaip dabar mėnesinis.

Norėčiau prisipažinti, jog šio teksto pavadinimas yra šiek tiek klaidinantis. Dabar daugelis elektrinių, elektros perdavimo tinklai priklauso valstybei (bent jau Lietuvoje). Aš manau, kad ateityje išnyks valstybinės elektrinės ir valstybiniai elektros tinklai, tačiau išliks keletas privačių žaidėjų. Kodėl?

Yra dviejų tipų elektros vartotojai: fiziniai žmonės ir įmonės. Fiziniai žmonės turėtų galėti pilnai pasitenkinti namo sugeneruojama energija ir nepriklausyti nuo tinklų.

Įmonės paprastumo dėlei suskaidykime į dvi rūšis: ofisai ir fabrikai. Ofisai dirba tik dienos metu, realiai tai yra tie patys dangoraižiai, tik su kitu vidaus išplanavimu, nei asmeniniai namai, todėl jie irgi turėtų sugebėti pasitenkinti elektra teikiama pastato.

Kita vertus fabrikai dirba visą parą ir jiems reikia nepalyginamai daugiau elektros nei paprastam mirtingajam. Tačiau valstybė neturėtų kištis į verslo reikalus. Vienas verslininkas turėtų fabriką, kitas elektrinę, o trečias elektros perdavimo linijas. Jie visi trys galėtų susitarti arba, kai kurie iš jų (greičiausiai visi trys) liktų be pinigų.

Yra dar vienas dalykas, kurio nepaliečiau, kurio neišspręs jokie verslininkai ir tobulėjančios technologijos – tai valstybės požiūris. Dabar elektrinės priklauso valstybėms ir kai kurie politikų giminaičiai gali rasti šiltus postus valstybinėse įstaigose. Valstybė turėdama kontrolę, gali bijoti suteikti laisvę savo piliečiams gamintis elektros energiją patiems. Mums reikia progresyviai, futuristiškai mąstančių politikų, kurie palengva atrištų

mums rankas. Aš nesakau, kad reikia skatinti, tokių namų įrengimą, nors skatinimas būtų fainai ir pagreitintų ateities atėjimą. Aš tiesiog prašau, nestabdyti progreso, neriboti ateities, kuri turi ateiti.

Atvėsinti miestus

2022-09-13

Sulaukėm laikų, kai vasarą Lietuva patyria net ne vieną karščio bangą ir, jeigu mes galėtume ko nors išmokti iš istorijos, tai, kad ateityje karščio bangų turėtų tik daugėti. Tiesa pasakius, karščių bangoms mes turėjome pradėti ruoštis jau prieš dešimt metų, bet kas iš mūsų buvo gudrus prieš dešimt metų? Dabar mes ne tik turėtume kalbėti, bet ir imtis veiksmų. Kokių veiksmų galima imtis?

Prieš kalbant apie tai, ką turėtume kažką daryti, dar biški pakalbėkime apie tai, kodėl turėtume kažką daryti. Karščio bangos mažina žmonių produktyvumą. Vokiečių tyrimai rodo, kad žmonės ofisuose yra produktyviausi prie 23 laipsnių temperatūros, kai temperatūra siekia 30 laipsnių, geriausiu atveju darbuotojai gali išspausti tik 70% jų produktyvumo. Dirbant fizinį darbą prie 30 laipsnių produktyvumas krenta net 50%. Jeigu mes norime sėkmingos valstybės, reikia, kad žmonės dirbtų efektyviai. Kita priežastis, kad vyresni bei lėtinių lygų turintys žmonės rizikuoja patirti karščio smūgį; karščio bangos labai stipriai padidina mirties riziką susijusių su širdies ligomis. Šiuo metu geriausias dalykas ką žmonės gali padaryti, tai įsijungti kondicionierių. Kuo didesnė šiluma, tuo daugiau kondicionieriui darbo, kas reikalauja daugiau elektros, kas savo ruožtu didina globalinio atšilimo efektą, nes mes elektrai generuoti naudojame neatsinaujinančius resursus ir taip sukuriame mirties spiralę. Kuo karščiau, tuo daugiau elektros, tuo didesnis globalinio atšilimo efektas.

Tai ką galima būtų padaryti?

Padidinti žalių plotų skaičių. Geros naujienos yra tos, kad nei vieno miesto Lietuvoje negalima pavadinti asfalto ir cemento didžiulėmis. Palyginus su pasaulio (ar net Europos) miestais, Lietuvoje yra tikrai nemažai žalumos. Kita vertus, jeigu lyginsime du to pačio miesto rajonus, pastebėsime, kad žalumos kiekis nėra pasiskirstęs tolygiai. Jūs turbūt negalvojote apie tai, bet net ir tame pačiame mieste skirtinguose rajonuose temperatūra gali skirtis. Aišku, Lietuvoje miestai yra maži, todėl skirtumas neturėtų būti didesnis nei 2 laipsniai, bet kuo didesnė temperatūra, tuo didesnė tikimybė, kad ne tik rajonai, bet ir gretimos gatvės gali turėti temperatūros skirtumus.

Pats svarbiausias dalykas yra medžiai. Akivaizdi nauda – medžiai suteikia šešėlį. Jeigu tas šešėlis krenta ant šaligatvio ar gatvės, tai neleidžia taip stipriai įkaisti asfaltui, ko pasekoje visas oras yra vėsesnis. Aišku, čia vienas nupiepus medelis nelabai padės. Reikia visos eilės medžių su dideliu vainiku, tačiau tokiems medžiams užaugti reikia laiko. Taigi, jeigu pradėsime medžius sodinti dabar, realią naudą pajausime tik po kelių metų.

Tyrimai rodo, kad asfalto temperatūra gatvėse, kurios maudosi medžių šešėlyje palyginus su tomis, kurios neturi medžių gali skirtis net 12 laipsnių. Aišku, asfalto temperatūra nėra tas pats kas oro temperatūra ir žmonės jos nejaučia, jeigu nevaikšto basi. Tačiau labiau įkaitusiam asfaltui reikia daugiau laiko atvėsti, kas savo ruožtu reiškia, kad naktys gatvėse be medžių taip pat yra karštesnės nei gatvėse, kurios turi medžius. Mums reiktų pagalvoti ar tikrai visi šaligatviai ir gatvės nėra per platūs. Aš suprantu, kad centre reikia plačių šaligatvių, bet jeigu ne centre šaligatvis yra platesnis nei metras be dviračio tako, tai gal reiktų susiaurinti ir pasodinti papildomų medžių?

Didžiausi asfalto blynai miesto žemėlapyje yra stovėjimo aikštelės ir aikštės. Nėra jokios priežasties, kodėl aikštėse negali būti medžių. Apskritai tokį dalyką kaip aikštės mieste galbūt reiktų pakeisti į parkus. Medžių apsuptyje taip pat smagu klausyti muzikos ar protestuoti kaip ir kepinamam ant pliko asfalto.

Didžioji dalis stovėjimo aikštelių priklauso prekybos centrams ir, jeigu mes liepsime jiems pasodinti medžių, jie bus labai nepatenkinti, nes tai sumažins parkavimo vietų skaičių. Ir vis dėl to aš manau, kad mes turėtume nustatyti, kad tam tikrame stovėjimo aikštelių plote turėtų būti pasodintas atitinkamas medžių skaičius. Skaičių aš nepateiksiu, bet medžiai būtų naudingi prekybos centro lankytojams. Pirmiausiai dėl to, kad nereiktų eiti iki prekybos centro per svilinantį karšį, antra, dėl to, kad automobilių būtų galima palikti pavėsyje.

Antra nauda, kurią suteikia medžiai – tai vandens garinimas. Kai saulė šviečia į medžio lapus, šie garina vandenį taip atvėsindami aplinkinį orą. Tiesa pasakius, ne tik medžiai, bet ir krūmai bei žolė garina vandenį, todėl žaliųjų plotų didinimas yra labai svarbus. Aišku, niekas nėra taip gerai kaip medžio šešėlis, bet jeigu dėl kažkokių priežasčių negalima sodinti medžių, tai gal bent galime pasodinti pienių ir dobiliukų? Čia prieiname prie naujausios idėjos – žalieji stogai.

Aš nežinau kiek žalių stogų yra Lietuvoje. Aš net nesu tikras, kiek namų gali turėti žalius stogus. Jeigu renovuojam sovietinį daugiabutį ar galime įrengti žalią stogą jam? Jeigu galime, tai tikrai turėtume tą daryti. Dar radikalesnė idėja yra žalios sienos. Man asmeniškai gražu, jeigu namą galima paslėpti po žaluma, bet aš nesu tikras ar žalios sienos nauda yra tokia pat didelė kaip žalio stogo.

Naudoti vandenį. Prieš tęsdamas turiu pasakyti, jog dažnai su karščio banga ateina sausra, todėl vandens naudojimas ne visuomet gali būti įmanomas ar geras dalykas.

Tai kaip mes galėtume panaudoti vandenį? Pats paprasčiausias dalykas yra fontanai. Fontanai puošia miestą. Fontanai taip pat garina vandenį (žymiai daugiau nei medžiai) taip didindami aplinkos drėgmę, todėl aplink fontanus jaučiama šiluma yra žemesnė.

Kitas variantas būtų plauti gatves ir/arba šaligatvius. Akivaizdus privalumas, kad laistomos gatvės atvėsta ir taip sumažina oro temperatūrą. Tačiau kita laistomų gatvių nauda yra, kad vanduo suriša smėlį, dulkes ir įvairias kenksmingas daleles, todėl oro kokybė tampa geresne.

Aišku, man labiausiai patinkanti idėja: Čongčinge (Kinija) autobusų stotelės purškia vandenį. Aš labai abejoju ar greitu metu ką nors panašaus pamatysime Lietuvoje, nes čia stotelių statytojams svarbiau uždirbti pinigais iš reklamos, nei pastatyti geras stoteles, kurios iš tiesų gali apsaugoti žmones nuo lietaus ar vėjo. Kita vertus, jeigu jūs papasakosite apie šią idėją visiems savo pažįstamiems, tai galiausiai jinai pasieks ir žmones, kurie priima sprendimus ir tuomet galbūt pamatysime stoteles purškiančias vandenį Lietuvoje. Stotelės ne vienintelis įmanomas sprendimas, pavyzdžiui Vienoje (Austrija) buvo įrengti drėgmės purkštuvai, pati idėja yra identiška autobusų stotelėms, tik tiek, kad purkštuvai įrengiami ten kur didžiausi žmonių srautai.

Prieš tęsiant toliau leiskite jums pristatyti vieną terminą, kurio jūs greičiausiai nesate girdėję. Albedas – santykinis dydis, rodantis atspindėto elektromagnetinio spinduliavimo dalį, t. y. kiek procentų spinduliuotės atspindi paviršius ar kūnas. Kodėl mums turėtų rūpėti Albedas? Kuo mažiau spinduliuoties paviršius atspindi, tuo daugiau jos sugeria, kuo daugiau sugeria tuo karštesnis jis darosi. Karštesnis paviršius savo ruožtu kelia aplinkos oro temperatūrą ir tai įtakoja ne tik dieną, bet ir naktį (nes reikia daugiau laiko atvėsti).

Albedas priklauso ne tik nuo medžiagos iš kurios daiktas pagamintas, bet ir nuo spalvos. Absoliučiai juodo daikto albedas yra 0, savo ruožtu absoliučiai balto daikto albedas yra 1. Realiame pasaulyje labai mažai tikėtina sutikti absoliučiai juodą ar absoliučiai baltą spalvas, todėl visos reikšmės yra tarp nulio ir vieno. Pakalbėkime apie albedo reikšmės: tik ką iškritęs sniegas 0.7 - 0.9; baltas popieriaus lapas 0.6 – 0.7; naujas betonas 0.4 – 0.55; pilkas granitas 0.35 – 0.4; namo plyta 0.2 - 0.4; gyvenimo matės betonas 0.2 – 0.3; trumpa žalia žolė 0.2 – 0.25; ilga žalia žolė 0.16 - 0.18; raudonų/rudų čerpių stogas 0.1 – 0.35; gyvenimo matės asfaltas 0.1 – 0.18; gofruotas namo stogas 0.1 – 0.15; naujas asfaltas 0.04 – 0.05.

Kaip galite suprasti iš skaičių, efektyviausias būdas atvėsinti miestą yra padengti jį sniegu. Aš, aišku, juokauju, karščio bangos metu jūs niekaip nepadengsite miesto sniegu. Tai ką galima daryti?

Naudoti dažus. Ar jums kada nors teko būti ant daugiaaukščio namo stogo? Daugiaaukščiai namai dažniausiai turi ne trikampus, o plokščius stogus, kurie būna padengti smala ir ruberoidu arba, kitaip sakant, namų stogai yra juodos spalvos. Net nereikia sulaukti karščio bangos, kad smala pradėtų lydėtis, todėl vasarą geriau ant stogo neiti. Jeigu mes negalime padengti stogo žaluma, tuomet kitas paprastesnis ir pigesnis

sprendimas būtų visus stogus dažyti baltai. Oksfordo universiteto tyrimai rodo, kad šviesūs stogai gali sumažinti oro temperatūrą net 3 laipsniais.

Los Andželas priėmė dar radikalesnis sprendimą ir dažo gatves baltai. Tikimasi, kad sprendimas sumažins oro temperatūrą net 5 laipsniais. Mes neturime pinigų padoriai suremontuoti visus kelius, todėl apie kelių ar šaligatvių dažymą turbūt geriau negalvoti, tačiau didelis asfalto blynas, kuri jau minėjau anksčiau yra automobilių stovėjimo aikštelės prie prekybos centrų. O kas jeigu jas mes nudažytume baltai? Beje, dažymas baltai nėra vienintelis pasirinkimas, taip pat yra saulę atspindintys bespalviai dažnai, kuriuos galima naudoti. Gatvės, automobilių stovėjimo aikštelės, namų stogai yra tik dalis peizažo. O kaip dėl pačių namų? Aš manyčiau, kad reiktų uždrausti statyti juodus ar apskritai tamsių spalvų namus. Ar teko matyti Santorini nuotraukas? Yra priežastis, kodėl visi namai balti. Aišku, mums nereikia eiti taip ekstremaliai, yra gražių pavyzdžių geltonos spalvos atspalvių, ar rausvos, galim pažiūrėti į reikalą kūrybiškai, tuo pačiu, bent jau man, šviesus miestas atrodo jaukesnis nei tamsus.

Valstybė

Kodėl imperijos visuomet žlunga?

2016-04-26

Nesenai žiūrėjau Extra History ir ten pasiūlė labai įdomią mintį, kodėl imperijos, karalystės, carystės visuomet žlunga. Iš pradžių aš į tą mintį nekreipiau dėmesio, bet kuo toliau tuo labiau man jinau ėmė patikti. Taigi norėčiau pasidalinti su jumis.

Pradėkim nuo to, kad net jeigu karalystė tokia maža kaip dabartinė Lietuva realiai ją suvaldyti vieno žmogaus neužtenka. Dabar mes juos vadiname ministrais, seniau jie buvo vadinami patarėjais. Karalius ar imperatorius apsupa save patarėjais, kad palengvintų savo gyvenimą, tačiau, jeigu patarėjai yra tikrai protingi, nesvarbu kokie geri draugai jie būtų su valdovu, vėliau ar anksčiau valdovas ims įtarinėti, kad vienas (ar keli) patarėjas nori tapti imperatoriumi. Jei patarėjas yra gudrus ir turi gerą uoslę, susirinks savo turtus ir pabėgs į kitą šalį. Jeigu jis pasitiki imperatoriaus garbe, greičiausiai neteks galvos.

Kartais tokie įtarimai gali būti visiškai pelnyti. Kartais tokie įtarimai gali būti paskatinti pikty trečių šalių liežuvių. Kartais tokie įtarimai gali būti paskatinti pačio valdovo vaizduotės ir paranojos. Esu tikras, kad peržvelgus istoriją galima rasti po pavyzdį kiekvienai situacijai.

Kas atsitinka, kai valdovas atsikrato vieno patarėjo? Jo vietą užims kitas. Tarkim, kad pirmasis patarėjas buvo tikrai geras, sąžiningas, atsakingas, žodžiu, angelas. Kokia tikimybė, kad ir antras bus toks? Sakyčiau kosmiškai maža. Kitaip sakant patarimų kokybė blogėja, vadinasi ir pačios imperijos padėtis ilgainiui ima blogėti. Tai netampa akivaizdu per dieną, tačiau po dešimtmečio viena šalis yra Estija, o kita Lietuva.

Tarkim, kad patarėjai dėl kažkokių priežasčių negali tapti valdovais. Valdovais gali tapti tik imperatoriško kraujo žmonės. Ar tai pagerina padėtį? Ne. Patarėjai gali atsikratyti esamu imperatoriumi ir į jo vietą pasodinti marionetę. Taip istorijoje irgi yra nekartą buvę.

O jeigu patarėjai nesikėsina į valdovo gyvybę vis tiek lieka visa giminė: vaikai, broliai, pusbroliai, dėdės... Maištaujantys giminaičiai gali pašalinti imperatorių ir visus jo patarėjus, bet imperiją būtų lengviau valdyti, jei bent dalis patarėjų sutiktų pereiti į jų pusę. Dabartiniai patarėjai puikiai žino šalį ir sistemą, naujiems reiktų įdėti daug darbo ir atkurti sistemą.

Šioje vietoje mes grįžtame prie pradžios, nes įtartini patarėjų pokalbiai su valdovo giminaičiais gali reikšti jų galvą.

Antrąją mintį pasigavau klausydamas Hardcore History.

Imperatorius mirė. Kas toliau?

Imperatorius buvo labai protingas, labai geras, visų labai mylimas. Dabar jį reikia pakeisti. Kas užims jo vietą? Viena iš istorinių taisyklių – vyriausias sūnus. O kas jeigu jis yra ligotas? Seniau žmonės mirdavo nuo ligų, kurios šiais laikais yra pagydomos. O kas jeigu jis ne viso proto?

Tarkim, kad sūnus yra visiškai sveikas, tačiau kokia tikimybė, kad jis turės identiškas savybes kaip jo tėvas? Charakterį formuoja aplinka. Jeigu tėvas gimė neturte ir pats susikrovė turtus, tuomet jo vaikas užaugo turtuose ir labai sunku būtų įdiegti tas pačias vertybes. Aišku, jeigu tėvas ir sūnus augo toje pačioje arba labai panašioje aplinkoje, tai visai gali būti, jog jų charakteris ir vertybes bus panašios. Šioje vietoje galima tikėtis, jog imperija nedings iš karto po imperatoriaus mirties.

Kita vertus, o kas jeigu jaunesnysis sūnus jaučiasi tinkamesnis valdyti šalį nei vyriausiasis? O kas jeigu valdovas turi tris ar daugiau sūnų? O kas jeigu valdovas iš viso neturi palikuonių? Vidinis konfliktas?

Antroji istorinė taisyklė – imperatorius pasirenka įpėdinį. Paprastai bet kurioje valstybėje yra keletas įtakingų grupių, sakykim, kad grupės yra penkios. Jeigu pasirinktam įpėdiniui nepitaria viena grupė iš penkių, nieko baisaus, kitos keturios sušoka ir ją sudubsina. O kas jeigu nepitaria trys iš penkių? Arba nepitaria nei viena? Vidinis konfliktas?

O kas jeigu valdovas miršta anksčiau, netikėtai per koki nors mūšį, ir nespėja paskelbti savo įpėdinio? Apibendrinant, Imperijas įkuria talentingi, kompetentingi (nebūtinai geri) valdovai. Imperijos žlunga, kai nebelieka kompetentingo žmogaus galinčio perimti jos vairą. Kartais tam užtenka vienos kartos, daug dažniau antroji karta neprisidirba reikšmingai, o kartais net pagerina padėtį, tačiau vėlesnės kartos nebeturi pirmųjų kartų vertybių bei idealų, jos išsigimsta ir tai lemia žlugimą. Demokratija neturi minėtų problemų. Pirmiausiai valdžia yra padalinta. Yra leidžiamoji, vykdomoji ir teisinė. Atitinkamai: seimas, vyriausybė, teismai. Kadangi valdžia yra padalinta, nei vienas žmogus neturi absoliučios valdžios. Aišku, vienoje pareigoje jis gali daryti daugiau įtakos vieniems procesams, kitose – kitiems. Net jeigu vienas žmogus būna išrinktas į seimą, jis gali pateikti pasiūlymą, bet kad jį priimtų tik geriausio draugo palaikymo neužtenka, reikia visos grupės žmonių (partijos) palaikymo. Antra, kiekviena valdžios vieta yra apibrėžta tam tikrų kriterijų, o svarbiausia - kadencijos laiko. Negali būti prezidentu amžinai, negali būti seimo nariu amžinai (na, teoriškai gali). Kiekvienas žmogus (teoriškai) turi šansą kandidatuoti į poziciją, todėl nekyla klausimai, kas ką turėtų pakeisti. Demokratija suteikia progą kiekvienam kvailiui parodyti savo ambicijas. Nors demokratija išsprendė šitas dvi problemas, kas teoriškai turėtų būti pagrindas ilgam valstybių gyvavimui, tačiau jina turi kitų problemų.

Korupcija

2018-07-17

Korupcija yra geriausias valstybės turtingumo indikatorius. Paprastai mes galvojame, kad korupcija yra neturtingos valstybės pasekmė, tačiau iš tiesų tai yra priežastis. Niekas kitas nėra svarbu. Valdymo forma yra nesvarbu. Tai gali būti demokratija, tai gali būti diktatūra ar karalystė. Tiesa, korupcija žymiai dažniau suveši diktatūroje nei demokratijoje, nes būti nepakeičiamu yra privalumas. Pagalvokite patys. Demokratinėje sistemoje visi yra pakeičiami. Jeigu kas nors prisidirba, sukelia daugiau nei vieno žmogaus pasipiktinimą, tuoj pat bus išspirtas iš ofiso. Vienintelis atvejis, kai demokratinėje valstybėje įmanoma ilgalaikė korupcija, kai didžioji tautos dalis mano, kad tai yra normalu. O kada žmonės mano, kad tai yra normalu? Pavyzdžiui, kai išsivaduoja iš Sovietų sąjungos. Realiai pagrindinė priežastis, kodėl mes gyvename blogiau, nei estai ar kitos valstybės, nes pas mus korupcijos lygis didesnis. Kita vertus, mes gyvename geriau nei rusai, baltarusai, ukrainiečiai, rumunai... Dabar pagalvokite apie diktatūrą. Norėdamas išsilaikyti poste, į visas pozicijas diktatorius paskirs patikimus žmones. Vadinasi, niekas tavęs nepakeis, jei atvirai nešokinėsi prieš vadovą ir tavęs nepagaus slaptai bandant nuversti diktatorių. Kiekvienas patikimas žmogus į atsakingas pozicijas po savimi taip pat norės pasiskirti patikimus žmones ir t.t. kol piramidė pasieks žemę. Jeigu esi tas patikimas žmogus, vienintelis dalykas, ką tau reikia daryti norint išlikti poste dalintis su savo viršininku. Kai sakau niekas nėra svarbu, taip pat nėra svarbu kiek ir kokių gamtinių resursų turi ar neturi valstybė. Pavyzdžiui Rusija turi daug gamtinių resursų, tačiau vargu ar kas nors ją pavadintų turtinga, kodėl? Norint būti turtingu, reikia resursus atiduoti tam kuris siūlo daugiausiai pinigų. Elementari matematika, kuri deja, neveikia diktatūrinuose režimuose. Kalbant apskritai, korumpuotose valstybėse gamtiniai resursai atitenka aukščiausio partijos rango politikui giminaičiui, kuris pasiūlo didžiausią kyšį. Pagalvokite apie tai. Kas yra aukščiau valdžios sluoksniuose, tas anksčiau sužino apie naudingus resursus. Jeigu nenori pats, tuomet pasiūlys savo draugams ir giminaičiams. Jeigu abu giminaičiai lygus gaus tas, kuris pasiūlys didžiausią atkatą. Kuo žemiau valdžios struktūrose esi, tuo nereikšmingesni projektai, ta prasme trupiniai nubyra iki tavęs.

Teisingame pasaulyje projektai turėtų atitekti tiems, kas gali išspausti daugiausiai naudos. Tas kas gali išspausti daugiausiai naudos pasidalina ta nauda mokėdamas mokesčius, korumpuotose valstybėse mokesčiai gali būti slepiami.

Kodėl korumpuotos valstybės tampa neturtingomis? Neskaitant to ką jau paminėjau, kad resursai kurie galėtų duoti didžiulius pelnus nubyra į nekompetingas kišenes ir slepiami mokesčiai yra ir dar keletas kitų priežasčių.

Korumpuotos valstybės dažnai žlugdo iniciatyvą. *Scenarijus vienas.* Tarkim jūs norite statyti degalinę. Jūs einate išsiimti leidimų koks nors politikas pamato, kad tai gera vieta ir degalinė ateityje gali būti labai pelninga. Politikas užblokuoja jūsų prašymą ir per tą laiką išrūpina dokumentus savo giminaičiui.

Scenarijus du. Tarkim, kad jūs norite statyti tą pačią degalinę. Jums reikia susirinkti dokumentus, tačiau dokumentai neduodami be kyšio. Jeigu jūs nesutinkate duoti kyšio iš karto iškrentate iš žaidimo. Kiti žmonės sutiks, tuomet kolegos biurokratai ims pavydėti, todėl yra sukuriamos biurokratinės sistemos, kur vietoj vienos pažymos reikia dešimt ir kiekvieną kartą reikia duoti kyšį, taip ir laksto žmogus biurokratiniais koridoriais rinkdamas visas pažymas.

Kartais norint išlaikyti valdžią savo rankose reikia nevisai legalių elementų, kurie paragintų, motyvuotų žmones apsispręsti teisingai. Aišku, tie elementai kartą padėję valdžiai niekur nedingsta ir toliau gyvuoja užsiimdami savo veikla. Ko pasekoje kenčia visi gyventojai, o valdžia nieko nedaro, nes nežino kada vėl gali prireikti šių paslaugų įtikinėtųjų.

Kodėl Lietuva yra neturtinga? Mes išėjome iš Sovietų sąjungos, sistemos kur korupcija buvo sistemos dalis, net sakyčiau išgyvenimo mechanizmas, kai kuriais atvejais. Deja, tokie žmonės mano, jog duoti kyšį yra normalu. Buvo labai sunku atsisakyti šio blogo įpročio. O gal turėčiau sakyti *yra*? Naujoji karta nėra tokia tolerantiška kyšiams, bet kai kur vis dar sėdi senieji diedai. Tačiau aš esu nusiteikęs optimistiškai ir manau, kad tai yra pagydoma.

Nusikalstamas elementas, kuris suvešėjo tik atgavus nepriklausomybę irgi buvo sutramdytas. Aišku, tokia vieta nelieka laisva ilgam. Bet aš irgi optimistiškai tikiuosi, kad padėtis gerėja.

Yra vienas dalykas, kuris mane erzina, tai kai politikai skiriasi savo partiečius ar giminaičius į valstybinių įmonių valdybas ar vadovų pozicijas. Dažniausiai tokie žmonės parenkami ne pagal kompetenciją, kas savo ruožtu skatina kyšius ir atkatus. Plius pasikeitus valdžios vėjams, senieji vadovai nupučiami ir pasodinami nauji, priklausantys teisingai partijai. Verslas negali būti sėkmingas taip dažnai keisdamas žmones nepriklausomai nuo jų pozicijos.

Tai veda prie sekančio klausimo: valstybinės bei savivaldybių įmonės, ar tikrai jų reikia? Tarkim, kad dujos ir elektra yra gyvybiškai svarbūs resursai, todėl juos privalo valdyti valstybė. Tačiau yra daugybė kitų įmonių pavyzdžiui paimkime traukinius. UK traukiniai yra privatūs, kodėl pas mus ne? Tiesa pasakius, traukiniai viena iš nedaugelio valstybių įmonių kurios yra pelningos, tačiau dėl korupcijos daugelis tų pinigų nusėdo vadovų kišenėse, o ne valstybės biudžete. Buvo ne vienas skandalas susijęs su traukiniais.

Vietoj to, kad dar šaudyti į valstybines įmones pažiūrėkime į savivaldybių įmones ir iš karto pasirinkime kontraversišką pavyzdį - viešasis transportas. Tokiuose mažuose miesteliuose kaip Ukmergė, Prienai, aš galiu patikėti, kad neatsiras verslininko, kuris norėtų užsiimti vietinių keleivių pervežimu. Bet pažiūrėkime į Vilnių. Ten buvo tiek mikriukai, tiek privatūs vežėjai, kurie, tiesa pasakius, buvo specialiai skurdinami ir išvaryti.

Ar aš sakiau, kad UK viešasis transportas yra privatininkų? Kaune mikriukai atiteko Kautrai t.y. verslui aš asmeniškai kaip klientas neturiu nusiskundimų, tiesa, nežinau, kaip iš verslo pusės. Šie pavyzdžiai rodo, kad tai yra įmanoma, tai kodėl nepabandžius praplėsti privačių paslaugų spektro perleidžiant jas iš valstybės ir ar savivaldybių?

Visi kas gali daryti verslą daro verslą, todėl valstybinės įmonės tampa smėlio dėže žmonėms, kurie niekada gyvenime nebūtų kūrę verslo. Turbūt nereikia stebėtis, kad daugelis valstybinių įmonių yra nuostolingos. Atsikračius nuostolingų įmonių daugiau pinigų liks biudžete, jie galės būtų panaudoti kitose srityse ir mes visi gyvensime geriau.

Apibendrinant kuo daugiau mes laimime kovą su korupcija, tuo gyvenimas šalyje tampa geresnis. Mums dar toli iki vakarų, bet Rusijai, Baltarusijai lygiai taip pat toli iki mūsų.

Sėkmingos valstybės pagrindas

2022-03-06

Norint turėti sėkmingą valstybę pradžioje reikia apsibrėžti kaip ta sėkmė bus matuojama. Ir tą dalyką mes paliksim kitam kartui. Manau, visi suprantate, kad valstybei norint būti sėkmingai, reikia daug sudėtinių dalių, bet šiandien norėčiau pakalbėti apie vieną iš jų apie kurią niekada anksčiau nekalbėjau.

Tai koks yra vienas iš svarbiausių dalykų, kurį turėtų daryti valstybė norėdama būti sėkminga? Investuoti į infrastruktūrą. Kas yra infrastruktūra? Trumpai kalbant daugybė dalykų, pasistengsiu paminėti daugelį iš jų. Pirmasis – geri keli. Geri keliai tarp miestų, reiškia, kad miesto A gyventojai galės be problemų važinėti į miestą B. To nauda paprastiesiems žmonėms, kad jie turės didesnę darbų pasirinkimą ir galbūt net gi galės uždirbti didesnes algas. To nauda verslininkams, jie turės didesnę kandidatų pasirinkimą ir galės pasirinkti geresnę kandidatą. Keliai Lietuvoje galėtų būti geresni.

Nutiesti asfaltą buvo XX amžiaus dalykas. XXI amžiaus dalykas yra įrengti elektros pakrovimo stoteles elektriniams automobiliams. Jūs, aišku, paklausite: ar neturėtų tuo užsiimti verslas? Matote, čia yra vištos ir kiaušinio problema. Žmonės nepirks elektrinių automobilių, kol nebus pakankamai elektros pakrovimo stotelių, verslininkai nestatys elektros pakrovimo stotelių, kol nebus pakankamai elektrinių automobilių. Jeigu valstybė nori, kad piliečiai pereitų nuo benzininių/dyzelinų prie elektrinių automobilių, valstybė turi žengti pirmą žingsnį.

Antras – oro uostai. Oro uostai pagrindinis dalykas yra pritraukti turistus. Kuo daugiau reisų iš įvairesnių šalių, tuo daugiau turistų gali atvykti į šalį. O turistai yra gerai šaliai, nes palieka daug pinigų. Prieš pandemiją Lietuvos oro uostų pakrova buvo visai neblogo, tačiau negalima sakyti, kad Lietuvą lengva pasiekti. Lietuvą lengva pasiekti tik iš tam tikrų šalių.

Trečias dalykas – geležinkeliai. Tai yra šiek tiek komplikuota. Viskas priklauso nuo šalies dydžio bei geografinės padėties. Jeigu šalis turi gerai išvystytą uostą, traukiniai yra geriausias būdas užtikrinti jo tinkamą apkrovimą. Vienas traukinio vagonas gali apytiksliai sutalpinti keturių vilkikų krovinį. Kokį ilgiausią traukinį esate matę?

Net jeigu valstybė neturi uosto, jiniai gali būti geografiškais patogioje pozicijoje vaidinti tarpininko vaidmenį tarp savo artimesnių ar tolimesnių kaimynų.

Traukiniai taip pat gali būti būdas pritraukti turistų, jeigu šita sritis pakankamai išvystyta. Mes galime pasidžiaugti, jog pagaliau ateina Rail Baltica, traukinių vežė nuo Lenkijos iki Suomijos.

Ir galiausiai traukiniai galėtų sujungti didmiesčius analogiškai kaip ir keliai leisdami darbuotojams lengviau pasiekti darbą, o verslininkams gauti darbuotojų. Japonai pavyzdžiui turi Shinkansen, kinai taip pat daug investavo į greituosius traukinius. Deja, šiuo atveju traukinys tarp Vilniaus ir Kauno yra gana šūdinas. Kelionės trukmė svyruoja tarp 73 ir 97 minučių. Tai yra gerokai per ilgai. Traukinys turėtų šį atstumą įveikti per 45 minutes.

Prieš trisdešimt metų Estija padarė dalyką, kuris man nebuvo intuityvus. Sąžiningai sakant, jis nebuvo intuityvus niekam. Estija investavo į internetą. Kelionė nebuvo lengva, tačiau tas dalykas jiems atsipirko su kaupu. XXI amžiuje bei pandeminiu laikotarpiu pati svarbiausia infrastruktūra yra internetas. Net neturint gerų kelių, bet turint gerą internetą šalis gali tapti sėkminga.

Prieš porą savaitių pasakojau apie Afganistaną, šalis nelabai turi naudingų iškasenų, žemės ūkis irgi ne variantas. Aš pradėjau galvoti apie tai kaip padaryti Afganistaną sėkmingu ir taip kilo šito teksto idėja. Problema, kad internetą sukūrė JAV, kas reiškia, kad iš principo ideologiškai internetas yra demokratiškas ir visiems ne demokratiniais režimais jis yra nepalankus, nes žmonės gali organizuoti protestus prieš autokratinis politikus. Arabų pavasario metu, internetas padėjo nuversti Egipto, Tuniso valdžias. Tiesa, daugelyje valstybių, kurioje įvyko protestai, valdžios atsilaikė.

Kaip padaryti tokią valstybę kaip Afganistanas ar bet kurią kitą sėkmingą? Investuoti daug į technologijas. Kalbėkime konkrečiau: svetainių kūrimas, žaidimų kūrimas, dirbtinio intelekto programavimas, grafinis dizainas, animacija, skambučių centrai. Visoms šioms sritims reikia specialistų, vienoms reikia daugiau kvalifikacijos, kitoms šiek tiek mažiau. Vakarų valstybės ieškodamos kaip pigiau pasiekti rezultatus tikrai šoktų gavę gerus pasiūlymus. Bent norint turėti ką pasiūlyti be gero interneto, reikia taip pat investuoti į žmonių edukaciją, masiškai. Savaimė suprantama, net ir turint nemažą pasirinkimą sričių, tikrai nevisi bus tinkami ar gabūs. Nieko tokio, vis tiek reikia prasukti mokymosi mėsmalę ir taip, aš sakau mėsmalę. Kodėl? Todėl kad reikia leisti studijuoti visiems norintiems, bet negabius greitai mesti lauk ir koncertuoti savo dėmesį į talentingiausius. Tai nereiškia, kad negabūs negali prisijungti vėliau per ilgesnį mokymo laikotarpį, bet mes norime rezultatų maksimaliai greitai. Tuo pačiu jeigu žmogus nesugebėjo parodyti gabumų programavimui, galbūt jis turi gabumų animacijai?

Aišku, visa šita ilga pastraipa tik pasvarstymai, galimi žmogaus su vakarietišku auklėjimu bei ateistišku požiūriu į gyvenimą, realybėje niekas jų nepritaikys.

Grįžtant prie Lietuvos, ką turėtume patys daryti, tai investuoti į G5.

Tai toks mano minčių kratynys. Gera infrastruktūrą yra vienas iš svarbiausių dalykų norint valstybei būti sėkmingai. Jinai padeda geriau gyventi paprastiems žmonėms ir sukuria galimybes verslininkams uždirbti pinigus bei mokėti mokesčius.

Kodėl diktatūra laimi trumpuoju laikotarpiu, bet demokratija laimi ilguoju laikotarpiu?

2022-04-03

Žmonės dažnai žavisi diktatoriumi turinčiu tvirtą ranką, kol jis neatėjo į valdžią. Ir net kai ateina į valdžią iš pradžių diktatorius būna labai sėkmingas ir mylimas, bet su laiku ta meilė blėsta. Kas atsitinka? Kodėl diktatorius efektyvus tik trumpuoju laikotarpiu?

Kai aš kalbu apie trumpą laikotarpį, aš turiu omenyje penkis metus, kurie gali būti ištempti į dešimt metų, BET, ir tai yra labai svarbu, tai negali būti bet kurie atsitiktiniai metai paimti iš viso diktatūros laikotarpio. Aš kalbu apie pirmus penkis metus.

Tai kuo yra ypatingi pirmi penki diktatūros metai?

Naujas lyderis turi stiprią ranką. Korupcija dar nespėjo suvešėti. Vadinasi, naujo lyderio visi įsakymai gali būti įvykdyti greitai ir efektyviai. Kokie tie įsakymai? Vienas iš svarbiausių sėkmingos valstybės pagrindų yra infrastruktūra. Arba buitiškai kalbant nutiesti kelius ir elektros laidus.

Be infrastruktūros valstybei reikia dar dviejų dalykų: geros sveikatos sistemos ir geros švietimo sistemos. Tai yra pagrindas ir nėra efektyvesnės sistemos nei diktatūra pastatyti šį pagrindą. Jūs pagalvotumėte, kad diktatūros niekada negali būti sėkmingos ekonomiškai, bet jeigu pažiūrėtumėte į istoriją pamatytumėte, kad net ir komunistinės valstybės blyksteli netikėtai stipria ekonomika. Bet tai nesitęsia ilgai. Tuo pačiu blykstelėjimo laikotarpis dažniausiai sutampa su nauju lyderių.

Kodėl demokratija negali to padaryti taip pat efektyviai? Demokratijoje yra kai kurie procesai, kurie mane erzina. Supraskite teisingai, procesai buvo sugalvoti siekiant užtikrinti maksimalią naudą visuomenei, bet, kai kurie žmonės juos išnaudoja piktybiškai savo asmeniniams tikslams. Ir būtent šita dalis mane erzina.

Kaip pavyzdį paimkime naujo kelio nutiesimą. Diktatorius pasakė, kad reikia naujo kelio, valstybinė įmonė ėmėsi gyvendinti tuoj pat. Demokratijoje tai vyksta šiek tiek kitaip. Pirmiausiai reikia nupirkti žemę iš žmonių kuriems jinai priklauso, tai užtrunka. Ne gana to, kai kurie žmonės gali nesutikti parduoti ir tam yra teisinis procesas. Jis nėra trumpas. Nupirkus žemę reikia skelbti viešą konkursą, kad išrinkti įmonę, kuri ties kelią. Šitas dalykas gali užtrukti nuo pusės iki dviejų metų. Net ir paskelbus nugalėtojus kelio statybos neprasideda. Pralaimėjusieji gali paduoti konkursą ir jo nugalėtojus į teismą. Teismas gali trukti du metus, kurio rezultatai blogiausiu atveju gali reikšti, jog reikia skelbti naują konkursą. Savaimė suprantama, jog ne

kiekvienas dalykas eina taip blogai, bet kuo didesnė pinigų suma susieta su valstybiniu projektu, tuo didesnė tikimybė, kad jo įgyvendinimas užtruks ilgai. Diktatorius tą kelią jau būtų atidaręs prieš penkis metus. Gerai, jeigu demokratija taip blogai, kaip jinai sugeba laimėti prieš diktatūrą? Pirmiausiai per kiek ilgesnį laikotarpį diktatūroje subuoja korupcija. Jeigu pačioje pradžioje visi resursai buvo skirti projektui įgyvendinti, tai dabar tokio pačio dydžio projektas kainuoja dvigubai brangiau, bet rezultatas būna dvigubai blogesnis, nes kiekviename piramidės lygyje pusė skirtų pinigų nuteka į kažkieno kišenę. Demokratija su didele korupcija, tiesa pasakius, yra blogiau nei diktatūra. Teisingai pastatytoje demokratijoje veikia vidiniai procesai, kurie mažina korupciją. Atitinkamai, mažiau korupcijos, reiškia daugiau pinigų pasiekia paprastus žmones, kas savo ruožtu reiškia, kad turtėjame mes visi.

Tačiau korupcija yra tik vienas elementas. Monopolija yra kitas diktatūros elementas. Diktatūroje kitaip nei komunizme, įmonės dažniausiai nepriklauso valstybei. Įmonės priklauso diktatoriaus draugams, giminaičiams ir patikėtiniams. O tuomet visas biurokratinis aparatas dirba tam, kad užmuštų bet kokią konkurenciją. Jeigu prie tokių sąlygų vis dėl to atsiranda sėkminga įmonė, tuomet diktatorius randa būdą, kaip ją perimti ir atiduoti savo draugams. Kitaip sakant, sunku rasti diktatūrą su laisvu verslu. Didžiausias sėkmingo verslo lygis, kurį gali pasiekti diktatūroje yra amatininkas.

Ką gerai daro diktatūra? Dalykus, kurie yra pagrindas stipriai valstybei. Kodėl tai problema? Paimkime vaizdinga palyginimą. Įsivaizduokite, jog diktatūra yra labai stipri statyti blokinius namus. Viens du ir yra blokinių namas. Vienus du ir yra kitas blokinių namas. Ko reikia, kad žmonės gyventų tuose namuose? Interjero. Diktatūra nemoka daryti interjero.

Tai kas tas yra interjeras, kurį reikia uždėti ant sėkmingos valstybės pagrindų? Paprastai kalbant tai yra verslas. Jeigu jūs nueinate į parduotuvę ir matote vieną duonos rūšį, jūs galite pavalgyti. Jeigu jūs matote dvi duonos rūšys, tai galbūt dvi įmonės konkuruoja duonos kaina. Jums gerai, nes jūs gaunate pigesnę duodą, o skirtumą gali išleisti kitoms prekėms įsigyti.

Jeigu jūs parduotuvėje randate dvidešimt duonos rūšių, tai jos tikrai konkuruoja ne kaina, o kitais aspektais. Galbūt viena duona yra juoda, kita balta, trečia su saulėgražomis, ketvirta pilno grūdo, penkta be gliteno... Diktatūra negali pasiūlyti įvairovės, bet ilgalaikėje perspektyvoje tai yra labai svarbu. Jeigu mes norėtume išgyventi kokius ryžius pirtume: basmati, jasmine, ilgagrūdžius, paraboildinius, plikytus ar ruduosius? Atsakymas – pigiausiai. Tai kodėl tuomet mes perkame laukinius ryžius, kurių kaina €21,45/kg? Todėl, kad mes norime neišgyventi, o patirti. Mes nevieninteliai, kurie renkasi šį produktą, bet negalima sakyti, jog jį renkasi daug žmonių. Kiekvienam savo. Diktatūra to niekada nepasiūlys.

Duona ir ryžiai labai buitiskas pavyzdys, kurį galima rasti daugelyje diktatūrų. Tačiau tik demokratija gali sugalvoti daugybę keistų daiktų kaip realaus dydžio pripučiamas dramblys, anatominis maudymosi kostiumėlis, kumpio išvaizdos pleistrai... Sutikite, jog tokių dalykų tikrai nereikia, bet kodėl nenusipirkus, jeigu jie jau yra?

Tai, kad galite leisti pinigus ant dalykų, kurių jums iš tiesų nereikia yra stiprios ekonomikos požymis. Stipri ekonomika gali būti tik valstybėse, kuriose nėra korupcijos ir monopolijos.

Jeigu kada nors pamatysite parduotuvėje kokį nors keistą dalyką, kurio prasmės nesuprasite, prisiminkite: demokratija.

Trumpikės

2014 - 2023

Akiniai

Turbūt retas žmogus yra žiūrėjęs pro mikroskopą, teleskopą ar žiūronus, tačiau kiekvienas bent kartą gyvenime buvo savo nosį pasibalnojęs akiniais. Akiniai yra nuostabus dalykas, jie pagaminti taip, kad nepastebėtum jų egzistavimo. Jeigu užsidedi akinius nuo saulės, tai viskas kelias minutes tau atrodo tamsiau, rudžiau, tačiau netrukus prie to pripranti ir viskas atrodo normalu.

Kad prisimintum, jog esi su akiniais, ant stiklo turi užkristi šiukšlė, plaukas, musė. Tuomet nepatenkintas nusiimi akinius ir juos nusivalai.

Kodėl aš pasakoju apie akinius? Akiniai gali pagerinti mūsų matomą realybę, bet taip pat ją gali ir iškreipti, viskas priklauso nuo to kokius akinius užsidedsi.

Žmonės su kuriais užaugom, knygos kurias skaitėm, filmai, laidos kurias žiūrėjom, klausėm, prietarai - visą tai suformuoja mūsų požiūrį į gyvenimą. Visą tai uždėjo ant mūsų nepastebimą filtrą ir, kol neužkris joks plaukas, mes niekada nesuprasime, jog tai yra tik mūsų įsivaizduojama realybė, kuri nebūtinai sutampa su pasaulio tikrove. Mes priimame sprendimus remdamiesi savo asmenine patirtimi, turėdami per mažai duomenų, mes klijuojame etiketes pirmą kartą sutiktiems žmonėms. Mes atsisakome suprasti ir priimti, tai kas neatitinka mūsų išankstinių nusistatymų.

Afrikoje gyvenanti tauta, kuri niekada nebuvo mačiusi lėktuvo, net kai jie pradėjo dažnai skraidyti virš jų kaimo, nesugebėjo jo pamatyti, nes nežinojo kas per daiktas yra lėktuvas. Tas pats atsitinka ir mums, kai susiduriame su naujais, nesuprantamais dalykais.

Pats žmogus niekada nesupras, jog jis užsidėjęs suvokimo akinius, o jei kiti bandys parodyti, gali pasipiktinti. Patirtis yra geriausias būdas suvokti, jog tavo matymas, mąstymas yra ribotas ar net klaidingas, tačiau ryžtis žengti pirmą žingsnį reikia labai daug drąsos.

Sėkmės formulės

Kokia yra sportininko sėkmės formulė?

34% - asmeninis darbas, 33% - trenerio pagalba, 33% - sėkmė. Aišku, tai gerokai supaprastintas variantas, kuris veikia tik uždaroje sistemoje, apie kurias mokina fizikos mokykliniai vadovėliai ir realiame pasaulyje yra daugiau įtakojančių faktorių, tačiau tikiuosi, jog sutiksime su manim, jog tai yra formulės esmė.

Pirmasis punktas yra asmeninis darbas, tikiuosi visi sutinkate, jog nieko nedarydamas nieko nepasieksi? Tu gali gimti karaliumi ar bajoru ir dar daugybė kitų dalykų, tačiau norėdamas laimėti varžybas tu turi treniruotis ir treniruotis daug. Jeigu treniruosiesi tik vieną kartą per metus tu nieko nepasieksi.

Antrasis punktas yra trenerio pagalba. Tikiuosi sutiksime, jog ne kiekvienas treneris gali laimėti čempionatą ar olimpiadą? Vienų trenerių auklėtiniai pasipuošia keletu medalių komplektu iš eilės, kitų - visą savo karjera praleidžia antroje lygoje ir net nesugeba prasimušti į aukštesnę lygį.

Tikiuosi taip pat sutiksime, jog sportininkas be trenerio taip pat negali pasiekti gerų rezultatų? Kai esi trasoje tu negali stebėti savęs iš šono. Tu taip pat dažniausiai negali žinoti, jog kažką darai neteisingai, nes taip darei visuomet. Net jeigu žinai savo silpnąsias vietas, tu nežinai kaip jas pagerinti. Treneris yra specialistas, kuris žino ką daryti, kad pagerinti vieną ar kitą sritį. Jis gali sudaryti pratimų ar mitybos sąrašą ar dar ką nors ko reikia.

Tačiau įdėjus visą savo darbą ir priėmus visą pagalbą, kurią tik gali gauti, paskutinis dalykas, kuris gali nulemti tavo pergalę ar pralaimėjimą yra sėkmė. Ir kai kurie galbūt ginčysis, jog sėkmė sudaro ne tiek daug –

tik 10%, tačiau sėkmė yra neišvengiama formulės dalis.

Kas yra sėkmė? Tai dalykai, kurie nuo tavęs nepriklauso.

Kaip sėkmė pasireiškia? Automobilių sporte tai gali būti lietus ar triušis išbėgęs į kelią ar detalės kainuojančios dešimt centų gedimas. Taip tokie dalykai neatsitinka kiekvieną dieną ir net gi ne kiekvieną sezoną, bet kartais jie atsitinka ir turi labai reikšmingų pasekmių.

Irklavime, buriavime – sėkmė gali būti vėjas, ar povandeninės srovės. Organizatoriai savaime suprantama nori visiems suteikti kiek galima vienodesnes sąlygas, tačiau tokių dalykų net ir jie negali kontroliuoti.

Kas nors turbūt norės pasakyti, jog šachmatuose tikrai nėra jokio sėkmės faktoriaus. Čia du žmonės kilnoja medžio gabaliukus, čia nėra jokių išorinių jėgų. Deja, ir čia yra sėkmė. Jinai pasireiškia per tokius dalykus kaip ne tą užvalgei, pagalvė buvo kietesnė/minkštesnė 10%, kaimynai iš viršaus yra kibirų muzikos fanai ir šventė gimtadienį per naktį... Visų šitų nenumatytų smulkmenų dėka tu šiandien nesijauti maksimalios formos, o tai įtakoja pasirodymą.

Galiausiai reikia pasakyti, jog konkurento nesėkmė gali būti jūsų sėkmė.

Tačiau tiek apie sportą. O kaip gyvenime? Gyvenime formulė atrodo taip 1% - darbo, 99% - sėkmė. Tikiuosi sutikssite, jog nusipirkti teleloto bilietą yra darbas?

Tikrai neginčysiu, jog yra žmonių, kurie įdeda daug darbo, tačiau vienas dalykas apie ką mūsų visuomenėje niekas nekalba yra – treneris, mentorius. Sportininkui turėti trenerį yra normalus dalykas, o gyvenime – keistas. Kodėl?

Jeigu sportininkui treneris gali padėti pasiekti geresnių rezultatų, tai gyvenime irgi turėtų. Tai kodėl kiekvienas žmogus neturi bent po vieną trenerį?

Ar mums gėda prisipažinti, jog esame vidutiniškai?

Ar mums gėda prisipažinti, jog norime pasiekti daugiau?

O gal mes tiesiog nežinome ko norime? Nežinome, kuriose srityse norėtume tobulėti?

Santykiai

Ar žinote koks yra svarbiausias dalykas santykiuose? Pagarba.

Ar mokate šypsotis viena puse veido? Atsistokite prieš veidrodį ir įtempkite vieno žando raumenis. Tai vadinama pašaipa.

Mokslininkas Paul Ekman atliko šimtus tyrimų norėdamas sužinoti ar yra koks nors požymis, kuris parodytų, jog poros santykiai bus nesėkmingi. Ir rado tik vieną – tai pašaipa. Pašaipa kaupiasi - virsta nepasitenkinimu, nepasitenkinimas kaupiasi - virsta neapykanta.

Esate girdėję bobučių pasakymą, kad iki vestuvių neturėtumėte gyventi kartu? Ką gi, pasirodo šitas teiginys irgi turi mokslinį pagrindimą.

Vieną dieną tavo namuose atsiranda jos dantų šepetuką, kitą dieną rožinis plaukų džiovintuvas. O vieną rytą atsidarai spintą ir jinai pilna suknelių, nors nei tu, nei kambariokais nėra gėjai. Tai spąstai!

Evoliuciniu požiūriu moteris ieško saugumo, todėl siekia kiek galima greičiau atsikraustyti į vyro urvą. Iš pradžių vyras to nesupranta ir nieko nepastebi, o kai pastebi jau būna vėlu. Gyvenant kartu atsiranda didelis aplinkos spaudimas vesti. Vyras pasikaso klyną ir pagalvoja: na mes tiek laiko gyvenam kartu, matyt, man jau laikas ją vesti. Jis pasirenka mažiausio pasipriešinimo kelią tuo momentu, nes atsirinkti daiktus ir išmesti moterį lauk yra tiek emociškai, tiek fiziškai sunkus dalykas. Būtent toks plaukimas pasroviui ir įkritimas į vestuves yra didelė skyrybų priežastis.

Taisyklė vyrams: jeigu nesiruoši jos vesti, neturėtum kartu gyventi su ja.

Kokia tikimybė, jog mokyklos meilė bus ta vienintelė tikroji? Pakankamai nedidelė. Šešiolikmečiai dažnai nežino, kur jie stos baigę mokyklą, o ką jau kalbėti apie globalesnius klausimus. Žmogus, kuris nežino kas jis yra ir ko jis nori, neturėtų galvoti apie ilgalaikius santykius.

Sėkminguose santykiuose labai svarbu, kad žmonių augimo greitis būtų toks pats. Įsivaizduokite, jis ir ji

baigia mokyklą. Ji įsidarbina melžėja, o jis traktoristu kolūkyje. Abiejų augimo greitis nėra didelis, tai kaip ėjimas pėsčiomis. Visai tikėtina, jog jie abu pragyvens gyvenimą kartu, laimingai.

Visai kita istorija būtų, jeigu vienas iš jų liktų tam mažame miestelyje, kur gimė, o kitas išvažiuotų studijuoti į kokį nors Lietuvos didmiestį. Tuomet jų augimo greitis skirtųsi. To kuris liko namie – tai ėjimas pėsčiomis, to kuris išvažiavo – tai važiavimas dviračiu. Sėdėdamas ant dviračio gali priletinti iki einančio žmogaus, bet galiausiai tave tiesiog užknisa taip lėtai judėti į priekį.

Dar blogiau būtų, jei vienas iš jų išvažiuotų studijuoti kur nors į užsienį. Tuomet augimo greitis toks didelis kaip važiavimas automobiliu, tuomet tikrai nesinori grįžti į kaimietišką minimalios algos, darbo partijos balsu už dešimt eurų mąstymo lygį.

Santykių per atstumą problema yra ne atstumas, o tai kad abu miestai tai skirtingi pasauliai, kurie suka skirtingu ritmu ir nori to ar ne viskas tiesiog išsiderina. Vežimo ratai, sumauti ant vienos ašies irgi nutolę vienas nuo kito per atstumą, tačiau sukasi tuo pačiu ritmu, ir atrodo beveik taip pat neskaitant kelių mažų įbrėžimų, su miestais taip atsitinka retai.

Trečioji vieta

Visi puikiai žino, kad namai yra pirmoji vieta, daugelis taip pat yra pažįstami su antrosios vietos ar net antrųjų namų sąvoka, priklausomai nuo jūsų amžiaus, tai gali būti mokykla, universitetas arba darbas. Tačiau ar esate girdėję apie trečiosios vietos, trečiųjų namų sąvoką?

Jeigu pažiūrėtumėte bet kurią populiarią amerikiečių komediją (Seinfeld, Friends, How I Met Your Mother), pastebėtumėte, jog dalis jos veiksmo vyksta bare ir ne bet kokiame bare, bet visuomet tame pačiame. Negana to veikėjai dažniausiai sėdi prie to paties staliuko – tai ir yra trečioji vieta.

Tiems, kas, kaip aš, nežiūri serialų, matyt, vis dėl to reiktų paaiškinti plačiau: tai kas yra ta trečioji vieta? Tai vieta, kur tu pažįsti padavėjus ir padavėjai pažįsta tave. Tai vieta kur dažniausiai sėdi prie to paties staliuko. Tai vieta, kur tu lankaisi reguliariai ir elgiesi pavyzdingai t. y. ateini išgerti vieno kito bokalo alaus, bet niekada nenusigeri tiek, kad apvemtum padavėją, kur niekada nesiveli į muštines ir nesivedi pažįstamų, kurie galėtų kelti problemų. Tai yra tavo tretieji namai.

Trečioji vieta iš principo yra apie bendruomenę. Čia ateina etatiniai lankytojai, kurie visi vieni kitus pažįsta. Jie keičiasi savo gyvenimo istorijomis ir apkalba kaimynus. Jei tu nepasirodai du kartus iš eiles, jie susirūpina ir skambina pasiteirauti ar kas nors blogo tau neatsitiko. Tai vieta kur visi lygūs: santechnikas Antanas lygus verslininkui Petru, verslininkas Petras lygus programuotojui Jonui.

Kodėl reikia trečios vietos? Todėl kad jinai suteikia, tai ko negali gauti niekur kitur.

Darbe galima pakalbėti su bendradarbiais prie kavos puodelio ar per pietų pertrauką, bet čia labai jaučiasi pasiskirstymai pareigomis ir vadovaujantis personalas dažniausiai nesibičiuliuoja su eiliniaisiais ir atvirkščiai. Namuose turi būti pavyzdingas tėvas ar bent jau parodyti geriausia save savo antrai pusei. Tu negali grįžti užsigruzines darbu ir susiraukęs kaip... na jūs žinote kas. Vieną ar kitą kartą antroji pusė gali pakęsti, bet jei tai bus nuolatos, tai bendras gyvenimas ilgai nesitęs.

Trečioji vieta suteikia galimybę išsikrauti, padejuoti, pasiguosti kitiems ir jums nereikia bijoti, kad išspirs lauk, nes kiti žmonės irgi čia ateina to paties. Trečioji vieta suteikia galimybę turėti draugų, pažįstamų, kurie nėra susiję su jūsų darbu ar gimine. Trečioji vieta praplečia akiratį.

Barų kultūra ypač populiari Anglijoje. Emigrantai galėtų patvirtinti (arba paneigti), jog ten yra po barą ant kiekvieno kampo. Prancūzijoje žmonės renkasi kavines. O Lietuvoje mes ką nors panašaus kada nors turėjome?

Taisyklė

Man atrodo, jog mokykloje skaičiau eilėraščių, kuris pasakoja, kodėl išeiviai niekada negriš į tėvynę. Neatsimenu nei autoriaus, nei eilėraščio pavadinimo. O galbūt toks eilėraštis net nebuvo parašytas ir prisiminimas yra visiškai mano fantazija?

Vis dėl to turėjau kažką skaityti, nes vėliau perskaitytos mintys man leido suformuoti taisyklę, kuri daugybę kartų pasitvirtino. Pavadinkim tą taisyklę – *išėjusiems negrįžti*. Apie ką jinai?

Leiskit pradžioje papasakoti savo istoriją. Praėjus maždaug penkiems metams, po to kai pradėjau programuoti, supratau, kad programavimas manęs visai nebežavi. Taigi, aš susirinkau savo žaislus ir išėjau iš kompanijos. Aš nežinojau ką noriu veikti. Programuotojų telefonai nuo darbo pasiūlymų, turbūt dažniausiai būna įkaitę labiau nei karštoji linija. Prie viso to pridėkim dar ir didžiulį aplinkos spaudimą. Po mėnesio aš vėl dirbau programuotoju kitoje įmonėje. Ir žinote ką? Meilė programavimui dėl to neatsirado. Kaip sakoma banaliose melodramatinėse skyrybų scenose: *tai ne tu, tai – aš*.

Išėjusiems negrįžti yra labai paprasta taisyklė: jeigu metei kokį nors dalyką, tai neverta bandyti dar kartą. Kartais gali žinoti priežastis, kodėl metei ir tai labai šaunu. Tačiau kartais būna tiesiog kažkoks niežulys kažkur ten, o tikrųjų priežasčių nesuvoki. Net ir tokiais atvejais neverta bandyti antrą kartą, nepriklausomai nuo to koks būtų stiprus aplinkos spaudimas.

Aišku, kas nors užduos klausimą: o kas jeigu aš mečiau dėl to, kad neturiu laiko? Dalykams, kurie tau labai patinka, dalykams, kurie tau yra labai svarbus, visuomet surasi laiko. Dalykai, kurie nėra svarbūs, neverti tavo dėmesio, taigi, neturėtum jų daryti.

Esu tikras, kad kas nors sugalvos rimtą priežastį kodėl negali ko nors daryti. Pavyzdžiui susilaužė koją, todėl negali važinėti dviračiu, kol koja nepasveiks. Bet čia nėra tas momentas, kai tu išėjai. Juk tuo atveju nepardavei dviračio, neišmetei savo sportinės aprangos ir t.t. Nėra atsisveikinimo proceso, nėra sprendimo nustoti tą daryti.

Išėjimas nėra fizinis išėjimas pro duris. Išėjimas, tai psichologinis momentas, kai nusprendi, kad tau gana. Tarp psichologinio išėjimo ir fizinio išėjimo gali būti labai ilgas laiko tarpas. Gali būti, kad esi priverstas likti tame pačiame darbe, nes meile mokesčių nesumokėsi. Todėl dirbi tą patį darbą, kol susirasi kitą, tačiau tai ką darai tavęs visiškai nežavi, nebeseki srities naujienų, nustoji domėtis srities naujienomis. Virsti pelke. Rimtai, jeigu į ežerą neįteka/neišteka joks upelis jis užpelkėja.

Jeį į pečių neįmetama malka, jis užgęsta. Aš nemanau, jog verta ilgai laikytis kokioje nors srityje po to, kai ugnis užgeso. Tačiau daug svarbiau laiku pastebėti, kad ugnis jau gęsta ir pakeisti profesiją, o nesitampyti kaip snargliui ant virbalo keičiant darbus ir nesuprantant, kodėl nerandi sau vietos.

Atsargiai sukčiai!

Norėčiau papasakoti istoriją, kuri nutiko man ir *pasivirusiu tekstu paaiškinti kodėl taip atsitiko*.

Taigi...

Aš ėjau po pietų neskubėdamas darbo link. Kažkaip visai nesinorėjo skubėti į darbą, kai prie manęs priėjo vyras. Savo auką, jis greičiausiai nusiziūrėjo iš anksto. *Niekada nebandykite kalbinti skubančių žmonių, nes nieko nepešite*.

Aš negaliu atgaminti visos kalbos žodis žodinė, bet jinai turėjo skambėti maždaug taip:

- Ar kalbi angliškai?

- Taip.

- Ar kalbi rusiškai?

- Ne. *Turbūt jam asmeniškai lengviau kalbėti rusiškai, tačiau jis turi kalbėti tokia kalba, kad galėtų parduoti*.

- Tu atrodai daug protingesnis nei daugelis pro šalį einančių žmonių. *Žmonės myli komplimentus. Tai verčia juos jaustis gerai. Žodis „protingas“ įvairiomis formomis buvo pakartotas dialoge dar porą kartų, du, tris tikrai, galbūt daugiau, tiesiog aš neužfiksavau*.

Ar esi studentas?

- Ne. *Aš ėjau pro universitetą, todėl šitas spėjimas visai tikėtinas.*

- Ar tu dirbantį?

- Taip. *Jis greičiausiai buvo iš anksto buvo pasiruošęs kokį monologą apie studijas.*

- Aš norėčiau įteikti tau nemokamą dovaną. *Mano rankose atsirado plona knygutė apie jogas. Kai žmogus turi daiktą rankose, jam žymiai sunkiau jį gražinti, nes jis tarsi pajautė, jog tai yra jo nuosavybė. Dėl tos pačios priežasties daromi įvairūs ragavimai. Nors, tiesa pasakius, produktų ragavimai maximoje manęs niekada neveikia ir nepriverčia nusipirkti produkto, kuriuo esu pavaišinamas. Greičiausiai todėl, kad į maxima einu su pirkinių sąrašu. Kita vertus, mugėse, jeigu kas nors privers mane ko nors paragauti, gali būti tikras 99%, jog aš tą daiktą nusipirksiu. Greičiausiai, todėl kad mugėje eini patirti gerą laiką ir nesi psichologiškai pasiruošęs atlaikyti tas atakas.*

Žmogus pasakė porą sakinių apie tai kokia gera ta knyga.

- Ar rūkai?

- Ne. *Šitoje vietoje greičiausiai jis buvo pasiruošęs kokį nors pamokomą monologą.*

- Aš norėčiau tavęs paprašyti nedidelės paslaugos. Gal galėtum paaukoti šiek tiek pinigų? Suma nesvarbi, būtų gerai surinkti kokį milijoną, kad galima būtų nusiųsti jogoms į Indiją. *Šitame sakinyje yra tiek daug psichologijos, kad net nežinau nuo ko pradėti. Paminėtas milijonas yra inkaras, kuris reiškia, kad ir kiek duosi, vis tiek bus mažiau nei milijonas, tai bus maža nereikšminga suma. Antra svarbi dalis yra priežastis, kodėl jis renka pinigus. Konkreti priežastis nėra svarbi, svarbu duoti priežastį. Ta priežastis galėtų būti ir: iššudyti visus kačiukus. Trečias aspektas jis jau man įgrūdo knygą, todėl aš jaučiuosi skolingas. Yra ir daugiau...*

- Aš neturiu daug, - iškapsčiau iš kišenės centus ir atidaviau.

Mes atsiveikinome ir aš nuėjau jausdamasis laimingas.

Problema su bomžais, kurie sėdi prie bažnyčios ar maximos, kad jie nesukuria pridėtinės vertės, todėl stengiasi pasirodyti kuo didesni invalidai, apeliuodami į mūsų gailestį. Aš asmeniškai nesijaučiu labai gailestingas, o jūs?

Gatvės muzikantai sukuria pridėtinę vertę – groja muziką (su sąlyga, kad ta muzika jums patinka). Tačiau problema su gatvės muzikantais, jog tai yra pasyvus veiksmas, kaip žiūrėti televizorių. Jeigu televizorius reikalautų įmesti penkiasdešimt centų kas pusvalandį, ar ilgai jį žiūrėtumėte? Už tai už kabelinę televiziją reikia mokėti kartą per mėnesį, metus ar kokia ten pas jus sutartis.

Situacijoje kurią aš apibūdinau įsivaizduojama pridėtinė vertė buvo sukurta (knyga), ne gana to, aš jaučiausi gerai, tai darydamas.

Grižau į darbą pakiliai nusiteikęs ir tik supratus, jog atidaviau aštuoniasdešimt centų, man pasidarė gėda. Paprastai aš tiek daug smulkių nesinešioju, taigi, žmogui iš dalies pasisekė.

Aš jau suaugęs

Visai nesenai man stuktelėjo, kad aš jau suaugęs. Keista ar ne?

Kai esi vaikas tiki, kad tavo tėvai viską žino, jie tarsi visažiniai dievai. Tai ką pasako tėvai turi būti teisinga, šventa iš nekvestionuojama. Kai žengi į paauglystę išgirsti, jog vaiko požiūris į pasaulį, charakteris susiformuoja iki septinių metų ir tuomet tu nekenti savo tėvų už tą šūdiną auklėjimą, kurį tau suteikė, bet tu nieko negali pakeisti, nes tai jau iškalta akmenyje. Ir tuomet pats susilauki vaikų...

Aš nežinau kiek man metų, bet aš tikrai žinau, jog nesijaučiu nei protingas, nei visažinis. Gal net kaip tik priešingai jaučiu, kad kai kuriose srityje man tikrai praverstų pamokymai ir pagalba... Bet tai aš, o kiti žmonės gerokai jaunesni... Dvidešimties, dvidešimt penkių susilaukia vaikų... Taip, visuomet gali pasitaikyti kombinacija jaunesnis ir protingesnis, bet statistiškai tai nėra labai tikėtina, tai kaip jie gali būti visažiniai ir teisingai išauklėti vaikus? Atsakymas – negali. Visi tiesiog stengiasi padaryti geriausią darbą pagal jų galimybes ir žinias. Taip, kartais galimybės ir žinios būna labai ribotos.

Keistas tas jausmas, kai maži vaikai žiūri į tave kaip į DIDELĮ, suaugusį. Ką reiškia būti suaugusiu? Būti suaugusiu – tai prisiimti atsakomybę. Prisiimti atsakomybę už save. Daugelis paauglių lengvai perpranta šitą taisyklę, juk jiems reikia išsirinkti kur studijuoti pabaigus mokyklą ar apskritai ką veikti gyvenime. Tačiau būti suaugusiu reiškia taip pat prisiimti atsakomybę ir už kitus. Už kitus? Daugelis turbūt pagalvojo, jog tėvai turi prisiimti atsakomybę už vaikus, tačiau nereikia taip apriboti. Ir šito dalyko kai kurie nesupranta visą gyvenimą. Geriausias/blogiausias to pavyzdys – vairavimas išgėrus. Jeigu esi suaugęs turėtum prisiimti atsakomybę ne tik už save, ne tik už savo automobilio keleivius, bet ir už kitus žmones, kurie bus sutikti kelyje. Juk nespėjus sustoti laiku prie pėsčiųjų perėjos, netyčia išlėkus į priešingą kelio pusę žmonės gali žūti. Sulaukęs aštuoniolikos ar kiek ten metų netampi suaugusiu, nes buvimas suaugusiu nepriklauso nuo tavo biologinio amžiaus, tai priklauso nuo elgesio ir požiūrio į gyvenimą.

Disfunkciniai santykiai

Neseniai vienas televizijos kanalas reklamavo realybės laidą. Yra tokia porėlė. Tarp jų trisdešimt metų skirtumas. Jam penkiasdešimt. Ji vyresnė. Problema – meilės trikampis. Antroji moteris pirmosios bendraamžė...

Vieno detektyvinio serialo antroji linija buvo, kad nuolatos darbe susiduria jis ir ji. Jie išsiskyrusi šeima. Tačiau vyras vis dar įsimylėjęs moterį ir nori įtikinti ją sugrįžti pas jį. Vyrą, kuris yra užsiciklines ant vienos moters, kitaip nei psichopatu nepavadinsi. Moterį, kuri patiki, kad antrą kartą viskas bus gerai, kitaip nei debile sunku pavadinti... Ta prasme rimtai, skyrybos yra ne pasivaikščiojimas parke. Reikia ne tik pasidalinti daiktus, kurie buvo bendri, bet taip pat ir porą kartų apsilankyti pas advokatus ir pasirašyti, jog jūs esate ne be šeima. Jeigu įvyko pirmos skyrybos, tai vadinasi buvo labai rimta priežastis joms ir staiga abu ją užmiršta? Jis pasikeitė... bullshit!

Jeigu pažiūrėtumėte ką nors iš romantinių istorijų ten siužetai dar baisesni. Pavyzdžiui yra pora, kuri planuoja vestuves artimiausiu metu. Jam rūpi tik verslas. Jai reikia romantiškų pasivaikščiojimų, šokių, pasėdėjimu kavinėje. Kaip jie atsidūrė vienoje lovoje? Vieną kartą, aišku, galima pasigerti, tačiau tai dažniausiai nesibaigia vestuvių planavimu...

Tuomet moteris sutinka kitą vyrą, kuris šoka, turi nuosavą restoraną ir mėgsta pasivaikščioti. Po pirmo pasimatymo jinai pasiryžusi mesti savo dabartinį sužadėtinį ir pakeisti jį nauju. Tu jo nepažįsti!

Apie aš ką čia? Televizija rodo tik disfunkcinius santykius, tačiau nieko kito tikėtis ir nereikėtų. Norint, kad būtų istorija reikia konflikto, o jeigu santykiai yra tobuli, tai apie ką istorija?

Problema yra ta, kad jeigu mes visą laiką matome tik disfunkcinius santykius iš kur mes galime žinoti, kaip atrodo geri santykiai? Jeigu televizija mums transliuoja tik disfunkcinius santykius, tai mes patys net nesusimąstydami imame elgtis tarsi būtume meksikietišku melodramų veikėjai.

Kas nors iš skaitytojų, pasakys, jog nežiūri televizoriaus. Jūs manote, kad jūsų tai neįtakoja? Deja, įtakoja, tik ne taip tiesiogiai. Jūsų draugai žiūri televizorių? O giminės? O bendradarbiai? Ar visų tų žmonių gyvenimai yra normalūs? Ta prasme, jų šeimos tarpusavio santykiai? Pala, bet mes juk nežinome, kas yra normalu...

Man patiko Mark Manson santykių vertinimas. Jeigu tavo antroji pusė būtų tavo geriausias draugas ar toleruotum tokį draugą? Ir akcentą reikia sudėti, ne į gerus, bet į blogus dalykus.

Jeigu tavo geriausias draugas neleistų, tau susitikti su kitais žmonėmis, nes tu netyčia gali susirasti kitą geriausią draugą, ar tai atrodo normalu? Jeigu tavo geriausias draugas profilaktiškai tave primuštu, ar tai atrodo normalu? Mes su geriausiu draugu biški nesutariame, bet jeigu atsikraustysim gyventi kartu ir susilauksim vaikų, jis tikrai pasikeis... Juokinga ar ne?

Nacionalinis superherojus

Viename naujienlaiškyje rašiau interviu su Kao kuriančiu komiksus apie Kurbads. Kurbads yra latvių mitologinis herojus, žmogus gimęs iš arklio. Įsivaizduokite, kad jis yra latviška Heraklio versija. Po interviu aš jam pasakiau, jog labai šaunu, kad latviai turi savo mitologinius herojus. Į ką Kao atsakė, jog mes turėtume didžiulis tokius herojus kaip karalius Mindaugas.

Toks jo atsakymas iš pradžių man pasirodė nepriimtinas, kadangi, Mindaugas buvo realus istorinis asmuo ir jis neturėjo jokių supergalių, jis neatliko jokių superžygdarbių. Tačiau komiksų kūrėjo pasakymas pasėjo manyje abejonės sėklą ir aš pradėjau galvoti.

Kada atsiranda mitologiniai superherojai?

Tuomet, kai žmonės yra slegiami problemų ir negali tikėtis pagalbos iš realių asmenybių. Pažvelkim į savo istoriją ir savo kultūrą. Mes turime vieną personažą, kurį galėtume pavadinti herojumi – tai lietuviška Robino Hudo versija – Tadas Blinda. Kokiam būtent laikotarpyje jis gyvena? Tuomet kai Rusijos Imperija savo stambia letena spaudžia lietuvių tautą. Būtent tuo metu atsiranda vienas banditas, kuris meta iššūkį visai didžiulei Imperijai.

Mes negalime turėti herojų kitais laikais, nes mes turėjome valdovus, kuriais galime didžiulis. Paimkite Mindaugą, paimkite Vytautą ar bet kurį kitą. Tai yra valdovai, kuriais mes didžiuliamės, vadinasi, visi kas nusiteikęs prieš juos turi būti blogiukai.

Latvių padėtis šiuo atveju nėra tokia gera. Iš vienos pusės pas juos plūsta teutonai (Livonijos ordinas), iš kitos pusės esame mes. Tais laikais surengti gerą žygį į latvių žemes yra tas pats kas šiais laikais nusipirkti naują Mercedesą. Atsidūrę tarp kalto ir priekalo latviai padarė, vienintelį dalyką, kurį galėjo – visas savo viltis perkėlė į mitologinį personažą, turintį neįtikėtinas galias.

Mane ilgai kankino klausimas, kaip turėtų atrodyti lietuviškas nacionalinis superherojus. Man atrodo, jog aš pagaliau radau atsakymą. Aš manau, kad tai turėtų būti *knygnešys*. Mes neturime, nei romanų, nei filmų, nei dainų apie tokį personažą, tačiau niekada nevēlu pradėti kurti, tai kas paliestų kiekvieno lietuivio širdį.

Gatvės universitetas

Iš girdus žodžius „Gatvės Universitetas“ dažniausiai ateina neigiamos asociacijos. O kas jeigu tai būtų teigiamas dalykas?

Įsivaizduokite, tokį „Gatvės Universitetą“. Semestras trunka šešis mėnesius. Kiekvieną mėnesį studentai praleidžia vis kitoje šalyje t. y. keliauja iš vienos kaimyninės šalies į kitą pvz. Lenkija – Slovakija – Vengrija – Austrija – Vokietija – Prancūzija. Pavyzdys yra su Europa, nes mums europiečiams jį turėtų būti lengviausia suprasti, tačiau kelionės galėtų vykti bet kuriame žemyne. Kai sakau Vokietija, tai nereiškia, jog studentai bus nuvežti į Berlyną ir kartu su kitais turistais sėdės viešbutyje neišeidami iš viešbučio baro. Studentai važiuotų į mažesnius miestelius, kur tikimybės sutikti turistų atitinkamai mažesnės. Aišku, nereiktų važiuoti į Siriją ar kokią kitą ypatingai pavojingą vietą.

Tai universitetas, o ne turistinė kelionė, todėl studentai turėtų išmokti tam tikrų dalykų ir atlikti tam tikras užduotis. Tačiau tai nebūtų klasikinis universitetas, nes aš nematau didelio skirtumo kur tu sėdėsi Vilniuje paskaitose ar Slovakijoje paskaitose. Užduotys būtų tokios, kad reikia bendrauti su žmonėmis ir patirti jų kultūrą pvz. mugėje pardavinėti prekes arba dirbti pabėgėlių priėmimo centre. Žmonės būtų patalpinti į tokias situacijas, kai nemoki kalbos, tačiau vis tiek turi sukintis iš padėties. Jeigu pažvelgtumėte į kelionės planą, tai pamatytumėte, jog penkios iš šešių šalių turi savo nacionalinę kalbą. Neabejotinai atsirastų vienas, kitas žmogus, kuris mokėtų visas kalbas, tačiau daug labiau tikėtina, jog studentai mokėtų vieną ar dvi kalbas, o kituose šalyse reiktų kažkaip prisitaikyti.

Pagrindinė idėjos mintis yra padaryti žmones platesnių pažiūrų. Semestras Erasmus veikia panašiai, tačiau man atrodo, jog greitas kelių šalių pažinimas įdomiau, nei semestras vienoje. Ar norėtumėte dalyvauti tokiame universitete?

Gyvenimo ritmas

Ar žinojote, kad norėdami būti sėkmingi ir laimingi, turite keltis *bullshit* laiku?

Jeigu pasižiūrėtumėte į amerikos savipagalbos kultūrą, tai pastebėtumėte, jog ten žmonės lenktyniauja, kuris atsikels anksčiau. Tačiau nuo mažens aš žinojau tai, ko nežino amerikiečiai: žmonės yra dviejų tipų – vyturiai ir pelėdos. Vyturiai yra tie, kurie keliasi anksti, pelėdos – keliasi vėlai, bent jau tokį paaiškinimą girdėjau vaikystėje ir jis yra nevisai teisingas.

Nesvarbu kada tu atsikelsi, svarbu kada tu pabusi. Žinau, kad tai skamba kaip kalambūras, bet pakentėkite, aš paaiškinsiu.

Kada jūs galėtumėte būti pasirengę savo optimaliausiam, efektyviausiam darbo atlikimui, jeigu negertumėte kavos, red bull ar kokio nors kito energetinio gėrimo?

Aš savo tokiam darbui galiu pasirengti per penkiolika minučių ir dabar, kai rašau šią tekstą saulė dar tik kyla virš penkiaaukščio namo įleisdama vis daugiau šviesos į mano kambarį. Taigi, aš esu vyturys ir man sunku suprasti kaip jaučiasi pelėdos, tačiau tokių žmonių yra. Pelėdos, tai žmonės, kuriems reikia įsivažiuoti į dieną. Pirmoje pusėje jie būna tylūs, ramūs, nebendruojantys, tačiau jų energija lėtai kyla ir antroje pusėje, kai energija pasiekia maksimumą, jie tiesiog būna visur, hyperaktyvūs ir atrodo, jog tauška nesustodami. Tai yra pelėdos.

Galbūt, kas nors iš jūsų dabar galvoja: aš nesugebu išlipti iš lovos anksčiau nei dvylikta valanda, tačiau efektyviam darbui galiu pasirengti per penkiolika minučių, tai aš pelėda, ar ne? NE! Tu tiesiog esi žmogus, kuris eina vėlai miegoti.

Labai dažnai pamirštama, jog norint anksti keltis reikia dviejų dalykų: gero miego ir nueiti anksti miegoti. Jeigu nueisi miegoti antra valanda, kokia tikimybė, jog atsikelsi šeštą? Aišku, tai padaryti įmanoma, tačiau daugeliui žmonių, kad gerai funkcionuotų ir nenusmigėtų vidury dienos, reikia bent aštuonių valandų energijos pasikrovimo. Taip pat sunku bus keltis, jeigu nueisi miegoti anksti, bet kaimynai tūsinsis ir savo garsia muzika trukdys miegą.

Tai absurdiška, bet realiame gyvenime, nes sumalame vyturius bei pelėdas ir sakome, jog darbo diena turi prasidėti aštuntą valandą ryto, nors vyturiai neprieštarautų pradėti šeštą. Tuo pačiu, jeigu nueini miegoti anksčiau nei dvylikta valanda, tu esi keistas arba senas. Nors neįmanoma atsikelti šeštą valandą ryto, jeigu nenuieini miegoti anksčiau. Mūsų kultūra gyvena pagal iškreiptus standartus, visi suspausti į nenormalius rėmus. Jei gyventume pagal savo ritmą, galbūt mūsų atliekamas darbas būtų gerokai efektyvesnis?

Senas

Kai susitinku senele, jinai pasakoja, kaip sunku, neįdomu, nuobodu bendrauti su senais žmonėmis. Seni žmonės kiekvieną kartą susitikus pasakoja tas pačias savo gero gyvenimo istorijas. Ką aš turėčiau pasakyti? *Žinau, tu tai sakai man kiekvieną kartą susitikus.*

Senas - tai ne biologinis amžius, tai gyvenimo būdas. Nesvarbu kiek jums metų, jūs vis tiek galite būti senas. Kai mes su draugais baigėme universitetą, dar gerus du metus vieni kitiems pasakojome tas geras nuotykių istorijas iš universiteto laikų. Tiesiog pasikeitus gyvenimo ritmui mes nespėjome prisitaikyti. Universitete buvo daug laiko nuotykiams, kurio nebeliko įsijungus į suaugusiųjų pasaulį. Aišku, mes galiausiai prisitaikėme ir pasakojimus apie pasimatymus bei baulingo pergales vienu tašku, pakeitė pasakojimais apie serialus bei filmus, kuriuos žiūrėjome praėjusią savaitę. Suaugusiųjų kalbos.

Nereikia būti amžiuje, kad būtum senas, bet būnant amžiuje būti senu yra lengviausia. Gal biški netinkamas žodžių rinkinys, bet nežinau kaip geriau išsireikšti.

Kai esi amžiuje tavo draugai dažniausiai irgi yra amžiuje, su sąlyga, kad jie apskritai yra virš žemės. Sveikata dažniausiai irgi neblizga, kas sunkina galimybes sutikti draugus kada tik nori. Aišku, dabar yra telefonas, bet telefonas ne tas pats kaip gyvas pokalbis. Suaugusieji didžiąją laiko dalį praleidžia darbe, tačiau vyresnieji

šios galimybės nebeturi. Jie turi tik savo kambariuką ir televizorių. Ką jiems daugiau veikti nei kalbėtis su politikais kitapus ekrano?

Kai neturi savo istorijų, svetimos istorijos tampa tavo istorijomis. Blogiausiu atveju tai Rūta iš teliko. Kiek geresniu, tai tavo vaikų bei anūkų istorijos. O ką daryt, jei nei vaikai, nei anūkai neaplanko tavęs dažnai? Kartoti tas pačias istorijas, kol jie papasakos naujų.

Technologijos keičiasi, aš nežinau kokios technologijos bus ateityje, bet turiu įtarimą, jog mano bendraamžių senatvė bus gerokai kitokia. Dabartiniai vyresnieji dažniausiai naudoja tik dvi technologijas: telefoną ir televizorių. Karta kuri ateis po to jau moka naudotis kompiuteriu. Galbūt mano senatvė bus VR? Gal būt aš pergyvensiu savo laimingiausias gyvenimo akimirkas? Ir man nereiks pasakoti tų pačių nuobodžių istorijų, nes man jas pasakos mašina...

Geras stresas

Aš turiu daug darbo. Nerealiai daug darbo. Daug klientų. Aš neturiu laiko kada pagalvoti. Aš neturiu laiko kada įsigilinti į užduotis. Aš turiu daryti ir daryti greitai. Darbas be jokios minutės pertraukos sukelia stresą. Šefas tai vadina geru stresu.

Dalykų, kurių aš nekenčiu, sąrašo viršuje atsidurtų *bullshit*. Bet neskubėkime šefo smerkti. Žiūrint iš jo perspektyvos yra viskas geriau negu gerai. Daug klientų reiškia daug pinigų. Daug pinigų reiškia jokio streso. Kas būtų stresas šefui? Jokių klientų. Tai reikštų jokių pinigų, iš ko mokėti algas darbuotojams? Jeigu turi galvoti iš kur gauti pinigų – stresas šefui.

Darbuotojai ir šefas yra tarsi dvi priešingybės. Darbuotojų stresas yra geras šefui.

Profesionalas

Aš turėjau labai paprastą profesionalo apibrėžimą: tai žmogus, kuris atlikdamas konkrečią veiklą gauna reguliarias pajamas. Jeigu pajamų nėra arba jos neregulios, žmogus yra mėgėjas. Šis apibrėžimas geras, nes galima pritaikyti bet kuriai sričiai. Nesenai išgirdau apibrėžimą, kuris man patiko. Mėgėjas yra tas, kuris laukia įkvėpimo. Profesionalas yra tas, kuris dirba, kai reikia. Aišku, šis apibrėžimas labiau galioja kūrybinei industrijai. Jeigu žaidi krepšinį ar šluoji gatves - įkvėpimo nereikia. Niekas net nepagalvotu, jog galima nežaisti krepšinio, nes nejauti įkvėpimo. Taip, galbūt nejauti savo mojo ir dėl to metimai nėra tokie taiklūs, bet vis tiek žaidi. Lygiai tą patį galima patirti ir rašant. Galbūt tekstas neblizga auksu kaip norėtum, nes mūza tuo metu nusprendė aplankyti tavo kaimyną, bet tai nesvarbu, svarbu, jog yra rezultatas. Jeigu esate žurnalistas, laiku pristatytas straipsnis reiškia atlyginimą. O ko daugiau gali reikėti? Įkvėpimo?

Nesąžiningas pranašumas

Bendravimas su skaitytojais paskatino mane susimąstyti apie labai įdomių klausimą – nesąžiningą pranašumą. Neteigsiu, kad visi jį turi, tačiau daugelis žmonių jį turi, tačiau nesinaudoja.

Kaip įgaunamas nesąžiningas pranašumas? Jis gali būti gaunamas gimstant. Vienu kūdikių mamos mano, kad jų vaikai yra gražūs, o kiti kūdikiai tampa Teletabių saulėmis arba Nirvanos albumo viršeliais. Ir čia nieko nepadarysi, kaip mėgsta sakyti lietuvių liaudis: dievas davė arba ne.

Kitas būdas įgauti nesąžiningą pranašumą – aplinka, kurioje užaugote. Jeigu užaugote ūkyje ir vėliau nuėjote dirbti į IT kompaniją kuriančią programinę įrangą ūkininkams, jūs suprantate klientą geriau nei bet kas kitas. Prie viso šito reikėtų pridėti kultūrą, šalį. Sovietmečiu gimę žmonės turi nesąžiningą pranašumą – moka rusų

kalbą. Užaugę Lietuvoje ir emigravę į UK, taip pat turi nesąžiningą pranašumą, nors, vargu ar skinant braškes juo galima pasinaudoti.

Trečias būdas, kuris turėtų pradžiuginti visus, kurie mano, jog nepateko į ankstesnis dvi kategorijas – įgyjamas pranašumas. Studentai dalyvavę Erasmus mainų programoje turi privalumą, prieš savo kolegas, kurie nedalyvavo šioje programoje. Aš dirbęs programuotoju geriau suprantu programinės įrangos kūrimo aspektus, todėl turiu nesąžiningą pranašumą, prieš projektų vadovus, kurie neturi tokios patirties. Šioje kategorijoje galima įtraukti jūsų darbinę patirtį, kurią jūs įgijote, norite to ar ne (geriau būtų, jeigu norėtumėte), taip pat visus hobių, laisvalaikius, skaitytas knygas, matytus filmus, keliones, aplankytas šalis...

Didžiausia problema su nesąžiningu pranašumu: tu nesupranti, kad ji turi kol nesusiduri realybėje. Kol nepamatai, kad tai kas tau atrodo elementaru, ką gali padaryti negalvodamas, užsimerkęs yra neįveikiama kliūtis kitam. Pagalvokite, kokią nesąžiningą pranašumą turite jūs? Kaip geriausiai ją galėtumėte panaudoti gyvenime?

Su kuo sugulsi, su tuo ir atsikelsi

Norėčiau pateikti jums labai paprastą, tačiau įdomų ir vertą apmąstymo teiginį: su kokiomis emocijomis atsigulsite, su tokiomis ir atsikelsite. Pagalvokite apie tai.

Kas nors gali pasakyti: atsiguliu pavargęs, o pabudau ne be pavargęs. Arba atsiguliu piktas, o pabudau ne be piktas. Klausimas kaip jūs miegojote? Gerai? Ramiai? O gal sapnavote košmarus?

Jeigu jūs sakote, jog atsigulęs vakare piktas iš ryto jaučiatės laimingas, ar atsigulęs vakare laimingas iš ryto jaučiatės lygiai taip pat laimingas? O gal vis dėl to laimingesnis? Aš esu įsitikinęs, jog antras variantas, vis dėl to jums reiktų pasiruošti užrašų knygutę ir atlikti savo stebėjimus.

Žinote, mes dažnai nesusimąstome. Einame miegoti, tuomet, kai pavargstame ir nesukame galvos apie tai ką veikiame prieš miegą. Ne, aš nenoriu pasakyti, kad nežiūrėtumėte televizijos prieš miegą. Nors galbūt nereiktų žiūrėti žinių, kraupių, siaubo filmų, na, nebent jūs esate Hanibalas Lekteris ir jus ypatingai veža būtent kraupūs vaizdai. Kita vertus, geriau prieš miegą pažiūrėti kokią nors komediją, nei nežiūrėti nieko ir eiti miegoti piktam.

Aišku, visuomet gali būti dar geriau. Jeigu galėtumėte užsiimti veikla, kuri jus veža, kuri jus įkvepia, kuri jus motyvuoja... Aš stengiuosi pusvalandį prieš miegą, kažką parašyti, nelabai svarbu ką, tai mane pakelia į kitokią, įdomią būseną. Bet tai tik aš, jums reikia atlikti savo eksperimentus.

Mirtina tyla

Prieš dešimtmetį gal daugiau girdėjau tokią istoriją. Pirmą kartą po Černobilio katastrofos buvo nuspręsta įleisti turistų grupę. Pilnas turistų autobusas įvažiavo į saugomą teritoriją. Nuvažiavo vos kilometrą, gal du ir buvo priverstas apsisukti bei grįžti. Saugomoje zonoje vyravo mirtina tyla ir turistai negalėjo jos pakęsti.

Kiek iš jūsų negali gyventi be muzikos? Kiek iš jūsų dabar girdi tiksintį laikrodį?

Jeigu jūs skaitote šitą tekstą kompiuteryje, tai turėtumėte girdėti aušintuvo užimą, net ir pats tyliausias aušintuvas kažkiek ūžia. Skaitote tekstą telefone? Kur jūs esate? Kavinėje? Tuomet turėtumėte girdėti labai daug įvairių garsų, kavamalės, maisto ruošimo, kitų žmonių pokalbius, atsidarančias/užsidarančias duris... Esate gamtoje? Paukščių čiulbėjimas, medžių lapų šlamėjimas, vasarą dar prisideda ir žiogų griežimas, o jeigu būtumėte prie vandens galbūt pasisektų jums išgirsti varlių koncertą.

Mes gyvename nuolatiniame triukšme. Mes išmokome jį ignoruoti. Todėl nepastebime laikrodžio tiksėjimo, tol kol jo kas nors nepamini. Ir ne tik laikrodžio, nes ignoruojame daugybę garsų ir atkreipiame dėmesį tik į tai ką norime girdėti (muziką) arba tai kas iškrinta iš konteksto (staigiai stabdantis automobilis).

Greičiausiai nei vienas iš jūsų nėra buvęs mirtinoje tyloje. Greičiausiai nei vienas iš jūsų nepatirs mirtinos tylos per visą savo gyvenimą. Mintis apie mirtiną tylą skamba bauginančiai ar ne?

Seminaras vs koncertas

Kas yra geras seminaras? Žinau, jog tai ne klausimas apie kurį mąstote kiekvieną dieną. Kada paskutinį kartą buvote seminare?

Iš pirmo žvilgsnio seminaras ir koncertas yra labai panašūs renginiai. Ir viename, ir antrame yra atlikėjas. Ir viename, ir antrame yra žiūrovai. Abu gali būti labai maži – dvidešimt žmonių auditorijai, abu gali būti dideli – pilna sporto arena. Ir vis dėl to jie panašūs tik iš pirmo žvilgsnio.

Ar žinote koks skirtumas tarp gero koncerto ir gero seminaro?

Geras koncertas turi sukelti emocijas renginio metu. Vieni tas emocijas išreiškia šokinėdami, kiti dainuodami kartu, treči jas išgyvena tyliai viduje, kiekvienas turi teisę jas išgyventi skirtingai. Jeigu koncertas nesukelia jokių emocijų – tai blogas koncertas.

Geras seminaras priešingai nei koncertas turėtų būti vertinamas ne renginio metu, o praėjus... mėnesiui, pusmečiui, metams po jo. Kiek žmonių galėjo praktiškai panaudoti žinias išgirstas seminare? Jeigu seminaras sukėlė malonų jausmą, bet niekas nesugebėjo pritaikyti žinių po jo, tai buvo ne seminaras, bet koncertas.

Deja, dažnai koncertai šiais laikais maskuojami po seminarų etiketėmis.

Pamąstykite apie tai.

Ką jūs veikiate duše?

Žiūrėdamas vieną video išgirdau labai įdomią frazę: kitą kartą būdamas duše pasitikrink, gal tu jau darbe. Šitas sakinytis privertė mane susimąstyti: ką jūs veikiate duše? Ne tai, kad man reikia pikantiškų detalių ar nuotraukų...

Dušas kaip ir keletas kitų dalykų yra mechaninė veikla, kurią galima atlikti visai nemažstant. Tuo tarpu smegenys gali būti užimtos visai kita veikla, kaip pavyzdžiui galvojant šito teksto turinį, arba repetuojant pokalbį su savo pavaldiniais, sprendžiant darbo problemas ir ... ar man tęsti?

Kurį laiką aš tikrai džiaugiausi, kad „efektyviai“ išnaudoju dušo laiką, tačiau ar tikrai? Galbūt iš tiesų, daug efektyviau būtų nemąstyti ir pajaušti vandenį bėgantį jūsų kūnu? Galbūt iš tiesų vertėtų tiesiog atsipalaiduoti ir apie nieką nemąstyti? Arba bent jau mąstyti apie vandenį, vietoj tų visų kitų dalykų, kurie jus galimai prislėgs dienos eigoje arba jau prislėgė dienoje?

Pamąstykit apie tai. Ką jūs veikiate duše?

Laikrodžiai

Leiskite pradėti dviem teiginiais: laikrodžiai yra nesvarbu; laikrodžiai yra visur.

Seniau laikrodis buvo ypatingas daiktas. Jis kabėdavo ant sienos gerai matomoje vietoje. Jį reikdavo prisukti, kad nesustotų. Žmonės įsijungdavo radijo imtuvus, patikrinti ar jų laikrodžiai eina teisingai.

Dabar laikrodžiai yra visur: mikrobangų krosnelėje, dujinėje, skalbimo mašinoje... aš net nekalbu apie telefoną ar kompiuterį. Dar daugiau prietaisai, kurie turi internetą - rodo atominį laiką t.y. visuomet teisingą, nereikia laukti žinių, kad sužinotum ar tavo laikrodis neskuba. Aišku, jūs pasakysite, kad ne visi turi internetą, bet tiems kas nori, leiskite gyventi viduramžiais.

Kai laikrodžiai yra visur, o svarbiausia telefone, ir visuomet rodo teisingą laiką, jie pasidaro nesvarbu.

Pereikime prie antros dalies. Mano sesė teigia, kad, kai pasižiūri į laikrodį, jis visuomet rodo 11:11, 14:14, 22:22 ir panašiai. Kaip tai įmanoma?

Pirmiausiai leiskite pakalbėti apie save, nes koks dar yra svarbesnis žmogus nei pats. Normaliomis sąlygomis t.y. kai aš ne sergu, nesu pervargęs, normalioje aplinkoje t.y. ne kelionėje, o gerai pažįstamoje vietoje. Aš galiu pasakyti laiką vienos minutės paklauda nežiūrėdamas į laikrodį. Aš nemanau, jog tai yra kažkas ypatingo, tiesiog nuobodaus gyvenimo šalutinis privalumas. Jei laikaisi rutinos, visuomet valgai tuo pačiu metu, tai ir alkanas pasidarai visuomet tuo pačiu metu. Jei visuomet būni toje pačioje aplinkoje, tai sąmoningai žinai visų šešėlių kampą ir ilgį.

Jei žinai laiką sąmoningai, tai pažvelgti į laikrodį 11:11 nėra taip sunku, bet tai tik dalis tiesos.

Antra dalis - mūsų atmintis yra selektyvi, jinai neatsimena visko, tik ypatingus įvykius. Plus atmintis neskiria tikrų ir įsivaizduojamų įvykių.

Padarykite paprastą eksperimentą kokias vasaros atostogas atsimenate (su sąlyga, kad jūs apskritai turėjote vasaros atostogas)?

Aš pabandyčiau atspėti: paskutinės vasaros, prieš paskutinės, o ankstesnių? Kad atsimintumėte daugiau nei penkių metų senumo atostogas turėjo įvykti kažkas ypatingo galbūt jūs įsimylėjote arba ant jūsų paplūdimio rankšluosčio prišiko svetimas šuo. Gerai įsimena tik stiprios emocijos plus neigiamos emocijos visuomet stipresnės už teigiamas.

O linksmiausia dalis yra tai, kad tai ką jūs prisimenate nebūtinai yra tiesa. Jei jūs galėtumėte aptarti kokį nors prisiminimą su kitu žmogumi pamatytumėte, kad prisiminimai šiek tiek skiriasi. Negana to kiekvieną kartą pasakodami prisiminimą jūs po truputį jį keičiate. Ir kai sakau pasakodami nereiskia, jog pasakojate kažkokiam žmogui. Mes turime tiek daug vidinių dialogų, kad kartais jų net nepastebime.

Kalbant apie skaičius kažkodėl žmonės linkę manyti, kad 11:11 ar 12:34 yra labiau ypatingas skaičius nei 14:57. Sudėjus viską kartu gaunasi, kad kad vieniems skaičiams teikiame daugiau reikšmės nei kitiems. Tai kam teikiame daugiau reikšmės, atsimename geriau ir ilgiau. Plius galbūt mes jaučiame laiką sąmoningai ir žinome kada pažiūrėti į laikrodį. Jokios magijos tik keistas, nesuprantamas smegenų veikimas.

O ką manote jūs?

Kūrybiškumas

Jūs turbūt nekartą girdėjote, jog gyvename *informacijos amžiuje*. Greičiausiai tą dar ne kartą išgirsite.

Žmonės, kurie sako, jog gyvename informacijos amžiuje, yra užstrigę praeityje. Mes iš tiesų gyvename dezinformacijos amžiuje. Dabar yra sukuriama daugiau informacijos nei sugebama suvartoti. Didžioji dalis informacijos yra visiškai nesvarbi ir nereikalinga, visai kaip oras čipsų maišeliuose.

Tai kas svarbiausia šiais laikais? Kūrybiškumas.

Kas yra kūrybiškumas? Geras klausimas. Koks jūsų kūrybiškumo apibrėžimas?

Visai nesenai supratau, kad mano kūrybiškumo apibrėžimas nebūtinai sutampa su kitų žmonių apibrėžimu.

Tai yra gerai ar blogai, paliksiu spręsti jums.

Mano kūrybiškumo apibrėžimas turi dvi sąlygas. Pirma – kūrybiško proceso pabaigoje yra sukuriamas meninis rezultatas. Kitaip sakant šis tekstas arba tai galėtų būti piešinys, skulptūra ir t.t.

Negali būti, kad *mes turėjome smegenų šturmo (ang. brainstorming) sesiją ir nieko nenuveikėme*. Rezultatas privalo būti. Rezultatas taip pat privalo būti meninis. Nuplautas automobilis vargu ar gali būti pripažintas menu, todėl automobilio plovimas nėra kūrybinis darbas.

Antroji sąlyga – kūrybiško proceso metu gali užduoti bet kokį klausimą ir nesulaukti jokių neigiamų pasekmių. *Ar yra dievas?* Gerai, kad esu Lietuvoje, nes kai kuriose valstybėse už tokį klausimą gali užmėtyti akmenimis. Tačiau iš tiesų, patenkinti antrą sąlygą yra neįmanoma. Net ir Lietuvoje yra temų, kurios yra tabu. Tačiau mes taip pripratę, prie nerašytų taisyklių, kad jų net nepastebime. Reikia būti užsieniečiu norint

suprasti kokie tabu Lietuvoje egzistuoja. Turbūt jokioje valstybėje žmonės nekalba laisvai, atvirai apie seksą ir pinigus (algą, šeimos biudžetą).

Kita vertus, neužduodami nepatogių klausimų mes galime būti pakankamai kūrybingi dėžutės viduje. Jeigu jau prakalbome apie dėžutes, yra sritis, kurios kitaip nei labai griežta dėžute nepavadinsi – matematika. Mes visi žinome, kad du plus du yra keturi ir jeigu kas nors klaustų: kodėl ne penki?, tai jau būtų ne matematika, o filosofija. Matematika sudaryta iš aksiomų, kurios nekvestionuojamos. Tačiau ar tai reiškia, kad matematikai negali būti kūrybingi? Jeigu užduotis yra gauti keturis, tai yra nesuskaičiuojamas būdas tą pasiekti: trys plus vienas, du kart du, šeši minus du... Ir taip galima tęsti tol kol nusibos. Kitaip sakant, net ir apribojus daugybę taisyklių galima būti kūrybišku. Tačiau, čia mes grįžtame prie pirmo mano teiginio. Jeigu rezultatas yra sprendimas apie tai, kuris iš dviejų traukinių pasieks miestą A greičiau, ar tai tikrai buvo kūrybiškumas?

Sergu

Aš sergu. Na, ne, kai jūs skaitote šį tekstą aš jau esu sveikas, tačiau idėja jį parašyti kilo, kai aš voliojausi lovoje. Kai aš esu sveikas aš galvoju apie tai kiek daug pasiekti/padaryti noriu, kokias knygas perskaityti noriu ir kaip visą tai darant dar spėti susitikti su draugais.

Kai aš sergu... Aš pradėdu nuo aukščiausio taško: aš mirsiu ir po to rituosiu žemyn: nieko reikšmingo nepasiekiau, niekas manęs nemylė, aš neturiu draugų...

Ar jums ką nors primena tos mintys? Depresiją.

O kas jei depresija yra evoliucinis elementas, kuris turėtų padėti mums pasveikti? Pagalvokite apie tai. Kai evoliucija surinkinėjo žmogaus komplektą, vaistų nebuvo. Buvo galimi tik du gydymo šaltiniai: įvairios žolės ir pats žmogaus organizmas. Organizmas nori sukcentruoti visą savo energiją į ligos įveikimą, todėl jis nori, kad žmogus nulįstų į tolimiausią urvą ir nejudėtų. Nuotykių ieškojimas, bėgimas nuo kardadančio tigro ar bandymas sužavėti ilgakojas nepadedą gydymo procesui.

Viskas yra labai įdomu ir faina, bet kodėl tuomet žmonės serga depresija? Vėl gi kalbame apie iš pirmo žvilgsnio visiškai sveikus žmones. Pradžiai, galbūt reikia pripažinti, jog mes žmogaus organizmą vis dar pažįstame ne taip gerai, kaip norėtume. Galbūt yra kažkas, ko mes dar nesugebame aptikti ir gydyti. Bet daug realistiškiau turbūt spėti, jog evoliucijos eigoje kažkur kažkas sugedo ir dabar mes turime žmones sergančius depresija, kurie tikrai neturėtų taip kentėti.

Kai kitą kartą sirgsite ir aš tikrai nelinkiu jums sirgti, pagalvokite ar jūsų mintys stipriai skiriasi nuo tų, kurios randasi jūsų galvoje, kai esate sveikas.

Miegas

Kai buvau jaunesnis, tai darbo dienomis miegodavau mažiau, už tai savaitgaliais stengdavausi išsimiegoti kaip galima ilgiau. Matot, kai buvau jaunesnis, turėjau noro ir ambicijų pasiekti, sukurti ko nors daugiau. Aš vis dar turiu noro ir ambicijų, bet dabar nekuriu miego sąskaita.

Žmogui reikia maždaug tarp 7 ir 9 valandų miego, norit jaustis pilnai pailsėjus. Tikslus skaičius priklauso nuo amžiaus, maitinimosi įpročių, mankštinimosi įpročių ir panašių dalykų.

Egzistuoja genas, kurį turintiems žmonėms užtenka keturių valandų miego norint būti pailsėjus. Tą geną turi maždaug 0.0001% planetos gyventojų. Kitaip sakant, jeigu jūs nelaimėjote teleloto milijono, tai galima drąsiai teigti, jog to geno neturite.

Priešingai nei maisto atveju, miego negalima užkaupiti. Kaip žinia, jeigu suvalgote per daug maisto, jis virsta riebalais ant jūsų kūno ir atėjus badmečiui organizmas tikisi jį panaudoti. Miego negalima užkaupiti t. y.

ilgesni pamiegojimai savaitgaliais iš principo neveikia. Pats geriausias dalykas ką galite padaryti dėl savęs, tai eiti miegoti ir keltis visuomet tuo pat metu.

Ką reiškia miego trūkumas? Vairuoti nemiegojus šešiolika valandų yra tas pats kaip vairuoti išgėrus. Chroniškas miego trūkumas yra toks pats žalingas kaip rūkymas. Nors miego trūkumas nesukelia plaučių vėžio, jis gali paskatinti Alzheimerio bei keletą kitų ligų atsiradimą. Jeigu turėtumėte dvynį, kuris visą laiką išmiegotų po aštuonias valandas, kai jūs miegotumėte tik po šešias, pastebėtumėte, jog jūsų dvynys atrodo gerokai jauniau nei jūs.

Liaudies išmintis, jog yra vyuriai ir pelėdos yra beveik teisinga. Iš tiesų žmonių tipų yra daugiau nei du, tačiau pats principas, jog vieniems patinka keltis anksčiau, kitiems vėliau yra visiškai tiesa. Jeigu dabar girdite iš „sėkmingų žmonių“, jog norint būti sėkmingu reikia keltis anksti, užduokite sau klausimą: kodėl niekas nekalba apie tai kada jie eina miegoti? Jūs galite atsikelti ketvirtą valandą ryto, jeigu nueisite miegoti aštuntą vakaro (ar net anksčiau). Jūs norite eiti miegoti aštuntą vakaro?

Visi jauni žmonės yra pelėdos. Jiems patinka ilgai pamiegoti ir vėlai eiti gulti. Bėgant metams ritmas natūraliai keičiasi. Kuo vyresni žmonės, tuo labiau jiems patinka anksti keltis. Čia mes susiduriame su problema. Tėvai bei (ypatingai) mokytojai yra seni žmonės ir nori priversti jaunos žmones gyventi pagal jų ritmą. Kas yra neteisinga. Pamokos nuo aštuonių ryto yra nesąmonė. Amerikoje pavėlinus pamokų laiką viena valanda mokinių pažymių vidurkis padidėjo vienu balu. Moksleiviams pamokos turėtų prasidėti dešimtą ryto, bet čia tik mano nuomonė.

Daugeliui miegas atrodo kaip laiko švaistymas, bet miegas yra tas pats, kaip jūsų telefono prijungimas ant pakrovėjo. Jeigu pakrovėte per mažai, žinote, jog darbo dienos metu telefonas numirs. Tas pats gali atsitikti ir jums.

Limonado kioskų įstatymas

Jeigu žiūrėjote daugiau nei vieną amerikietišką filmą visai šeimai, galbūt teko matyti epizodą, kuriame vaikai norėdami užsidirbti kišenpinigių prekiauja limonadu. Lietuvoje tokie dalykai yra neįmanomi.

Pirmiausiai, norint prekiauti reiktų gauti leidimą iš Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos. Tai yra pagrindinė priežastis, kodėl Lietuvoje neturime gatvės maisto kultūros. Bet ši tarnyba saugo mus nuo masinių apsinuodijimų bei epidemijų protrūkio, todėl aš manau, kad ji yra reikalinga ir atlieka naudingą darbą.

Antra, norint prekiauti reikia išsiimti leidimą. Leidimų kainos skiriasi priklausomai nuo savivaldybės.

Trečia, reikia susimokėti Sodros ir ko mokesčius. Nesvarbu, kiek tu uždirbai, mokesčių sumos yra iškaltos ant akmens ir nesikeičia, kas yra gerai, nes lengva apskaičiuoti, bet yra nesąžininga tų, kuriems prekyba nepasisėkė atžvilgiu. Tarkim, kad nieko nepardavei. Valstybei tai nerūpi, susimokėk mokesčius. Pardavei, labai nedaug, nesvarbu, susimokėk mokesčius.

Ar nebūtų logiška, kad susimokėti mokesčius, reikia tik tuo atveju, jeigu uždirbai 3x sumos, kurią reikia sumokėti? Aišku, jūs sakysite, kad žmonės nesąžiningi ir visi sakys, kad neuždirbo nustatytos sumos. Taip, tie, kurie uždirbs labai arti tos sumos, visai gali būti kad meluos ir suprantama, kad atiduoti 30% savo pajamų yra gaila. Ir tai yra gerai. Jis neatiduos tų pinigų mokesčiams, bet juos vis tiek išleis galbūt nusipirks maisto ar drabužių, vadinasi pinigai vis tiek pasieks valstybę tik per vieną papildomą tarpininką. Blogai būtų, jei žmogus nuslėptas nuo valstybės pajamas dėtų į kojinę.

Kita vertus uždirbti 10x ir vis tiek slėpti mokesčius reikia būti tikrai supuvusiu žmogumi. Tokių yra, bet ne daug. Taigi, draugiškesni įstatymai tikrai padėtų.

Ketvirta, norint prekiauti reikia kasos aparato. Realiai čia politikai sukūrė biznį savo draugams, ne kitaip.

Aš noriu pakalbėti apie kontraversišką idėją. Visiems tiems keturiems punkтам būtų padaryta išimtis vaikams nuo 12 iki 16 metų. Kas atsitiktų? Ar pridrygtų limonadų pardavėjų staliukų? Galbūt vienas kitas, bet tikrai tai netaptų masišku reginiu.

Kai kas iš jūsų gali pasakyti, kad tėvai, kurie prekiauja turguje ir panašiose vietose ims masiškai išnaudoti savo vaikus. Į ką aš atsakysiu: ir gerai. Pagalvokite patys, jeigu paimsime profesionalų krepšininką arba šokėją, kada jie pradėjo treniruotis? Yra vienas, kitas profesionalus krepšininkas, kuris pradėjo treniruotis 18 ar net 20, bet tai išimtis iš taisyklės. Daugelis krepšininkų savo kelionę pradeda 12 - 16 metų. Kadangi, krepšinis yra labai populiarus Lietuvoje, tokio amžiaus vaikams labai lengva nuspręsti, kad nori būti krepšininkais.

Jeigu kalbėsime apie profesionalius šokėjus, tai dažnai jie pradeda iki dešimties metų t.y. dažniausiai už juos nusprendžia tėvai.

Tačiau, jeigu tu nori būti verslininku, tai apie tai pradedi galvoti baigęs mokyklą, universitetą ar dar vėliau ir be jokių pasiruošimų tiesiog sėdi ir darai. Kodėl mes neruošiamo profesionalių verslininkų?

Mes negalime ruošti profesionalių fabrikų darbuotojų, kurių didžiausia vertybė paklusnumas ir neklausinėjimas. Lietuvoje fabrikų nėra tiek daug. Ir taip aš galiu sutikti, kad sėdėjimas turguje nėra profesionalaus verslininko ruošimas, bet koks kitas geresnis būdas išmokyti vaikus bendrauti su klientais bei suprasti pinigų vertę?

Mažų džiaugsmų pabaiga

Ar esate kada nors pradėję rašyti knygą, dienoraštį, straipsnį ir numetę po... skyriaus, puslapio, pastraipos? Ar esate kada nors pradėję piešti komiksą, paveikslą, tiesiog piešinį ir numetę po... vieno kadro, eskizo? Ar esate pradėję kurti žaidimą, programą ir numetę po... kelių savaitių, dienų darbo?

Aš esu visą tai daręs.

Kodėl žmonės pradeda ką nors daryti? Nes smagu realizuoti save. Visą organizmą užplūsta džiaugsmo (endorfinai?) antplūdis. Smagu matyti kaip idėjos, kurios sėdėjo galvoje virsta kūnu. Visą tai aš vadinu mažais džiaugsmais.

Nesate patyrę mažų džiaugsmų? Yra ir kitas būdas juos patirti. Nusipirkite naują televizorių, automobilį, batus... ar ką nors... aš nežinau kas jus veža. Pasistatykite naują televizorių, pažiūrėkite filmą. Jūs užplūs džiaugsmas, bet jis greitai pasibaigs. Maždaug kartu su antro filmo pabaiga. Aišku, jūs vis dar galėsite pasipuikuoti prieš visus gimines, kaimynus bei bendradarbius, bet tas jausmas greitai praeina – maži džiaugsmi.

Bet grįžkim prie kūrybos. Kai pradedi atrodo turi daug užsidegimo, kad galėtum daryti per amžius. Kai pradedi atrodo idėjos spaudžia smegenis, bet... Kai išdėstai popieriuje pasirodo ne tiek jau daug tų idėjų tilpo galvoje. O ir malonumas išreikšti save ilgai nesitęsia. Kai pakeli puodo dangtį, garas greitai pabėga, o kas lieka? Tik sunkus darbas ir beveik jokio malonumo. Tuomet kyla klausimas: mesti ar tęsti? Darymas toliau nesuteiks tokio malonumo, kokį patyrėte pradžioje. Darymas toliau pakels jus į naują kokybės lygį, tačiau tai bus tik sunkus darbas.

Šitoje vietoje daugelis meta. Aš irgi mečiau ne vieną kartą. Ir tai nėra blogai. Pabandei, patyrei džiaugsmą, nuėjai ieškoti ko nors kito, kas yra artimiau tavo sielai. Kita vertus, jeigu manai, kad tau skirta būtent rašyti, pradedi dešimtis istorijų ir nei vienos nepabaigi, tai jau problema. Paklausk savęs, ar pradėti dešimtą istoriją yra tiek pat džiaugsmo, kiek pirmą? Aš esu įsitikinęs, kad ne.

Maži džiaugsmi keičiasi. Jeigu iš pradžių buvo smagu pradėti rašyti, po kažkurio laiko pradėti rašyti smagumas praeis, tuomet atsiras smagumas iš užbaigto darbo, bet ir tai nesitęs amžinai. Tuomet norėsi, kad tave kas nors skaitytų, vėliau skaitytų visi, komentuočiau ir viešai girtų (kas nori būti viešai kritikuojamas?).

Maži džiaugsmi – bėgančios palaimos sekundės, ir vis dėl to mes - žmonės jų vaikomės lyg tai būtų svarbiausias dalykas gyvenime.

Stresas

Stresas kaip ir mobilus telefonas yra modernaus gyvenimo dalis. Stresas kaip ir pusryčiai: pats iš savęs nėra nei geras, nei blogas.

Ką? Taip, aš tai pasakiau, stresas nėra blogai. Ir jūs neturėtumėte vengti streso, kaip tik šiandien noriu apie tai pakalbėti.

Pradėkime nuo pavyzdžio iš mano gyvenimo. Kai reikėjo pirmą kartą vesti darbo pokalbį tikrai nervinausi. Tačiau po trečio pokalbio jokio nervinimosi nebeliko. Kodėl? Todėl, kad aš pripratau. Aš žinau kokius klausimus užduosiu, aš žinau ko tikiuosi iš kandidato. Pasamdėm kandidatą, daugiau pokalbių vesti nebereikia. Praėjo metai, vėl reikia vesti pokalbį ir žinote ką? Aš vėl nervinuosi. Bet aš taip pat žinau, jog tai praeis.

Lygiai tą patį galiu pasakyti apie mokimų vedimą. Pirmą kartą atrodo labai baisu, bet tai praeina.

Kita vertus to paties negaliu pasakyti apie dalyvavimą darbo pokalbiuose. Turbūt nervinsiuosi visuose darbo pokalbiuose į kuriuos eisiu. Pirmiausiai darbo pokalbiai nevyksta taip dažnai, kad galėtum priprasti. Antra, aš noriu padaryti teigiamą išpūdį, aš noriu teisingai atsakyti į klausimus ir tai sukuria stresą. Nesinervinti galėčiau, jeigu man visai nerūpėtų, bet jeigu man visai nerūpėtų, tai kam tuomet apskritai eiti į darbo pokalbį?

Ką jūs manote apie stresą? Ar stresas žudo? Ar stresas yra mokymosi galimybė?

Yra žmonių, kurie niekada nepatiria streso. Norėtumėte gyventi tarp jų? Važiokite į pačią neturtingiausią Afrikos šalį. Neturtingi žmonės nepatiria streso, nes jie galvoti tik kaip išgyventi: kur rasti maisto, vandens. Taip pat būna situacijos, kai žmogus tiesiog sustingsta (galbūt teko patirti?) Tokiu atveju žmogus irgi nepatiria streso. Kodėl? Todėl, kad žmogus patiria stresą tik tuomet, kai gali kažką pakeisti, įtakoti. Stresas sako, kad reikia mobilizuoti organizmo resursus ir pasirodyti geriausiai kaip galima. Stresas sako, kad reikia mokytis iš šitos situacijos. Ar vairuodami patiriate stresą kiekvieną kartą? Aišku, kad ne. Kai aš pirmą kartą, sėdau už automobilio vairo, buvo belenkoks stresas, tačiau pripratinti, prie automobilio, prie gatvių, prie eismo kol galiausiai gali važiuoti autopilotu. Gali važiuoti ir kalbėtis su žmonėmis mašinoje ar net rašyti sms žinutes (primygtinai rekomenduoju to nedaryti).

Mokslininkai atliko studiją, iš principo jie klausė tik dviejų dalykų: kiek streso yra jūsų gyvenime ir kaip vertiname stresą (Ar stresas žudo? Ar stresas yra mokymosi galimybė)? Atlikę klausimyną mokslininkai sugrįžo pas tuos pačius žmones po dešimt metų. Pirmoji grupė sakė, kad turi daug streso gyvenime ir, kad stresas žudo. Maždaug pusė šios kategorijos žmonių buvo mirę. Antroji grupė sakė, kad turi daug streso gyvenime ir, kad stresas yra mokymosi galimybė. Paaiškėjo, jog didesnės įtakos šių žmonių gyvenimui stresas neturėjo.

Požiūris į gyvenimas, mąstymo būdas yra labai svarbu.

Pats stresas nėra blogai, tai tik gyvenimo dalis, kuri yra neišvengiama. Svarbu ką darysite su ja: priimsite išskėtę rankas ar priešinsite jai.

Turgus

Aš vaikystę praleidau kaime. Kad nekiltų nesusipratimų, norėčiau patikslinti, jog praleidau vaikystę tikrame kaime, tokiam kur yra trys karvės, dvi kiaulės, arklys, trys šunys, dvi katės ir koks dvidešimt vištų.

Gyvenimas kaime reiškia šviežią maistą ir aš nekalbu apie morkas, bulves, agurkus. T.y. kalbu ne tik apie vaisius ar daržoves, bet taip pat apie kitus produktus. Pavyzdžiui kiaušinius. Nori kiaušinio? Nueini į tvartą, pasikeli vištą, jeigu randi – tavo. Ar labai švieži kiaušiniai būdavo? Dar šilti.

Senelis pamelždavo karves, parnešdavo du kibirus pieno, pastatydavo prie namo durų, tuomet subėgdavo katinai ir bandydavo atsigeriti tiesiai iš kibirų. Pats nuvijęs tik gėrusius katinus, paimdavai puodelį ir pasisemdavai šviežio pieno. Ar labai šviežias būdavo pienas? Dar šiltas.

Aišku, pienas tai tik pirmas žingsnis, iš jo būdavo gaminamas sviestas, varškė ir sūris. Bet tikras kaimas yra ne kaimas be šviežių dešrų ir šviežių lašinių. Taip pat rūkytų dešrų ir rūkytų lašinių.

Ir žinote ką? Viso to šviežio maisto aš nepasiilgstu. Man patinka pirkti maximoje, kur visas yra pripurkšta chemijos ir suvyniota į neperdirbamą plastiką.

Aš nemėgstu turgaus. Man nepatinka, kai kainos nebūna surašytos ir reikia klausti pardavėjos. Man nepatinka visa ta derybų kultūra, kur reikia derėtis dėl kainos. Man atrodo, kad turguje mane nori apgauti. Pavyzdžiui jeigu bandote nusipirkti kelnes, nesvarbu kaip nepadoriai jūs atrodote, pardavėja jus girs tarsi būtumėte tik ką laimėjęs grožio konkursą. Man atrodo, kad turguje visų produktų kokybė yra prastesnė, produktai gali būti blogi (t. y. supuvę, sukirmiję, su kirmėlėmis ir t.t.). Kas yra tiesa tam tikram nedideliame atvejų skaičiui. Tiesa pasakius, kai kurie produktai turguje yra net gi geresni nei maximoje, o didžioji dalis daugiau mažiau panašios kokybės. Pavyzdžiui, kad ir kiek aš žiūrėčiau į bulves, turguje man jos visuomet atrodo geriau nei maximoje. Obuoliai visuomet geriau atrodo maximoje, bet turguje daugiau, įvairesnis pasirinkimas. Tačiau yra produktai, kurių maximoje nenusipirksi. Pavyzdžiui sula. Jūs pasakysite: pala, pala, bet sula gali nusipirkti maximoje visus metus, Magum turi net keturiu skonių, taip pat yra ir kitų firmų. Atsakymas yra toks: turguje pirktos sulos skonis yra kitoks.

Lendant giliau, šviežias medus su koriu. Taip maximoje galite nusipirkti medaus su avietėmis ar su šaltalankiais, bet tai net iš tolo nepanašu į tai ką siūlo turgus. Galiausiai įvairios uogos ir vaisiai. Taip, maximoje galite nusipirkti braškių ir dažniausiai jų skonis yra kaip plastiko, bet jeigu ieškote ko nors labai egzotiško kaip pavyzdžiui serbentai, agrastai, šaltalankiai, tokias uogas rasite tik turguje. Aš nemėgstu turgaus, bet yra dalykai, kurių niekur kitur nerasi.

Nefotografuokit manęs

Tobulėjant technologijoms atsirado naujas dalykas. Žmonės ima senus, maždaug prieš šimtą metų darytus video ir nuotraukas bei dirbtinio intelekto pagalba, juos nuspalvoja bei padidina kokybę. Mano nuomone tai yra žavinga, nes leidžia pažvelgti į praeities pasaulį. Bet tuo pačiu tai verčia susimąstyti apie dar vieną dalyką. Aišku, apie save.

Nuo gimimo iki universiteto baigimo aš turiu labai daug nuotraukų, nes jas darė tėvai. Tiesa, mano nuotraukos nėra skaitmeninės. Ne tie laikai. Aš senas diegas.

Tačiau po universiteto baigimo sekančius dešimt metų aš turbūt neturiu nei vienos nuotraukos. Ir tą sudaro keletas faktorių. Pirmiausiai aš nemėgstu fotografuotis. Antra, esu praradęs vieną (o gal daugiau) hardų, kurie su savimi nusinešė ir tas kelias nuotraukas, kuriose aš buvau.

Po to atsirado mobilieji telefonai ir asmenučių kultūra. Aš nemėgstu asmenučių. Bet kadangi telefonas yra po ranka, tai atsirado viena kita nuotrauka su manimi. Nuotraukų skaičiui, kuriose aš esu užtenka suskaičiuoti pirštų. Dažniausiai vienos rankos, bet priklauso nuo metų.

Žiūrėdamas senus video aš pagalvojau vieną dalyką. Po šimto metų, greičiausiai žmonės irgi kurs ką nors su dirbtinio intelekto pagalba, galbūt hologramas. Ir tose hologramose nebus manęs, nes manęs nėra nuotraukose...

Galbūt jūs niekada neturėsite vaikų, numirsite ir niekas jūsų nepasiges. Galbūt jūs turėsite vaikų ir jūsų vaikai turės vaikų, ir jų vaikai turės vaikų. Vaikai galbūt norės parodyti savo vaikams kaip jų senelis, prosenelis atrodė jaunystėje, bet kad tą jie galėtų padaryti, reikės nuotraukų (ir video).

Galbūt jūs tapsite prezidentu, rašytoju, mokslininku ar šiaip žinomumu ir kas nors norės rašyti jūsų biografiją. Biografija be nuotraukų nėra įdomi biografija.

Galbūt jūs kaip aš nemėgstate fotografuotis, bet padaryti bent dešimt nuotraukų per metus tikrai verta. Verta tam, kad jūs pats galėtumėte prisiminti po dešimties metų koks jaunas ir gražus buvote. Verta tam, kad jūsų giminės galėtų prisiminti. Verta tam, kad galbūt kas nors ateityje galėtų padaryti hologramą iš jūsų

nuotraukos. Jeigu nuotraukų nebus, tai niekas net nežinos, kad jūs egzistavote (žinau, kad galvoji: *nu ir gerai*. Bet negerai).

Jeigu darote daug nuotraukų, noriu pasiūlyti dar vieną dalyką. Kiekvienų metų gale peržiūrėkite visas nuotraukas ir kelias pačias geriausias pasidarykite fizines. Tai galėtų būti nauja jūsų šeimos kalėdinė tradicija.

Pagalvokite apie tai.

Pavardės

Šiandien norėčiau pakalbėti apie dalyką, apie kurį jūs greičiausiai gyvenime nesusimąstėte – pavardes. Man patinka lietuviškos pavardės, bet... Jeigu nebūtų bet nebūtų apie ką kalbėti.

Pavardės Lietuvoje priklauso vyrams. 99% lietuviškų vyriškų pavardžių baigiasi S raide. Vyrai gimsta S, gyvena S, miršta S.

Pavardės moterims nepriklauso. Jos gimsta ytėmis, tuomet tampa ienėmis, bet istorija tuo nebūtinai baigiasi. Man patinka moteriškos pavardės, bet ar tai nėra seksistinis dalykas? Padarei kaimo gyventojų surašymą, pažiūrėjai į sąrašą ir matai kiek potencialių nuotakų kaime egzistuoja. Galbūt kažkas seniau taip ir darė... Moterims tapti iš ytės į ienę tarsi kažkoks pasiekimas. Moterys pasakys: ne, čia išsigalvoji. Galbūt jūs taip nemąstote, o ką vyrai mąsto? Dabar gyvenime moderniais laikais, moterys gali daryti karjerą, anksčiau vienintelis pasiekimas, kurį moteris galėjo - tai pasikeisti pavardę. Ir dar gimdyti vaikus.

Kai įvyksta vestuvės (techniškai, santuokos registravimas, vestuvės tik proga giminėms nusigerti), 99% būtent moteris pasikeičia pavardę. Vyrai labai retai keičia pavardes. Dažniausiai, jeigu moters pavardė ypatingai graži arba vyro ypatingai negraži. Taip atsitinka, žodžiai bėgant laikui keičia reikšmes.

Moterys lieka ytėmis tik labai ypatingai atvejais, kai pavyzdžiui aktorė ar poetė išgarsėjo iki vestuvių. Tuomet visai gali būti, kad šeimos ir draugų rate, jinai yra ienė, bet plačiau publikai jinai ytė, nes... Jeigu pakeis pavardę pradės vaidinti blogiau? Jos eilėraščiai pasidarys prastesni? Neturėtų taip būti. Marketingas. Jeigu jau susikūrei savo brandą, labai sunku jį pakeisti. Ir, sakyčiau, nedėkinga situacija.

Jeigu moteris išsiskiria, jinai gali tapti yte, bet dažniausiai lieka iene. Kodėl? Nes tapti iene pasiekimas? (Nes pakeisti visus dokumentus pain in the ...). Jeigu moteris veda antrą kartą, jinai turi šansą pasikeisti pavardę dar kartą. Kiek daug pasirinkimų gyvenimas siūlo. Kita vertus, jinai jau ienė, tai kam ją keisti? (Plius pakeisti visus dokumentus pain in the ...) Vyrų gyvenimas daug lengvesnis.

Kai kurios hipsterės sugalvoja labai gerą idėją. Jos nenori būti ienės. Jos nori būti kiaunės. Ta prasme, pavardė baigiasi tiesiog Ė. Turbūt nereikia slėpti, man tai negražu. Tai praranda visą tą gražų per amžius užgyventą seksizmą. Bet tai yra gera idėja, tik neteisingai įgyvendinta.

Mes turėtume keisti pavardes ne ištekėjusių tetų, bet mažų mergaičių. Skamba kaip pedofilo svajonė, bet aš ne apie tai. Tarkim, gimsta Rasa. Nuo gimimo jinai turėtų būti Rasa Kiaunė, o ne Rasa Kiaunytė. Jeigu mes kalbame apie lygias teises, tai mes turėtume suteikti moterims teisę į privatumą: nuslėpti jos yra vedę ar ne. Pažiūrėję į vyro pavardę jūs nežinosite, ar jis buvo gyvenime nors kartą vedęs, tai kodėl moterų atveju mes manome, kad tai yra normalu?

Taip, šita idėja šiandien gali atrodyti radikali, bet po šimto metų žmonės vartydami istorijos knygas negalės patikėti, kad buvo ytės ir ienės.

Būkim sąžiningi, aš nenešiu vėliavos dėl šitos kovos. Bet jeigu norite ką nors pakeisti Lietuvoje, pakeiskime moterų pavardes. Mes neturėtume žinoti, ar moteris vedusi vien iš pavardės. Ir galbūt su laiku, pavardės nepriklausys vyrams, galbūt santuokos atveju mes pasieksime 50/50 kas keičia pavardę: vyras ar moteris?

Burbulas

Ar kada nors susimąstėte apie tai, kad gyvenate burbule. Nuomonės burbule. Iš principo tai labai panašu į muilo burbulą. Apsauginis gaubtas apsaugo vidaus orą, nuo išorinės įtakos. Burbulo viduje gali būti mažų burbuliukų. Esminis skirtumas, kad muilo burbulą labai lengva susprogdinti, nuomonės burbulą susprogdinti ar net praplėsti yra labai sudėtinga.

Nebijokite, ne jūs vienas esate nuomonės burbule. Visi žmonės yra juose, skiriasi tik burbulo dydis.

Jeigu pažiūrėsite į rinkimų rezultatus, tuomet pastebėsite, jog kaimas ir miestas visuomet balsuoja skirtingai.

Aš apie tai kalbu, nes tai yra lengviausias pavyzdys, bet tarp kaimo ir miesto skiriasi viskas: mąstymas, požiūris, problemos. Kaimas ir miestas gyvena skirtinguose šališkumo burbuluose.

Kaime yra pora karvių, pora kaimynų, vienas laikraštis ir vienas televizijos kanalais ir tai suformuoja žmogaus nuomonę. Jūs galite sakyti pala pala, bet juk yra daugiau nei vienas laikraštis ir daugiau nei vienas kanalas. Žinoma, bet retai kada žmogus skaito daugiau nei du laikraščius (dažniausiai vieną) ar žiūri daugiau nei du kanalus (dažniausiai vieną). Kadangi, yra nedaug informacijos šaltinių, todėl nėra daug galimybių, jog susidaryta nuomonė bus kvestionuota.

Mieste išlaikyti siaurus savo įsitikinimus yra daug sunkiau. Pirmiausiai yra bendradarbiai, kurie dažniausiai yra panašūs žmonės, bet ne identiški, todėl gali šiek tiek praplėsti suvokimo burbulą. Kelionės į darbą ar pietų metu galima nugirsti svetimus pokalbius, aš nesakau, jog klausytis kitų pokalbių yra geras dalykas, bet tai ką išgirdai netyčia gali įtakoti tavo nuomonę arba paskatinti pasidomėti koku nors dalyku. Kelionės į darbą arba iš metu akis bado reklaminiai stendai. Nuėjus į klubą, barą, renginį galima pabendrauti su koku nors atsitiktiniu žmogumi, kas vėl praplės žmogaus požiūri šiek tiek.

Jeigu norėtumėte kaip nors įsivaizduoti kaimą ir miestą, tai apie kaimą galvokite kaip apie ežerą. Vėjas sukelia bangas paviršiumi, bet iš principo ežeras yra stovinčio vandens telkinys. Tuo tarpu apie miestą reiktų galvoti kaip apie upę - vanduo nuolatos teka. Kaime įsitikinimai stovi giliai ir keičiasi lėtai, mieste jie nuolatos susiduria su kitų žmonių įsitikinimais ir yra priversti prisitaikyti sužinoję naujos informacijos.

Taip, ir mieste gali gyventi žmogus su siauru požiūriu ir mažu draugu/pažįstamu ratu, kuris leistų išlaikyti mažą burbulą ir siaurą požiūrį, tačiau daugeliu atveju miestiečių mąstymas yra daug progresyvesnis, nes mieste gyvenimo tempas yra didesnis.

Kita vertus, taip pat reiktų pasakyti, kad miestas miestui nelygus. Didesniame mieste yra lengviau sutikti žmonių su kitokiomis nuomonėmis, kitokiomis gyvenimo patirtimis. Universitetai pritraukia studentų, oro juostai pritraukia turistų, visą tai formuoja miesto branduolį, kuris formuoja nuomonės burbulus. Kuo daugiau skirtingų žmonių yra mieste, to jo kultūra yra įdomesnė.

Visi mes esame įtakojami aplinkinių žmonių. Geriausias dalykas ką jūs galite padaryti, tai kai išgirstate nuomonę, kuri jums nepatinka, neatmeskite jos iš karto, įsiklausykite, galbūt joje yra krislelis tiesos.

Kodėl peliuko planai žlunga?

Šiandien aš noriu pakalbėti apie Animaniacs, žinau, kad tai neatrodo tema, įdomi daugeliui iš jūsų, bet tai nėra multiko kritika, o smegenų mankšta.

Animaniacs pirmas sezonas buvo didžiulis nusivylimas, nes jis buvo per daug susifokusavęs į tuometinę amerikiečių politiką ir dabar turėtų būti labai pasenęs. Aš pažiūrėjau antrą ir trečią Animaniacs sezoną. Geros naujienos yra tos, kad jie atitraukė savo dėmesį nuo šiuolaikinės politikos, todėl serialas man patiko gerokai labiau nei pirmasis sezonas. Bet šitas tekstas ne apie tai.

Vienas iš serialo segmentų yra apie dvi peles Pinky ir Brain. Man tas segmentas nepatiko, pirmame sezone, man tas segmentas nepatinka dabar ir vis dėl to būtent apie tai noriu pakalbėti šiandien.

Brain nori užkariauti pasaulį, tapti vieninteliu pasaulio diktatoriumi, bet nesvarbu kokią absurdišką schemą Brain sugalvotų, jinau visuomet taip pat absurdiškai žlunga.

Brain nori priversti valstybių lyderius atiduoti savo valdžią jam, bet tai neįmanoma. Jūs turbūt dabar galvojate: tai žinoma, kuo mus nustebinsi? Bet kaip perspėjau iš pat - tai yra smegenų mankšta.

Paprastumo dėlei sakykime, kad pasaulyje yra dviejų tipų valstybės demokratijos ir diktatūros.

Su diktatūromis viskas labai paprasta: nužudai (ar kitu būdu pašalini) diktatorių ir pats juo tampi. Jeigu Brain norėtų perimti valdžią Baltarusijoje ar kitoje panašioje šalyje tai būtų labai lengva. Kita vertus su demokratijomis taip neišeitų. Jeigu Brain norėtų perimti valdžią kokioje nors Prancūzijoje, jam tai nepavyktų. Kodėl? Todėl kad valdžia nepriklauso vienam žmogui. Yra prezidentas, yra vyriausybės vadovas ir dar yra parlamento vadovas. Skirtingose valstybėse vienos pareigos yra svarbesnės nei kitos pavyzdžiui Prancūzijoje pagrindinė rolė yra duota prezidentui, bet Vokietijoje prezidentas tik simbolinė rolė, o pagrindinė priklauso vyriausybės vadovui. Jeigu mano minėtų atveju būtų nužudytas demokratinės vadovas, jį tiesiog laikinai pakeistų kitas, kol rinkėjai išrinktų naują žmogų tam darbui.

Valdžia nėra fizinis daiktas, kurį gali pavogti. Valdžia tai yra žmonių susitarimas. Jeigu žmonėms nepatinka tas susitarimas jie gali reikalauti pokyčių ir girtą lakūną išmesti iš kėdės. Juokingiausia, kad valdžia - tai susitarimas ne tik demokratinėse, bet ir diktatūrose. Tai kas keičiasi?

Diktatūrose yra vienas žmogus, kuris priima sprendimus ir jis yra nepakeičiamas. Diktatorius pastato piramidę iš sau ištikimų, bet neambicingų žmonių. Ambicingi žmonės yra pavojingi, juos reikia nužudyti. Kiekvienas piramidės žmogus stato savo piramidę po savimi. Diktatūra iš principo yra kaip MLM: apačia moka atkatą į viršų.

Labai dažnai diktatoriais tampa generolai, nes jeigu nėra armijos palaikymo, tai diktatorius negalės nieko padaryti. Žmonės pasakys, jog jiems toks valdžios susitarimas nepatinka ir išmes diktatorių. Kita vertus, net jeigu armija yra diktatoriaus pusėje, nereiškia, kad negalima nieko pakeisti. Žmonės net ir tokiu atveju gali išreikšti nepasitenkinimą, bet kaina beprotiškai pakyla. Realiai pasirinkimas tuomet tampa toks: mirti šiandien dėl to, kad kažkas galbūt gyventų geriau arba nekelti bangų ir nugyventi ilgą, nelabai tobulą, nelabai patogų gyvenimą. Ką jūs pasirinktumėte?